

Rapport

Tydeligere distriktsprofil

Rapport fra arbeidsgruppe
Avgitt 1. mars 2013

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	Sammendrag	4
2.	Grunnlaget for arbeidet.....	7
2.1	Bakgrunn.....	7
2.2	Mandat.....	8
2.3	Arbeidsgruppas sammensetning	9
2.4	Drøfting av mandatet.....	9
3.	Distriktsbegrepet og landbrukspolitikken	12
3.1	Distriktsbegrepet i distriktspolitikken	12
3.2	Distriktsdimensjonen i landbrukspolitikken	12
3.2.1	Distriktspolitiske hensyn	12
3.2.2	Virkemidler for å ivareta distriktspolitiske hensyn	13
3.2.3	Distriktsbegrepet og soneinndelingen i landbrukspolitikken.....	14
3.3	Målene for landbrukspolitikken.....	15
3.4	Målkonflikter i landbrukspolitikken.....	15
4.	Verktøy for analyse	17
4.1	PTR-modellen.....	17
4.2	Jordmod.....	18
4.3	Simuleringer	19
5.	Dagens ordninger med distriktsprofil i landbrukspolitikken.....	20
5.1	Kategorisering av virkemidler	20
5.2	Dagens distriktsprofil.....	21
5.2.1	Kalkyler på bruksnivå.....	21
5.2.2	PTR-modellen	25
5.2.3	Konklusjon om dagens distriktsprofil.....	28
5.3	Endringer i distriktsvirkemidler i landbrukspolitikken siden 1999	28
5.4	Effekter av dagens ordninger.....	34
6.	Analyse av utviklingen.....	39
6.1	Analyse av utviklingen på regionnivå	39
6.1.1	Aggregering av regioner	39
6.1.2	Metode	42
6.1.3	Forutsetninger.....	42
6.2	Utvikling i jordbruket i perioden 1999-2010	43
6.2.1	Utvikling i enkeltvariabler.....	44
6.2.2	Samlet utvikling.....	56
6.3	Utviklingen i distriktsindikatorer.....	58
6.3.1	Utvikling i enkeltvariabler.....	58
6.3.2	Samlet utvikling.....	62
6.4	Oppsummering av regionanalysen	62
6.5	Årsaker til utviklingen.....	64
6.6	Regionale årsaker	67
6.7	Årsaker og endringsmuligheter.....	68
6.8	Regjeringens målsettinger og måloppnåelse.....	69
6.8.1	Utviklingen i produksjonsvolum melk.....	69

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

6.8.2	Utvikling i produksjonsvolum grasbaserte kjøttslag.....	71
6.8.3	Utvikling i andel fulldyrket jordbruksareal	72
6.8.4	Utvikling i sysselsettingen	73
6.8.5	Oppsummering	74
7.	Forslag til endringer i nasjonale ordninger.....	75
7.1	Generelt om forslagene og gruppas tilnærming	75
7.2	Ivaretagelse av distriktpolitiske hensyn	76
7.3	Prioritere innenfor dagens ordninger	79
7.4	Justering av soner i dagens ordninger	80
7.4.1	Splitte sone 5 i arealtilskuddet.....	80
7.4.2	Driftstilskudd til melkeproduksjon og spesialisert kjøttfeproduksjon	83
7.4.3	Tilskudd husdyr	91
7.4.4	Soner for pristilskudd	92
7.5	Regional forvaltning og prioriteringer.....	102
7.5.1	Regionale bygdeutviklingsprogram	102
7.5.2	Fylkesvise BU-midler	103
7.5.3	Samlet vurdering.....	104
7.6	Distriktsprofil inn i eksisterende ordninger	105
7.7	Tilskudd til TDP-klasse A og B.....	105
7.7.1	Produksjonstilskudd	106
7.7.2	Pristilskudd.....	109
7.7.3	Samlet vurdering.....	110
7.8	Driftstilskudd grovfôrdyr.....	111
7.9	Driftsvansketilskudd	117
7.10	Tilskudd per landbruksforetak	118
7.11	Kvoteordningen for melk	119
7.12	Vurdering av overgangsordninger	121
7.13	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	121
7.14	Oversikt over forslagene	121
7.15	Merknader	122
8.	Litteraturliste.....	130
9.	Vedlegg	132
9.1	Målformuleringer fra i Meld. St. 9 (2011-2012) <i>Landbruks- og matpolitikken</i>	132
9.2	Kommuner inndelt etter BA-sentralitet.....	134
9.3	Soneinndeling arealtilskudd	135
9.4	Soneinndeling distriktstilskudd melk	135
9.5	Soner for distriktstilskudd for kjøtt	146
9.6	Kalkyler for å illustrere geografisk differensiering.....	152
9.7	Fordeling av produksjon av sau og storfe	153
9.8	Kart soner arealtilskudd	156
9.9	Kart soner distriktstilskudd melk	157
9.10	Kart soner distriktstilskudd kjøtt	158
9.11	Kart distriktpolitisk virkeområde	159
9.12	Kommuner i TDP-regionene	160
9.13	Samletabell TDP-regioner: jordbruksindikatorer	171

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

9.14	Samletabell TDP-regioner: distriktsindikatorer.....	173
9.15	Notat fra NILF om regiondata fra referansebrukene og driftsgranskingene	174
9.15.1	Innledning.....	174
9.15.2	Litt om driftsgranskinger og referansebruk	175
9.15.3	Om tabellene for referansebruk	176
9.15.4	Om tabellene for driftsgranskingene på fylkesnivå.....	177
9.16	Driftsgranskingene	197
9.17	Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 15 dekar	211
9.18	Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 20 dekar	212
9.19	Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 25 dekar	213
9.20	Antall naboforetak innenfor 3 km langs vei.....	214
9.21	Endring i andel leid jord (2001-2011)	215
9.22	Andel (%) leiejord av jordbruksareal i drift (2011)	216
9.23	Areal leiejord 2011	217
9.24	Gjennomgang av fylkesrapporter	218

1. SAMMENDRAG

Kjernen i mandatet er begrepene ”tydeligere” og ”distrikt”. Meld. St. 9 (2011 – 2012) har ingen entydig definisjon av disse to begrepene. Tydeligere distriktsprofil innebærer her at en gjennom de nasjonale ordningene i større grad skal fange opp regionale ulikheter og gjennom virkemiddelutformingen treffe områder med negativ relativ utvikling på viktige landbruksindikatorer bedre. Rapporten beskriver dagens virkemidler, der en allerede har distriktsprofil i mange ordninger, som et utgangspunkt for videre analyser og konklusjoner. Den analyserer utviklingen i jordbruket med utgangspunkt i noen viktige indikatorer for å studere regionale ulikheter og som et mulig utgangspunkt for å målrette virkemidlene ytterligere. Rapporten vurderer eksisterende og nye økonomiske ordninger med hensyn på å gjøre distriktsprofilen tydeligere. Det er lagt vekt på å presentere en meny av potensielle tiltak som er tilpasset ulike vektlegginger innenfor begrepet tydeligere distriktsprofil.

Hovedprinsippet for de distriktpolitiske virkemidlene i landbrukspolitikken, for å nå målet om landbruk over hele landet, har vært å bidra til inntektsutjevning gjennom å kompensere for geografisk betingede driftsulemper.

Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene. Graden av differensiering i tilskuddssatser varierer imidlertid mellom ulike produksjoner. Sterkest er differensieringen innen grovfôrbaserte produksjoner.

Struktur- og distriktsprofilen i dagens ordninger bidrar til en aktiv distriktpolitikk fordi mesteparten av støtten går til sone II til IV innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Struktur- og distriktsprofilen bidrar til den geografiske produksjonsfordelingen gjennom å gi en høyere produksjon i distriktene.

Arbeidsgruppa har analysert utviklingen på et sett egendefinerte regioner der en har tatt hensyn til kommunegrenser, fylkesgrenser og naturgitte forutsetninger. Regionene er kalt TDP-regioner (Tydeligere DistriktsProfil), for å skille dem fra andre typer regionale sammenslåinger. I analysen er landet delt inn i 48 regioner. Utviklingen er analysert på 6 jordbruksindikatorer og 2 distriktsindikatorer. I presentasjonen av resultatene er regionene delt i fem like store klasser fra regioner med svak relativ utvikling (klasse A) til regioner med god relativ utvikling (klasse E).

Regionene som samlet har størst relativ nedgang i analysen av jordbruksindikatorer, er områdene mot svenskegrensen i Hedmark, deler av Agder og Telemark, Vestlandskysten fra Midt- Hordaland til og med Sunnmøre, midtre deler av Sør-Trøndelag, Salten, Troms og Vest-Finnmark.

Regionene som samlet har størst relativ nedgang i analysen av folketall og sysselsetting er Glåmdalen, Nord-Gudbrandsdal, Valdres, Numedal, Øvre Telemark, Hardanger og Voss, Ytre Sogn, Ofoten og Vesterålen, Sør-Troms og Øst-Finnmark.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Oversikten over den samlede utviklingen i jordbruksvariablene, indikerer at det er liten grad av samsvar mellom variablene som illustrerer utviklingen i jordbruket og variablene som illustrerer utviklingen i distriktene. Der jordbruksvariablene viser svakere utvikling i kystområdene på Vestlandet, viser distriktsvariablene en svakere utvikling i fjellområdene på Østlandet og nordover fra Trøndelag til Helgeland. Går vi nærmere inn på de enkelte regionene ser vi at det er flere områder, både Glåmdalen, Numedal, Øvre Telemark, Ytre Sogn, Nordfjord og Sør-Troms, som har svak utvikling på begge variablene. Jordbruket har hatt svakere utvikling i Vest-Finnmark enn i Øst-Finnmark, mens distriktsindikatoren indikerer svakere utvikling i Øst-Finnmark enn i Vest-Finnmark. Samtidig er det også sammenfallende områder som kommer svakt ut; deler av Sogn og Fjordane samt Sør-Troms har svak utvikling i begge indikatoren.

Rapporten presenterer en meny av mulige tiltak som kan gjøre distriktsprofilen tydeligere. Noen forslag er basert på endringer i eksisterende ordninger mens andre er nye ordninger. Forslagene bør utredes nærmere før de evt. iverksettes.

Noen forslag er rettet spesifikt inn mot TDP-klasse A og B. En del av forslagene innebærer en endring av begrunnelsen for en rekke landbrukspolitiske tiltak hvor en går utover det å skulle bidra til inntektsutjevning gjennom å kompensere for geografisk betingede driftsulemper.

Andre er rettet generelt inn mot å forbedre de eksisterende distriktpolitiske ordningene innenfor landbrukspolitikken basert på dagens prinsipper bak tilskuddene.

Arbeidsgruppa er samlet i vurderingen om å ikke å innføre distriktsprofil i kulturlandskapstilskuddet og ikke bruke distriktpolitisk virkeområde direkte som soner for å fordele landbrukspolitiske tilskudd. Arbeidsgruppa har vurdert, men ikke utredet å distriktsdifferensiere beitetilskuddet og å innføre en generell form for tilskudd per foretak.

Utover det er følgende forslag aktuelle for å gjøre distriktsprofilen tydeligere:

- prioritere innenfor dagens ordninger
- justere soner for arealtilskudd
- justere soner for driftstilskudd til melkeproduksjon og spesialisert kjøttfeproduksjon
- justere soner for tilskudd til husdyr
- justere soner for pristilskudd
- målrette utrednings- og tilretteleggingstiltak
- målrette investeringsvirkemidler
- utnytte forvaltningssystemet rundt RMP til å lage ordninger for spesielle regioner
- innføre tilskudd til TDP-klasse A og B
- innføre driftstilskudd grovfôrdyr
- videre utrede et driftsvansketilskudd
- gjøre endringer i melkekvotereguleringen

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Forslagene er vurdert opp mot målsettingene om landbruk over hele landet og om økt produksjon. Omfordelingseffektene er kartlagt og de økonomiske og administrative konsekvensene er beskrevet.

Flere av medlemmene av gruppa har merknader til rapporten, se kapittel 7.15.

2. GRUNNLAGET FOR ARBEIDET

2.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for at arbeidsgruppa ble oppnevnt var Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* og jordbruksoppgjøret 2012. Formuleringer i ulike dokument fra Regjeringen og Stortinget om tydeligere distriktsprofil danner bakteppet for arbeidsgruppas arbeide og konklusjoner. De viktigste av disse formuleringene er sitert her.

Fra Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*

Fra kap. 1.4.2:

For å få en mer regionalt tilpasset politikk, bidra til en variert bruksstruktur over hele landet og styrke det grasbaserte husdyrholdet skal distriktsprofilen i virkemidlene gjøres tydeligere. Det skal legges større vekt på innretting ut fra distriktpolitiske hensyn, slik dette er målrettet gjennom de distriktpolitiske virkeområdene. Landbruks- og matdepartementet vil også vurdere soneinndelingen for ulike støtteordninger.

Fra kap. 2.3.3.1:

Utviklingen i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge er særlig bekymringsfull. Deler av disse områdene har få bruk igjen i drift, økende avstand mellom brukene og nedgang i andelen jordbruksareal i drift. Samtidig bærer noen av områdene preg av en sammensatt næringsstruktur, hvor landbruket i stor grad konkurrerer om arbeidskraften med andre næringer. Fortsatt nedgang i andelen jordbruksarealer i drift vil kunne påvirke områdenes attraktivitet som bosted og lokaliseringssted for næringsvirksomhet.

Landbrukets betydning for sysselsetting og bosetting i distriktene har lagt grunnlaget for at det er et nært samspill mellom distrikts- og regionalpolitikken og landbruks- og matpolitikken. Gjennom utformingen av de landbrukspolitiske virkemidlene tas det distriktpolitiske hensyn, bl.a. ved at flere store ordninger er differensiert med hensyn til struktur og distrikt. De regionale ulikhetene i utfordringene tilsier imidlertid at det er behov for en enda tydeligere distriktsprofil og en mer regionalt tilpasset landbruks- og matpolitikk. Det skal legges større vekt på innretting ut fra distriktpolitiske hensyn, slik dette er målrettet gjennom de distriktpolitiske virkeområdene. I den sammenheng vil sonene for de landbrukspolitiske virkemidlene bli vurdert.

Fra kap. 4.5.6.1:

Regjeringen vil styrke distriktsprofilen i produksjonstilskuddene ved å målrette dem bedre mot områder hvor utviklingen i jordbruket er bekymringsfull i forhold til målet om et aktivt jordbruk over hele landet. Det er særlig risiko for redusert måloppnåelse

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

på deler av Vestlandet, Agder/Telemark, fjellområdene og i Nord-Norge. Melkeproduksjonen er viktig i disse områdene.

Departementet vil ta initiativ til en nærmere gjennomgang av hvordan distriktsprofilen i produksjonstilskuddene kan styrkes, jf. kapittel 2. I den sammenheng vil også sonene for de landbrukspolitiske virkemidlene bli vurdert. Departementet vil spesielt gjennomgå den geografiske differensieringen av driftstilskuddet til melkeproduksjon. Driftstilskuddet til melkeproduksjon gis med like stort beløp uavhengig av foretakets størrelse, og har derfor sterk strukturprofil. Det gir derfor bidrag til lønnsomhet i mindre skala og det er viktig i områder hvor produksjonsmiljøene er i ferd med å tynnes ut og hvor mulighetene for å ta ut skalafordeler ved å øke driftsomfanget er mindre. Målrettingen kan også økes ved å distriktsdifferensiere tilskuddene basert på dyretall ytterligere.

Næringskomiteen skriver i Innst. S 392 (2011-2012) til Jordbruksoppjøret 2012:

Fl e r t a l l e t viser til at det i landbruksmeldinga og i statens tilbud til jordbruksforhandlingene fremgår at regjeringen vil foreta gjennomgang av virkemidlene for å gjøre distriktsprofilen tydeligere i de nasjonale ordningene, for å styrke grunnlaget for et landbruk over hele landet. Herunder skal sonegrensene for ulike tilskuddsformer i landbruket vurderes.

Fl e r t a l l e t viser i den forbindelse til Meld. St. 9 (2011–2012) og støtter intensjonen om en tydeligere distriktsprofil i landbrukspolitikken...

2.2 Mandat

Arbeidsgruppa ble etablert som følge av jordbruksoppjøret 2012 gjennom Stortingets behandling av dette. I Prop. 122 S (2011-2012) *Jordbruksoppjøret 2012* står det følgende om arbeidsgruppa og mandatet:

I Meld. St. 9 heter det at distriktsprofilen i virkemidlene skal gjøres tydeligere. Som en oppfølging av meldingen på dette punktet, foreslås det at det settes ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Fylkesmannen, KRD, MD, FIN og LMD. Gruppen får følgende mandat:

”I Meld. St. 9 (2011-2012) heter det at distriktsprofilen i virkemidlene skal gjøres tydeligere. Arbeidsgruppen skal med utgangspunkt i meldingens omtale av dette utrede hvordan en endring i virkemidlene på best mulig måte kan bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene nås, med vekt på målet om landbruk over hele landet. Herunder skal arbeidsgruppen utrede i hvilken grad «distriktspolitisk virkeområde» fanger opp landbrukspolitiske utfordringer og behov mht. landbruk over hele landet. Arbeidsgruppen skal utrede alternative forslag til hvordan distriktsprofilen i de nasjonale ordningene kan gjøres tydeligere. Arbeidsgruppen skal

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

se på alle aktuelle økonomiske ordninger over jordbruksavtalen, og ikke begrenses av de ordninger og innretninger som er nevnt spesielt i meldingen. Eventuelle omfordelingseffekter av forslagene skal vurderes. Arbeidsgruppen skal legge vekt på at forslagene bidrar til forenkling av virkemidlene.

Gruppen ledes av Landbruks- og matdepartementet. SLF er sekretariat for arbeidet. Det settes av 750 000 kroner til kjøp av eksterne utredninger, som dekkes over post 1150.01. Arbeidsgruppen vurderer hva som er nødvendig av ekstern bistand og grunnlagsmateriale. Blant annet vil gruppen kunne bygge videre på materialet som er utarbeidet i forbindelse med meldingsprosessen, samt tidligere gjennomganger av eksisterende ordninger. Arbeidsgruppen skal ferdigstille sitt arbeid innen 15. februar 2013. Arbeidet skal ligge til grunn for anbefalinger om oppfølging mht. tydeligere distriktsprofil i jordbruksoppjøret 2013.”

2.3 Arbeidsgruppas sammensetning

Arbeidsgruppa har hatt følgende sammensetning:

Medlem	Institusjon/Organisasjon
Frøydis Vold (leder)	Landbruks- og matdepartementet
Torgeir Gjølberg	Landbruks- og matdepartementet
Anders Thomas Knutsen	Finansdepartementet
Lajla Tunaal White	Miljøverndepartementet
Vidar Martin Hasle Jensen	Kommunal- og regionaldepartementet
Dag Petter Sødal	Fylkesmannen
Berit Hundåla	Norges Bondelag
Anders Huus	Norges Bondelag
Ann Merete Furuberg	Norsk Bonde- og Småbrukarlag
John Petter Løvstad	Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Det har vært mulighet til å stille med vararepresentant dersom medlemmet ikke har hatt mulighet til å møte. Olaf Godli har stilt for John Petter Løvstad på ett møte.

Sekretariatsarbeidet har vært utført i et samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Statens landbruksforvaltning (SLF). Nils Øyvind Bergset (leder), Aud-Sissel Meringdal, Maria Finne Krekling, Jon Løyland og Elin Brekke har utgjort sekretariatet.

2.4 Drøfting av mandatet

Mandatet til arbeidsgruppa er vidt og det har vært behov for å avgrense arbeidet. Kjernen i mandatet er begrepene ”tydeligere” og ”distrikt”. Meld. St. 9 (2011 – 2012) har ingen entydig definisjon av disse to begrepene.

I utgangspunktet handler ”distrikt” om en geografisk dimensjon. Begrepet ”distrikt” kan imidlertid ha ulike betydninger:

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- I dagligtalen snakker man i hovedsak om distrikt i sentrum/periferidimensjonen
- Distrikts- og regionalpolitikken har et politisk bestemt distriktpolitisk virkeområde (DPV)
- Landbrukspolitikken har geografisk differensierte soner begrunnet i å skulle utjevne kostnader som skyldes naturgitte forskjeller
- Meld St. nr. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* nevner spesifikke områder hvor en er bekymret for utviklingen

I Meld. St. 9 (2011 – 2012) er bruken av begrepet ”tydeligere” knyttet til at de regionale ulikhetene i utviklingen tilsier at det er behov for en tydeligere distriktsprofil.

I meldingen er begrepet ”bekymringsfull utvikling” og ”særlig bekymringsfull utvikling” brukt for å beskrive områder som preges av få bruk igjen, økende avstand mellom brukene og nedgang i andel jordbruksareal i drift.

”Tydeligere distriktsprofil i virkemidlene” kan, når det leses i sammenheng med omtalen av områder med bekymringsfull utvikling, tolkes som utforming og dimensjonering for å kunne endre den bekymringsfulle utviklingen . Det kan også tolkes som klargjøring eller forsterking av distriktsdifferensieringen i de eksisterende økonomiske ordningene, eventuelt i kombinasjon med tilpassing av enkelte ordninger. Endringer i virkemidler skal bidra til at de landbrukspolitiske målene kan nås, jf. mandatet. Det skal legges vekt på målet om landbruk over hele landet. Gruppen har også vurdert endringsforslag i forhold til målet om økt matproduksjon, bærekraftig landbruk og hvordan det kan legges større vekt på innretting ut fra generelle distriktpolitiske hensyn.

Der hvor distriktsprofilen allerede er styrket etter Stortingets behandling av Meld St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* tas det med i gruppas vurderinger.

Tydeligere distriktsprofil er et av tre grep for å fange opp regionale ulikheter. De andre er forsterket regionalisering av utviklings- og investeringsvirkemidlene og en områderettet innsats der hvor landbruket utgjør en stor andel av den lokale sysselsettingen. Arbeidsgruppens mandat er avgrenset til tydeligere distriktsprofil. Rapporten påpeker imidlertid at styrking av regionale utviklings- og investeringsvirkemidlene også bidrar til en tydeligere distriktsprofil.

Tydeligere distriktsprofil innebærer at en gjennom de nasjonale ordningene i større grad skal fange opp regionale ulikheter og gjennom virkemiddelutformingen treffe områder med negativ relativ utvikling på viktige landbruksindikatorer bedre. Med bakgrunn i ulik vektlegging i tolkingen av mandatet, har arbeidsgruppa sett behov for følgende framgangsmåte og oppbygging av rapporten:

- Beskrive dagens virkemidler, der en allerede har distriktsprofil i mange ordninger, som et utgangspunkt for videre analyser og konklusjoner.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Analysere utviklingen i jordbruket med utgangspunkt i noen viktige indikatorer for å studere regionale ulikheter i utvikling og som et mulig utgangspunkt for å målrette virkemidlene ytterligere.
- Vurderer eksisterende og nye økonomiske ordninger med hensyn på å gjøre distriktsprofilen tydeligere.
- Det er lagt vekt på å presentere en meny av potensielle tiltak som er tilpasset ulike vektlegginger innenfor begrepet tydeligere distriktsprofil.

3. DISTRIKTSBEGREPET OG LANDBRUKSPOLITIKKEN

3.1 Distriktsbegrepet i distriktpolitikken

Distrikt brukes på mange måter og det finnes ingen universell forståelse av begrepet. Distriktene kan i norsk sammenheng, og nokså upresist definert, sies å være hele Nord-Norge i tillegg til områder utenfor en viss avstand til de store byene i Sør-Norge. Alternativt kunne vi sagt at det omfatter perifere områder, dvs. områder med lange avstander til regionale sentra. Et tredje alternativ kunne være å si at distriktene er de kommunene som er innenfor virkeområdet for distriktpolitikk.

Distriktpolitisk virkeområde (DPV) er et resultat av både politiske mål for distrikts- og regionalpolitikken, historisk utgangspunkt og lov om offentlig støtte (EUs statsstøtteregulering). Virkeområdet for distriktpolitikk består av et virkeområde for investeringsstøtte (sone III og IV) og et område som ikke er notifisert for investeringsstøtte (sone II). Dagens virkeområde for investeringsstøtte ble notifisert til EU 1. januar 2007, og gjelder fram til 31.12.2013. Det distriktpolitiske virkeområdet vil revideres samtidig med revideringen av virkeområdet for investeringsstøtte.

Alle landets kommuner er gruppert i fire soner, der soner II, III og IV utgjør det distriktpolitiske virkeområdet. Utgangspunktet for soneinndelingen er et politisk ønske om å støtte de delene av landet (distriktene) som over tid har hatt en svak eller negativ utvikling. Se vedlegg 9.11 for kart over det distriktpolitiske virkeområdet.

En annen måte å definere distrikt på, er å ta utgangspunkt i inndelingen av kommuner i etter bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-sentralitet). Næringssektorer er ikke inne i grunnlaget for denne inndelingen. Rapporten bruker bo- og arbeidsmarkedsregioner som utgangspunkt for å gruppere områder langs en sentrum-periferiskala, se kart over denne inndelingen i vedlegg 9.2. Denne skalaen er som følger:

- Sone 1 - Storbyregioner
- Sone 2 - Mellomstore byregioner
- Sone 3 - Småbyregioner
- Sone 4 - Småsenterregioner
- Sone 5 - Spredt bosetting.

3.2 Distriktsdimensjonen i landbrukspolitikken

3.2.1 Distriktpolitiske hensyn

Distriktpolitiske hensyn har lenge vært sentrale i landbrukspolitikken. Meld. St. 9 (2011–2012) *Landbruks- og matpolitikken* påpeker også sammenhengen mellom landbrukspolitikken og distrikts- og regionalpolitikken:

”Landbrukets betydning for sysselsetting og bosetting i distriktene har lagt grunnlaget for at det er et nært samspill mellom distrikts- og regionalpolitikken og landbruks- og matpolitikken. Gjennom utformingen av de landbrukspolitiske virkemidlene tas det

distriktpolitiske hensyn, bl.a. ved at flere store ordninger er differensiert med hensyn til struktur og distrikt.”

3.2.2 Virkemidler for å ivareta distriktpolitiske hensyn

Landbruket bidrar til sysselsetting og bosetting over hele landet og er således viktig for distriktene og distriktpolitikken. Hovedprinsippet for de distriktpolitiske virkemidler i landbrukspolitikken, for å nå målet om landbruk over hele landet, har vært å bidra til inntektsutjevning gjennom å kompensere for geografisk betingede driftsulemper.

I de enkelte ordningene er det gjerne formulert at de skal bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling som bidrar til å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene ved å jevne ut ulikheter i lønnsomheten i produksjonen. I Forskrift om pristilskudd i landbrukssektoren er for eksempel formålet med tilskuddene *”å øke inntekter, redusere kostnader og utjevne distriktsforskjeller i produksjon og omsetning av jordbruksprodukter i tråd med de målsetninger Stortinget har fastsatt”*.

Virkemidlene for å ivareta de distriktpolitiske hensynene er i stor grad de samme som virkemidlene for å oppnå andre landbrukspolitiske mål. Det er mange virkemidler i landbrukspolitikken, både økonomiske og andre, som også virker inn mot å ivareta distriktpolitiske hensyn:

- Den geografiske produksjonsfordelingen (kanaliseringspolitikken) gjør det gunstig med kornproduksjon i de beste jordbruksområdene, blant annet gjennom høy kornpris og distriktstilskudd for det grasbaserte husdyrholdet i områder som er best egnet for grasproduksjon. Høy kornpris, sammen med andre virkemidler, har således redusert betydningen av ulike naturgitte vilkår for planteproduksjon mellom distrikter.
- Markedsregulering av råvaremarkedene gjennom samvirke har en betydelig distriktpolitisk dimensjon. Samvirkenes mottakspått fra primærprodusent er sentralt. Samvirkenes interne prisutjevning bidrar også til å utjevne priser mellom distrikter. Innenfor melkesektoren er Prisutjevningsordningen for melk viktig for å utjevne råvarepriser for bonden uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen.
- Geografisk og strukturdifferensierte tilskuddsordninger utjevner naturgitte lønnsomhetsforskjeller. I de geografisk differensierte ordningene er det særlig klimatiske forhold og forhold av betydning for variasjon i produksjonskostnader, som ligger til grunn for differensieringen.
- Fraktordninger har betydning for den regionale fordelingen av både primærproduksjon, omsetning og foredling fordi de utjevner forskjeller i fraktkostnader. Ordningene bidrar til å sikre markedsadgang og utjevning av prisen bonden får for produktene, uavhengig av lokalisering og transportkostnader.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Produksjonsregulerende virkemidler som kvoteordningen for melk har lokaliseringmessig betydning gjennom å delvis fryse eksisterende regional fordeling.
- Strukturegulerende virkemidler som konsesjonsbestemmelsene for svin og fjørfe som setter grenser for størrelsen per produsent og således gir mulighet for at flere kan drive innenfor disse produksjonen. Historisk har dette gitt grunnlag for tilleggsnæring til andre typer produksjoner.
- Andre typer virkemidler som er geografisk inndelt slik som fylkesvise bygdeutviklingsmidler (BU-midler).

3.2.3 Distriktsbegrepet og soneinndelingen i landbrukspolitikken

For å kunne kompensere vanskelige naturgitte produksjonsvilkår, benytter en del ordninger andre inndelinger enn kommuner og fylker når man trekker grensene for tilskuddene. Det brukes blant annet soner som går på tvers av kommunegrenser og ofte med utgangspunkt i høyde over havet. Se vedlegg 9.3 til 9.5 for detaljerte oversikter over sonene på de enkelte tilskuddene med tilhørende kart (vedlegg 9.8 til 9.10). Dette har gitt et meget detaljert og finmasket nett av soner.

Med utgangspunkt i soneinndelingene for disse ordningene varierer definisjonen et distrikt fra ordning til ordning innenfor landbrukspolitikken. Definisjonen stemmer ikke overens med den definisjonen en har av distrikt i distrikt- og regionalpolitikken. Hvis vi legger til grunn at alle kommunene som inngår i soner med sats for støtte kan betegnes som distrikt, ser vi at det eksempelvis for distriktstilskudd melk bare er enkelte kommuner på Jæren som ikke kommer inn under distriktsdefinisjon. For distriktstilskudd kjøtt er kommuner på Jæren og rundt Oslofjorden som kommer utenfor sonene med sats for støtte, og som dermed ikke inngår i distriktsdefinisjonen.

I rapporten "Sonegrenser for distriktstilskudd til melk og kjøtt" fra en partssammensatt arbeidsgruppe avgitt 31. mars 2000 står kriterier for soneinndeling beskrevet som følger:

"De viktigste kriteriene for soneinndelingen er naturgitte faktorer som vekstvilkår og topografi. Videre er det også i en rekke områder trukket inn andre forhold som for eksempel transportavstander. Distriktstilskuddet inngår som et av flere virkemidler under jordbruksavtalen for å utjevne inntektsgrunnlaget mellom områder som produserer under ulike naturgitte forhold som igjen innvirker på avlingsnivå og produksjonsmuligheter.

Kriteriene som legges til grunn i vurderingen ved soneinndeling kan ikke sies å være helt entydige og objektive. Dette har medført at justering av sonegrensene med jevne mellomrom har vært oppe til drøfting. For å løse problemer knyttet til sonegrensene har man opp igjennom årene bevilget penger over de årlige jordbruksavtalene til å foreta vurderinger av soneinndelingene og endre sonegrensene i områder der dette har vært påkrevet."

I SLF-rapport 2006:9 Fra partssammensatt arbeidsgruppe som vurderte Forenkling av sonengrenser for distriktstilskudd melk og kjøtt heter det:

”Kriteriene som har vært grunnlag for vurdering av innplassering i sone har variert. Forhold som påvirker kostnadene kan være klimatiske betingelser og vekstvilkår, samfunnets infrastruktur, avstander, arrondering og pris. I tillegg har overordnede politiske ønsker resultert i flytting av større og mindre områder til soner med høyere satser.”

3.3 Målene for landbrukspolitikken

Hovedmålene i landbrukspolitikken er fastlagt gjennom Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* og Stortingets behandling av denne. Det opereres med 4 hovedmål (Se vedlegg 9.1 for nærmere om målene for politikken):

- økt matproduksjon
- landbruk over hele landet
- økt verdiskaping
- bærekraftig landbruk

Arbeidsgruppas mandat presiserer at det skal utredes hvordan endring i virkemidlene på best mulig måte kan bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene nås, med vekt på målet om landbruk over hele landet. Hovedvekten legges derfor på dette målet, men at det er naturlig å skjele til og kommentere de andre målene der det er relevant i vurderingene.

3.4 Målkonflikter i landbrukspolitikken

Det vises til følgende omtale av målkonflikter i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* :

Innenfor et hvert politikkområde vil det finnes dilemmaer og målkonflikter. Dette er uttrykk for at det er behov for avveining mellom ulike interesser i samfunnet, og som det derfor er politikkenes oppgave å prioritere mellom. Innenfor landbruks- og matområdet opereres det med flere mål. Noen av målene har enten ikke direkte innvirkning på hverandre eller virker i samme retning, som målet om et aktivt landbruk over hele landet, det å holde jordbruksarealer og kulturlandskap i hevd og at landbruket skal bidra til sysselsetting og bosetting. På andre områder vil det være dilemmaer, og mål kan være motstridende.

Motstrid mellom mål oppstår der det i utgangspunktet er motstridende interesser, eller der nye interesser dukker opp. I mange tilfeller kan det være snakk om å sette mål for en aktivitet, og deretter mål for begrensninger for samme aktivitet. Et eksempel på dette er begrensninger i jordbruksdrift på grunn av miljø- eller dyrevern hensyn. I slike tilfeller er det ikke et aktuelt alternativ å fjerne ett av målene.

Målene om økt matproduksjon og landbruk over hele landet er sammenfallende i den forstand at man tar hele landets ressurser i bruk for å oppfylle målet om økt

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

matproduksjon. Samtidig vil prioritering av det ene målet kunne gå ut over måloppnåelse for det andre målet, da de geografiske områdene som bidrar mest til økt produksjon i mange tilfeller ikke er de samme som de områdene der det er størst risiko for at landbruket faller ut. Å ha økt matproduksjon som mål kan isolert sett tilsa at virkemidlene bør endres, for å nå målet på en mer effektiv måte, men dette må avveies mot andre hensyn, spesielt knyttet til ressursutnyttelse, miljø og distrikt.

Mål og målkonflikter blir drøftet i relasjon til de virkemidlene som foreslås.

4. VERKTØY FOR ANALYSE

Metodene og dataene som arbeidsgruppa har brukt i sin analyse er kort beskrevet her. For nærmere om metodene, se relevante vedlegg.

I mandatet er det beskrevet at arbeidsgruppen skal vurdere omfordelingseffekter av forslagene sine. I tillegg har arbeidsgruppa brukt de samme verktøyene til å beskrive dagens situasjon og betydningen av dagens struktur- og distriktsprofil.

Arbeidsgruppa har illustrert konsekvenser av ulike forslag i form av statisk endring i utbetalinger og forsøkt å analysere dynamiske effekter og hvordan forslagene kan slå ut for jordbruket på lengre sikt gjennom tilpasning. Følgende verktøy er benyttet:

- Kort sikt uten tilpasning
 - PTR-modellen (produksjonstilskuddsregisteret) beregner tilskudd for enkeltbruk og områder. Verktøyet viser også støtteintensitet i utbetaling per område.
 - Kalkylebruk fordeler tilskuddene på produksjonen for å illustrere distriktseffekten for ulike produksjoner og størrelser. Disse er nærmere omtalt i kapittel 5.2.
- Lang sikt med tilpasning
 - Jordmod vurderer effekter for produksjon og faktorbruk av endringer i struktur- og distriktsprofilen basert på at dagens jordbruk gis tilstrekkelig mulighet til å tilpasse seg disse endringene

4.1 PTR-modellen

PTR-modellen (databasen for produksjonstilskuddsregisteret i 2009) beregner effekter av alternative tilskuddssatser og bestemmelser for utmåling av tilskudd. Den illustrerer hvor mye tilskudd en søker hadde fått ved alternativ utmåling av tilskudd basert på søkerens omfang av ulike produksjonsaktiviteter (daa og dyr) i 2009. Ved å legge sammen alle søkere i et område kan PTR-modellen videre brukes til å beregne de samlede effektene av endringer samt støtteintensitet for ulike regionale nivåer. For denne utredningen er det definert åtte indikatorer for fire regionale inndelinger:

Tabell 1 Indikatorer i PTR-modellen

Indikator	Enhet
Areal	kr per daa jordbruksareal
Korn	kr per 100 kg korn
Melk	kr per ltr kumelk
Storfe	kr per kg storfekjøtt
Sau	kr per kg sauekjøtt
Gris	kr per kg svinekjøtt
Egg	kr per kg egg
PI (Produksjonsinntekter)	kr per kr produksjonsinntekter i jordbruket

	Regional inndeling
BA-sentralitet	5 soner
Distriktpolitisk virkeområde	4 soner
Fylker (Oslo og Akershus slått sammen til ett fylke)	18 regioner
TDP-regioner	48 regioner

Denne analysen gir tre ulike resultater:

- En indikator over hvor mye støtte den enkelte region mottar i kroner per areal, kg/liter (per produksjon) og per krone i produksjonsinntekter
- En oversikt over hvor mye tilskudd som går til de enkelte regionene eller sonene
- En frekvensfordeling som viser hvor mange produsenter som minker/øker sitt tilskudd og hvor mye det minker eller øker.

4.2 Jordmod

Jordmod er en partiell likevektsmodell for det norske jordbruket der de viktigste jordbruksproduktene er representert med en tilbuds- og en etterspørselsside. En simulering i Jordmod foregår på den måten at modellens opprinnelige likevekt utsettes for en endring i dens eksogene rammebetingelser (for eksempel en endring i utmåling av tilskudd). Endringen fører til nye likevektspriser og -mengder. Forskjellen mellom den nye likevekten og modellens opprinnelige likevekt defineres som effekten av endringen i utmåling av tilskudd. Modellen tar ikke utgangspunkt i den strukturen som finnes i den opprinnelige likevekten og sier heller ikke noe om prosessen fra opprinnelig likevekt og fram til ny likevekt. Modellen forutsetter imidlertid at alle innsatsfaktorer, herunder arbeid, er avlønnet i den nye likevekten. Jordmod forutsetter full mobilitet til og fra jordbrukssektoren av både arbeidskraft og kapital, og tolkes derfor som en langsiktig modell. Den forutsetter videre at bonden ikke har andre preferanser enn lønnsomhet når hun velger driftsform. Det innebærer at forholdsvis små endringer i relativ lønnsomhet mellom produksjoner kan føre til forholdsvis store endringer i produksjon og faktorbruk i en region. Modellen tar i liten grad hensyn til om de naturgitte forutsetningene for et skifte av produksjon er tilstede fordi den setter en maksimal bruksstørrelse som er lik for alle regioner.

Modellen egner seg spesielt til å studere sammenhenger mellom anvendelse av ulike virkemidler og aktivitetsnivået til den norske jordbrukssektoren. Når Jordmod brukes til å belyse slike sammenhenger, er det først og fremst de relative endringene i produksjon og faktorbruk det bør legges vekt på.

Siden modellen forutsetter full faktormobilitet antas en periode på ca 10 – 15 år fra tidspunktet der rammebetingelser endres og til en ny likevekt inntreffer. I denne utredningen er det laget en referansebane med tenkt utgangspunkt i 1999 som skal etterligne den reelle situasjonen i 2009 mest mulig. Forutsetninger som er brukt for å treffe situasjonen i 2009 er så brukt på samme måte når det gjøres simuleringer. Dette gjelder blant annet forutsetninger om kostnadsnivå, verdensmarkedspriser,

befolkningsøkning og brukenes maksimale størrelser. For gris, egg og fjørfe er brukenes størrelse begrenset av dagens konsesjonsgrenser. Kvoteordningen for melk er også modellert slik at produksjonen ikke flytter seg mellom fylker. Resultatene gjenspeiler en situasjon der jordbruket uforstyrret har hatt mulighet til å tilpasse seg en alternativ utforming av virkemiddelsystemet siden om lag år 1999. De øvrige rammebetingelsene er som i 2009.

Modellens numeriske resultater bør tolkes med forsiktighet. Enhver modell er en forenkling av en kompleks virkelighet, og Jordmod er ikke noe unntak i så måte. Modellens styrke ligger i dens evne til å belyse grunnleggende sammenhenger i jordbruket mellom ulike virkemidler og aktivitetsnivået og i slike analyser er det de kvalitative resultatene som står i sentrum.

Resultatene fra simuleringene vises som prosentvis avvik fra basisløsningen på følgende indikatorer:

- Samlet produksjon (der de enkelte produksjonene er veid med prisene i 2009)
- Produksjon i kg eller liter
- Areal
- Arbeid
- Tilskudd
- Produksjonsinntekt
- Samfunnsøkonomisk overskudd

Det er også vist endringer i disse indikatorene målt i distriktenes andel av produksjonen. Her er landet delt i tre regioner: Nord-Norge, Sør-Norges distrikter og resten av Sør-Norge (Østlandets flatbygder, Jæren og flatbygdene i Trøndelag). Denne inndelingen har ikke noe med distriktpolitisk virkeområde eller BA-sentralitet å gjøre, men følger en inndeling av Norge i regioner med lignende naturlige og agronomiske forhold.

4.3 Simuleringer

For PTR-modellen og Jordmod er det laget ulike scenarier i analysene. For nærmere om de ulike simuleringene og begrunnelsene for dem, se kapittel 5.4 og kapittel 6.

Simuleringen faller i 3 kategorier som er nærmere beskrevet senere i rapporten:

- Basisløsning 2009 med dagens virkemiddelsystem
- Fjerning av distriktsprofil- og/eller strukturprofil for å vurdere hvilke effekter dagens ordninger har
- Simuleringer av enkelte av de konkrete forslagene til tiltak

5. DAGENS ORDNINGER MED DISTRIKTSPROFIL I LANDBRUKSPOLITIKKEN

5.1 Kategorisering av virkemidler

NILF (rapport 2002-10) delte virkemidlene i landbrukspolitikken inn i fire grupper ut fra grad av distriktsformål ved ordningene:

1. Virkemiddel der distriktshensyn er eneste formål
2. Virkemiddel der distriktshensyn er et av flere formål
3. Virkemiddel som ikke har distriktshensyn som formål, men som likevel kan ha distriktpolitisk effekt
4. Andre landbrukspolitiske tiltak

Basert på denne inndelingen, kan de viktigste ordningene over jordbruksavtalen grupperes slik klassifisert ut fra forskrift og beskrivelse i Stortingsdokumenter. De største ordningene (mill. kr) nevnt først innen hver gruppe:

Gruppe 1 – distriktshensyn er eneste formål:

- Distriktstilskudd kjøtt og gris
- Distriktstilskudd melk
- Distrikts- og kvalitetstilskudd frukt, bær og grønt
- Distriktstilskudd egg
- Distriktstilskudd potet Nord- Norge
- Distriktstilskudd fjørfekjøtt
- Grunntilskudd melk (geitemelk)

Gruppe 2 – distriktshensyn er et av flere formål

- Kulturlandskapstilskudd
- Arealtilskudd
- Driftstilskudd melk
- Prisutjevningsordningen for melk
- Prisnedskrivning korn
- Fraktilskudd slakt og egg
- Bygdeutviklingsmidler, fylkesvise
- Tilskudd til inseminering og veterinærtjenester

Gruppe 3 – har ikke distriktshensyn som formål, men kan likevel ha distriktpolitisk effekt

- Tilskudd til husdyr
- Tilskudd til regionale miljøprogram
- Tilskudd til dyr på utmarksbeite og Tilskudd til beitende dyr
- Fraktilskudd korn og kraftfôr
- Tilskudd til norsk ull
- Grunntilskudd kjøtt (småfe)

Kommunal- og regionaldepartementet omtaler årlig statlig innsats og tiltak over tid som er viktige med tanke på å nå distrikts- og regionalpolitisk mål i proposisjonen om statsbudsjettet. Kommunal- og regionaldepartementet skiller mellom den smale distriktspolitikken, og den brede distriktspolitikken. Den smale distriktspolitikken er de virkemidlene som forvaltes under programkategori 13.50 – *distrikts- og regionalpolitikken*. Den brede distriktspolitikken er omfatter tiltak i andre sektorer som har betydning for distriktspolitikken. Blant de brede tiltakene inngår for eksempel en rekke næringspolitiske tiltak, herunder landbrukspolitiske tiltak, og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Tiltakene er delt i to kategorier:

- Kategori A: Tiltak og ordninger som har distriktspolitiske mål som begunnelse, eller som favoriserer distriktsområder utover kompensasjon for å oppnå like tilbud.
- Kategori B: Tiltak og ordninger som skal utjevne og kompensere for å oppnå like resultater mellom grupper og områder, eller som er lokalisert til distriktsområder på grunn av gitte forhold og er særlig viktige for næringsutvikling, sysselsetting, lokal økonomi eller bosetting.

Innenfor landbrukspolitikken plasseres distriktstilskudd melk og kjøtt innenfor kategori A, mens driftstilskudd melk og tilskudd til husdyr er plassert i kategori B.

5.2 Dagens distriktsprofil

Arbeidsgruppa har benyttet egne kalkyler på bruksnivå og PTR-modellen for å beskrive dagens distriktsprofil. Det er nyttig å se på hvor store midler som går til ulike områder. Men dagens distriktsprofil illustreres best gjennom å se på intensiteten i støtten, mao. støtten per enhet (kg, l, daa eller kr).

5.2.1 Kalkyler på bruksnivå

Arbeidsgruppa har utarbeidet tilskuddskalkyler for melkeproduksjon og saueproduksjon, med tre nivå på driftsomfang, og for tre kommuner (Time, Granvin, Alta). Formålet med dette er å synliggjøre distriktsprofilen i dagens ordninger. Time er valgt for å representere områder med de laveste satsene for de geografisk differensierte tilskuddsordningene, mens Alta er valgt som representant for områder med de høyeste¹. Granvin er valgt som representant for andre geografiske distriktsområder. Se vedlegg 9.6 for nærmere om forutsetningene i kalkylene.

¹ Alta har ikke høyeste sats for distriktstilskudd melk, men er kommunen med flest melkekyr i Finnmark. Alta er plassert i sone I for melk (1,69 kr/l), mens øvrige kommuner i Finnmark er i sone J (1,78 kr/l)

Tabell 2 Kalkyler for tilskudd til melkeproduksjon for ulike områder og driftsomfang. Tilskudssatser etter jordbruksoppjøret 2012

Kommune	Time, Jæren			Granvin, Hordaland			Alta, Finnmark		
	12	22	30	12	22	30	12	22	30
Antall kyr									
Distriktstilskudd melk, 1000 kr	0	0	0	32	58	80	128	235	320
Distriktstilskudd kjøtt, 1000 kr	0	0	0	14	26	36	37	68	93
Sum pristilskudd, 1000 kr	0	0	0	46	84	115	165	303	413
Driftstilskudd melkeproduksjon, 1000 kr	109	109	109	116	116	116	122	122	122
Husdyrtilskudd, 1000 kr	65	107	129	65	107	129	65	107	129
Kulturlandskapstilskudd, 1000 kr	22	39	54	29	53	73	40	74	100
Arealtilskudd grovfôr, 1000 kr	0	0	0	37	61	69	63	116	158
Utmarksbeitetilskudd, 1000 kr	3	6	8	3	6	8	3	6	8
Beitetilskudd, 1000 kr	9	16	22	9	16	22	9	16	22
Bunnfradrag, 1000 kr	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Sum produksjonstilskudd, 1000 kr	205	275	319	256	357	414	299	438	536
Avløsertilskudd, 1000 kr	60	69	69	60	69	69	60	69	69
Sum pristilskudd og PT- og AVL-tilskudd	265	344	388	362	510	598	525	810	1019
Pr ku, 1000 kr	22	16	13	30	23	20	44	37	34
Pr l melk, kr	3,49	2,47	2,05	4,78	3,67	3,16	6,93	5,83	5,38
Innfrakttilskudd Prisutjevningsordn. melk	11	21	28	18	33	45	11	21	28
Frakttilskudd kraftfôr	0	0	0	0	0	0	38	69	95
Innfrakttilskudd kjøtt	0	0	0	7	13	18	7	14	19
Sum frakttilskudd	11	21	28	25	46	63	57	104	142

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Tilskudd til utjevning av kostnader ved inseminering	0	0	0	1	2	3	5	9	12
Sum pristilsk, PT og AVL, frakttilsk og ins.	276	364	416	388	559	664	586	922	1172
Pr ku, 1000 kr	23	17	14	32	25	22	49	42	39
Pr l melk, kr	3,64	2,62	2,20	5,13	4,02	3,51	7,74	6,64	6,19

Tabell 3 Kalkyler for tilskudd til saueproduksjon for ulike områder og driftsomfang. Tilskudssatser etter jordbruksoppgjøret 2012

Kommune	Time, Jæren			Granvin, Hordaland			Alta, Finnmark		
	50	70	150	50	70	150	50	70	150
Antall sau >1 år ved årsskifte	50	70	150	50	70	150	50	70	150
Grunntilskudd kjøtt, 1000 kr	7	10	21	7	10	21	7	10	21
Distriktstilskudd kjøtt, 1000 kr	0	0	0	8	12	25	26	36	77
Sum pristilskudd, 1000 kr	7	10	21	16	22	47	33	46	98
Husdyrtilskudd, 1000 kr	74	98	166	74	98	166	74	98	166
Kulturlandskapstilskudd, 1000 kr	14	20	43	19	27	57	21	29	63
Grovfôrtilskudd, 1000 kr	0	0	0	23	33	62	32	45	96
Utmarksbeitetilskudd, 1000 kr	22	31	66	22	31	66	22	31	66
Beitetilskudd, 1000 kr	10	14	31	10	14	31	10	14	31
Bunnfradrag, 1000 kr	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Sum produksjonstilskudd	117	160	303	145	199	379	156	214	419
Avløsertilskudd sau over 1 år v. årsskifte, 1000 kr	24	34	69	24	34	69	24	34	69
Avløsertilskudd, 1000 kr	24	34	69	24	34	69	24	34	69

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Sum pristilskudd og PT- og AVL-tilskudd, 1000 kr	148	203	393	185	255	495	212	293	586
Pr sau over 1 år v. årsskifte, 1000 kr	2,96	2,91	2,62	3,69	3,64	3,30	4,25	4,19	3,91
Pr kg kjøtt, kr	79,83	78,33	70,59	99,51	98,01	88,85	114,49	112,98	105,25
Frakttilskudd kraftfôr, 1000 kr	0	0	0	0	0	0	7	10	22
Innfrakttilskudd kjøtt, 1000 kr	0	0	0	8	11	24	7	10	21
Sum frakttilskudd, 1000 kr	0	0	0	8	11	24	15	20	44
Sum pristilsk, PT og AVL, frakttilsk, 1000 kr	148	203	393	193	266	519	227	314	630
Pr sau over 1 år v. årsskifte, 1000 kr	2,96	2,91	2,62	3,86	3,80	3,46	4,54	4,48	4,20
Pr kg kjøtt, kr	79,83	78,33	70,59	103,91	102,40	93,25	122,36	120,86	113,12

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Kalkylen for tilskudd for melkeproduksjon indikerer at sum tilskudd per liter melk er om lag 4 kroner høyere i Finnmark enn på Jæren.

I kalkylen med 22 kyr er forskjellen i sum pristilskudd, produksjons- og avløsertilskudd til ferie og fritid, frakttilskudd og tilskudd til inseminering i alt på 558 000 kroner. Av dette utgjør forskjell i distriktstilskudd til melk og kjøtt 54 prosent, driftstilskudd 2 prosent, areal- og kulturlandskapstilskudd 27 prosent og frakttilskudd og tilskudd til inseminering 16 prosent.

Kalkylen for tilskudd for saueproduksjon indikerer at sum tilskudd per kg kjøtt er så vel 40 kroner høyere i Finnmark enn på Jæren.

I kalkylen med 70 sauer er forskjellen i sum pristilskudd, produksjons- og avløsertilskudd til ferie og fritid, frakttilskudd og tilskudd til inseminering i alt på 111 000 kroner. Av dette utgjør forskjellen i distriktstilskudd til kjøtt 32 prosent, areal- og kulturlandskapstilskudd 49 prosent og frakttilskudd 19 prosent.

For å kunne vurdere hvorvidt distriktsdifferensieringen bidrar til å nå mål om inntektsjevning, må den vurderes opp mot de geografiske ulikheter i produksjonskostnadene. Beregningene i tabellene overfor er laget først og fremst med sikte på å illustrere den gjeldende distriktsdifferensiering av tilskuddene. Geografisk differensiering av kostnadstall er vanskelig å lage på kalkylebasis. Blant annet i driftsgranskingene og referansebrukene fra Budsjettnemnda for jordbruket kan man finne tall for geografisk variasjon i vederlag til arbeid og egenkapital.

5.2.2 PTR-modellen

En ren sammenligning av hvilke tilskuddsbeløp de enkelte regionene mottar vil i hovedsak kun vise hvor jordbruksproduksjonen foregår. De absolutte tallene fra PTR-modellen viser at BA-sone 4 får størst nominell landbruksstøtte, mens BA-sone 5 får lavest. Sone III og IV i det distriktpolitiske virkeområdet får mest støtte, mens sone 2 får minst støtte. 31 % av landbruksstøtten går til DPV-sone I som ligger utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 4 Oversikt over fordelingen av tilskudd i basisåret 2009 i PTR-modellen

Fylker	Mill. kr	%
Østfold	484	3,9 %
Oslo/Akershus	501	4,0 %
Hedmark	1 007	8,0 %
Oppland	1 355	10,8 %
Buskerud	471	3,8 %
Vestfold	262	2,1 %
Telemark	251	2,0 %
Aust-Agder	133	1,1 %

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Vest-Agder	269	2,1 %
Rogaland	1 600	12,8 %
Hordaland	727	5,8 %
Sogn og Fjordane	854	6,8 %
Møre og Romsdal	891	7,1 %
Sør-Trøndelag	967	7,7 %
Nord-Trøndelag	1 095	8,7 %
Nordland	1 067	8,5 %
Troms	450	3,6 %
Finnmark	166	1,3 %
Distriktpolitisk virkeområde		
Sone I	3 892	31,0 %
Sone II	592	4,7 %
Sone III	4 129	32,9 %
Sone IV	3 939	31,4 %
BA-sentralitet		
Storbyregioner	2 787	22,2 %
Mellomstore byregioner	2 272	18,1 %
Småbyregioner	2 733	21,8 %
Småsenterregioner	3 644	29,0 %
Spredt bosetting	1 115	8,9 %

Den følgende tabellen presenterer indikatorene for intensiteten i støtten fra PTR-modellen for basisløsningen som er 2009. Indikatorene skal lese som hvor mye samlet støtte utgjør per daa areal, per kg/l produksjon eller per krone produksjonsinntekt. Grønne fylker er de med høyset støtteintensitet, mens røde fylker er de med lavest støtteintensitet.

Tabell 5 Indikatorer på støtteintensitet geografisk region (for basisløsning 2009)

	Areal kr/daa	Korn kr/kg	Melk kr/ltr	Storfe kr/kg	Sau kr/kg	Gris kr/kg	Egg kr/kg	PI kr/kr
Hele landet	1256	1,64	2,94	32,34	116,29	0,99	1,28	0,67
Sone for BA-sentralitet								
Storbyregioner	1002	1,68	2,32	27,24	104,90	0,53	1,14	0,52
Mellomstore byregioner	1118	1,51	2,84	34,43	115,92	0,75	1,23	0,54
Småbyregioner	1184	1,65	2,87	32,80	115,51	0,95	1,36	0,64
Småsenterregioner	1637	1,95	3,30	33,94	120,46	3,06	1,71	0,93

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Spredd bosetting	1733	1,86	3,77	36,97	123,06	2,82	1,47	1,08
Fylker								
Østfold	669	1,41	2,11	27,18	101,44	0,40	1,05	0,48
Oslo/Akershus	653	1,75	2,31	29,96	98,32	0,76	0,97	0,95
Hedmark	958	1,51	2,95	37,13	111,05	0,56	1,12	0,59
Oppland	1314	1,72	2,90	32,69	115,13	0,76	1,15	0,72
Buskerud	920	1,81	3,32	44,24	121,50	0,82	1,12	0,69
Vestfold	674	1,52	2,20	35,67	100,27	0,38	1,12	0,29
Telemark	1010	1,84	3,48	48,39	122,13	1,31	1,26	0,84
Aust-Agder	1222	2,37	3,31	42,59	124,24	1,16	1,26	0,63
Vest-Agder	1403	1,82	3,32	38,25	123,73	1,29	1,15	0,89
Rogaland	1609	1,36	2,27	23,95	103,92	0,47	1,11	0,44
Hordaland	1751	1,80	3,32	35,99	123,25	0,89	1,67	1,00
Sogn og Fjordane	1900	2,61	3,42	31,21	118,04	0,67	1,71	0,95
Møre og Romsdal	1577	2,70	2,98	31,21	116,70	1,39	1,61	0,79
Sør-Trøndelag	1303	1,85	2,78	29,53	111,32	1,08	1,63	0,73
Nord-Trøndelag	1258	1,83	2,62	28,86	107,14	0,43	1,59	0,51
Nordland	1833	3,47	3,98	43,17	129,32	7,53	3,17	1,11
Troms	1775	0,00	4,28	45,36	133,79	7,79	3,10	1,39
Finnmark	1729	0,00	5,25	43,85	141,48	10,82	2,74	1,38
Distriktpolitisk virkeområde								
Sone I	914	1,59	2,26	28,09	102,73	0,49	1,11	0,47
Sone II	1275	1,86	2,71	33,06	119,33	0,48	1,53	0,64
Sone III	1426	1,71	3,11	33,36	118,57	0,69	1,38	0,77
Sone IV	1658	1,89	3,40	35,60	123,03	4,33	1,97	0,94

Resultatene viser at støtten øker jo mindre sentralt et område er (BA-sentralitet). Det imidlertid ofte liten forskjell i intensitet mellom BA-sone 2 og 3. Støtteintensitet i kr/l melk er 1,6 ganger høyere i sone 5 enn i sone 1. Arealstøtten er 1,7 ganger høyere i sone 5 enn i sone 1 og støtten per kr storfe er 1,4 ganger høyere i sone 5 enn i sone 1.

Fylkene Finnmark, Nordland, Troms og Sogn og Fjordane har gjennomgående høy støtteintensitet. Fylkene Østfold, Vestfold, Rogaland, Oslo og Akershus har gjennomgående lav støtteintensitet. Det er stor forskjell i intensitet mellom fylkene med lav og høy intensitet.

Når det gjelder distriktpolitisk virkeområde, så viser indikatorene at støtteintensiteten øker jevnt fra sone 1 og til sone 4 slik som også skjer i distriktpolitikken. Unntaket er på korn, sau og egg hvor sone 2 har høyere intensitet enn sone 3.

5.2.3 Konklusjon om dagens distriktsprofil

Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene. Graden av differensiering i tilskuddssatser varierer imidlertid mellom ulike produksjoner.

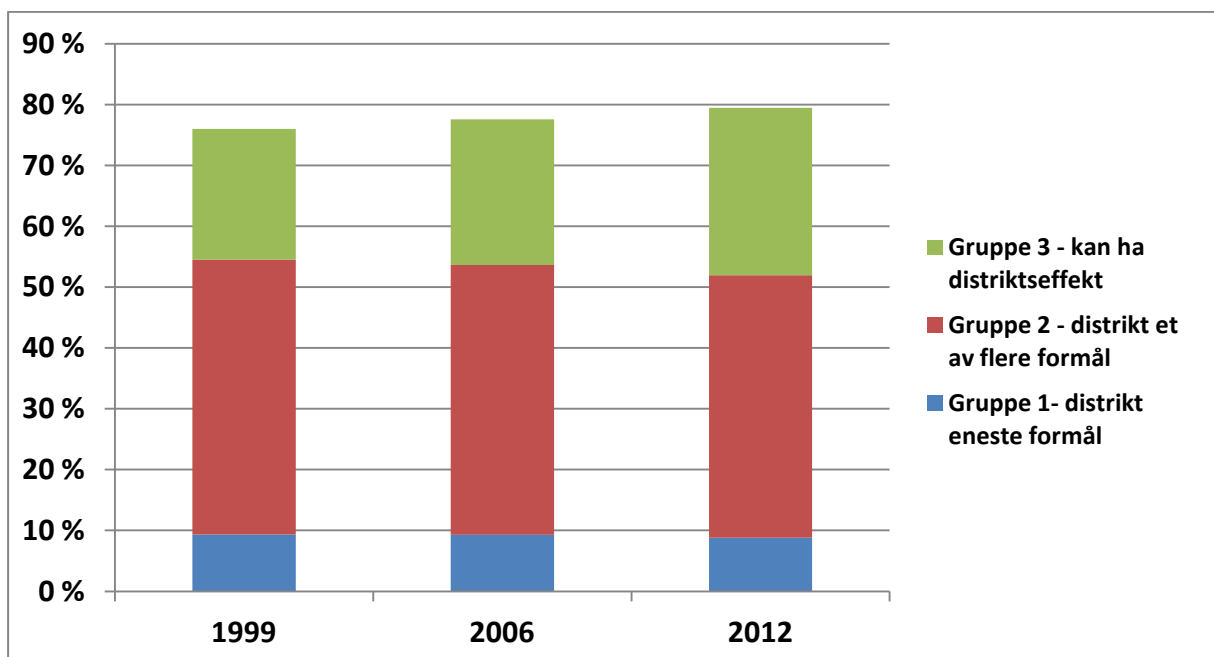
5.3 Endringer i distriktsvirkemidler i landbrukspolitikken siden 1999

I dette avsnittet gjennomgås endringer i distriktsprofil i de jordbrukspolitiske virkemidlene de siste ti årene. Kapittelet tar ikke for seg andre strukturelle grep eller endringer i regelverk.

Jordbrukets viktigste bidrag i distriktpolitikken er å holde arealene i drift der de er, og særlig der jordbruket har stor betydning for bosetting og sysselsetting. Pga. den geografiske produksjonsfordelingen (kanaliseringspolitikken) foregår mye av det grasbaserte husdyrholdet i områder som etter de fleste klassifiseringer kalles distrikter. Både å legge til rette for tilstrekkelig lønnsomhet i det grasbaserte husdyrholdet og å videreføre den geografiske produksjonsfordelingen er derfor viktig for distriktsprofilen selv om andre forhold også påvirker. Gjennom de siste jordbruksoppgjørene har det grasbaserte husdyrholdet blitt prioritert. Dette har en betydelig distriktseffekt som ikke kommer fram i den følgende gjennomgangen.

Tabellen og figuren nedenfor gir en illustrasjon på distriktsprofilen i bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen (statsbudsjettets kapittel 1150). Den viser nivå og endring i bevilgningene med distriktseffekt, med grunnlag inndelingen i kap. 5.1.

Figur 1 Bevilgninger med distriktseffekt over jordbruksavtalen, nivå og andeler av hele bevilgningen over kapittel 1150.

Tabell 6 Bevilgninger med distriktseffekt over jordbruksavtalen, nivå og andeler av hele bevilgningen over kapittel 1150.

	1999 ¹⁾	2006	2012
	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr
Gruppe 1 - distriktshensyn er eneste formål	1 158	1 064	1 215
Distriktstilskudd kjøtt	536	538	573
Distriktstilskudd melk	443	422	489
DK-tilskudd grøntsektoren	49	48	78
Distriktstilskudd egg	2	6	6
Distriktstilskudd potet Nord-Norge	4	2	4
Distriktstilskudd fjørfekjøtt	0	2	0
Grunntilskudd melk	124	47	65
Gruppe 2 - distriktshensyn er et av flere formål	5 623	5 080	5 930
Kulturlandskapstilskudd	-	-	1 766
Arealtilskudd	3 275	3 026	1 504
Driftstilskudd melk og kjøtt	1 374	1 026	1 366
Prisnedskrivning korn	427	410	446
Fraktilskudd	230	211	318
Fylkesvise bygdeutviklingsmidler (bedriftsrettede)	248	326	443
Tilskudd til inseminering og veterinærtjenester	70	81	88
Gruppe 3 - kan ha distriktspolitisk effekt	2 672	2 736	3 790
Tilskudd til husdyr	2 134	1 909	2 389
Regionale miljøprogram	-	340	429
Tilskudd til beite og utmarksbeite	-	236	737
Tilskudd til norsk ull	164	158	140
Grunntilskudd til kjøtt	374	93	95
SUM gruppe 1- eneste	1 158	1 064	1 215
SUM gruppe 2 - et av flere formål	5 623	5 080	5 930
SUM gruppe 3 - kan ha distriktseffekt	2 672	2 736	3 790
Totalt fordelt	9 453	8 881	10 934
Sum kap 1150 ²⁾	12 438	11 453	13 759
Andel av jordbruksavtalens budsjett med distriktseffekt			
Gruppe 1- distrikt eneste formål	9,3 %	9,3 %	8,8 %
Gruppe 2 - distrikt et av flere formål	45,2 %	44,4 %	43,1 %
Gruppe 3 - kan ha distriktseffekt	21,5 %	23,9 %	27,5 %
Totalt med distriktseffekt	76,0 %	77,5 %	79,5 %

1) Noen budsjettposter er endret og er i 1999 ført på den posten de da lå.

2) For 2006 inkludert poster som ble flyttet ut i 2003 og inn igjen i 2007.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Tabellen viser at bevilgninger med distriktseffekt har økt sin andel av bevilgningene fra 76 til 79,5 % siden 1999. Økningen har imidlertid kommet på ordninger som ikke er geografisk differensiert, men som likevel har distriktseffekt, særlig pga. den geografiske fordelingen av produksjonene, særlig det grasbaserte husdyrholdet. For ordningene som har distrikt som eneste formål, har andelen gått ned fra 9,3 til 8,8 %.

Nedenfor gjennomgås endringer i ordninger som mer spesifikt søker å øke målrettingen og endre differensieringen av virkemidlene ved at endringer er gjennomført ulikt i ulike geografiske områder. Den omfatter derfor ikke bestemmelser og tilskudd som ikke er differensiert, men som likevel kan ha distriktpolitisk betydning.

Det tar noe tid fra et jordbruksoppgjør er behandlet i Stortinget til en kan se effektene av det. Budsjettmessige tiltak trår ikke i kraft før året etter selve forhandlingene, og en gradvis tilpasning vil derfor skje i årene etter dette igjen. En kan derfor ikke forvente å se effekter av alle tiltakene i den følgende lista ennå. Det gjelder spesielt Stortingets behandling av Meld St. nr. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*.

Jordbruksoppgjøret 2012 ble gjennomført etter at landbruks- og matmeldinga ble behandlet i Stortinget, og, som oversikten nedenfor viser, så ble det også der gjort grep for å fremme en tydeligere distriktsprofil.

Samlet utgjør den økte distriktsdifferensieringen innenfor jordbruksoppgjøret siden 1999 om lag 650 mill. kroner. Det er gjennomført mindre endringer i soneinndelingen i de geografiske differensierte tilskuddene. Fraktordningene for korn/kraftfôr og kjøtt er endret, og ordningene er styrket i sentrum-periferidimensjonen. Ordningene har også fått økt bevilgning. Og det er gjennomført overgang til lokal og regional styring av virkemidler med sikte på å målrette virkemidlene i forhold til lokale/regionale utfordringer, basert på særskilte strategier.

De enkelte jordbruksoppgjørene

Jordbruksforhandlingene i 1999

- Distriktstilskudd ble økt tilsvarende 13 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2000

- Det ble gjennomført en viss utflating av strukturprofil som en tilpasning til nytt jordbruksfradrag ved ligningen som slo litt ulikt ut avhengig av størrelse og geografisk plassering.

Jordbruksforhandlingene i 2001

- Distriktstilskuddene ble økt tilsvarende 4 ½ mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2002

- Den geografiske differensieringen av økonomiske virkemidler ble videreført.
- Det ble innført en rentestøtteordning, delvis med begrunnelse i høye rentekostnader i utkantstrøk pga. lavere pantesikkerhet.

Jordbruksforhandlingene i 2003

- Forvaltningsansvaret for enkelte ordninger under LUF ble overført til kommunene
- Det ble vedtatt å innføre regionale miljøprogram fra 2004 innenfor en ramme på 350 mill. kroner.
- Det ble vedtatt å avvikle tilskudd til mellomfrakt av kjøtt over 3 år.
- Distriktstilskudd til kjøtt i sone 4 ble økt med 3,1 mill kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2004

- I fbm. Landbruk Pluss understrekes det at regionale strategier skal ligge til grunn for fordelingen av økonomiske virkemidler.
- I kvoteordningen for melk ble Akershus, Vestfold, Østfold og Akershus/Oslo slått sammen til én omsetningsregion.
- Økt distriktstilskudd til egg i Nord-Norge med 0,9 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2005

- Den geografiske differensieringen av økonomiske virkemidler ble videreført.

Jordbruksforhandlingene i 2006

- Det ble etablert tak for investeringsstøtte på 600.000 kroner per søknad, unntatt for Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen.
- Det ble øremerket en melkekvote på 1 mill. liter til Finnmark.
- Distriktstilskudd til melk ble økt med 20,4 mill. kroner fom. sone C og oppover.
- Distriktstilskudd til egg ble økt med 0,6 mill. kroner

Jordbruksforhandlingene i 2007

- Distriktsdifferensieringen i tilskuddene ble økt med ca 71 mill. kroner.
- Det ble avsatt 1 mill. liter økologisk kumelkkvote til Vestlandet.

Jordbruksforhandlingene i 2008

- Det ble avsatt en melkekvote på 5 mill. liter til nyetablering, prioritert til eiendommer i næringssvake/rovdyrutsatte områder, og en kvote på 1 mill. liter til Finnmark.
- Taket for investeringsvirkemidler ble økt fra 600-750.000 kroner i områdene som har tak.
- Distriktsdifferensieringen i tilskuddene ble økt med ca 85 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2009

- Det ble avsatt en kvoteramme på 1 mill. liter til Finnmark.
- Frakttilskuddene ble økt med 24 mill. kroner.
- Distriktsdifferensieringen i tilskuddene ble for øvrig økt med ca 31 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2010

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Fraktordningen for slakt ble reformert og tilført 60 mill. kroner. Stedfrakt kraftfôr ble økt med 8 mill. kroner. Samtidig ble distriktstilskudd til lyse kjøttslag redusert.
- Det ble innført differensiert driftstilskudd til melkeproduksjon mellom Jæren og resten av Sør-Norge.
- Det ble innført differensiert husdyrtilskudd til svineholdet mellom Jæren og resten av Sør-Norge.
- Distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntsektoren ble økt med 6,3 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2011

- Netto endring i distriktsdifferensierte tilskudd utgjør 140 mill. kroner, herav reduksjon i distriktstilskudd til egg i Trøndelag på 2,8 mill. kroner.

Jordbruksforhandlingene i 2012

- Det ble etablert regionale bygdeutviklingsprogram. Det ble omdisponert 55 mill. kroner fra nasjonale program.
- Områderettet innsats for arktisk landbruk. 3 mill. kroner per år i 3 år.
- Fraktordningen for korn ble reformert gjennom en styrking av delordningen med frakt av kraftfôr og ordningen totalt ble netto tilført 25 mill. kroner.
- For øvrig ble satsdifferensieringen i geografisk differensierte ordninger økt med 65 mill. kroner.

Utenfor jordbruksoppjøret ble det i statsbudsjettet for 2012 innført betinget skattefritak for tilskudd innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr innenfor rammen av bygdeutvikling.

Tabell 7 Oversikt over distriktsdifferensiering 1999-2012

År	Tiltak	Mill. kr.
1999		12,9
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone C	11
	Innført distriktstilskudd for kylling og kalkun	1,1
	Økt arealtilskudd til poteter i Nord-Norge	0,8
2000		0
	Noe strukturutflating for å tilpasse til jordbruksfradrag med strukturprofil	
2001		4,6
	Økt distriktstilskudd til melk i sone I og J	2,5
	Økt distriktstilskudd til gris	2,1
2002		0
	Ingen økt satsdifferensiering	0
2003		3,1
	Økt distriktstilskudd på kjøtt i sone 4	3,1
2004		0,9
	Økt distriktstilskudd på egg i Nord-Norge	0,9
2005		0

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

2006	Ingen økt satsdifferensiering	0	21,0
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone C	20,4	
	Økt distriktstilskudd til egg	0,6	
2007			71,6
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone B	13,4	
	Økt distriktstilskudd til kjøtt fra sone 2	26,8	
	Økt distriktstilskudd til kylling/kalkun	1,7	
	Økt arealtilskudd til grovfôr i sone 5	20,7	
	Økt differensiering i arealtilskudd korn	4,0	
	Økt arealtilskudd til frukt og bær fra sone 5	5,0	
2008			85,1
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone B	27,8	
	Økt distriktstilskudd til kjøtt fra sone 2	19,5	
	Økt distriktstilskudd til kylling/kalkun	2,3	
	Økt arealtilskudd grovfôr fra sone 5	35,5	
2009			55,4
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone D	16,1	
	Økt distriktstilskudd til gris	1,1	
	Agder/Vestlandet		
	Økt arealtilskudd grovfôr i sone 7	8,6	
	Økt arealtilskudd til frukt og bær i sone 5	3,6	
	Økt distrikts- og kvalitetstilskudd grønt	2	
	Økte frakttilskudd	24	
2010			162,3
	Økt differensiering av driftstilskudd melk	49	
	Reduserte distriktstilskudd til lyse kjøttslag	-13,3	
	Økt arealtilskudd grovfôr utenfor Jæren	55,4	
	Økt arealtilskudd til frukt og bær fra sone 1-5	-3,1	
	Økt distrikts- og kvalitetstilskudd grønt	6,3	
	Økte frakttilskudd	68	
2011			140,3
	Redusert distriktstilskudd til egg i Trøndelag	-2,8	
	Økte arealtilskudd til grovfôr utenom Jæren	138,1	
	Stedfrakt kraftfôr	5	
2012			93,3
	Områdetiltak arktisk landbruk	3	
	Økt distrikts- og kvalitetstilskudd grønt	6,3	
	Økt distriktstilskudd til melk fra sone B	30,7	
	Økte distriktstilskudd til kjøtt	9	
	Økt driftstilskudd melk utenfor Jæren	18,8	
	Netto økning i frakt til korn	25,5	
	Sum økt distriktsdifferensiering 99-12		650,5

5.4 Effekter av dagens ordninger

Effektene av dagens ordninger er illustrert gjennom en analyse i PTR-modellen og Jordmod. Det er kjørt 3 simuleringer hvor en analyserer status i 2009 (basisåret) dersom en hadde gjort følgende endringer i den nasjonale politikken rundt 1999:

- Fjernet strukturprofilen (FStr)
- Fjernet distriktsprofilen (Fdis)
- Fjernet både struktur- og distriktsprofilen (FstrDis)

Dagens struktur- og distriktsprofil berører så godt som alle bønder. To av tre bønder ville fått mindre tilskudd om dagens profil ble opphevet. Distriktsprofilen har størst effekt på jordbruket i distriktene, men også strukturprofilen har en viss effekt fordi brukene er gjennomgående mindre i distriktene sammenlignet med sentrale strøk. I simuleringen hvor strukturprofilen fjernes, er omfordelingen gjort ved å beholde det samme totale nivået av tilskudd innenfor hver enkelt kommune. Omfordelingen skjer da fra små til store bruk innenfor hver enkelt kommune, og dette gir mindre utslag av denne simuleringen enn dersom en hadde valgt andre måter å simulere en slik utflating på. En har også beholdt dagens maksgrenser innenfor husdyrtilskuddet og avløsertilskuddet, noe som fortsatt gir en viss struktureffekt.

Det er gjort to varianter av disse simuleringene med Jordmod. Én hvor en kun har endret virkemiddelbruken (uten strukturendring) og en hvor en har tillatt strukturendringer (med strukturendringer). Den første gir således den isolerte effekten av virkemiddelendringen, mens den andre også gir effekten av generelle strukturendringer. De strukturendringene som tillates er innenfor et kvotetak på 400 000 liter for melkeproduksjonen og konsesjongrensene for kraftfôrkrevende produksjoner. For kornproduksjonen er det tillatt en dobling fra 350 daa til 700 daa.

Resultatene (jf. Tabell 8) viser at ved en fjerning av distriktsprofilen så ville fylker som Finnmark, Nordland, Troms, Sogn og Fjordane, Hordaland og Aust-Agder tape tilskudd. Vestfold, Østfold og Rogaland ville være vinnerne. Støtten ville gå fra BA-sone 4 og 5 og til BA-sone 1. Betydelig mer av støtten vil gå til sonen utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 8 Sum tilskudd etter geografisk område og simulering (mill kr og % av «2009»)

	2009	FStr	Fdis	FStrDis	FStr	FDis	FStrDis
Fylker							
Østfold	484	484	547	555	100.0	113.2	114.7
Oslo/Akershus	501	501	535	542	100.0	106.7	108.0
Hedmark	1 007	1 007	1 031	1 036	100.0	102.3	102.9
Oppland	1 355	1 355	1 360	1 354	100.0	100.4	99.9
Buskerud	471	471	481	481	100.0	102.0	102.0
Vestfold	262	262	302	306	100.0	115.1	116.8
Telemark	251	251	250	246	100.0	99.8	98.1
Aust-Agder	133	133	127	123	100.0	94.9	92.6

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Vest-Agder	269	269	262	255	100.0	97.6	95.0
Rogaland	1 600	1 600	1 842	1 890	100.0	115.1	118.1
Hordaland	727	727	697	670	100.0	95.9	92.1
Sogn og Fjordane	854	854	819	776	100.0	95.9	90.9
Møre og Romsdal	891	891	864	859	100.0	97.0	96.4
Sør-Trøndelag	967	967	979	986	100.0	101.2	102.0
Nord-Trøndelag	1 095	1 095	1 115	1 132	100.0	101.9	103.4
Nordland	1 067	1 067	850	853	100.0	79.6	79.9
Troms	450	450	378	374	100.0	84.0	83.0
Finnmark	166	166	112	114	100.0	67.7	68.8
Distriktpolitisk virkeområde							
Sone I	3 892	3 892	4 368	4 450	100.0	112.2	114.3
Sone II	592	592	602	605	100.0	101.6	102.1
Sone III	4 129	4 129	4 061	3 980	100.0	98.4	96.4
Sone IV	3 939	3 939	3 521	3 517	100.0	89.4	89.3
BA-sentralitet							
Storbyregioner	2 787	2 787	3 107	3 159	100.0	111.5	113.4
Mellomstore byregioner	2 272	2 272	2 316	2 330	100.0	101.9	102.6
Småbyregioner	2 733	2 733	2 734	2 729	100.0	100.0	99.9
Småsenterregioner	3 644	3 644	3 399	3 363	100.0	93.3	92.3
Spredt bosetting	1 115	1 115	996	970	100.0	89.3	87.0

I følge Tabell 9 vil det skje en kraftig omfordeling av tilskudd mellom de enkelte søkerne dersom en fjerner distriktsprofilen. 40 % vil få mer tilskudd, mens 60 % vil få mindre tilskudd. 14,5 % av bøndene ville fått redusert sine samlede tilskudd med over 25 000 kr.

Tabell 9 Omfordeling av tilskudd etter status på søker og simulering (antall søkere, prosentvis andel av alle søkere i parentes)

	FStr		Fdis		FstrDis	
	Ant.	%-andel	Ant.	%-andel	Ant.	%-andel
Mer tilskudd	7 599	18.6	16 182	39.7	14 751	36.2
Ikke påvirket	2 870	7	3	0	3	0
Mindre tilskudd	30 303	74.3	24 587	60.3	26 018	63.8
< -50' kr	1 742	4.3	2 753	6.8	5 664	13.9
-50' kr - -25' kr	3 448	8.5	3 126	7.7	3 284	8.1
-25' kr - -10' kr	4 458	10.9	5 225	12.8	7 148	17.5
-10' - 0 kr	20 655	50.7	13 483	33.1	9 922	24.3
0 - 10' kr	2 338	5.7	6 115	15	5 031	12.3
10' - 25' kr	1 675	4.1	3 713	9.1	3 334	8.2

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

25' - 50' kr	1 441	3.5	2 544	6.2	2 128	5.2
> 50' kr	2 145	5.3	3 810	9.3	4 258	10.4
< -50%	2	0	229	0.6	236	0.6
-50 - -25%	269	0.7	532	1.3	1 586	3.9
-25 - -10%	2 911	7.1	5 857	14.4	9 319	22.9
-10 - 0%	27 121	66.5	17 969	44.1	14 877	36.5
0 - 10%	6 235	15.3	9 989	24.5	9 378	23
10 - 25%	1 232	3	4 450	10.9	3 396	8.3
25 - 50%	130	0.3	1 493	3.7	1 449	3.6
> 50%	2	0	250	0	528	0

Fra Jordmod-analysen presenteres simuleringen av å fjerne distriktsprofilen uten å gjøre strukturendringer og effekten av å fjerne både struktur og distriktsprofilen og samtidig tillate strukturendringer.

Resultatene fra Jordmod (jf. Tabell 10) indikerer at den totale produksjonen i praksis står stille ved å fjerne struktur- eller distriktsprofilen men at den kan gå svakt opp ved en fjerning av både struktur- og distriktsprofilen. Dette skyldes i hovedsak at modellen tillater et høyere samlet areal (basert på eksisterende unyttede ressurser og nydyrking) og kraftfôrimport. Arbeidsinnsatsen ville gå kraftig ned fordi en gjennom et slikt grep ville få en kraftig strukturrasjonalisering.

Resultatene indikerer også størst usikkerhet rundt kornproduksjonen og sauekjøttproduksjonen. Modellen regner på relativ endring i lønnsomhet, og små endringer i lønnsomhet innenfor produksjonene kan gi store utslag i hvilken produksjon som vil foregå på et bruk. Samtidig forhindrer de fylkesvise melkekvotene at det skjer store endringer i den regionale fordelingen av melkeproduksjonen.

Tabell 10 Produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på nasjonalt nivå (prosentvis avvik fra basis «2009»)

	Uten strukturendring		Med strukturendring	
	FDis	FStr	FStr	FStrDis
Produksjon	0,8	0,8	0,8	2,1
Korn	-8,7	11,0	11,0	-3,3
Melk	2,8	0,6	0,6	3,6
Kjøtt	1,6	0,2	0,2	4,6
Storfe	4,5	-1,9	-1,9	5,7
Sau	17,7	3,5	3,5	19,0
Gris	-2,5	1,0	1,0	4,0
Fjørfe	0,2	0,1	0,1	0,3
Egg	-0,4	-0,3	-0,3	-0,7
Areal	1,8	1,4	1,4	4,4
Kornareal	-11,0	10,9	10,9	-3,2
Potet- og hagebrukareal	-0,3	-1,5	-1,5	-1,7

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Grovfôrareal (1000 daa)	7,8	-2,9	8,1
-derav fulldyrket areal (1000 daa)	0,7	-2,3	2,0
-derav overfl.dyr og innmark (1000 daa)	22,8	-4,2	20,8
Arbeid	6,1	-30,1	-25,1
Tilskudd	2,1	1,5	2,8
Produksjonsinntekt	-3,1	-1,4	-4,4
Velferd	-0,3	2,2	1,9
Andel norskprodusert fôrkorn	-10,8	7,5	-5,2

Tabell 11 gir et innblikk i den regionale fordelingen av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter. For dette formålet er landet delt i tre regioner: Nord-Norge, distrikter i Sør-Norge og sentrale strøk. Tallene viser det relative avviket fra basisløsningen «2009» målt i prosentpoeng.

En fjerning av distriktsprofilen alene eller kombinert med å også fjerne strukturprofilen gir lavere produksjon og arealbruk i distriktene i Nord-Norge og Sør-Norge, jf. Tabell 11.

Tabell 11 Regioners andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter (prosentpoeng avvik fra basis «2009»)

	Uten	Med strukturendring	
	strukturendring	FStr	FStrDis
	FDis		
Nord-Norges andel			
Melk	-1,1	-0,1	-0,4
Kjøtt	-4,9	0,1	-4,7
Sau	-13,0	-5,8	-13,0
Areal	-1,0	-0,1	-0,4
Arbeid	-3,8	-1,5	-3,1
Tilskudd	-7,3	-0,5	-6,5
Produksjonsinntekter	-2,4	-0,1	-2,0
Distriktene i Sør-Norges andel			
Melk	-2,4	1,4	-1,2
Kjøtt	-5,6	1,6	-7,2
Sau	-16,9	0,8	-15,4
Areal	-0,7	-0,2	-1,8
Arbeid	-4,9	-1,3	-7,1
Tilskudd	-4,1	1,9	-3,6
Produksjonsinntekter	-2,6	1,4	-2,5
Andelen til flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag pluss Jæren			
Melk	3,5	-1,3	1,5
Kjøtt	10,5	-1,7	11,9
Sau	29,9	5,0	28,5

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Areal	1,7	0,3	2,2
Arbeid	8,6	2,8	10,2
Tilskudd	11,4	-1,4	10,1
Produksjonsinntekter	5,1	-1,4	4,5

For å vurdere om en slik indikasjon er riktig, må en se på lønnsomhetsvurderingene og om det er naturlige forutsetninger for at dette kan skje. Modellen regner ut en grunnrente som differansen mellom inntektene (inkl. tilskudd) og kostnadene. Grunnrenten gir et uttrykk for utviklingen i lønnsomhet for ulike regioner. Tabell 12 viser at grunnrenten i Nord-Norge og i distriktene i Sør-Norge går kraftig ned i simuleringene noe som indikerer at lønnsomhetene går kraftig ned. I modellen er det fortsatt lønnsomhet nok på disse brukene til at de produserer, men det er et spørsmål om det i virkeligheten ville være høy nok lønnsomhet til at det ble produksjon. Kostnadene for de ulike driftsformene er i mindre grad regionalisert i Jordmod, noe som kan føre til at kostnadsnivået i distriktene er undervurdert, mens det er overvurdert i sentrale strøk. Dette kan resultere i at resultatene for produksjon og faktorinnsats, i alle fall i distriktene, er overvurdert i modellresultatene.

Modellen tar ikke hensyn til naturgitte forutsetninger for strukturendringer. Den forutsetter at arealet i en region kan øke med inntil 5 %. Den forutsetter også at strukturendringene som den tillater kan tas ut. Slike forutsetninger stemmer ikke nødvendigvis med de naturgitte rammevilkårene, spesielt ikke i distriktene. Dette er nok en grunn til at modellen overestimerer produksjon og faktorbruk i distriktene.

Tabell 12 Mål for lønnsomhet i primærjordbruket (prosentvis avvik fra basis "2009")

	Uten strukturendring	M/ strukturendring	
	FDis	FStr(B)	FStrDis
Grunnrente hele landet (kr pr daa)	-29,7	12,8	-15,6
Grunnrente Nord-Norge (kr pr daa)	-87,3	-6,6	-77,9
Grunnrente distrikter i Sør-Norge (kr pr daa)	-37,2	18,7	-22,2
Grunnrente sentrale strøk i Sør-Norge (kr pr daa)	7,5	8,0	23,6

Struktur- og distriktsprofilen i dagens ordninger bidrar til en aktiv distriktpolitikk fordi mesteparten av støtten går til sone II til IV innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Resultatene fra Jordmod viser at struktur- og distriktsprofilen bidrar til den geografiske produksjonsfordelingen gjennom å gi en høyere produksjon i distriktene. Resultatene fra modellen er for usikre til å si noe om struktur- og distriktsprofilens effekt på den totale produksjonen, men ut fra den store lønnsomhetsvekkelsen i distriktene (nedgang i grunnrente) er det grunn til å tro at den totale produksjonen ville gått ned dersom struktur- og distriktsprofilen ble fjernet.

6. ANALYSE AV UTVIKLINGEN

6.1 Analyse av utviklingen på regionnivå

I Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* kapittel 2.3.3.1 heter det blant annet:

”Utviklingen i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge er særlig bekymringsfull. Deler av disse områdene har få bruk igjen i drift, økende avstand mellom brukene og nedgang i andelen jordbruksareal i drift.

...

De regionale ulikhetene i utfordringene tilsier imidlertid at det er behov for en enda tydeligere distriktsprofil og en mer regionalt tilpasset landbruks- og matpolitikk.”

Dette kapittelet gjør en analyse av utviklingstrekk for å studere den regionale variasjonen i utviklingstrekk og som grunnlag for å kunne vurdere mulige tiltak. Bakgrunnen er behov for en ytterligere spesifisering av regioner i forhold til Meld. St. nr. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*.

Tallmaterialet som ligger til grunn for analysene, er delvis basert på grunnlagsmaterialet NILF innhentet og bearbeidet som bakgrunn for landbruks- og matmeldinga, og delvis fra SSB og SLF.

I arbeidet med å kartlegge utviklingen i jordbruket, er det tatt utgangspunkt i kommunegrensene. Utviklingen i den enkelte kommune er deretter aggregert opp til et regionalt nivå.

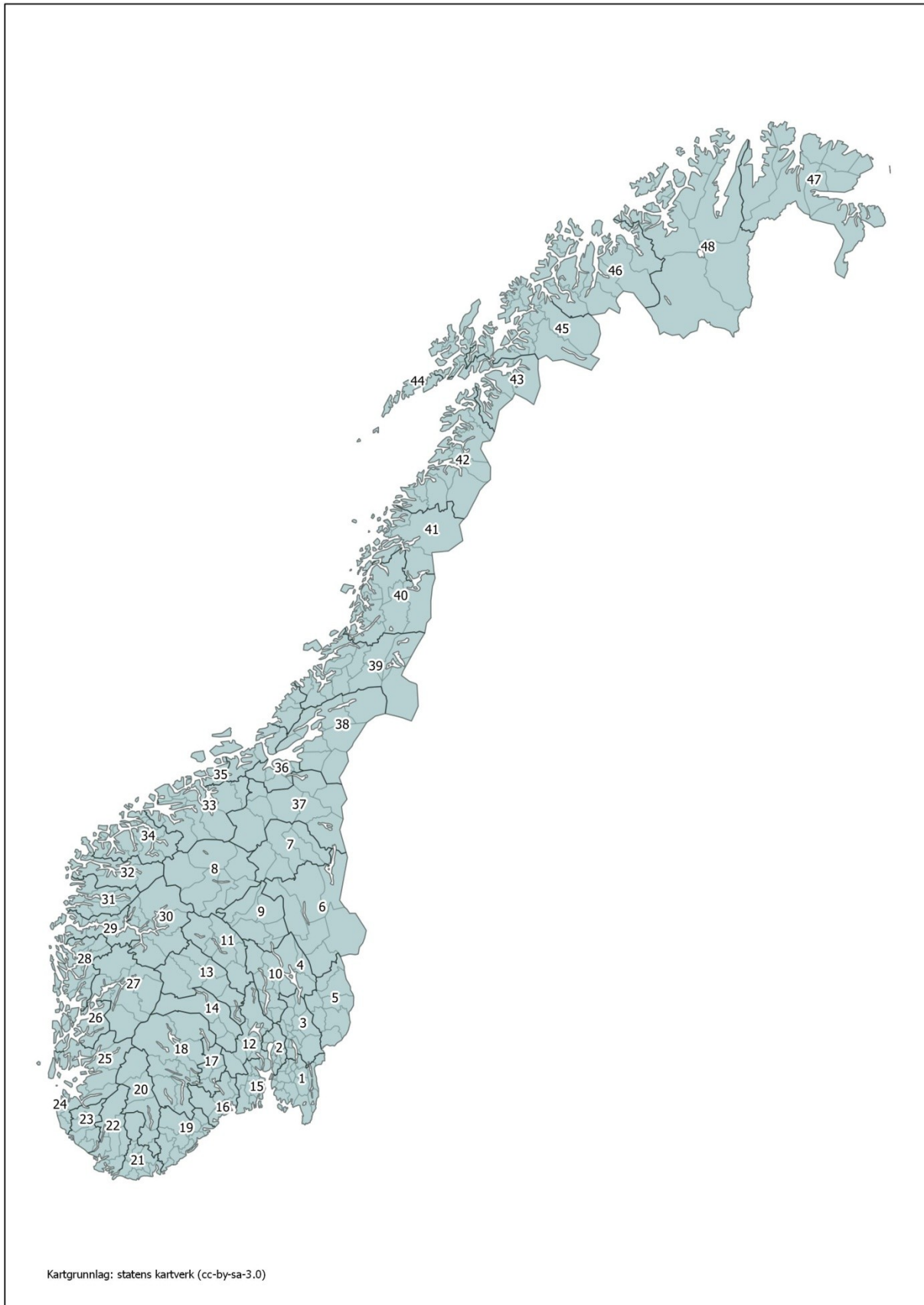
6.1.1 Aggregering av regioner

Regionene arbeidsgruppa har utviklet, har tatt hensyn til kommunegrenser, fylkesgrenser, regioner i Jordmod samt naturgitte forutsetninger. For eksempel er kystkommuner i samme område forsøkt lagt i samme region, da disse kommunene opplever mange av de samme utfordringene knyttet til jordbruk. Regionene er for enkelhets skyld kalt TDP-regioner, for å skille dem fra andre typer regionale sammenslåinger (for eksempel Jordmod-regionene). I analysen er det tatt utgangspunkt i 48 regioner, som går frem av Tabell 13 og Figur 2. Hvilke kommuner som inngår i regionene, fremgår av vedlegg 9.12. Resultatene av analysene er følsomme for denne grupperingen av kommuner. Arbeidsgruppen har ikke hatt ressurser til å undersøke effekten av alternative inndelinger, og dette bør vurderes ved videre bruk av disse regionene.

Tabell 13 TDP-regioner

Region-nummer	Regionnavn	Region-nummer	Regionnavn
1	Østfold	25	Haugaland og Ryfylke
2	Sør-Vest Akershus	26	Sunnhordland
3	Romerike	27	Hardanger og Voss
4	Hedmarken	28	Midt- og Nord-Hordaland
5	Glåmdalen	29	Ytre Sogn
6	Sør-Østerdal, Rendalen og Engerdal	30	Indre Sogn
7	Fjellområdene i Østerdalen	31	Sunnfjord
8	Nord-Gudbrandsdal	32	Nordfjord
9	Midt- og Sør-Gudbrandsdal	33	Romsdal og Nordmøre
10	Toten, Hadeland og Land	34	Sunnmøre
11	Valdres	35	Øyene på Nordmøre og i Romsdal
12	Nedre Buskerud	36	Midtre Sør-Trøndelag
13	Hallingdal	37	Øvrige Sør-Trøndelag
14	Numedal	38	Innherred, Stjørdalen og Fosen
15	Vestfold	39	Namdalen
16	Nedre Telemark	40	Sør-Helgeland
17	Midt-Telemark	41	Nord-Helgeland
18	Øvre Telemark	42	Salten
19	Nedre Aust-Agder	43	Ofoten og Vesterålen
20	Setesdal	44	Lofoten
21	Kristiansand og Lindesnesregionen	45	Sør-Troms
22	Listerregionen	46	Nord-Troms
23	Dalane og Gjesdal	47	Øst-Finnmark
24	Jæren	48	Vest-Finnmark

Figur 2 TDP-regioner

6.1.2 Metode

Det er sett nærmere på utviklingen i seks jordbruksrelaterte variabler. Variablene er valgt fordi de er indikatorer som vurderes som viktige for utviklingen i jordbruket i Norge. Variablene er aggregert fra kommune- til regionnivå, og fokuset er lagt på den relative endringen i hver variabel. Den analyserte perioden er i all hovedsak 1999-2010. De enkelte variablene er nærmere omtalt i kapittel 6.1.3.

For hver variabel, har regionene blitt tildelt et siffer på en skala fra 1 til 48. Den regionen som har hatt den største prosentvise reduksjonen har fått tallet 1 og regionen med lavest relativ endring har fått tallet 48. Deretter er verdien for alle variablene summert. Denne metoden innebærer at hver av de seks variablene har lik vektning. Regionene er deretter markert med farge og klassifisert ut fra summen: Regionene med de 20 prosent laveste verdiene er markert med rød og klassifisert som TDP-klasse A. Den nest laveste femtedelen er markert oransje og klassifisert som TDP-klasse B. De 20 prosent høyeste summene, TDP-klasse E, er markert med mørke grønt. Bakgrunnen for klassifiseringen er å forenkle omtalen av regionene videre i rapporten.

Det er i analysen brukt relativt få, men viktige indikatorer, og det er brukt relative tall for utvikling (prosentvis endring) for de fleste indikatorene. Aggregeringen fra kommune- til regionnivå reduserer problemet med svært lave absolutte tall for enkelte kommuner, men det er likevel grunn til å være varsom med å tolke resultatene for den enkelte region alene, uten også å vurdere det absolutte nivået. Det ville vært nyttig å vurdere resultatene av samme analyse bl.a. dersom man tok bort sysselsetting i jordbruket og indikatoren for rekruttering, og dersom man brukte andre variabler som indikator for rekruttering.

6.1.3 Forutsetninger

Kommuner som har blitt slått sammen de siste årene, er lagt inn med tilbakevirkende kraft.

De siste årene har kommunene lagt ned store ressurser i digitalisering av gårdskart. Digitaliseringen har ført til at jordbruksarealet i kommunene måles med en større grad av nøyaktighet enn tidligere. For noen eiendommer har de nye arealmålingene gitt mindre areal enn før, mens det for andre har blitt større areal. I gjennomsnitt har arealnedgangen knyttet til innføring av de nye kartene vært anslått til 2,5 prosent, men med noe variasjon fra kommune til kommune. For å eliminere effekten som selve innføringen av de digitale kartene har på arealutviklingen, er det gjort en korreksjon basert på en forutsetning om at arealutviklingen i den enkelte kommune var den samme det året de nye kartene ble tatt i bruk, som gjennomsnittlig utvikling i kommunen i øvrige år i perioden 1999-2010.

Det er tatt utgangspunkt i følgende variabler:

- Arbeidsforbruk i jordbruket (antall timer i jord- og hagebruk)
- Fulldyrka jordbruksareal (daa)

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Produksjonsvolum melk (liter)
- Produksjonsvolum sau (kilo)
- Produksjonsvolum storfe (kilo)
- Rekruttering (andel søkere om produksjonstilskudd yngre enn 40 år i 2011)

Som nevnt tidligere, vektet alle variablene likt i analysen. Dette kan medføre at endringer i enkelte av variablene vil ha en sterkere effekt på resultatet fordi det implisitt medfører endringer i de andre variablene (korrelasjon mellom variabler). En reduksjon i produksjonsvolum melk vil for eksempel medføre større reduksjon i både arbeidsforbruk og fulldyrka jordbruksareal enn en reduksjon i produksjonsvolum sau, fordi melkeproduksjon er en mer arbeidsintensiv produksjon som krever større arealer til fôr.

Det har vært oppmerksomhet rundt innenfor/utenfor-problematikken når regionene deles inn i klasser à 20 prosent. Summen for alle variablene utgjør regionens plassering, og det er ikke tatt hensyn til om summen skiller seg mye fra de andre regionene som er lagt i samme klasse. Man kan dermed få tilfeller der kun ett poeng skiller om en region kommer innenfor eller utenfor en gruppe det rettes særskilt oppmerksomhet mot. Hvilke variabler analysen tar utgangspunkt i, og hvordan disse måles, vil dermed ha mye å si for plasseringen. Dette kan unngås ved for eksempel å legge inn skjønn som et vurderingskriterium, i tillegg til oppdelingen i klasser på 20 prosent. Det er i den videre analysen ikke valgt å ta hensyn til skjønn, men kun fokusert på objektive kriterier.

Den relative utviklingen i følgende jordbruksrelaterte variabler har vært oppe til diskusjon, men er ikke tatt med i den videre analysen:

- Kornareal
- Samlevariabel for sau og storfe (volum)
- Svinekjøttvolum
- Fjørfekjøttvolum
- Antall søkere om produksjonstilskudd

At disse variablene ikke er inkludert skyldes delvis at variablene kun dekker produksjon som foregår i enkelte deler av landet (kornareal, svinevolum, fjørfevolum), og at inkludering av variablene har gitt lite utslag på hovedresultatet (samlevariabel for sau og storfe, antall søkere om produksjonstilskudd).

Den relative utviklingen i folketall og total sysselsetting er også vurdert fordi de kan si noe om den generelle distriktsutviklingen. Disse indikatorene blir omtalt i kapittel 6.3.

6.2 Utvikling i jordbruket i perioden 1999-2010

Det er lagt et skille mellom utviklingen i jordbruksrelaterte indikatorer og utviklingen i distriktsrelaterte indikatorer. I dette kapittelet gjennomgås utviklingen i de jordbruksrelaterte indikatorene. Deretter er det sett på hvordan denne utviklingen samsvarer med utviklingen i de distriktsrelaterte indikatorene.

6.2.1 Utvikling i enkeltvariabler

Arbeidsforbruk i jordbruket

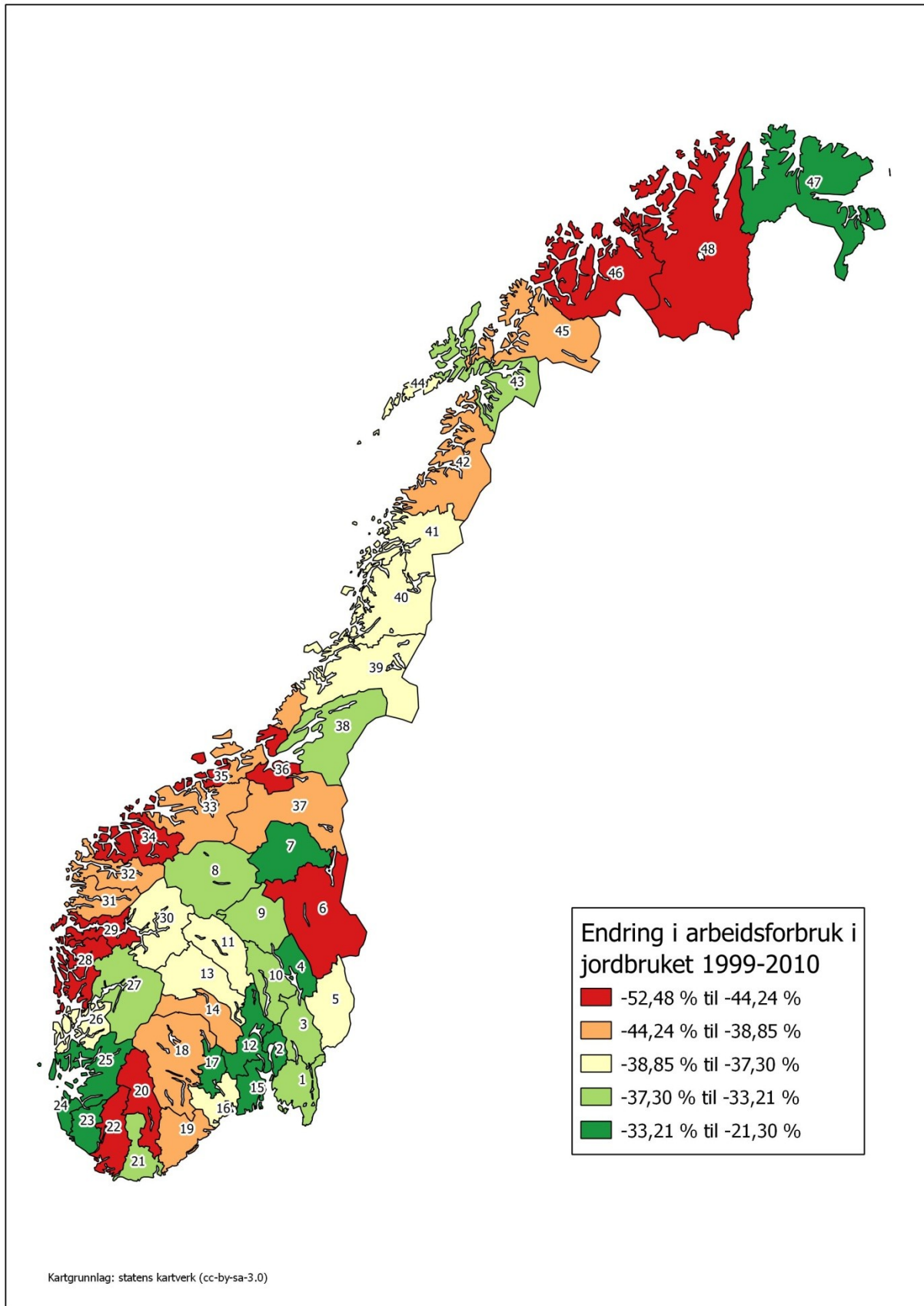
Arbeidsforbruk i jordbruket er her definert som antall arbeidstimer brukt i jord- og hagebruk.

Arbeidsforbruket i jordbruket har hatt svakest relativ nedgang i området rundt Oslofjorden, fjellområdet i Østerdalen, Hedmarken, nedre Buskerud, Vestfold, områdene rundt Kristiansand, Rogaland samt Øst-Finnmark.

Den sterkeste relative nedgangen finner vi i området mot svenskegrensen, de sørlige fjellområdene i Sør-Norge, deler av Agder, nordre deler av Vestlandet, deler av Sør-Trøndelag samt deler av Nord-Norge.

For landet som helhet, har arbeidsforbruket i jordbruket gått ned med 37,6 prosent, fra 151,4 mill. til 94,5 millioner arbeidstimer.

Figur 3 Relativ utvikling i arbeidsforbruk i jordbruket 1999-2010

Fulldyrka jordbruksareal

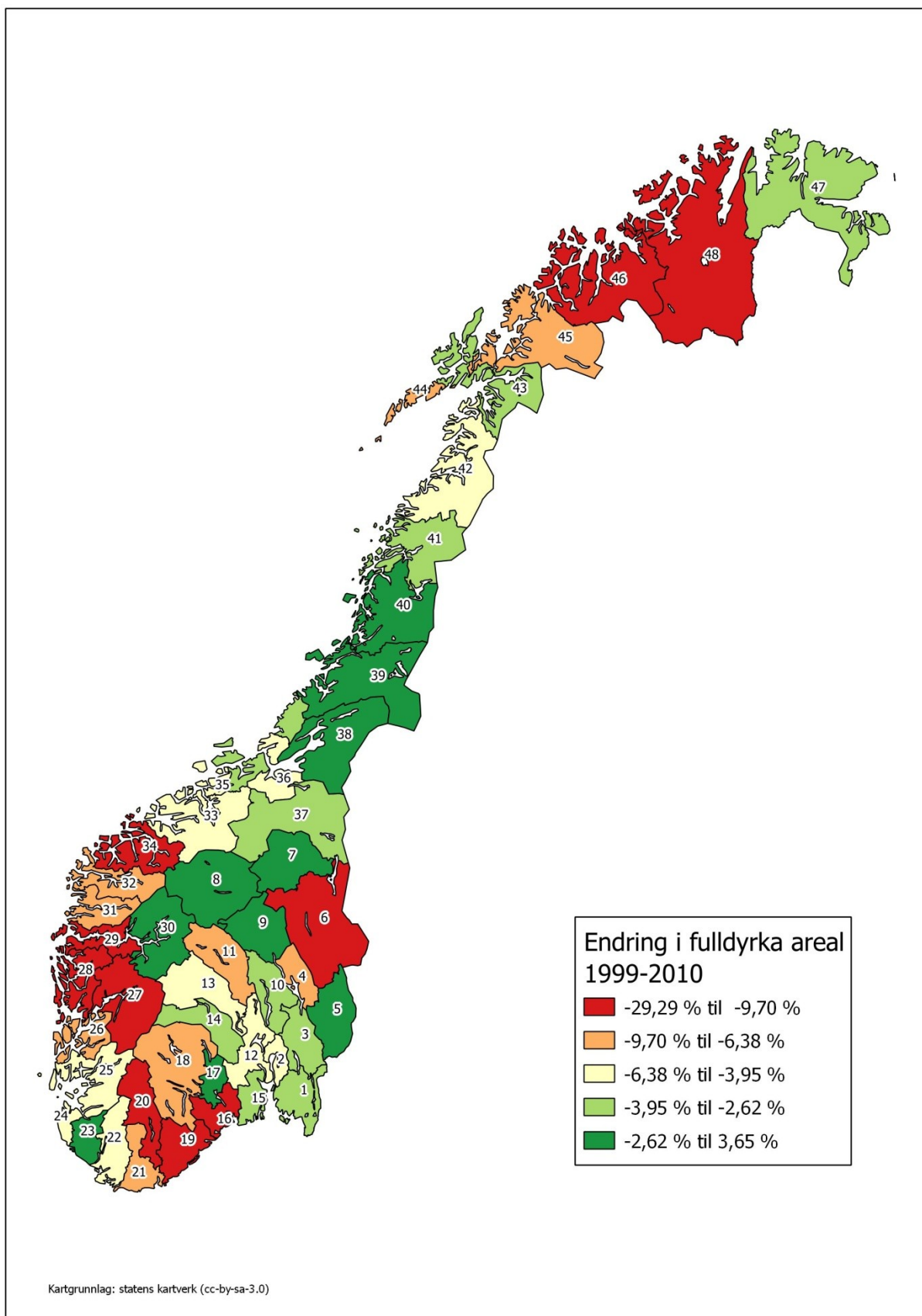
Fulldyrka jordbruksareal defineres som areal som er dyrka med vanlig pløedybde og som kan nyttes til åkervekster eller til eng som kan fornyes ved pløying. Reduksjon i denne variabelen betyr ikke nødvendigvis at arealet ikke benyttes til jordbruksformål lenger, det kan for eksempel gå over til å være overflatedyrka areal eller beiteareal. Stortinget har uttrykt ønske om å følge utviklingen i denne indikatoren og har uttrykt bekymring for utviklingen i noen områder.

Utviklingen i fulldyrka jordbruksareal viser at enkelte regioner har hatt en svak økning i perioden som blir analysert. Økning eller lavest relativ nedgang finner vi i områdene rundt Oslofjorden, deler av Vestlandet, fjellområdene i Østerdalen, deler av Gudbrandsdalen, Midt-Norge og deler av Nordland. Enkelte av disse regionene har imidlertid en lavere andel fulldyrka areal enn gjennomsnittet.

Den største relative nedgangen er deler av Hedmark, Valdres, deler av Telemark og Agder, området fra Sunnhordland til Sogn og Fjordane, deler av Troms og Vest-Finnmark.

Den samlede nedgangen for landet sett under ett er 4,5 prosent, fra 8,7 mill. til 8,3 mill. dekar.

Figur 4 Relativ utvikling i fulldyrka jordbruksareal 1999-2010

Produksjonsvolum melk

Melkeproduksjon er den viktigste produksjonsformen i jordbruket. Blant annet som følge av begrensningene for flytting av melkekvote, drives denne produksjonsformen i alle fylkene i Norge.

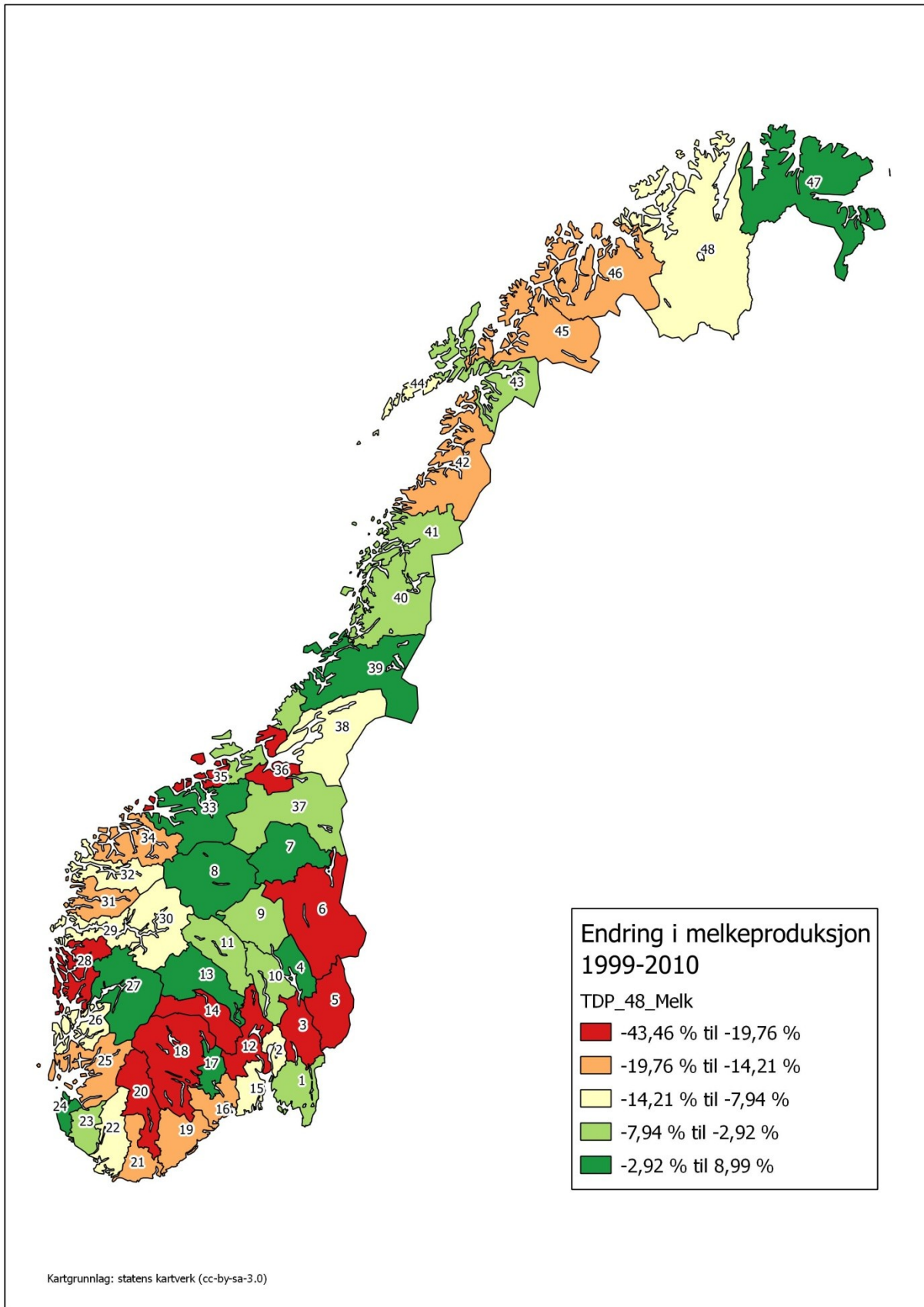
Samtlige fylker har både kommuner med negativ og positiv utvikling i melkeproduksjon.

Med unntak av Romerike og områdene mot svenskegrensen, har det meste av Østlandet positiv eller svakt negativ relativ utvikling. Østfold, søndre deler av Rogaland, deler av nordvestlandet, Trøndelagsfylkene samt Øst-Finnmark har også tilsvarende relative utvikling.

Romerike, områdene mot svenskegrensen, store deler av fjell- og kystområdene i Sør-Norge samt nordlige deler av Vestlandet opplever størst relativ nedgang.

Totalt har melkeproduksjonen gått ned med 8,6 prosent i perioden fra 1999-2010, fra 1 647 mill. liter til 1 506,1 mill. liter.

Figur 5 Relativ utvikling i produksjonsvolum melk 1999-2010

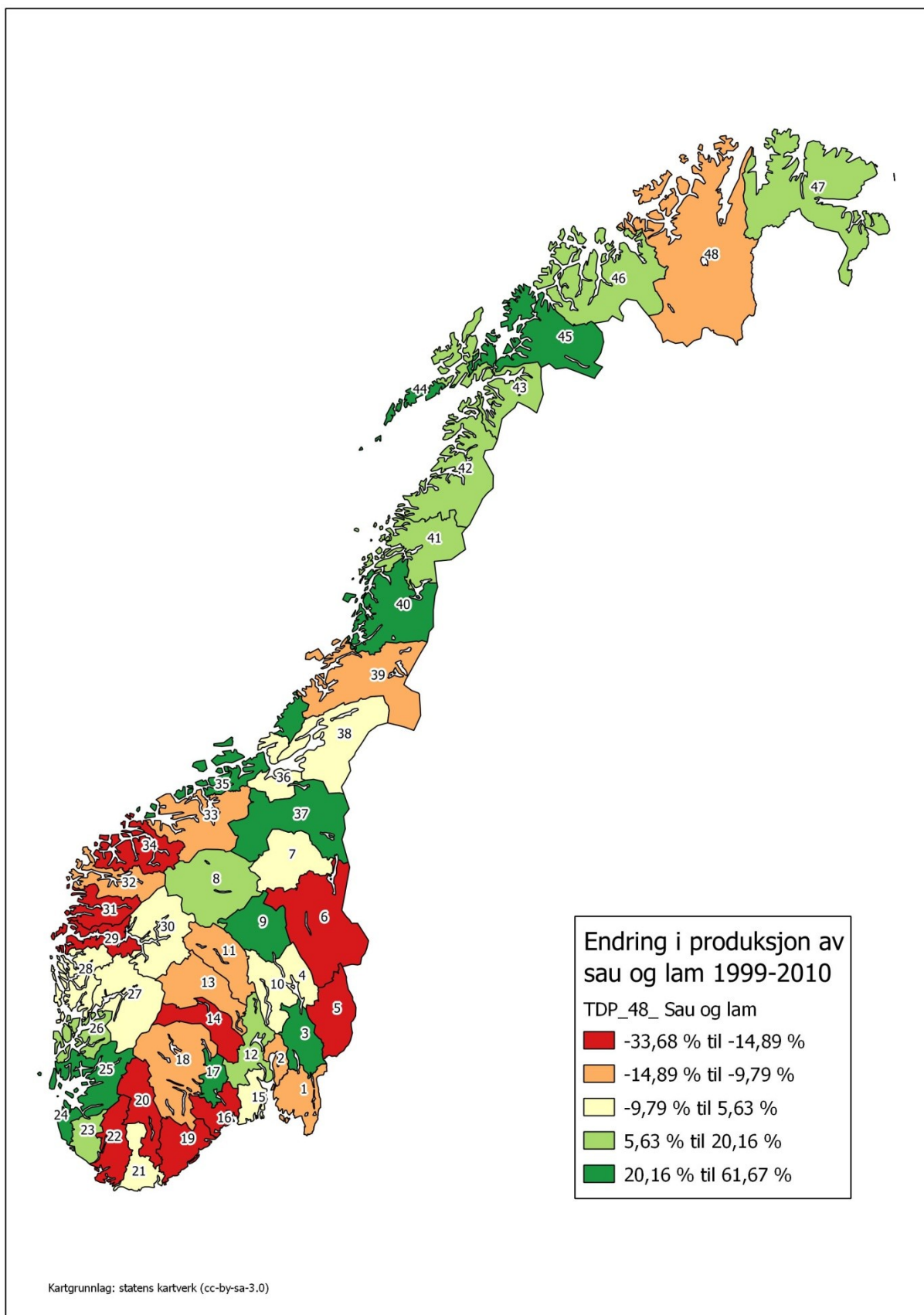
Produksjonsvolum sau

Flere områder har hatt delvis sterk vekst i produksjon av sau og lam i den omtalte perioden. Av regionene med størst produksjon, har den relative økningen har vært sterkest i Haugaland og Ryfylke. Utviklingen i de sørlige delene av Rogaland følger tett på. Også enkelte områder på Østlandet og hele Nord-Norge med unntak av Vest-Finnmark har også hatt en positiv utvikling.

Områdene mot svenskegrensen, store deler av fjell- og kystområdene i Sør-Norge samt nordlige deler av vestlandet, har hatt den største relative nedgangen.

Det har samlet sett vært en økning i produksjonsvolumet for sau på 4,8 %, fra 22,7 mill. kilo i 1999 til 23,8 mill. kilo i 2010.

Figur 6 Relativ utvikling i produksjonsvolum sau 1999-2010

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

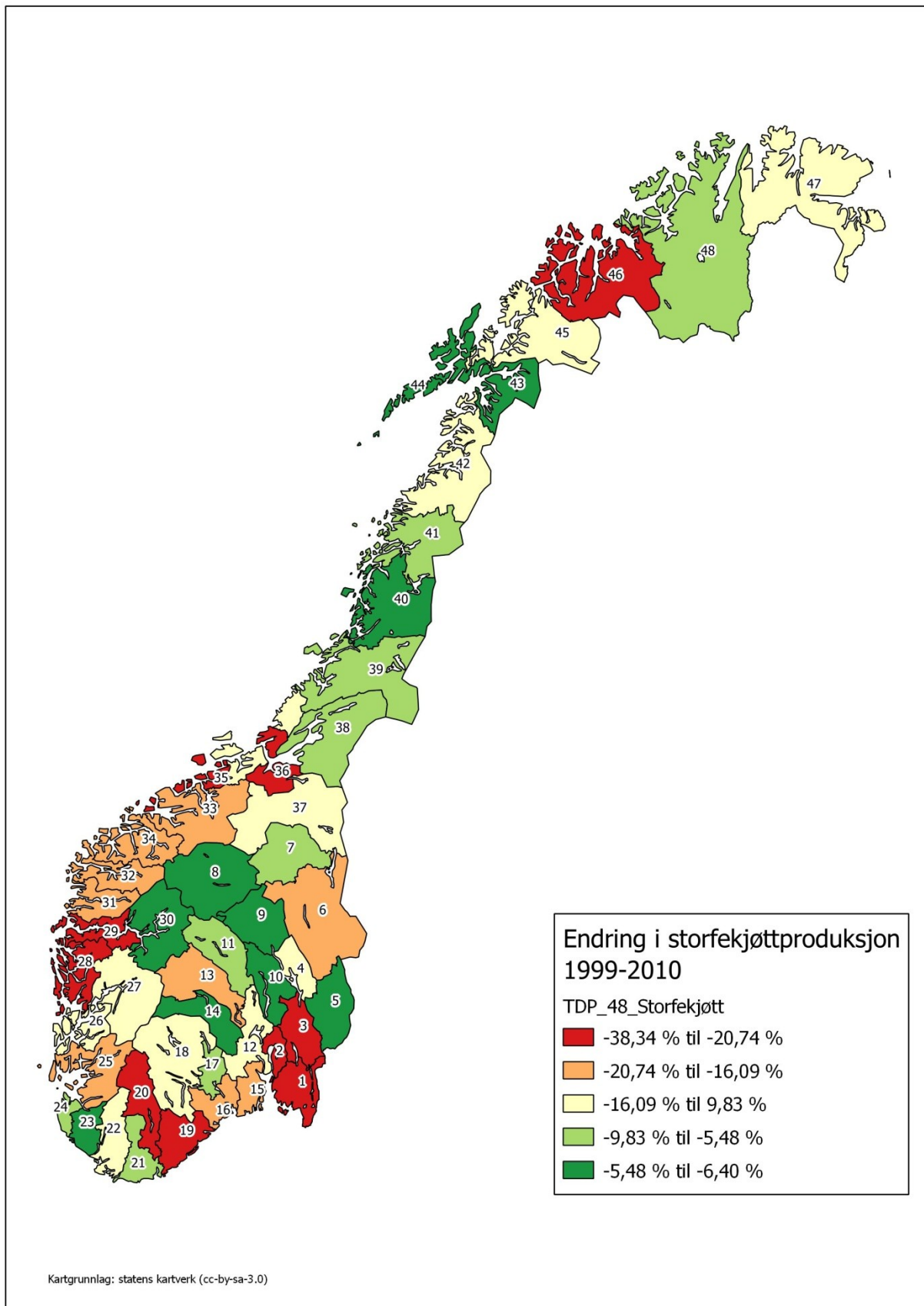
Produksjonsvolum storfe

Produksjonsvolumet av storfe øker i enkelte regioner. De fleste av disse regionene har imidlertid et relativt lite produksjonsvolum i absolutte tall, med unntak av Toten og Hadeland og Sør-Helgeland.

Østfold, deler av Akershus, Vestfold, Romerike, deler av Agder, deler av Vestlandet nord for Rogaland, samt sørlige deler av Sør-Trøndelag og Nord-Troms har en relativt stor nedgang.

Reduksjonen for landet sett under ett, har vært 13,3 prosent, fra 95,4 mill. kilo til 82,7 mill. kilo.

Figur 7 Relativ utvikling i produksjonsvolum storfe 1999-2010

Rekruttering

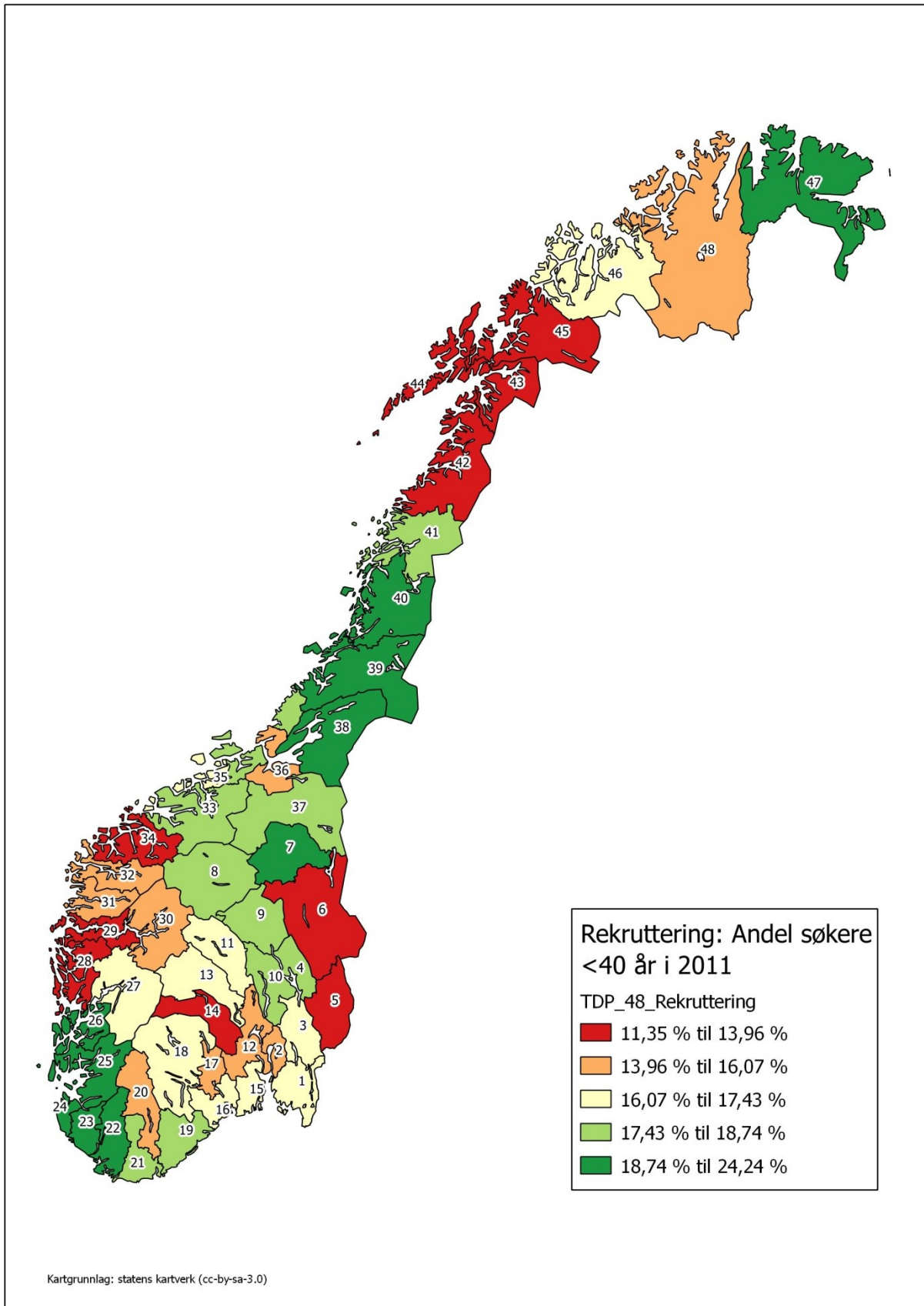
Andelen søknader om produksjonstilskudd der søkeren er under 40 år (dvs. født i 1971 eller senere) er en indikator på rekrutteringen til jordbruket i den enkelte region. For denne variabelen er det tatt utgangspunkt i søknadsomgangen for produksjonstilskudd i august 2011.

Andelen søkere av produksjonstilskudd under 40 år er høyest fra Sunnhordland og sørover langs kysten til og med Agder-fylkene, på Romerike, Toten og Hadeland, Gudbrandsdalen, Østerdalen, deler av Møre og Romsdal, Trøndelagsfylkene, Nordland samt i Øst-Finnmark.

Den laveste andelen unge søkere finner vi i områdene mot svenskegrensen, enkelte områder sør på Østlandet, den nordlige delen av Vestlandskysten, Sør-Trøndelag samt deler av Nordland og Troms.

For landet sett under ett, var 16,6 prosent av alle søkere om produksjonstilskudd under 40 år i søknadsomgangen i august 2011.

Figur 8 Andel søkere av produksjonstilskudd under 40 år i 2011

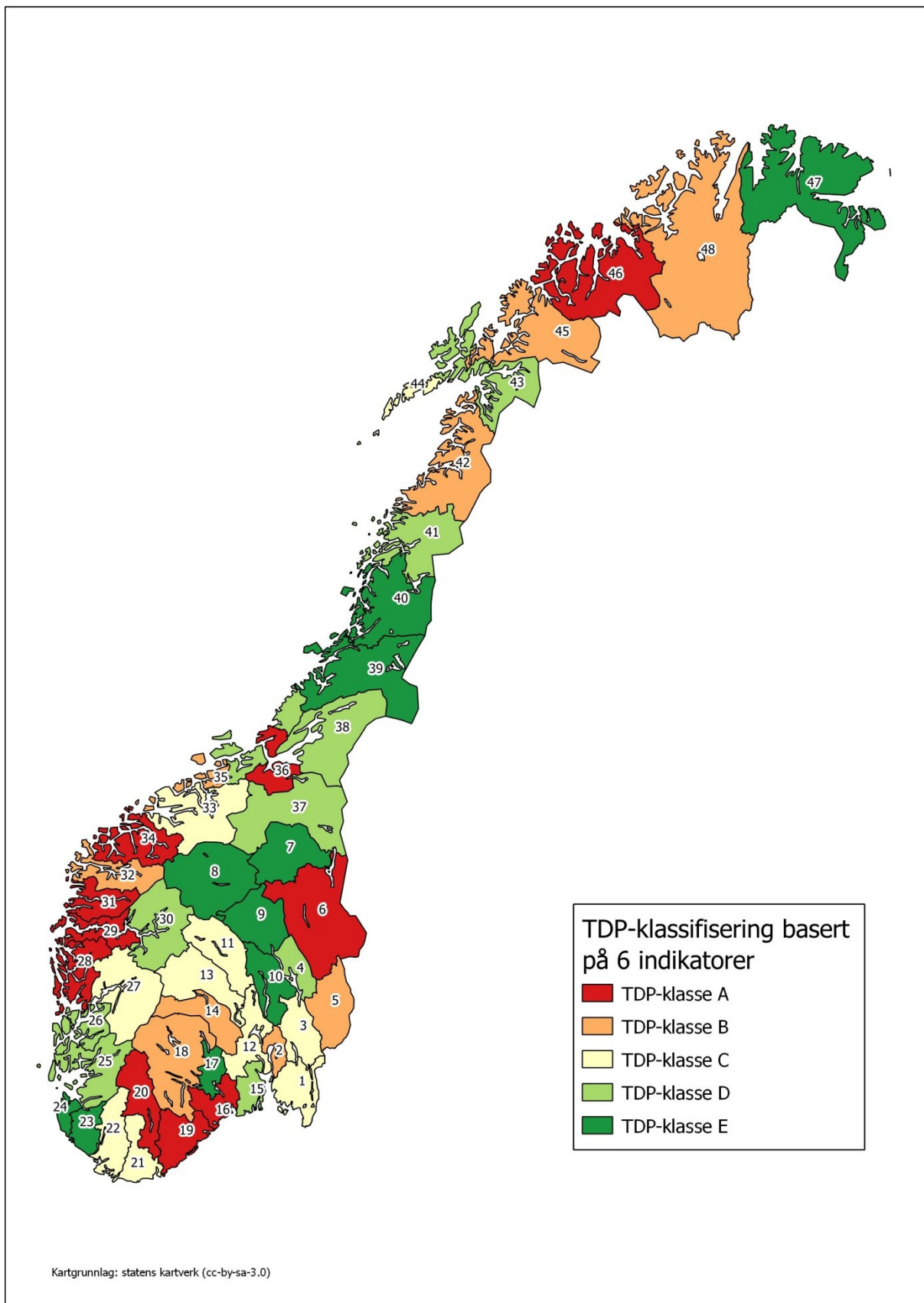

6.2.2 Samlet utvikling

Variablene omtalt over, har blitt aggregert ved å gi den største relative endringen verdien 1 og deretter i stigende rekkefølge, som omtalt tidligere. En mer detaljert oversikt finnes i vedlegg 9.13.

Regionene som samlet har størst relativ nedgang, er områdene mot svenskegrensen, deler av Agder og Telemark, Vestlandskysten fra Midt- Hordaland til og med Sunnmøre, midtre deler av Sør-Trøndelag, Salten, Troms og Vest-Finnmark.

Figur 9 Samlet utvikling jordbruksindikatorer

6.3 Utviklingen i distriktsindikatorer

6.3.1 Utvikling i enkeltvariabler

Det er også vurdert utviklingen i to variabler som kan sees på som indikatorer på den generelle utviklingen i distriktene. Disse variablene er:

- Folketall
- Total sysselsetting

Tallmaterialet for endring i folketall er hentet fra de tiårige tellingene til Statistisk Sentralbyrå. Perioden som vurderes er derfor 2001-2011. Perioden for utvikling i total sysselsetting er 2000-2010.

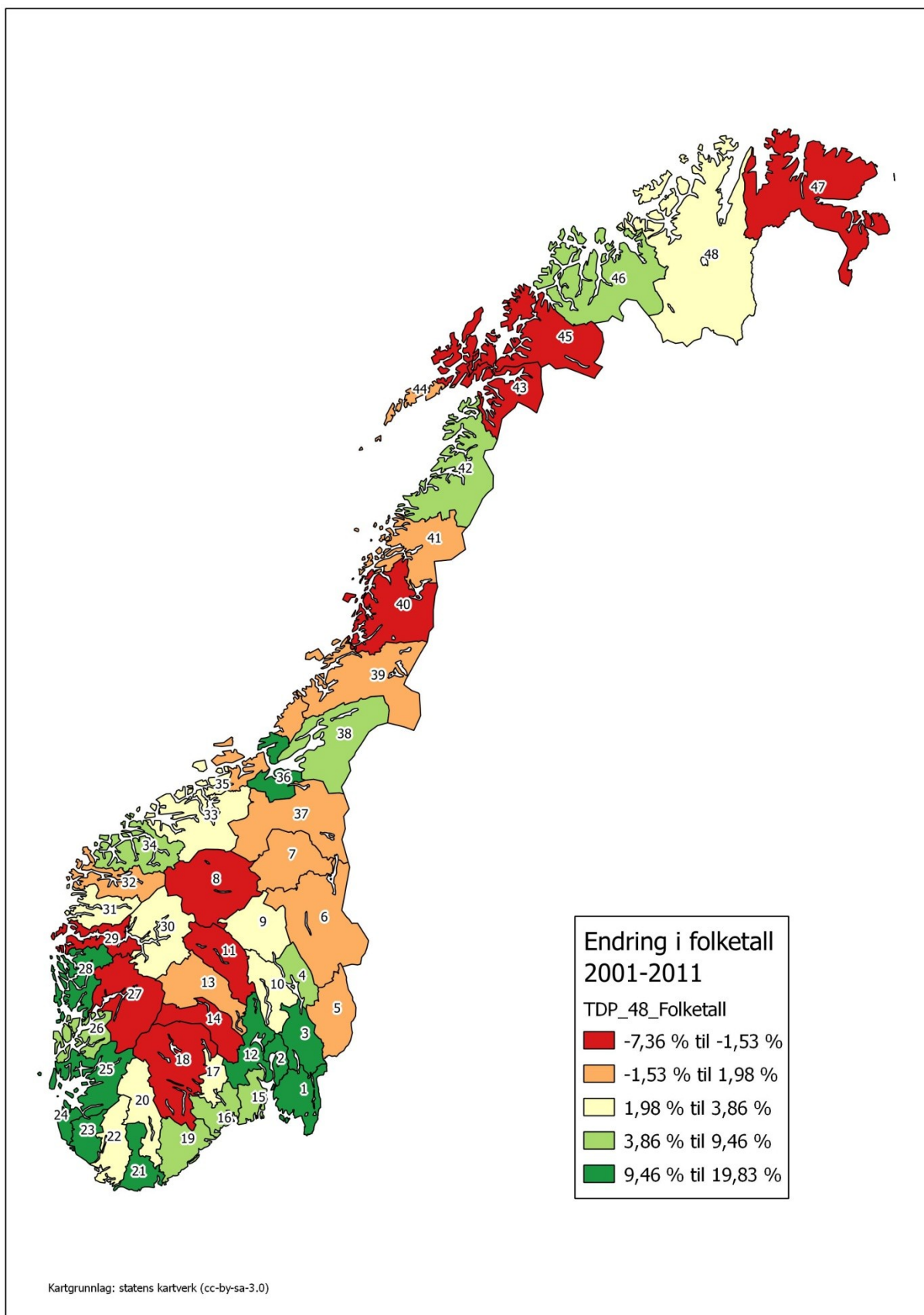
Utviklingen i folketallet og i den totale sysselsettingen er tatt med som indikatorer på den generelle samfunnsutviklingen i regionen. Hvis den samlede sysselsettingen i regionen øker, indikerer det økt tilgang på alternative arbeidsplasser. Det er ikke gitt om en slik økning vil være positiv eller negativ for jordbruket i regionen. Dersom begge variablene er negative, indikerer det imidlertid en generell dårlig næringsutvikling i området.

Folketall

Folketallet i perioden har økt i de fleste områdene i Norge. Størst relativ økning har det vært i kystområdene i Sør-Norge, fra Østfold, via Oslofjordområdet og langs kysten helt opp til Nord-Trøndelag. Unntaket er deler av Sogn og Fjordane. Også Salten og Nord-Troms har hatt en befolkningsøkning i perioden.

Negativ utvikling finner vi i Glåmdalen, øvre Østerdalen og Gudbrandsdalen, deler av fjellområdene i Sør-Norge, deler av Sogn og Fjordane, øvre deler av Trøndelag, Nordland med unntak av Salten, Sør-Troms og Øst-Finnmark.

Figur 10 Relativ utvikling i folketall 2001-2011

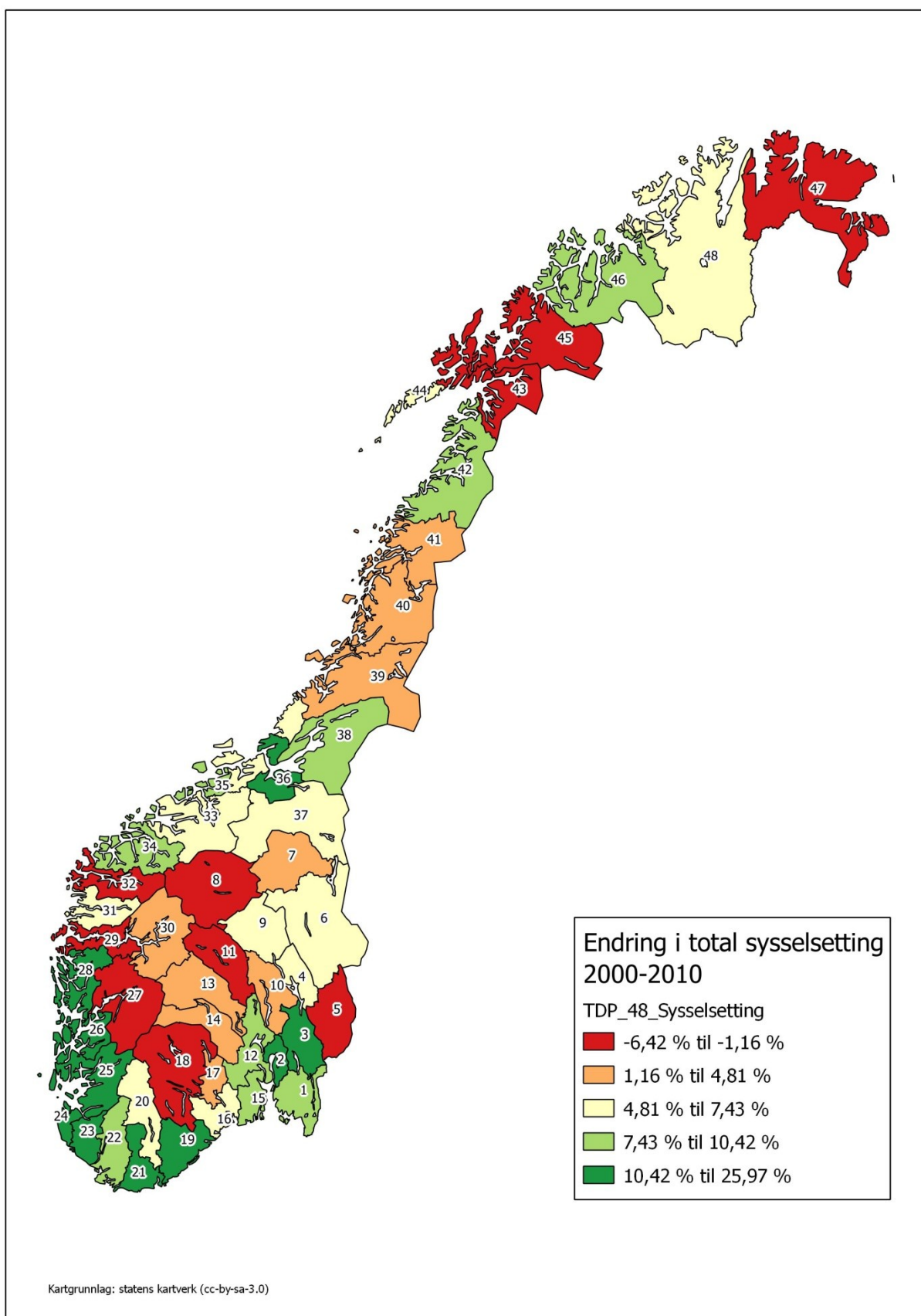

Total sysselsetting

Som for folketall, ser vi at den totale sysselsettingen har utviklet seg mest positivt i kystområdene i Sør-Norge, fra Østfold, via Oslofjordområdet og langs kysten helt opp til Nord-Trøndelag. Unntaket er deler av Sogn og Fjordane. Deler av Trøndelag, Salten og Nord-Troms har også hatt en positiv utvikling i total sysselsetting.

Utviklingen i den samlede sysselsettingen i alle sektorer har vært negativ i områdene mot svenskegrensen, Nord-Gudbrandsdalen, Hardanger, deler av Sogn og Fjordane, Ofoten og Vesterålen, Sør-Troms samt Øst-Finnmark. I tillegg har fjellområdene i Sør-Norge, Østerdalen og Helgeland hatt en svakere utvikling enn resten av landet.

Figur 11 Relativ utvikling i total sysselsetting 1999-2010

6.3.2 Samlet utvikling

Den relative utviklingen i variablene folketall og total sysselsetting har blitt aggregert på samme måte som de jordbruksrelaterte variablene i kapittel 5.2. En mer detaljert oversikt finnes i vedlegg 9.14.

Regionene som samlet har størst relativ nedgang er Glåmdalen, Nord-Gudbrandsdal, Valdres, Numedal, Øvre Telemark, Hardanger og Voss, Ytre Sogn, Ofoten og Vesterålen, Sør-Troms og Øst-Finnmark.

6.4 Oppsummering av regionanalysen

Oversikten over den samlede utviklingen i jordbruksvariablene, indikerer at det er liten grad av samsvar mellom variablene som illustrerer utviklingen i jordbruket og variablene som illustrerer utviklingen i distriktene. Der jordbruksvariablene viser svakere utvikling i kystområdene på Vestlandet, viser distriktsvariablene en svakere utvikling i fjellområdene på Østlandet og nordover fra Trøndelag til Helgeland. Går vi nærmere inn på de enkelte regionene ser vi at det er flere områder, både Glåmdalen, Numedal, Øvre Telemark, Ytre Sogn, Nordfjord og Sør-Troms, som har svak utvikling på begge variablene. Jordbruket har hatt svakere utvikling i Vest-Finnmark enn i Øst-Finnmark, mens distriktsindikatoren indikerer svakere utvikling i Øst-Finnmark enn i Vest-Finnmark. Samtidig er det også sammenfallende områder som kommer svakt ut; deler av Sogn og Fjordane samt Sør-Troms har svak utvikling i begge indikatorene.

Tabell 14, og samsvarende Figur 9, illustrerer den samlede utviklingen i de seks jordbruksrelaterte indikatorene arbeidsgruppa har vurdert. Fargekodene i tabellen tilsvarer det som er brukt i kartene.

Tabell 14 Samletabell utvikling i TDP-regioner, med fargemarkering

Region-nummer	Regionnavn	Region-nummer	Regionnavn
1	Østfold	25	Haugaland og Ryfylke
2	Sør-Vest Akershus	26	Sunnhordland
3	Romerike	27	Hardanger og Voss
4	Hedmarken	28	Midt- og Nord-Hordaland
5	Glåmdalen	29	Ytre Sogn
6	Sør-Østerdal, Rendalen og Engerdal	30	Indre Sogn
7	Fjellområdene i Østerdalen	31	Sunnfjord
8	Nord-Gudbrandsdal	32	Nordfjord
9	Midt- og Sør-Gudbrandsdal	33	Romsdal og Nordmøre
10	Toten, Hadeland og Land	34	Sunnmøre
11	Valdres	35	Øyene på Nordmøre og i Romsdal
12	Nedre Buskerud	36	Midtre Sør-Trøndelag

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

13	Hallingdal	37	Øvrige Sør-Trøndelag
14	Numedal	38	Innherred, Stjørdalen og Fosen
15	Vestfold	39	Namdalen
16	Nedre Telemark	40	Sør-Helgeland
17	Midt-Telemark	41	Nord-Helgeland
18	Øvre Telemark	42	Salten
19	Nedre Aust-Agder	43	Ofoten og Vesterålen
20	Setesdal	44	Lofoten
	Kristiansand og		
21	Lindesnesregionen	45	Sør-Troms
22	Listerregionen	46	Nord-Troms
23	Dalane og Gjesdal	47	Øst-Finnmark
24	Jæren	48	Vest-Finnmark

Analysen viser imidlertid at Sør-Vest Akershus kommer innenfor og Listerregionen faller utenfor TDP-klasse A og B, som følge av at sluttsummen var ett poeng for høyt, jf. vedlegg 9.13. Beregninger viser at det er svært små endringer som skal til for at regionen hadde fått ett poeng lavere sluttsum og dermed kommet inn i TDP-klasse B. Det presiseres derfor at dersom det lages tilskuddssoner basert på TDP-regionene, bør det vurderes om Listerregionen skal inngå som en del av TDP-klasse B.

Analysen her er egnet til å studere ulik regional utvikling. Sammenligner en TDP-klasse A og B med de områdene landbruks- og matmeldinga sier har bekymringsfull utvikling, samsvarer det også relativt godt med analysen her. Denne analysen peker på at områdene mot svenskegrensa samt midtre deler av Sør-Trøndelag har en svakere relativ utvikling enn ellers i landet ut fra de indikatorene som er valgt her.

Landbruks- og matmeldinga peker på deler av Agder og Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge som områder der utviklingen er særlig bekymringsfull. En sammenligning basert på analysen i kapittel 6.2 viser godt samsvar, men analysen i denne rapporten er basert på andre indikatorer. Denne rapporten peker også ut områdene mot svenskegrensa samt midtre deler av Sør-Trøndelag som områder med en svakere relativ utvikling enn ellers i landet.

Følgende områder har en relativt sett svakere utviklingen enn resten av landet ut fra de indikatorene som er benyttet her:

Områdene mot svenskegrensa i Hedmark, deler av fjellområdene i Sør-Norge, deler av Agder og Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, midtre deler av Sør-Trøndelag og deler av Nord-Norge,

6.5 Årsaker til utviklingen

Årsakene til utviklingen i jordbruket ligger både innenfor og utenfor jordbrukspolitikken. Tunge samfunnstrender ligger bak de mer spesifikke årsakene til endringene i jordbruket.

Blant de tunge samfunnstrendene er det at samlet folkemengde og antall innvandrere vil øke fram mot 2060. Utviklingen går i retning av en stadig mer sentralisert bosettingsstruktur. Norge har opplevd en sterk velstandsøkning med bakgrunn i at ny teknologi og nye teknikker stadig endrer forutsetningene for hva som framstår som fornuftig ressursbruk. Globalisering gir økt etterspørsel etter høyt utdannet arbeidskraft. Dette er forhold som også påvirker landbruket.

Livsfaser og beslutninger i forhold til utdanning, yrkesvalg, karrierevalg og familiedannelse er viktige for rekrutteringen til landbruket. Mye av dette skjer i en annen rekkefølge og på andre tidspunkt i livet enn det gjorde før. Dette påvirker bostedsvalg og mulighetene for å overta gårder. Slike valg kan ha innelåsingeffekter som følge av rekkefølgen på beslutningene, og de kan være vanskelig å påvirke med (landbruks)politikk generelt.

Det er mange faktorer som er med på å avgjøre om næringen oppfattes som attraktiv, men gode inntektsmuligheter er det viktigste virkemiddelet for å nå de jordbrukspolitiske målene. Å skape grunnlag for tilstrekkelig lønnsomhet, slik at kompetente utøvere vil utnytte jordbruksressursene til produksjon av varer, tjenester og fellesgoder for samfunnet er en hovedutfordring i jordbrukspolitikken. Bønder er selvstendig næringsdrivende hvor driftsresultatet er bestemt av eksterne rammebetingelser, landbrukspolitiske tiltak og tilpasninger på hvert enkelt bruk. Variasjon i driftsresultat kan skyldes forhold som investeringstidspunkt, skattemessige tilpasninger og forskjeller i effektivitet og dyktighet i driften. Forskjeller i utvikling kan forklare med ulikheter i inntektene i jordbruket.

Arbeidsgruppa har hentet inn en del statistikk som sier noe om utviklingen i inntekt fordelt på ulike produksjoner og regioner. For de fullstendige tabellene og forutsetningene som er lagt inn, se vedlegg 9.15.

Statistikkene er i mindre grad egnet til å si noe om lokale og regionale forskjeller i inntektsnivå. Data fra Budsjettnemnda for jordbruket og NILF viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk per referansebruk. Denne har for enkelte produksjoner en grov inndeling i landsdeler. Grunnlaget for referansebrukene er NILFs driftsgranskinger hvor ulikt antall deltakere og ikke minst ulik størrelse på brukene inngår fra år til år. Resultatene vil derfor i større grad være påvirket av utvikling i størrelsen på brukene enn i distriktsmessige forskjeller.

Resultatene i Tabell 15 viser en positiv utvikling i produksjoner med politisk prioritet den siste perioden slik om ammeku og andre grovfôrbaserte produksjoner. Nivåforskjellen i melk og storefleslakt mellom Jæren og andre regioner kan i hovedsak

forklares med at referansebruket på Jæren har rundt 10 flere kyr enn i de andre regionene.

Tabell 15 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk per referansebruk (Budsjettnemnda)

Nr.	Type bruk	Snitt 99-01	Snitt 08-10	Endring 99-01 til 08- 10
1	Melk og storfeslakt. Landet	141 471	214 300	34 %
2	Korn. Landet	148 865	144 016	-3 %
3	Sau. Landet	102 000	149 274	32 %
4	Melkeproduksjon geit. Landet	149 830	237 615	37 %
5	Svin og korn. Landet	167 429	253 695	34 %
6	Egg og planteprodukter. Landet	135 492	243 432	44 %
7	Poteter og korn. Landet	187 740	241 085	22 %
8	Storfeslakt/ammeku. Landet	52 437	140 496	63 %
9	Frukt/bær. Landet	106 397	230 884	54 %
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. Landet		299 816	
11	Økologisk melk og storfeslakt. Landet		241 049	
12	Melk (de 1/3 minste melkebrukene)	131 653	175 610	25 %
13	Melk (de 1/3 største melkebrukene)	151 471	234 702	35 %
14	Melk (de 25 største melkebrukene)	160 144	236 667	32 %
15	Melk og storfeslakt. Østlandets flatbygder	134 431	227 323	41 %
16	Melk og storfeslakt. Østlandets andre bygder	137 458	219 141	37 %
17	Melk og storfeslakt. Agder/Rogaland, Jæren	164 925	259 078	36 %
18	Melk og storfeslakt. Agder/Rogaland, andre bygder	126 041	185 625	32 %
19	Melk og storfeslakt. Vestlandet	142 941	200 558	29 %
20	Melk og storfeslakt. Trøndelag	99 185	210 099	
21	Melk og storfeslakt. Nord - Norge	144 712	223 089	35 %
22	Korn, < 400 dekar korn. Østlandet	109 852	56 561	-94 %
23	Korn, > 400 dekar korn. Østlandet	215 545	248 170	13 %
24	Korn og korn/svin. Trøndelag	175 158	238 369	27 %
25	Sau. Vestlandet	67 697	125 900	46 %
26	Sau. Nord - Norge	105 716	200 499	47 %
27	Sau (de 25 største sauebrukene). Landet	129 561	210 571	38 %
28	Samdrift melkeproduksjon. Landet		283 287	

Vi har også sett på fylkestall fra driftsgranskingene. Disse tallene er i enda større grad enn referansebrukene preget av at det er få respondenter i en del fylker og at tallene raskt påvirkes av om bruk fra en bestemt produksjon går ut av grunnlagsmaterialet. Dette gjelder for eksempel Aust-Agder hvor grunnlaget er mellom 25 og 30 bruk, og hvor tallene fra år til år påvirkes sterkt av om enkeltbruk går inn eller ut av materialet.

Tabell 16 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk per fylke fra driftsgranskingene (NILF)

Fylke	Snitt 99-01	Snitt 08-10	Endring 99-01 til 08-10
Østfold	171 380	222 336	30 %
Akershus	164 590	192 942	17 %
Hedmark	145 668	191 758	32 %
Oppland	130 946	199 652	52 %
Buskerud	120 739	188 050	56 %
Vestfold	149 551	268 675	80 %
Telemark	139 343	224 287	61 %
Aust-Agder	115 675	239 739	107 %
Vest-Agder	136 056	171 305	26 %
Rogaland	161 814	261 280	61 %
Hordaland	128 916	210 634	63 %
Sogn og Fjordane	124 930	188 318	51 %
Møre og Romsdal	135 595	196 776	45 %
Sør-Trøndelag	146 704	221 885	51 %
Nord-Trøndelag	146 460	219 331	50 %
Nordland	121 834	205 066	68 %
Troms	160 722	256 558	60 %
Finnmark	171 766	291 158	70 %

Egen kompetanse på jordbruk og summen av det tilgjengelige fagmiljøet i nærområdet er også en forklaringsfaktor. Egen kompetanse påvirker driftsresultat. Et fagmiljø virker positivt på utøverne og produksjonen. Uttynning av fagmiljøet svekker muligheten for en positiv utvikling i jordbruket.

Naturgitte og fysiske forutsetninger er sentrale. De naturgitte forutsetningene kan begrense mulighetene til å ta ut store skalafordeler utendørs. Blant årsakene til arealendringer er driftsøkonomi og driftsulemper i produksjonen. Generelt vil marginale areal med lave avlinger og høye driftskostnader først gå ut av drift. Driftsulemper er knyttet til fysiske forhold som gjør at å drive arealet krever større ressursinnsats og har større driftskostnader per daa enn jordbruksdrift ved enklere forhold. Driftsulemper kan knyttes til størrelsen på foretakets areal, helning, utforming, oppstykkning i teiger, beliggenhet (både i forhold til høyde over havet, breddegrad og avstand til driftssenter), jordart og lokalklimatiske forhold. Kartet i vedlegg 9.16 til 9.18 viser hvor oppstykket jordbruksarealet er som gjennomsnitt for kommunen.

Den teknologiske utviklingen påvirker jordbruket og driftsformene direkte. I kornproduksjonen startet en teknologisk utvikling på 1980-tallet som gav strukturendringer. Innenfor melkeproduksjonen har samdrift og overgang til melkeroboter gitt en sterk strukturutvikling det siste tiåret. Nytt, større og mer effektivt utstyr gir mer produksjon per tidsenhet, slik at samme mengde kan produseres med mindre arbeidsinnsats. Behovet for arbeidskraft går ned på det enkelte bruk, og miljøet rundt produksjonen blir mindre. Kartet i vedlegg 9.19 gir en oversikt over hvor det er grunnlag for gode produksjonsmiljø, og hvor det er få produsenter i et område. Kartene i vedlegg 9.20 til 9.22 viser data om leiejord.

Forhold utenfor påvirker i stor grad investeringsbeslutninger og rekruttering i jordbruket. Alternativ sysselsetting er bra for utviklingen i distriktene. Men den kan også være en utfordring for jordbruket. Inntektsmulighetene fra jordbruket vurderes i forhold til inntektene i andre næringer, mulighetene for kombinasjon med inntekt fra andre næringer, og i forholdet mellom å være ordinær lønnsinntaker eller selvstendig næringsdrivende. Mange steder er gode alternative jobbmuligheter noe som gjør det lettere å slutte med jordbruk.

Både for eksisterende produsenter og ved vurdering av overtakelse, vil situasjonen for driftsbygninger og utstyr, samt ønske om å opprettholde, redusere eller øke produksjonen, avgjøre behovet for investeringer og kapital. Det er ikke bare de rent økonomiske forholdene ved alternative sysselsettingsmuligheter som påvirker, men også muligheten for å utnytte opparbeidet utdanning og eksisterende karriere. Infrastruktur er viktig både for å kunne videreføre driften på gården men også for mulighetene til relevant jobb utenfor landbrukseiendommen. Livskraften i lokalsamfunnet med alle sosiale og kulturelle forhold kan være en faktor som spiller inn.

Press på arealer i forhold til alternativ utnyttelse påvirker enkeltbruk. I pressområder kan dermed gårdsbruk bli lagt ned til fordel for andre aktiviteter.

Endring i lokale miljø- og værforhold bl.a. som følge av klimaendringer påvirker muligheten for drift. De kan gjøre det vanskelig å drive eller de kan kreve så store investeringer for å tilpasse seg at videre drift blir ulønnsom.

I enkelte områder av landet er rovdyrproblematikk en medvirkende årsak til at jordbruksbedrifter legges ned. I disse områdene vil man for eksempel ha problem med å kunne utnytte utmarksbeite. Problemene knyttet til de ulike rovdyrene varierer mellom distriktene. Det er egne virkemidler for å oppnå Stortingets og regjeringens todelte målsetting om å ha både beitedyr og rovdyr.

6.6 Regionale årsaker

En nærmere gjennomgang av fylkesvise vurderinger av årsaker til utviklingen jf. vedlegg 9.23, viser at enkelte faktorer går igjen i flere fylker. Svak lønnsomhet, behov for investeringer, manglende rekruttering/generasjonsskifte og rovviltproblematikk

trekkes frem som forklaringsfaktorer, men det er ikke gjort noen vurderinger av de relative forholdene mellom fylkene.

I enkelte fylker gir arrondering og begrenset ressursgrunnlag dårligere forutsetninger for utvidelse av driften enn i andre fylker. Dette gjelder særlig for Hordaland og Sogn og Fjordane, men også Agder-fylkene, Telemark og Møre og Romsdal. Samtlige av disse fylkene har i snitt lavere jordbruksareal per jordbruksforetak enn det som er gjennomsnittet for fylkene totalt sett.

Rovdyrproblematikken trekkes fram i Hedmark, Oppland, Trøndelagsfylkene og i Nord-Norge.

I noen fylker fører nedleggingen av bruk til forflytninger av produksjonen fra en del av fylket til en annen. Dette er tendenser både i Nordland (fra nordfylket til Helgeland), Sogn og Fjordane (fra kyst til innland), Hordaland (fra ytre til indre strøk), Rogaland (fra Ryfylke til Jæren) og Buskerud (fra nedre til fjell- og dalbygdene i øvre del).

Vurderinger av og beslutninger om overtagelse av landbrukseiendommer for framtidig landbruksdrift, henger også nært sammen med mulighetene knyttet til arbeidsmarkedet for øvrig. Dette gir seg imidlertid ulike utslag; i enkelte fylker som f.eks Troms framholdes tilgang til annet arbeid for bonden og partner som en kritisk faktor for framtidig bosetting og dermed mulighet for drift, i andre fylker som f.eks Hordaland og Rogaland oppgis lett tilgang på annet arbeid med høyere lønn som en viktig årsak til at driften legges ned. I slike områder vil de fleste bruk likevel være bebodd.

6.7 Årsaker og endringsmuligheter

Det er utfordringer ved å beskrive utvikling på regionnivået. Det er på samme måte vanskelig å beskrive årsaker til utviklingen. Det er for eksempel forskjeller i utvikling og årsaker både mellom og innenfor fylker.

Det interessante poenget er om utviklingen kan forklares med årsaker som det er politisk mulig å påvirke eller ei. Det er også interessant om det er systematisk regionale forskjeller i det som antas å være årsakene til utviklingen.

Er det inntekt fra jordbruket, kompetanse eller fagmiljøer som er hovedårsaker, så er det mulig å påvirke utviklingen gjennom jordbrukspolitiske tiltak. Effekten av foreslåtte tiltak, herunder evt. omfordelingseffekter, forenklingshensyn og målkonflikter, må imidlertid vurderes for det enkelte tiltak.

Det er vanskelig å finne gode ordninger som kompenserer for en del (eller alle) driftsulemper. Arbeidsgruppa som så på utmåling av arealtilskudd i 2010 vurderte driftsulemper knyttet til bratt areal, antall teiger og kantsoner. Arbeidsgruppa vurderte kantsonetillegg og driftsvansketilskudd (til bratt areal) uten at det ble enighet om dette. Det eksisterer imidlertid ordninger i Regionalt Miljøprogram som kompenserer for

driftsulemper knyttet til bratt areal, teiger osv. for å bidra til skjøtsel av kulturlandskapet og andre miljømål samtidig som det fremmer bruk av jordbruksressurser. Disse kan målrettes mot spesifikke områder. I tillegg kan restaurering av gjengroingsarealer som har gått ut av drift finansieres med midler gjennom SMIL ordningen som forvaltes gjennom kommunen.

Er det livsfaser, alternativ sysselsetting eller sosiale eller kulturelle faktorer som er hovedårsaker til negativ utvikling, kan det være svært vanskelig å bruke økonomiske jordbrukspolitiske virkemidler for å få en annen utvikling.

6.8 Regjeringens målsettinger og måloppnåelse

Regjeringen vil ha et aktivt landbruk over hele landet og den vil utnytte landbrukets ressurser og potensialet for landbruksproduksjon i alle deler av landet. Når de skal måle resultatoppnåelsen på dette området sier regjeringen i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*:

”Regjeringen vil særlig legge resultatindikatorene gjengitt nedenfor til grunn for vurdering av måloppnåelsen i forhold til målet om et aktivt landbruk over hele landet. Det vil være nødvendig å belyse utviklingen med resultatindikatorer som følger ulike inndelingskriterier. Det er til dels betydelige forskjeller i produksjonsvilkår innad i for eksempel fylkene, bo- og arbeidsmarkedsregionene og i virkeområdet for distriktpolitiske virkemidler. Forskjeller i produksjonsvilkår i jordbruket gjør at geografisk differensierte virkemidler kan følge andre soneinndelinger enn disse for å være effektive i forhold til målet.

- i. Utviklingen i fordelingen av produksjonsvolumet av melk og grasbaserte kjøttslag.*
- ii. Utviklingen i fordelingen av totalt og fulldyrket jordbruksareal.*
- iii. Utviklingen i fordelingen av sysselsettingen i landbruket.”*

Med utgangspunkt i resultatene på disse indikatorene når vurderes her utviklingen i jordbruket i forhold til de politiske målsettingene. Den regionale fordelingen er vurdert ut fra fylker, BA-sentralitet og landsdeler.

6.8.1 Utviklingen i produksjonsvolum melk

Tabell 17 Endring i andel av produksjonsvolum melk per fylke

Fylke	Andel 1999	Andel 2010	Endring and. pros.poeng	Endring absolutte tall
Østfold	2,2 %	2,3 %	0,1 %	-1 674 490
Akershus	2,1 %	1,8 %	-0,3 %	-7 686 309
Oslo	0,0 %	0,0 %	0,0 %	-48 349
Hedmark	5,7 %	5,7 %	0,0 %	-8 625 428
Oppland	10,9 %	11,4 %	0,5 %	-7 666 983
Buskerud	2,3 %	2,2 %	-0,1 %	-5 537 729

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Vestfold	1,1 %	1,1 %	0,0 %	-1 547 740
Telemark	1,0 %	0,9 %	-0,1 %	-3 422 555
Aust-Agder	0,9 %	0,8 %	-0,1 %	-2 628 905
Vest-Agder	2,3 %	2,2 %	-0,1 %	-5 116 007
Rogaland	17,6 %	18,5 %	0,9 %	-11 469 283
Hordaland	5,4 %	5,0 %	-0,4 %	-13 581 018
Sogn og Fjordane	7,2 %	6,9 %	-0,3 %	-13 951 211
Møre og Romsdal	9,9 %	9,7 %	-0,2 %	-17 664 692
Sør-Trøndelag	10,0 %	9,8 %	-0,2 %	-16 440 085
Nord-Trøndelag	10,9 %	11,5 %	0,6 %	-6 930 959
Nordland	6,9 %	7,0 %	0,1 %	-8 757 210
Troms	2,4 %	2,1 %	-0,3 %	-7 225 733
Finnmark	1,2 %	1,3 %	0,1 %	-939 706

Tabell 18 Endring i andel av produksjonsvolum melk etter BA-sentralitet

BA-sentralitet	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
1 Storbyregioner	24,7 %	24,5 %	-0,2 %	-37 344 755
2 Mellomstore byregioner	16,8 %	16,7 %	-0,2 %	-26 257 747
3 Småbyregioner	20,8 %	20,7 %	-0,1 %	-30 757 436
4 Småsenterregioner	29,9 %	30,8 %	0,9 %	-28 453 346
5 Spredt bosetting	7,8 %	7,3 %	-0,5 %	-18 101 108

Tabell 19 Endring i andel av produksjonsvolum melk etter landsdel

Landsdel	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
Østlandet	24,3 %	24,4 %	0,1 %	-32 787 028
Agder og Telemark	4,2 %	3,9 %	-0,3 %	-11 167 467
Rogaland	17,6 %	18,5 %	0,9 %	-11 469 283
Vestlandet	22,5 %	21,6 %	-0,9 %	-45 196 921
Trøndelag	20,9 %	21,3 %	0,4 %	-23 371 044
Nord-Norge	10,5 %	10,3 %	-0,1 %	-16 922 649

Fordelingen av melkeproduksjonen er stabil på grunn av kvoteordningen. Likevel har det skjedd noen endringer. Forholdet mellom Hordaland og Rogaland er påvirket av en kommuneflytting og forholdet mellom Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus er påvirket av at de utgjorde en felles omsetningsregion i kvoteordningen inntil 2008. Det største bidraget til endringer mellom regioner har trolig kommet av en skjevfordeling av innmeldt kvote når staten kjøpte opp i kvote mellom 1998 og 2001. En ser en svak nedgang i Akershus, Vest-Agder, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Troms.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Småsenterregionene øker sin andel av produksjonen på bekostning av de andre regionene.

6.8.2 Utvikling i produksjonsvolum grasbaserte kjøttslag

Tabell 20 Endring i andel av grasbaserte kjøttslag per fylke

Fylke	Andel 1999	Andel 2010	Endring and. pros.poeng	Endring absolutte tall
Østfold	2,2 %	1,6 %	-0,5 %	-827 866
Akershus	2,4 %	2,1 %	-0,3 %	-583 575
Oslo	0,0 %	0,0 %	0,0 %	-13 324
Hedmark	6,0 %	6,1 %	0,0 %	-649 958
Oppland	11,9 %	13,2 %	1,4 %	105 793
Buskerud	3,0 %	2,9 %	-0,1 %	-472 311
Vestfold	1,3 %	1,1 %	-0,1 %	-268 073
Telemark	1,7 %	1,7 %	0,0 %	-249 443
Aust-Agder	1,2 %	1,0 %	-0,2 %	-344 313
Vest-Agder	2,5 %	2,5 %	0,0 %	-338 056
Rogaland	17,3 %	18,3 %	1,0 %	-888 722
Hordaland	5,9 %	5,5 %	-0,4 %	-1 085 505
Sogn og Fjordane	7,0 %	6,5 %	-0,4 %	-1 242 974
Møre og Romsdal	8,8 %	8,0 %	-0,9 %	-1 926 734
Sør-Trøndelag	9,0 %	8,4 %	-0,7 %	-1 745 741
Nord-Trøndelag	9,5 %	9,7 %	0,1 %	-978 953
Nordland	7,1 %	8,1 %	0,9 %	176 369
Troms	2,4 %	2,6 %	0,2 %	-100 545
Finnmark	0,8 %	0,8 %	0,0 %	-59 027

Tabell 21 Endring i andel av grasbaserte kjøttslag etter BA-sentralitet

BA-sentralitet	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
1 Storbyregioner	23,5 %	23,1 %	-0,4 %	-3 134 603
2 Mellomstore byregioner	18,3 %	18,4 %	0,1 %	-2 004 422
3 Småbyregioner	20,4 %	20,2 %	-0,1 %	-2 487 046
4 Småsenterregioner	29,6 %	30,3 %	0,7 %	-2 642 185
5 Spredt bosetting	8,2 %	8,0 %	-0,3 %	-1 224 703

Gruppen har vurdert den samlede produksjonen av grasbaserte kjøttslag (storfe og sau). Østfold, Akershus, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag har en nedgang i sin andel av produksjonen. Småsenterregionene øker sin andel på bekostning av storbyregionene og regionene med spredt bosetting. For den enkeltvise fordelingen av sau og storfe, se vedlegg 9.7.

6.8.3 Utvikling i andel fulldyrket jordbruksareal

Tabell 22 Endring i andel av fulldyrket jordbruksareal per fylke

Fylke	Andel 1999	Andel 2010	Endring and. pros.poeng	Endring absolutte tall
Østfold	8,5 %	8,7 %	0,2 %	-20 548
Akershus	8,8 %	8,9 %	0,1 %	-26 358
Oslo	0,1 %	0,1 %	0,0 %	688
Hedmark	11,9 %	11,9 %	0,1 %	-42 095
Oppland	9,9 %	10,2 %	0,2 %	-18 091
Buskerud	5,4 %	5,3 %	0,0 %	-21 208
Vestfold	4,8 %	4,9 %	0,0 %	-16 655
Telemark	2,7 %	2,6 %	0,0 %	-14 062
Aust-Agder	1,2 %	1,2 %	-0,1 %	-12 102
Vest-Agder	1,8 %	1,7 %	-0,1 %	-11 835
Rogaland	6,5 %	6,5 %	0,0 %	-22 996
Hordaland	3,0 %	2,6 %	-0,4 %	-44 831
Sogn og Fjordane	3,5 %	3,3 %	-0,2 %	-27 267
Møre og Romsdal	5,8 %	5,6 %	-0,2 %	-38 648
Sør-Trøndelag	7,7 %	7,7 %	0,1 %	-24 407
Nord-Trøndelag	9,2 %	9,6 %	0,4 %	-6 333
Nordland	5,4 %	5,4 %	0,1 %	-14 651
Troms	2,8 %	2,6 %	-0,1 %	-22 608
Finnmark	1,0 %	1,0 %	0,0 %	-6 832

Tabell 23 Endring i andel av fulldyrket jordbruksareal etter BA-sentralitet

BA-sentralitet	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
1 Storbyregioner	28,7 %	28,7 %	-0,1 %	-117 306
2 Mellomstore byregioner	21,3 %	21,4 %	0,0 %	-81 868
3 Småbyregioner	23,5 %	23,7 %	0,2 %	-75 970
4 Småsenterregioner	20,7 %	20,7 %	0,0 %	-77 230
5 Spredt bosetting	5,8 %	5,6 %	-0,2 %	-38 465

Tabell 24 Endring i andel av fulldyrket jordbruksareal etter landsdel

Landsdel	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
Østlandet	49,4 %	50,0 %	0,6 %	-144 267
Agder og Telemark	5,7 %	5,5 %	-0,2 %	-37 999
Rogaland	6,5 %	6,5 %	0,0 %	-22 996

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Vestlandet	12,3 %	11,6 %	-0,8 %	-110 746
Trøndelag	16,9 %	17,4 %	0,4 %	-30 739
Nord-Norge	9,2 %	9,1 %	-0,1 %	-44 092

Det er små utslag i fordelingen av fulldyrket areal, men Hordaland sammen med Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal noteres som fylker med størst nedgang i sin andel av det fulldyrkete arealet.

6.8.4 Utvikling i sysselsettingen

Tabell 25 Endring i andel av sysselsettingen (antall timer i jord- og hagebruk) i jordbruket per fylke

Fylke	Andel 1999	Andel 2010	Endring and. pros.poeng	Endring absolutte tall
Østfold	3,9 %	4,1 %	0,2 %	-1 963 793
Akershus	3,7 %	3,8 %	0,1 %	-2 036 792
Oslo	0,0 %	0,1 %	0,0 %	23 793
Hedmark	7,3 %	7,6 %	0,2 %	-3 948 883
Oppland	10,6 %	10,9 %	0,4 %	-5 673 072
Buskerud	4,2 %	4,8 %	0,5 %	-1 901 152
Vestfold	2,9 %	3,3 %	0,4 %	-1 260 840
Telemark	2,2 %	2,3 %	0,0 %	-1 231 441
Aust-Agder	1,4 %	1,3 %	-0,1 %	-865 747
Vest-Agder	2,2 %	2,1 %	-0,1 %	-1 385 876
Rogaland	12,0 %	13,2 %	1,2 %	-5 649 400
Hordaland	7,3 %	6,6 %	-0,7 %	-4 763 622
Sogn og Fjordane	8,0 %	7,3 %	-0,7 %	-5 187 490
Møre og Romsdal	7,9 %	7,0 %	-0,9 %	-5 355 270
Sør-Trøndelag	7,6 %	7,0 %	-0,6 %	-4 885 893
Nord-Trøndelag	8,4 %	8,5 %	0,1 %	-4 687 320
Nordland	6,4 %	6,3 %	0,0 %	-3 638 614
Troms	3,1 %	2,8 %	-0,2 %	-1 965 631
Finnmark	0,9 %	0,9 %	0,0 %	-552 383

Tabell 26 Endring i andel av sysselsettingen (antall timer i jord- og hagebruk) i jordbruket etter BA-sentralitet

BA-sentralitet	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
1 Storbyregioner	24,3 %	25,0 %	0,7 %	-13 119 845
2 Mellomstore byregioner	18,7 %	19,4 %	0,7 %	-9 970 686
3 Småbyregioner	21,2 %	21,3 %	0,1 %	-11 996 132
4 Småsenterregioner	27,3 %	26,5 %	-0,7 %	-16 226 608

5 Spredt bosetting | 8,5 % 7,7 % -0,8 % -5 616 155

Tabell 27 Endring i andel av sysselsettingen (antall timer i jord- og hagebruk) i jordbruket etter landsdel

Landsdel	Andel 1999	Andel 2010	Endring andel, pros.poeng	Endring absolutte tall
Østlandet	32,7 %	34,6 %	2,0 %	-16 760 739
Agder og Telemark	5,9 %	5,7 %	-0,2 %	-3 483 064
Rogaland	12,0 %	13,2 %	1,2 %	-5 649 400
Vestlandet	23,2 %	20,9 %	-2,2 %	-15 306 382
Trøndelag	16,0 %	15,5 %	-0,5 %	-9 573 213
Nord-Norge	10,3 %	10,0 %	-0,3 %	-6 156 628

Når det gjelder fylkene sin andel av den totale sysselsettingen i jordbruket, er det Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag som har den største nedgangen. Sysselsettingen flytter seg fra regioner med spredt bosetting og småsenter til mellomstore byregioner og storbyregioner. Østlandet og Rogaland styrker seg på bekostning av Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge. Mye av dette kan forklares med at det har skjedd en større strukturendring i melkeproduksjonen enn i andre produksjoner det siste tiåret.

6.8.5 Oppsummering

For de grasbaserte produksjonene har produksjonen vært stabil det siste tiåret, og det har vært relativt små endringer i den geografiske produksjonsfordelingen. Den største endringen er økning i produksjonen av sau-/lammekjøtt i Rogaland og nedgang på resten av Vestlandet. Kvoteordningen sikrer fylkesvis stabilitet i melkeproduksjonen, men kvoter kan flytte seg innenfor fylker.

Med forbehold om at overgangen til digitale kart har gitt bedre og oppdaterte data, kan en si at arealutviklingen er svakest på Vestlandet. Det har vært en relativt markert reduksjon i fulldyrket areal på Vestlandet og i områder med spredt bosetting. Vestlandet har hatt reduksjon i sin andel for alle arealkategorier. Arealet med fulldyrka eng og beite har økt mest i sentrale områder. På Østlandet henger det sammen med reduksjon i kornarealet og økning i tallet på ammekyr.

I forbindelse med utarbeidingen av Meld. St. nr. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*, ble det utarbeidet statistikk også for andre produksjoner. Resultatene der viste at for produksjoner med vekst, som svin og kylling kommer veksten i mer sentrale områder som Rogaland og Østlandet. Produksjonen ellers flytter seg i mindre grad.

Rapport fra ekspertgruppe korn (Økt norsk kornproduksjon – utfordringer og tiltak av 1. februar 2013) viser at kornarealet på Østlandet er redusert med om lag 189 000 dekar, mens arealet i Trøndelag har hatt en svak oppgang.

7. FORSLAG TIL ENDRINGER I NASJONALE ORDNINGER

7.1 Generelt om forslagene og gruppas tilnærming

Dette kapitlet presenterer en meny av tiltak som kan gjennomføres for å gjøre distriktsprofilen tydeligere. En del av tiltakene må videre utredes før de kan settes i verk.

Gjennomgangen av mulige tiltak er disponert etter følgende prinsipielle muligheter:

- Styrke eksisterende distriktsprofil i nasjonale økonomiske ordninger som allerede har distriktsprofil
- Legge inn distriktsprofil i eksisterende nasjonale økonomiske ordninger som i dag ikke har distriktsprofil
- Innføre nye ordninger med distriktsprofil
- Gjøre endringer i andre ordninger

Forslagene presenteres i hovedsak etter følgende mal:

- først en kort presentasjon av forslaget med en gjennomgang av alternative måter å gjennomføre tiltaket på
- en vurdering av forslagene, herunder også kostnader ved tiltaket
- en analyse av omfordelingseffektene og effektene opp mot måloppnåelse der det er mulig
- gjennomgang av administrative forhold slik som gjennomførbarhet, forenkling, administrative kostnader

Det er en forutsetning i mandatet at arbeidsgruppa skal beregne omfordelingseffekter på tiltakene og at disse må beregnes innenfor dagens totale budsjett for jordbruksavtalen eller den enkelte ordning. Hvilket prinsipp en velger for å fordele finansieringen påvirker omfordelingseffektene.

Det er vurdert ulike måter å finansiere forslagene på:

- Finansiere innenfor den enkelte ordning som endres
- Finansiere ved å redusere andre ordninger

Når en finansierer innenfor den enkelte ordning eller ved å redusere andre ordninger må en flytte penger fra dagens mottakere. Denne byrden kan fordeles ved å ta:

- Prosentvis likt fra alle dagens mottakere
- Kronemessig likt fra alle dagens mottakere
- Likt ut fra antall husdyr eller areal

Henter en finansieringen gjennom å fordele kronemessig likt fra dagens mottakere, vil dette relativt sett ramme de små brukene sterkest. Å hente likt ut fra husdyr eller areal slår gir ulike resultat basert på ulikt produksjonsomfang.

I denne rapporten er prinsippet for å beregne omfordelingseffekter redegjort for under hvert enkelt forslag.

Forslagene har noe ulik karakter. Noen er rettet spesifikt inn mot regionene i TDP-klasse A og B, jf kapittel 6. Andre er rettet generelt inn mot å forbedre de eksisterende distriktpolitiske ordningene innenfor landbrukspolitikken basert på dagens prinsipper bak tilskuddene.

Der hvor tiltakene er målrettet mot TDP-klasse A og B, oppstår det noen prinsipielle problemstillinger. For det første innebærer dette en endring av begrunnelsen for en rekke landbrukspolitiske tiltak. Historisk har begrunnelsen vært å skulle bidra til inntektsutjevning gjennom å kompensere for geografisk betingede driftsulemper. Sonene for ordningene ble satt opp med bakgrunn i hvilke områder som hadde reelle kostnader. Direkte bruk av TDP-klasse A og B er ikke basert på en slik kostnadsvurdering, men på en vurdering av relativ utvikling på noen utvalgte indikatorer.

Når en bruker disse regionene som utgangspunkt for å lage soner for tilskuddsfordeling, er det naturlig at en ved jevne mellomrom vurderer både regionsammensetningen og om det er ny utvikling som gir grunnlag for å endre hvilke regioner som inngår i TDP-klasse A og B. Den dynamikken dette skaper kan gi uheldige virkninger. For det første kan det gi liten forutsigbarhet og ustabile rammevilkår for de som mottar tilskudd dersom det er usikkert om de mottak tilskuddet om 5 eller 10 år. Dette er uheldig for investeringsviljen. Videre kan det gi insentiver til både produsenter, kommuner og regioner som kan være uheldige og vanskelige å forutse.

7.2 Ivaretagelse av distriktpolitiske hensyn

I omtalen av behovet for en tydeligere distriktsprofil i Meld. St. 9, framgår det at "Det skal legges større vekt på innretting ut fra distriktpolitiske hensyn, slik dette er målrettet gjennom de distriktpolitiske virkeområdene. I den sammenheng vil sonene for de landbrukspolitiske virkeområdene bli vurdert." Større vekt på distriktpolitiske hensyn kan i en slik kontekst tolkes på ulike måter, i lys av det kunnskapsgrunnlaget arbeidsgruppa har framskaffet.

Ser vi på dagens distriktsprofil og målet om landbruk over hele landet, ser vi at en vesentlig andel av de landbrukspolitiske virkemidlene er differensiert etter distrikt/geografi. Ca. 69 pst. av jordbruksoverføringene går til områder som ligger innenfor sonene for det distriktpolitiske virkeområdet jf. Tabell 4. Ca 55 pst. av bevilgningene på tilskuddsordningene over jordbruksavtalen er distriktdifferensierte, mens om lag 70 pst. av bevilgningene på tilskuddsordningene er strukturdifferensierte. 40 pst. er både geografi- og strukturdifferensierte jf. St. meld. nr. 25 (2008-2009) *Lokal vekstkraft og framtidstru - Om distrikts- og regionalpolitikken*. I 2011 ble ca. 70 pst. av investeringsvirkemidlene i landbruket bevilget til områder innenfor distriktpolitisk virkeområde.

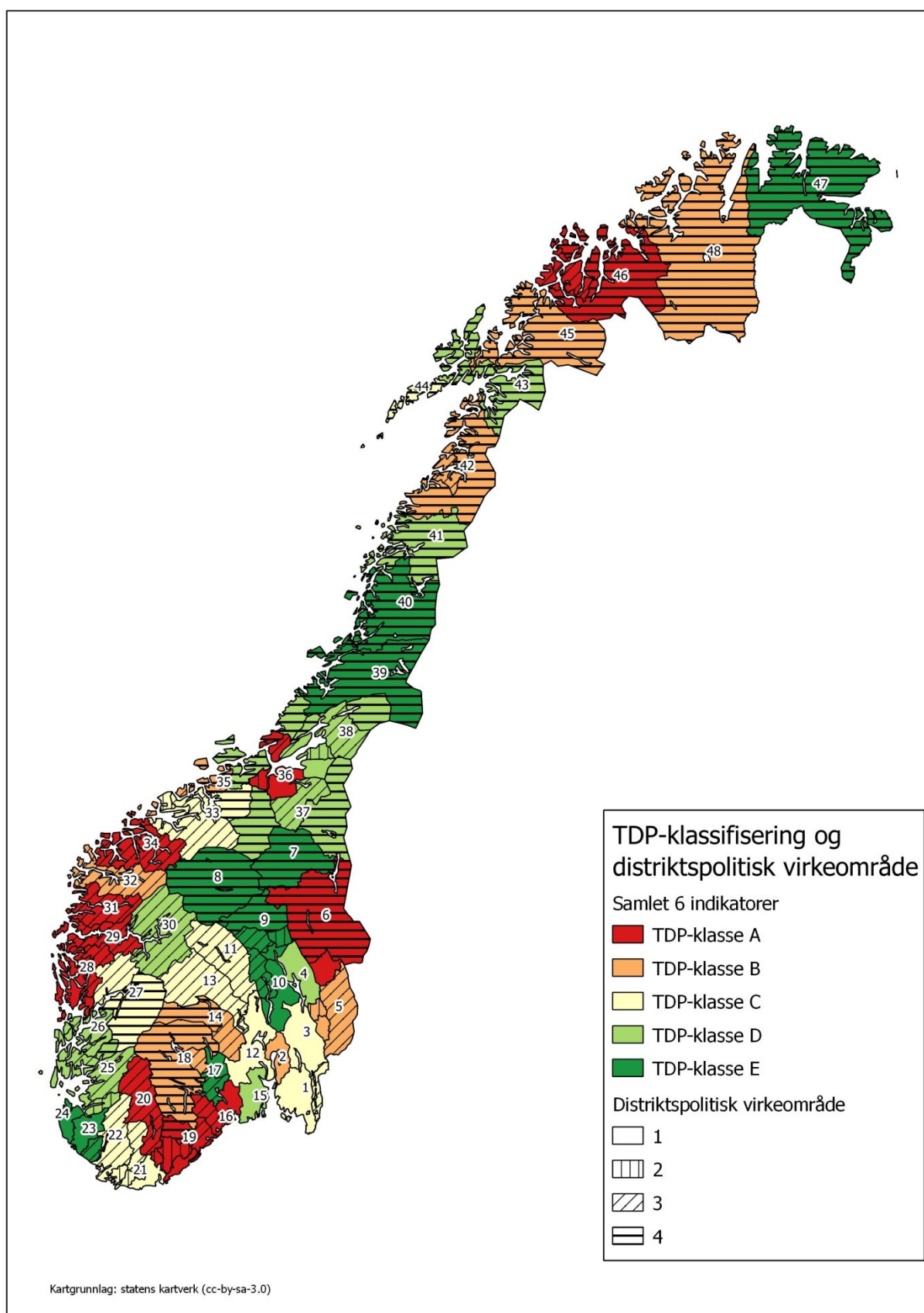
Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Som et ledd i arbeidet med en tydeligere distriktsprofil peker landbruks- og matmeldinga på at det skal foretas en vurdering av distriktpolitisk virkeområde. Distriktpolitisk virkeområde er nærmere beskrevet i kap. 3.1. Det er i hovedsak Nord-Norge, deler av Trøndelag, deler av fjellområdene i Sør-Norge, grensetraktene i Hedmark, Hardanger, deler av Telemark og Aust-Agder som har høyest støtteintensitet (sone IV) i distriktpolitisk virkeområde. Det er kommunene i byregionene rundt Trondheim, Bergen, Stavanger, Kristiansand og i Oslofjordområdet som ligger utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Ved å sammenholde distriktpolitisk virkeområde med soneinndelingene for de landbrukspolitiske virkemidlene, ser vi at at den geografiske innretningen av dem er noe forskjellig. Soneinndelingene for de landbrukspolitiske virkemidlene er mer differensiert i en nord-sør dimensjon og mellom de beste jordbruksområdene på det sentrale Østlandet, Jæren og i Trøndelag og andre områder med dårligere naturgitte forutsetninger. Virkeområdene for de landbrukspolitiske virkemidlene omfatter større deler av Sør-Norge, enn det som gjelder for de distriktpolitiske virkemidlene.

Sammenholder vi TDP-klasse A og B (for jordbruksindikatorene) med distriktpolitisk virkeområde, ser vi at en hovedandel av TDP-klasse A og B faller innenfor distriktpolitisk virkeområde, jf. kartet under. Salten, Troms og Vest-Finnmark, regionene ved svenskegrensen i Hedmark, kystområdene fra øyene i Romsdal og på Nordmøre ned til Sunnfjord, Setesdal, øvre Telemark og Numedal ligger alle i TDP-klasse A og B, samtidig som det er typiske distriktsområder med høyere støtteintensitet i distriktpolitisk virkeområde. Enkelte av områdene i TDP-klasse A og B er bynære regioner, som Midtre Sør-Trøndelag, Midt- og Nord-Hordaland, deler av Nedre Aust-Agder og Nedre Telemark samt Sør Vest Akershus. Samtlige av disse bynære regionene har enten lavere prioritet eller ligger utenfor distriktpolitisk virkeområde. Det betyr at distriktpolitisk virkeområde ikke fullt ut fanger opp TDP-klasse A og B.

Figur 12 Sammenligning av DPV-soner og TDP-regioner

I analysene av sentrale utviklingstrekk har arbeidsgruppen også valgt ut to indikatorer som er et uttrykk for typiske distriktsproblemer; befolkningsutvikling og endring i total

sysselsetting de siste ti årene jf. kap. 6.3. Analysene viser stor grad av sammenfall mellom de to distriktsindikatorerne i utviklingen på regionnivå. Ved å sammenholde utviklingen på distriktsindikatorerne med indikatorerne som arbeidsgruppen har valgt for å belyse utviklingen i landbruket, ser vi at disse skiller seg fra hverandre på to områder; landbruksindikatorerne viser et mer negativt bilde av utviklingen i kystområdene på Vestlandet og en mer positiv utvikling i fjellområdene enn det som gjelder for distriktsindikatorerne. Går vi nærmere inn på de enkelte regionene ser vi imidlertid at det er sammenfall på flere områder, da både Glåmdalen, Numedal, Øvre Telemark, Ytre Sogn, Nordfjord og Sør-Troms kommer innenfor TDP-klasse A og B både på landbruksindikatorerne og distriktsindikatorerne.

Gjennomgangen over viser at en hovedandel av områdene i i TDP-klasse A og B faller innenfor distriktspolitisk virkeområde, med unntak av enkelte bynære regioner, som ikke kan karakteriseres som distriktsområder i distriktspolitisk sammenheng. Å bruke distriktspolitisk virkeområde til å fordele tilskudd innen landbruket fanger ikke opp de landbrukspolitiske utfordringene i sin helhet. En styrking av TDP-klasse A og B, med unntak av de aktuelle byregionene, kan innebære en tydeligere distriktsprofil og større vekt på distriktspolitiske hensyn. Her bør særlig utviklingen i Glåmdalen, Numedal, Øvre Telemark, Ytre Sogn, Nordfjord og Sør-Troms vektlegges. Dette er områder som vil ha behov for særskilt oppmerksomhet framover, både i landbrukspolitisk og distriktspolitisk sammenheng.

7.3 Prioritere innenfor dagens ordninger

Som det er fastslått i kapittel 5, så eksisterer det allerede mange ordninger med distriktsprofil. Det er imidlertid ulik styrke i distriktsprofilen i forskjellige ordninger. Det finnes ordninger med både sterk og moderat distriktsprofil jf. kapittel 5.2 og det har skjedd endringer i distriktsprofilen i jordbruksoppkjørene de siste 10 årene, jf. kapittel 5.3.

Det er stort rom for å prioritere distriktene innenfor eksisterende ordninger og innenfor den til enhver tid eksisterende ramme på jordbruksavtalen. Det har også avtalepartene gjort de siste 10 årene. Avtalepartene kan velge å:

- Prioritere ordningene med distriktsprofil framfor andre ordninger
- Prioritere økte satser til distriktsområdene framfor andre områder innenfor ordningene med distriktsprofil.

Avtalepartene kan fortsette å bruke mulighetene i dagens ordninger i en løpende vurdering opp mot andre målsettinger.

Det er også mulig å målrette og spesifisere tiltak i forhold til dagens ordninger, og dette omtales videre i dette kapittelet.

7.4 Justering av soner i dagens ordninger

7.4.1 Splitte sone 5 i arealtilskuddet

Innenfor AK-tilskuddet kan tilskuddet til grovfôrareal endres dersom distriktsprofilen skal gjøres tydeligere. Med gjeldende soneinndeling utgjør arealet i sone 5 over 50 pst. av alt grovfôrarealet (Se vedlegg 9.3 for oversikt over dagens soneinndeling). Siden flere av regionene i TDP-klasse A og B ligger i sone 5, er mulighetene for å målrette støtte mot disse gjennom arealtilskuddet begrenset. Økte satser i sone 5 vil kreve betydelige midler, og man får da samtidig med regioner utenfor TDP-klasse A og B. Siden det er egne soner for Nord-Norge gjelder dette bare i Sør-Norge. En slik endring innebærer at en tar i bruk et ekstra prinsipp for inndelingen i soner, jf. kapittel 7.1.

En tydeligere distriktsprofil innenfor arealtilskudd grovfôr kan oppnås ved å etablere en ny sone gjennom å splitte sone 5. Det er vurdert å gjøre dette på to måter:

- Lage en sammenhengende sone basert på med tidligere prinsipper i ordningen om å ha sammenhengende soner. Med utgangspunkt i TDP-klasse A og B er fylkene Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Hordaland, Sogn & Fjordane og deler av Møre & Romsdal er lagt til en ny sone 5 b med høyere sats.
- La regionene i TDP-klasse A og B direkte utgjøre den nye sone 5 b. Dette gir i større grad et lappeteppes av inndeling mellom sone 5 a og 5 b, og det innebærer at flere områder på Østlandet inngår i den nye sone 5 b mens færre områder på Vestlandet inngår.

Begge mulighetene er beregnet i simuleringene (AK-T1 er simuleringen med sammenhengende soner, mens AK-T2 er simuleringen med et lappeteppes av soner). Tilskuddet i sonene 1 til 4 og 6 skaleres ned for å frigjøre midler som brukes i den nye sonen 5b. Satsene i sone 7 forblir uendret, og satsen i den nye sonen 5a er den samme som i den nåværende sonen 5.

Resultatene i Tabell 28 viser at støtten går ned utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og i storbyregioner og opp i småsenterregioner og i områder med spredt bosetting. Østfold, Oslo/Akershus og Vestfold vil tape tilskudd, mens Aust-Agder, Vest-Agder, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal vil øke sin andel av tilskuddene.

Tabell 28 Sum tilskudd etter geografisk område og simulering (mill kr og % av «2009»)

	2009	AK-T1	AK-T2	AK-T1	AK-T2
Fylker					
Østfold	484	481	482	99,5	99,7
Oslo/Akershus	501	499	500	99,5	99,7
Hedmark	1 007	1 005	1 007	99,8	100,0
Oppland	1 355	1 354	1 354	99,9	99,9
Buskerud	471	470	471	99,8	100,0
Vestfold	262	261	262	99,5	99,7

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Telemark	251	251	251	100,2	100,2
Aust-Agder	133	136	134	101,8	100,4
Vest-Agder	269	271	269	100,7	100,0
Rogaland	1 600	1 599	1 600	99,9	100,0
Hordaland	727	732	728	100,7	100,2
Sogn og Fjordane	854	860	858	100,7	100,5
Møre og Romsdal	891	893	894	100,3	100,3
Sør-Trøndelag	967	966	967	99,9	99,9
Nord-Trøndelag	1 095	1 093	1 094	99,8	99,9
Nordland	1 067	1 065	1 066	99,8	99,9
Troms	450	449	450	99,8	99,9
Finnmark	166	166	166	100,0	100,0
Distriktpolitisk virkeområde					
Sone I	3 892	3 883	3 885	99,8	99,8
Sone II	592	593	593	100,1	100,1
Sone III	4 129	4 137	4 134	100,2	100,1
Sone IV	3 939	3 939	3 940	100,0	100,0
BA-sentralitet					
Storbyregioner	2 787	2 782	2 785	99,8	99,9
Mellomstore byregioner	2 272	2 271	2 270	99,9	99,9
Småbyregioner	2 733	2 733	2 732	100,0	100,0
Småsenterregioner	3 644	3 649	3 648	100,1	100,1
Spredt bosetting	1 115	1 117	1 117	100,1	100,1

Omfordelingen blant søkerne er vist i Tabell 29. 29 % av søkerne får mer tilskudd og 67 % får mindre tilskudd. I hovedsak er dette innenfor +/- 10 000 kroner.

Tabell 29 Omfordeling av tilskudd etter status på søker og simulering (antall søkere, prosentvis andel av alle søkere i parentes)

	AK-T1		AK-T2	
	Ant.	%	Ant.	%
Mer tilskudd	11 855	29.1	12 145	29.8
Ikke påvirket	1 233	3	1 233	3
Mindre tilskudd	27 684	67.9	27 394	67.2
< -50' kr	0	0	0	0
-50' kr - -25' kr	0	0	0	0
-25' kr - -10' kr	5	0	1	0
-10' - 0 kr	27679	67.9	27393	67.2
0 - 10' kr	11750	28.8	12103	29.7
10' - 25' kr	55	0.1	29	0.1
25' - 50' kr	33	0.1	5	0

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

> 50' kr	17	0	8	0
< -50%	0	0	0	0
-50 - -25%	0	0	0	0
-25 - -10%	0	0	0	0
-10 - 0%	27 684	67.9	27 394	67.2
0 - 10%	11 743	28.8	12 104	29.7
10 - 25%	33	0.1	16	0
25 - 50%	31	0.1	6	0
> 50%	48	0	19	0

Jordmodanalysen i Tabell 30 indikerer en mulig nedgang i kornproduksjon og kornareal, men ellers relativt små endringer. Størst nedgang i kornareal blir det ved å bruke en sammenhengende sone.

Tabell 30 Produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på nasjonalt nivå (prosentvis avvik fra basis «2009»)

	AK-T1	AK-T2
Produksjon	-0,8	-0,3
Korn	-8,1	-2,2
Melk	-0,2	0,0
Kjøtt	0,5	0,0
Storfe	1,2	0,0
Sau	0,6	0,1
Gris	0,4	0,0
Fjørfe	0,0	0,0
Egg	-0,1	0,0
Areal	-1,8	-0,7
Kornareal	-7,9	-2,1
Potet- og hagebrukareal	0,2	0,0
Grovfôrareal (1000 daa)	1,0	0,0
- derav fulldyrket areal (1000 daa)	-0,3	0,0
- derav overfl.dyr og innmark (1000 daa)	3,8	0,0
Arbeid	-0,6	-0,2
Tilskudd	-0,4	-0,3
Produksjonsinntekt	-1,4	-0,3
Velferd	0,0	0,0
Andel norskprodusert fôrkorn	-6,5	-1,1

Tabell 31 viser at distriktenes andel av produksjonen går opp med et slikt tiltak.

Tabell 31 Regioners andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter (prosentpoeng avvik fra basis «2009»)

	AK-T1	AK-T2
Distriktene i Sør-Norges andel		
Melk	0,2	0,0
Kjøtt	0,4	0,0
Sau	0,1	0,1
Areal	0,7	0,4
Arbeid	0,3	0,2
Tilskudd	0,0	0,2
Produksjonsinntekter	0,6	0,2
Nord-Norges andel		
Melk	0,0	0,0
Kjøtt	0,0	0,0
Sau	0,1	0,0
Areal	0,2	0,1
Arbeid	0,1	0,0
Tilskudd	-0,8	0,0
Produksjonsinntekter	0,0	0,0
Andelen til flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag pluss Jæren		
Melk	-0,2	0,0
Kjøtt	-0,4	0,0
Sau	-0,1	-0,1
Areal	-0,7	-0,4
Arbeid	-0,3	-0,2
Tilskudd	0,0	-0,2
Produksjonsinntekter	-0,6	-0,2

Forslaget vil innebære en mer finmasket fordeling av arealtilskudd grovfôr som gir mulighet for å målrette arealtilskuddet til regioner i TDP-klasse A og B i Sør-Norge. Om lag 12 000 produsenter i disse områdene får økt sitt tilskudd. Forslaget bidrar til å opprettholde landbruk over hele landet. Forslaget vil ikke innebære vesentlige administrative endringer siden det kan gjøres innenfor et allerede etablert forvaltningssystem.

7.4.2 Driftstilskudd til melkeproduksjon og spesialisert kjøttfeproduksjon

For driftstilskuddene ses det i det følgende på hvordan tilskuddsmottakerne er fordelt på regionene i TDP-klasse A og B og de øvrige klassene. Det er også laget en oversikt over hvordan tilskuddsmottakerne fordeler seg på sonene for distriktstilskudd til melk, og det presenteres en mulig satsdifferensiering etter denne soneinndelingen.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Driftstilskudd til melkeproduksjon har i dag satsdifferensiering etter 3 soner. For noen år siden var det også en egen sone med økt sats for områdene rundt Oslofjorden med formål å opprettholde produsentmiljøer i dette området. Dette ble avvirket samtidig som Jæren ble opprettet som en egen sone med noe lavere sats enn for resten av landet. Også for denne ordningen er det allerede en egen sone for Nord-Norge.

Også for dette tilskuddet er det mulig å legge til rette for en tydeligere distriktsprofil gjennom en økt geografisk differensiering. Melkeproduksjonen er regulert gjennom et kvotesystem der kvotene bare er flyttbare innenfor hvert enkelt fylke. Det innebærer at en økt satsdifferensiering mellom fylker bare vil påvirke lønnsomheten mellom dem, og i mindre grad hvor produksjonen vil foregå innenfor hvert fylke med mindre en benytter ordninger hvor soner går på tvers i fylker (distriktstilskudd).

Ut over distriktsprofilen i denne ordningen, har den en sterk strukturprofil ved at satsen er den samme for foretak med 5 eller flere melkekyr. Eventuell endring av tilskuddssatsene vil dermed gi samme kronemessig utslag for tilnærmet alle melkeprodusenter innen samme sone, så å si uavhengig produksjonsomfang.

For kumelkproduksjon er satsene etter jordbruksoppgjøret 2012 slik for foretak med minst 5 melkekyr:

- Jæren: 109 000 kroner per år
- Øvrige Sør-Norge: 116 000 kroner per år
- Nord-Norge: 122 000 kroner per år

For geitmelkprodusenter er tilskuddssatsen 122 000 kroner per år.

Antallet produsenter fordelte seg slik ved søknad om produksjonstilskudd i januar 2012:

- Jæren: 740 (7,2 %)
- Øvrige Sør-Norge: 8428 (81,8 %)
- Nord-Norge: 1130 (11,0 %)

I tillegg kommer 325 geitmelkprodusenter.

I tabellen nedenfor vises hvordan foretakene som mottok driftstilskudd til melkeproduksjon (søknad om produksjonstilskudd i januar 2012) fordeler seg på TDP-regionene klassifisert etter de 6 jordbruksrelaterte indikatorene samlet.

Tabell 32 Fordeling av antall foretak som mottok driftstilskudd til melkeproduksjon etter geografisk differensiering av tilskuddet og etter klassifisering av TDP-regioner ut fra de 6 jordbruksrelaterte indikatorene

	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP-klasse B	Regioner i øvrige TDP-klasser	Alle
Jæren	0	0	744	744
Øvrige Sør-Norge	1650	665	6347	8662
Nord-Norge	201	361	685	1247
I alt	1851 (17 %)	1026 (10 %)	7776 (73 %)	10653

Av tabellen ser en at 17 prosent av foretakene som mottok driftstilskudd til melkeproduksjon ligger i regionene i TDP-klasse A, mens 10 prosent ligger i klasse B. Tabellen viser at det er lite sammenfall mellom regionene i TDP-klasse A og B og den geografiske differensieringen av tilskuddet. Dersom en ønsker å målrette tilskuddet i samsvar med klassifiseringen av TDP-regionene, vil det være behov for å endre eller bygge ut den geografiske differensieringen.

28,3 prosent av mottakerne av driftstilskudd ligger i regioner i TDP-klasse A eller B. Det betyr at dersom en vil omfordele til disse fra de øvrige, er andelsfordelingen slik at for å heve satsen med eksempelvis 1000 kroner per foretak i regionene i TDP-klasse A og B, vil det være nødvendig å redusere satsen med 400 kroner per foretak i de øvrige regionene.

Det er også sett på hvordan sonene for distriktstilskudd for melk sammenfaller med TDP-klassifiseringen. Det er gjort en forenkling ved at alle foretak i en kommune er forutsatt å ligge i den sonen som har den største andelen av melkeproduksjonen i kommunen. Dersom en velger å differensiere driftstilskuddet til melkeproduksjon etter sonene for distriktstilskudd, vil det være betydelig enklere å forvalte om soneinndelingen følger kommunegrenser, for eksempel ved at soneinnplasseringen av den enkelte kommune gjøres på basis av den sonen i kommunen hvor melkeleveransen utgjør den største andelen av den totale melkeleveransen.

Tabell 33 Prosentvis fordeling av foretak som mottok driftstilskudd til melkeproduksjon etter soner for distriktstilskudd for melk og etter klassifisering av TDP-regioner ut fra de 6 jordbruksrelaterte indikatorene

Sone distriktstilskudd melk	Antall foretak	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP- klasse B	Regioner i øvrige TDP- klasser
A	921	0 %	0 %	100 %
B	1963	12 %	3 %	85 %
C	1694	15 %	0 %	85 %
D	4242	26 %	13 %	61 %
E	847	6 %	8 %	87 %
F	346	0 %	42 %	58 %
G	432	26 %	34 %	40 %
H	37	100 %	0 %	0 %
I	95	56 %	44 %	0 %
J	76	0 %	34 %	66 %

Tabell 33 viser at det bare er i sone G, H og I at mer enn 50 prosent av foretakene er i regioner i TDP-klasse A eller B. Dette innebærer at en geografisk differensiering av driftstilskudd til melk etter sonene for distriktstilskudd for melk vil være lite treffsikkert dersom en ønsker å målrette tilskuddet mot disse TDP-regionene.

Det kan imidlertid argumenteres for at differensiering av driftstilskudd for melkeproduksjon etter soner for distriktstilskudd for melk likevel vil være en tydeliggjøring av distriktsprofilen, selv om den ikke samsvarer med målretting mot TDP-regionene i klasse A eller B. I Tabell 34 vises eksempel på en satsdifferensiering hvor økte satser i sone E til J budsjettmessig balanseres av reduserte satser i sone A til C. Det er her ikke gjort endring på satsen i sone D som er den sonen som har størst andel (40 prosent) av foretakene med melkeproduksjon.

Tabell 34 Eksempel på differensiering av driftstilskudd til melkeproduksjon etter soner for distriktstilskudd til melk

Sone distrikts-tilskudd melk	Antall foretak	Antall foretak %	Gjeldende (gjennomsnittssats i sonen, kr	Faktor for ny sats ut fra 116 000	Ny sats, kr	Differanse mellom gjeldene og ny sats, kr
A	921	9 %	110 308	0,94	109 000	-1 308
B	1963	18 %	116 000	0,97	113 000	-3 000
C	1694	16 %	116 000	0,98	114 000	-2 000
D	4242	40 %	116 000	1	116 000	-
E	847	8 %	118 384	1,05	122 000	3 616
F	346	3 %	120 914	1,08	125 000	4 086
G	432	4 %	122 000	1,11	129 000	7 000
H	37	0 %	122 000	1,14	132 000	10 000
I	95	1 %	122 000	1,17	136 000	14 000
J	76	1 %	122 000	1,2	139 000	17 000

I Tabell 35 vises hvordan driftstilskudd til melkeproduksjon fordeler seg på sonene i distriktpolitisk virkeområde og regioner etter BA-sentralitet, med satsene som gjelder for utbetaling i 2012, og med eksempel på differensiering etter soner for distriktstilskudd for melk som vist i Tabell 33.

Tabell 35 Driftstilskudd til melkeproduksjon etter geografisk område i 2012 og ved eksempel på differensiering etter soner for distriktstilskudd til melk (mill kr og % av «2012»)

	2012	Differensiert etter soner for distriktstilskudd melk	
Distriktpolitisk virkeområde			
Sone I	267	262	98,2 %
Sone II	58	57	98,8 %
Sone III	454	452	99,4 %
Sone IV	403	411	102,0 %
BA-sentralitet			
Storbyregioner	230	226	98,5 %
Mellomstore byregioner	180	179	99,1 %
Småbyregioner	242	241	99,5 %
Småsenterregioner	410	414	100,9 %
Spredt bosetting	120	123	102,3 %

Resultatene i Tabell 35 viser at det bare er i sone IV for det distriktpolitiske virkeområdet og i småsenterregioner og regioner med spredt bosetting etter BA-sentralitet at driftstilskuddet til melkeproduksjon øker i eksempelet med differensiering etter soner for distriktstilskudd til melk.

For driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon er det ingen geografisk differensiering av tilskuddet. Tilskuddssatsen er 2750 kroner per ammeku, regnet fra første ammeku, for foretak med 6 til 39 ammekyr, og 110 000 kroner per foretak for foretak med 40 eller flere ammekyr. Det er dermed en langt svakere strukturprofil i denne ordningen enn i driftstilskudd til melkeproduksjon.

I tabellen nedenfor vises hvordan foretakene som mottok driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon (søknad om produksjonstilskudd i januar 2012) fordeler seg på TDP-regionene klassifisert etter de 6 jordbruksrelaterte indikatorene samlet.

Tabell 36 Fordeling av antall foretak/ammekyr som mottok driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon, etter TDP-regioner klassifisert ut fra de 6 jordbruksrelaterte indikatorene

	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP-klasse B	Regioner i øvrige TDP-klasser	Alle
Foretak	499 (14 %)	379 (10 %)	2 761 (76 %)	3639
Ammekyr (innenfor satsintervall)	7 592 (13 %)	6 152 (10 %)	46 110 (77 %)	59 855

Tabellen viser at ca. 25 prosent av foretakene/ammekyrne som mottok driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon ligger i regioner i TDP-klasse A eller B. Det betyr at dersom en vil omfordele til disse fra de øvrige, er andelsfordelingen slik at for å heve satsen med eksempelvis 100 kroner per ammeku i disse regionene, vil det være nødvendig å redusere satsen med 33 kroner per ammeku i de øvrige regionene.

På samme måte som for driftstilskudd til melkeproduksjon er det sett på hvordan foretakene som mottok driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon fordeler seg på klassifiseringen av TDP-regionene, innenfor sonene for distriktstilskudd for melk.

Tabell 37 Prosentvis fordeling av foretak som mottok driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon, etter soner for distriktstilskudd for melk og etter TDP-regioner klassifisert ut fra de 6 jordbruksrelaterte indikatorene

Sone distriktstilskudd melk	Antall foretak	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP- klasse B	Regioner i øvrige TDP- klasser
A	211	0 %	0 %	100 %
B	1342	8 %	9 %	83 %
C	744	23 %	1 %	75 %
D	920	22 %	12 %	66 %
E	222	4 %	18 %	78 %
F	96	0 %	56 %	44 %
G	93	5 %	46 %	48 %
H	3	100 %	0 %	0 %
I	4	75 %	25 %	0 %
J	4	0 %	0 %	100 %

Tabell 37 viser at det bare er i sone F, G, H og I at mer enn 50 prosent av foretakene er i regioner i TDP-klasse A eller B. Dette innebærer at en geografisk differensiering av driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon etter sonene for distriktstilskudd for melk vil være lite treffsikkert dersom en ønsker å målrette tilskuddet mot disse TDP-regionene.

Også for driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon kan det hevdes at differensiering etter soner for distriktstilskudd for melk vil være en tydeliggjøring av distriktsprofilen, selv om den ikke samsvarer med målretting mot TDP-regionene i klasse A eller B. I Tabell 38 vises eksempel på en satsdifferensiering hvor økte satser i sone D til J budsjettmessig balanseres av reduserte satser i sone A og B. Det er her ikke gjort endring på satsen i sone C.

Tabell 38 Eksempel på differensiering av driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon etter soner for distriktstilskudd til melk.

Sone distrikts-tilskudd melk	Ammekyr (innenfor satsintervall)	Andel av ammekyr innenfor satsintervall %	Gjelden de sats	Faktor for ny sats ut fra gjeldende	Ny sats, kr	Differanse mellom gjeldene og ny sats, kr
A	2 985	5 %	2 750	0,955	2 630	-120
B	26 420	44 %	2 750	0,975	2 680	-70
C	11 285	19 %	2 750	1	2 750	-
D	12 348	21 %	2 750	1,025	2 820	70
E	3 338	6 %	2 750	1,05	2 890	140
F	1 335	2 %	2 750	1,08	2 970	220
G	1 555	3 %	2 750	1,11	3 050	300
H	39	0 %	2 750	1,14	3 140	390
I	55	0 %	2 750	1,17	3 220	470
J	75	0 %	2 750	1,2	3 300	550

I Tabell 39 vises hvordan driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon fordeler seg på sonene i distriktpolitisk virkeområde og regioner etter BA-sentralitet, med satsene som gjelder for utbetaling i 2012, og med eksempel på differensiering etter soner for distriktstilskudd for melk som vist i Tabell 38.

Tabell 39 Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon etter geografisk område i 2012 og ved eksempel på differensiering etter soner for distriktstilskudd til melk (mill kr og % av «2012»)

	2012	Differensiert etter soner for distriktstilskudd melk	
Distriktpolitisk virkeområde			
Sone I	75	74	97,8 %
Sone II	10	10	99,7 %
Sone III	50	51	100,1 %
Sone IV	41	42	104,0 %
BA-sentralitet			
Storbyregioner	49	48	97,9 %
Mellomstore byregioner	44	44	99,7 %
Småbyregioner	39	39	99,4 %
Småsenterregioner	38	39	102,8 %
Spredt bosetting	8	8	104,2 %

Resultatene i Tabell 39 viser at det bare er i sone III og IV for det distriktpolitiske virkeområdet og i småsenterregioner og regioner med spredt bosetting etter BA-

sentralitet at driftstilskuddet til melkeproduksjon øker i eksempelet med differensiering etter soner for distriktstilskudd til melk.

Ved eventuell styrking av distriktsprofilen for driftstilskudd til melkeproduksjon og/eller spesialisert kjøttfeproduksjon, kan det være verdt å være oppmerksom på at den geografiske fordelingen av disse produksjonene er noe forskjellig. Antallet foretak med melkeproduksjon er størst i sone D for driftstilskudd til melk, mens antallet ammekyr er størst i sone B.

Både driftstilskudd til melkeproduksjon og driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon, er tilskuddsordninger avgrenset til visse produksjoner. Sammen med et evt. driftstilskudd til saueproduksjon (se kap 7.8) vil de imidlertid dekke en stor del av de grovfôrbaserte produksjonene, ettersom driftstilskudd til melkeproduksjon dekker både kumelk og geitmelk, og et evt. driftstilskudd til saueproduksjon også kan omfatte ammegeit, slik husdyrtilskudd for sau gjør. Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon vil trolig i sterkere grad bidra til økt produksjon i regioner hvor satsen økes, fordi strukturprofilen er svakere enn for driftstilskudd til melk.

Det er ikke gjort egne modellsimuleringer av å differensiere driftstilskudd til melkeproduksjon og driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon. Modellsimuleringene som er gjort av driftstilskudd til grovfôrdyr omfatter også differensiering av driftstilskudd til melkeproduksjon og til spesialisert kjøttfeproduksjon etter sonene for distriktstilskudd melk.

7.4.3 Tilskudd husdyr

Tilskudd til husdyr differensieres mellom dyreslag og struktur, men har i dag nesten ingen geografisk differensiering. Den eneste geografiske differensieringen er at tilskudd til høner, avlsgris og slaktegris differensieres mellom Nord-Norge, Jæren og ”Norge minus NN og Jæren”

Det er vist at det i flere områder av landet i dag er en viss ubalanse mellom antall grovfôrspisende husdyr og grovfôrareal. Stortinget har vedtatt at det fortsatt skal være et krav til egne dyr eller dokumentert omsetning av grovfôr for å kunne motta AK-tilskudd. I disse områdene vil økte AK-satser da ha liten virkning. Trolig vil det være mer målrettet å stimulere til hold av flere grovfôrspisende dyr. Markedsmessig er det også rom for økt produksjon av særlig storfekjøtt, men også noe sauekjøtt.

Det er mulig å oppnå en tydeligere distriktsprofil gjennom å opprette geografisk differensierte satser også innenfor tilskudd til husdyr. Soner og satser vil måtte tilpasses ut fra en helhetlig vurdering. Det kan også være mulig å lage regionale fôrregnskap som et grunnlag for å få samsvar mellom grovfôrdyr og grovfôrareal, men dette er antakelig ganske komplisert.

Det er ikke gjort simuleringer med ytterligere differensiering av tilskudd til husdyr. Geografisk differensiering av tilskudd til grovfôrbasert husdyrproduksjon antas i stor

grad å kunne dekkes opp gjennom driftstilskudd til grovfôrdyr som er omtalt i kapittel 7.8.

7.4.4 Soner for pristilskudd

Innenfor sonene for distriktstilskudd kjøtt og melk, finnes det allerede en høy grad av distriktsdifferensiering. For kjøtt er det fem soner, der satsen er lik kr 0,- i sone 1 og for melk er det ti soner, der satsen er lik kr 0,- i sone A. Soneinndeling for kjøtt ble innført i 1973, mens det for melk ble innført i 1940 for å stimulere melkeproduksjonen i Nord-Norge. Å øke utbetalingene av pristilskudd kjøtt og melk i kommuner som hører innunder TDP-klasse A og B, vurderes som et grep som vil styrke de grovfôrbaserte produksjonene og dermed bidra til å sikre landbruk over hele landet. Kommunene i TDP-klasse A og B ligger i melkesone B-J og i kjøttsoner 1-5. Å høyne satsen for en, eller flere av sonene, vil være lite målrettet for å styrke de grovfôrbaserte produksjonene i disse områdene. Tilsvarende ligger kommunene i TDP-klasse A og B i alle soner (I - IV) for det distriktspolitiske virkeområdet. Om distriktsprofilen i ordningene blir tydeligere med de endringer som er vurdert, diskuteres nedenfor.

Det er vanskelig å endre soneinndelingen for distriktstilskudd melk og kjøtt, jf. vurderinger og konklusjon i rapporten fra partssammensatt arbeidsgruppe i 2006: *Forenkling av sonegrenser for distriktstilskudd melk og kjøtt*. En reduksjon av antall grenser, for eksempel ved å bruke kommunegrenser som sonegrenser, vil innebære en forenkling av regelverk og forvaltning. Ulempen er at forenklingen kan føre til store økonomiske konsekvenser for enkeltprodusenter, som følge av lavere satser med uendret ramme for ordningene.

Tre ulike måter å endre soneinndelingen på er likevel vurdert:

- Velge høyeste sone i flersonekommuner i TDP-klasse A og B
- Øke med en sone i alle kommuner i TDP-klasse A og B
- Bruke melkesoner ved utmåling av distriktstilskudd kjøtt

Med uendret ramme for ordningene vil endring av soneinndelingen for kjøtt eller melk føre til behov for omfordeling av distriktstilskudd per sone. Rammene for distriktstilskudd melk og kjøtt (unntatt gris) er i 2013 på henholdsvis kr 514,7 mill. og ca. kr 520 mill.

Soneendring 1: Velge høyeste sone i flersonekommuner i TDP-klasse A og B

Hensikten med tiltaket er å forenkle sonesystemet for distriktstilskudd kjøtt og melk, samtidig som økonomien styrkes til en del av produsentene i disse kommunene. Å sette sone for distriktstilskudd kjøtt og melk til den høyeste i kommuner med mer enn en sone, vil i tråd med målet om økt matproduksjon, styrke økonomien til de grovfôrbaserte produksjonene som finnes i TDP-klasse A og B. Disse områdene ligger i de beste områdene (lavest sone) av disse kommunene, og soneendringen kommer i konflikt med målet om å styrke de dårligste områdene i distriktene.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

I disse områdene er det 25 av 76 kommuner for kjøtt og i 29 av 106 kommuner for melk som har mer enn en sone for distriktstilskudd, se Tabell 40 og Tabell 41. Basert på slaktevolum, melkeleveranser og satser i 2011, vil utbetalingene av distriktstilskudd kjøtt øke med 10,0 mill. kr og komme ca. 1 100 produsenter til gode. Utbetalingene av distriktstilskudd melk vil øke med 12,3 mill. kr og komme ca. 250 melkeprodusenter til gode.

Produsenter som allerede er innplassert i den høyeste sonen, vil som følge av sonejusteringen ikke få høyere utbetaling av distriktstilskudd. Disse produsentene vil kunne oppfatte sonejusteringen som urimelig, noe det også er gitt uttrykk for i arbeidsgruppa. Å velge bort de laveste sonene vil svekke distriktsprofilen i kommuner som har stor variasjon i driftsmessige forhold.

Merkostnadene ved å velge høyeste sone i kommuner med mer enn en sone i TDP-klasse A og B, forutsetter en omfordeling av midler innen ordningen. Hvis den økte utbetalingen fordeles på 1 321,4 mill liter melk som leveres i sone med sats for distriktstilskudd melk (sone B-J), tilsvarer dette en gjennomsnittlig reduksjon i satsene på 1 øre per liter. Hvis den økte utbetalingen fordeles på 83,4 mill kg storfe-, geit- og sauekjøtt som produseres i sone med sats for distriktstilskudd kjøtt (sone 2-5), tilsvarer dette en gjennomsnittlig reduksjon i satsene på 9 øre per kilo.

En slik sonejustering er relativt enkel å gjennomføre uten for store administrative kostnader, og må gjøres i samarbeid med meieri og slakteri som står for formidlingen av pristilskuddene.

Tabell 40 Distriktstilskudd kjøtt, kg slakt levert i 2011 og sats 2011. Årseffekt av å endre til høyeste sone i kommuner med mer enn en sone.

DPV sone	K.nr.	Kommune	Soner	Valgt sone	Endring	I sone som blir endret		
					Økt utbet. per år, kr	Antall foretak	Gj.snitt. økning, kr	Største endring for foretak, kr
TDP-klasse A								
IV	429	Åmot	2,3	3	821 430	27	30 423	74 133
IV	430	Stor-Elvdal	2,3	3	1 015 722	21	48 367	80 989
IV	432	Rendalen	2,3	3	385 435	43	8 964	31 204
III	938	Bygland	2,3	3	129 632	25	5 185	15 532
III	1251	Vaksdal	2,3	3	197 499	36	5 486	72 481
III	1430	Gaular	2,3	3	1 108 923	153	7 248	44 935
III	1519	Volda	2,3	3	77 118	19	4 059	15 867
III	1520	Ørsta	2,3	3	962 007	173	5 561	61 394
III	1524	Norddal	2,3	3	69 882	9	7 765	27 278
III	1525	Stranda	2,3	3	257 444	35	7 356	43 419
II	1526	Stordal	2,3	3	50 770	13	3 905	9 848
III	1534	Haram	2,3	3	572 897	58	9 878	70 912

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

I	1601	Trondheim	1,2	2	1 286 155	47	27 365	226 000
II	1638	Orkdal	1,2	2	123 714	10	12 371	39 516
I	1653	Melhus	1,2	2	519 801	28	18 564	115 842
I	1657	Skaun	1,2	2	19 759	3	6 586	12 244
I	1663	Malvik	1,2	2	294 681	17	17 334	52 410
III	1902	Tromsø	4,5	5	85 509	81	1 056	12 050
IV	1933	Balsfjord	4,5	5	206 519	163	1 267	4 438
TDP-klasse B								
III	621	Sigdal	1,2	2	571 643	22	25 984	119 751
IV	633	Nore og Uvdal	2,3	3	60 327	12	5 027	39 316
III	827	Hjartdal	2,3	3	687 336	32	21 479	77963
IV	828	Seljord	2,3	3	307 447	27	11 387	106 637
IV	829	Kviteseid	2,3	3	137 183	15	9 146	49 914
IV	831	Fyresdal	2,3	3	100 309	17	5 901	20 679
Sum					10 049 143	1 086		

Tabell 41 Distriktstilskudd melk, liter melk levert i 2011 og sats 2011. Årseffekt av å endre til høyeste sone i kommuner med mer enn en sone.

DPV sone	Knr.	Kommune	Soner	Endring		I soner som blir endret		
				Valgt sone	Økt utbet. per år, kr	Antall foreta k	Gj.snitt. økning, kr	Største endring for foretak, kr
TDP-klasse A								
III	402	Kongsvinger	B, C	C	52 732	5	10 546	14 601
III	423	Grue	B, C	C	17 866	1	17 866	17 866
III	425	Åsnes	B, C	C	111 556	3	37 185	74 143
III	426	Våler	B, C	C	76 280	3	25 427	42 179
I	427	Elverum	B, C, D	C*	56 600	2	28 300	44 780
IV	429	Åmot	B, C, D	D	148 879	1+3**	37 219	76 640
IV	430	Stor-Elvdal	C, D, E	E	444 458	5+4	49 384	89 022
IV	432	Rendal	C, D	D	154 112	13	11 855	27 311
II	928	Birkenes	C, D	D	93 364	12	7 780	20 743
II	935	Iveland	C, D	D	77 455	6	12 909	26 835
III	937	Evje og Hornnes	C, D	D	57 963	5	11 593	17 043
III	938	Bygland	C, D	D	52 155	5	10 431	22 799
I	1601	Trondheim	B, C	C	671 328	29	23 149	63 084
III	1621	Ørland	B, D	D	1 869 471	37	50 526	150 175
III	1624	Rissa	B, C, D	D	1 201 912	34+40	16 242	144 733
IV	1627	Bjugn	B, C, D	D	1 322 190	19+15	38 888	139 775
II	1638	Orkdal	B, C, D	D	816 681	9+32	19 919	97 309
I	1653	Melhus	B, C, D	D	1 386 887	23+30	26 168	202 143
I	1657	Skaun	B, C	C	471 419	20	23 571	81 626

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

I	1662	Klæbu	B, C	C	149 004	6	24 834	53 027
I	1663	Malvik	B, C	C	230 968	9	25 663	49 345
III	1902	Tromsø	G, H	H	347 612	16	21 726	45 029
IV	1933	Balsfjord	G, H	H	1 661 964	93	17 871	39 288
TDP-klasse B								
III	621	Sigdal	B, C	B*	0	0	0	0
IV	633	Nore og Uvdal	D, E	E	34 245	5	6 849	10 312
IV	827	Hjartdal	C, D, E	E	540 713	3+13	33 795	65 080
IV	828	Seljord	D, E	E	78 840	8	9 855	26 095
IV	829	Kviteseid	D, E	E	64 569	4	16 142	30 161
Sum					12 300 659	242		

*Ingen melkeleveranser i høyeste sone. ** 1 produsent i sone B og 3 produsenter i sone C

Soneendring 2: Øke med en sone i alle kommuner i TDP-klasse A og B

Hensikten med tiltaket er å styrke økonomien til alle produsentene i disse kommunene, i tråd med målene om økt matproduksjon og landbruk over hele landet, ved å gjøre distriktsprofilen enda tydeligere i disse ordningene. Både for distriktstilskudd kjøtt og melk er det kommuner, eller deler av kommuner i TDP-klasse A og B som allerede ligger i høyeste sone. Hvis prinsippet om å høyne med en sone skal følges, må ny sone K innføres for melk og ny sone 6 innføres for kjøtt.

For kjøtt innebærer forslaget å øke med en sone i områder/kommuner som i dag ligger i sone 1-5. Sone 4 og 5 brukes i dag bare i Nord-Norge, og det er ulik sats for storfe/geit og sau. Ved økning til sone 4 for kommuner i Sør-Norge, er det i beregningene bare brukt en sats på kr 11,30, uten å skille mellom storfe/geit og sau. For ny sone 6 er det i beregningene brukt satser på kr 12,50 for storfe/geit og kr 14,30 for sau. En motforestilling mot å bruke dagens satser for sone 4 i Sør-Norge, har sammenheng med at satsene for sone 4 er tilpasset en slaktepris i Nord-Norge som er kr 1,00 kroner lavere enn i Sør-Norge (Nortura sitt Nord-Norge-trekk grunnet industriulemper). Samlet resultat av beregningene er vist i Tabell 42.

Tabell 42 Tonn kjøtt av storfe, sau og geit levert i 2011 gruppert etter kommuner i TDP-klasse A og B og DPV-sone. Utbetaling av distriktstilskudd kjøtt beregnet med satser for 2013 for nåværende sone og en sone opp

DPV sone	Tonn storfe, sau og geit	Nåværende sone, mill. kr	En sone opp, mill. kr	Økt utbetaling, mill. kr
I	4,0	16,9	30,1	13,2
II - IV	20,4	140,4	194,4	54,0
Sum	24,4	157,3	224,5	67,2

Å øke med en sone i kommuner som ligger i TDP-klasse A og B, vil føre til økte utbetalinger på 67,2 mill kr med 2013-satser.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Det er for 2013 bevilget ca. 520 mill kr til distriktstilskudd kjøtt (unntatt gris). Omfordeling innenfor rammen kan gjøres ved at satsene settes ned i alle soner med sats for distriktstilskudd kjøtt (unntatt gris). Den økte utbetalingen kan dekkes inn ved å fordeles på 83,4 mill kg storfe-, geit- og sauekjøtt som produseres i sone med sats for distriktstilskudd kjøtt (sone 2-5). Dette tilsvarer en gjennomsnittlig reduksjon i satsene på 80 øre per kilo, som vist i tabell 41. Å bruke sats for sone 4 til produsenter i både Sør- og Nord-Norge, betyr imidlertid at de sør-norske produsentene også får dekket kompensasjon for Nord-Norge-trekket på kr 1,00. Det er ikke tatt hensyn til ny beregning av totalbeløpet etter nedjustering av satser.

Tabell 43 Distriktstilskudd storfe, geit og sau, soner og satser i 2013 og etter omfordeling

Soner	Dyreslag	Sats, kr/kg	Sats etter omfordeling
1	Storfe, sau og geit	0,00	0,00
2	Storfe, sau og geit	4,55	3,75
3	Storfe, sau og geit	7,35	6,55
4	Storfe og geit	11,30	10,50
4	Sau	13,30	12,50
5	Storfe og geit	11,90	11,10
5	Sau	13,80	13,00
6	Storfe og geit	12,50*	11,70
6	Sau	14,30*	13,50

*Satser brukt i beregning av å øke med en sone fra 5 til 6.

For melk innebærer forslaget om å øke med en sone i områder/kommuner som i dag ligger i sone B-J. For ny sone K er det i beregningene brukt en sats på kr 1,87. Samlet resultat av beregningene er vist i Tabell 44.

Tabell 44 Liter melk levert i 2011 gruppert etter kommuner i TDP-klasse A og B, og etter DPV-sone. Utbetaling av distriktstilskudd melk beregnet med satser for 2013 for nåværende sone og en sone opp

DPV sone	Liter (mill.) melk	Nåværende sone, mill. kr	En sone opp, mill. kr	Økt utbetaling, mill. kr
I	48,0	13,1	19,6	6,5
II - IV	290,2	154,4	193,4	39,0
Sum	338,2	167,5	213,0	45,5

Å øke med en sone i kommuner som ligger i TDP-klasse A og B vil føre til økte utbetalinger på 45,5 mill kr med 2013-satser.

Det er for 2013 bevilget 514,7 mill kr til distriktstilskudd melk. Omfordeling innenfor rammen kan gjøres ved at satsene settes ned i alle soner med sats for distriktstilskudd

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

melk. Den økte utbetalingen kan dekkes inn ved å fordeles på 1 321,4 mill liter melk som leveres i sone med sats for distriktstilskudd melk (sone B-J). Dette tilsvarer en gjennomsnittlig reduksjon i satsene på 3 øre per liter, som vist i Tabell 45. Det er ikke tatt hensyn til ny beregning av totalbeløpet etter nedjustering av satser.

Tabell 45 Distriktstilskudd melk, soner og satser i 2013 og etter omfordeling

<u>Sone</u>	<u>Sats 2013, kr/liter</u>	<u>Sats etter omfordeling</u>
A	0,00	0,00
B	0,12	0,09
C	0,30	0,27
D	0,42	0,39
E	0,52	0,49
F	0,65	0,62
G	0,90	0,87
H	1,11	1,08
I	1,69	1,66
J	1,78	1,75
K	1,87*	1,84

*Sats brukt i beregning av å øke med en sone fra J til K.

En slik sonejustering lar seg gjennomføre, men vil kreve en del administrative kostnader, og må gjøres i samarbeid med meieri og slakteri som står for formidlingen av pristilskuddene.

Soneendring 3: Bruke melkesoner ved utmåling av distriktstilskudd kjøtt

Hensikten med tiltaket er å øke distriktsdifferensieringen innen kommuner og mellom kommuner, særlig i Nord-Norge, ved å ta i bruk de samme sonene som brukes ved utmåling av distriktstilskudd melk. Dette kan gjøre distriktsprofilen for distriktstilskudd kjøtt tydeligere, da den i dag har en mindre finmasket inndeling med sine fem soner. Tiltaket kan også ses på som en forenkling av sonesystemet for distriktstilskuddene, ved at to sonesystem blir slått sammen til ett.

Ved å gruppere resultatene etter TDP-klasser og dyreslag, vil storfeprodusentene i TDP-klasse A tape på sonejusteringen, se Tabell 46. Storfeprodusentene i TDP-klasse B og saueprodusentene i TDP-klasse A og B vil komme noe bedre ut. Dette gjelder innenfor budsjettrestriksjonen.

Tabell 46 Sum alle tilskudd etter geografisk område og simulering (mill kr og % av «2009»)

TDP-klasse	Storfe			Sau		
	2009 kr/kg	MelkDTk kr/kg	% av 2009	2009 kr/kg	MelkDTk kr/kg	% av 2009
A	39,49	39,25	99,4	119,62	119,95	100,3
B	43,87	44,09	100,5	120,87	121,20	100,3
C	35,42	36,19	102,2	117,31	118,73	101,2
D	36,59	36,46	99,6	114,55	114,45	99,9
E	33,48	33,39	99,7	112,61	112,42	99,8

I simuleringen til NILF er kun distriktstilskuddet for kjøtt endret. Alle andre tilskudd er uendret. Distriktstilskuddet for kjøtt endres ved å innføre en sterkere distriktsprofil fra dagens fem soner til ti soner som er identiske med sonene for distriktstilskuddet for melk. Satsene i Hvis ingen produsenter skal få mindre utbetalt tilskudd ved å bruke melkesoner, vil det påløpe en ekstra kostnad på 200 mill. kr mer enn det som ligger inne i dagens bevilgning. Ekstrakostnaden fordeler seg på storfe (141,4 mill kr), sau (57,4 mill kr) og geit (0,2 mill kr).

Tabell 47 gir en budsjettneøytral omfordeling i forhold til basisåret «2009». Det er videre forutsatt at samlet distriktstilskudd per vare (storfe, sau og geit) holdes uendret.

Hvis ingen produsenter skal få mindre utbetalt tilskudd ved å bruke melkesoner, vil det påløpe en ekstra kostnad på 200 mill. kr mer enn det som ligger inne i dagens bevilgning. Ekstrakostnaden fordeler seg på storfe (141,4 mill kr), sau (57,4 mill kr) og geit (0,2 mill kr).

Tabell 47 Satser for distriktstilskudd for kjøtt i simulering «Melkesoner på distriktstilskudd for kjøtt» per sone for distriktstilskudd melk (kr/kg)

	A	B	C	D	E
Storfe	0,00	2,81	4,27	5,74	7,20
Sau	0,00	2,81	4,59	6,37	8,15
Geit	0,00	2,81	4,27	5,74	7,20
	F	G	H	I	J
Storfe	8,67	10,13	11,60	12,76	14,04
Sau	9,94	11,72	13,50	14,85	16,34
Geit	8,67	10,13	11,60	12,76	14,04

Resultatene av simuleringen viser at bøndene i Finnmark, Vestfold, Oslo/Akershus, Østfold, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal ville vinne på en slik omlegging. Bøndene i Nordland og Troms ville tape mest.

Tabell 48 Sum alle tilskudd etter geografisk område og simulering (mill. kr og % av «2009»)

	2009	MelkDTk	% av 2009
Fylker			
Østfold	484	489	101,2
Oslo/Akershus	501	508	101,3
Hedmark	1 007	1 006	99,8
Oppland	1 355	1 342	99,1
Buskerud	471	475	100,7
Vestfold	262	266	101,4
Telemark	251	250	99,9
Aust-Agder	133	134	100,1
Vest-Agder	269	269	99,9
Rogaland	1 600	1 598	99,9
Hordaland	727	733	100,9
Sogn og Fjordane	854	864	101,2
Møre og Romsdal	891	900	101,0
Sør-Trøndelag	967	965	99,7
Nord-Trøndelag	1 095	1 099	100,4
Nordland	1 067	1 040	97,5
Troms	450	446	98,9
Finnmark	166	169	101,5
Distriktpolitisk virkeområde			
Sone I	3 892	3 907	100,4
Sone II	592	592	99,8
Sone III	4 129	4 132	100,1
Sone IV	3 939	3 922	99,6
BA-sentralitet			
Storbyregioner	2 787	2 800	100,5
Mellomstore byregioner	2 272	2 265	99,7
Småbyregioner	2 733	2 720	99,5
Småsenterregioner	3 644	3 652	100,2
Spredt bosetting	1 115	1 114	99,9

Mer tilskudd vil gå til DPV-sone I og III og mindre til de to andre sonene. Når det gjelder BA-sentralitet vil sone 1 og 4 vinne, mens de andre sonene taper.

41 % av tilskuddsmottakerne får mer tilskudd, mens 50 % av dem får mindre. Endringen er i hovedsak innenfor +/- 10 000 kroner.

Tabell 49 Omfordeling av alle tilskudd etter status på søker og simulering (antall søkere, prosentvis andel av alle søkere)

	Antall søkere	%
Mer tilskudd	13 508	33,1
Ikke påvirket	13 775	33,8
Mindre tilskudd	13 489	33,1
< -50' kr	158	0,4
-50' kr - -25' kr	452	1,1
-25' kr - -10' kr	2 098	5,1
-10' - 0 kr	10 781	26,4
0 - 10' kr	10 847	26,6
10' - 25' kr	1 837	4,5
25' - 50' kr	557	1,4
> 50' kr	267	0,7
< -50 %	2	0
-50 - -25 %	27	0,1
-25 - -10 %	65	0,2
-10 - 0 %	13 395	32,9
0 - 10 %	13 188	32,3
10 - 25 %	229	0,6
25 - 50 %	47	0,1
> 50 %	44	0

Resultatene fra Jordmod indikerer en nedgang i kornproduksjonen mens kjøttproduksjonen øker. Produksjonen kan øke svakt i distriktene på bekostning av sentrale strøk.

Tabell 50 Produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på nasjonalt nivå (prosentvis avvik fra «2009»)

	% av 2009
Produksjon	-0,8
Korn	-8,1
Melk	-0,2
Kjøtt	0,5
Storfe	1,2
Sau	0,6
Gris	0,4
Fjørfe	0,0
Egg	-0,1
Areal	-1,8
Kornareal	-7,9
Potet- og hagebruksareal	0,2

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Grovfôrareal (1000 daa)	1,0
- derav fulldyrket areal (1000 daa)	-0,3
- derav overflatedyrket og innmark (1000 daa)	3,8
Arbeid	-0,6
Tilskudd	-0,4
Produksjonsinntekt	-1,4
Velferd	0,0
Andel norskprodusert fôrkorn	-6,5

Tabell 51 Regioners andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter (prosentpoeng avvik fra «2009»)

	% av 2009
Distriktene i Sør-Norges andel	
Melk	0,2
Kjøtt	0,5
Sau	-0,1
Areal	0,6
Arbeid	0,2
Tilskudd	0,9
Produksjonsinntekter	0,6
Nord-Norges andel	
Melk	0,0
Kjøtt	0,0
Sau	0,1
Areal	0,2
Arbeid	0,1
Tilskudd	-0,8
Produksjonsinntekter	0,0
Andelen til flatbygdene på Østlandet, og i Trøndelag pluss Jæren	
Melk	-0,2
Kjøtt	-0,4
Sau	-0,1
Areal	-0,7
Arbeid	-0,3
Tilskudd	0,0
Produksjonsinntekter	-0,6

En slik sonejustering blir omfattende, men lar seg gjennomføre og vil kreve en del administrative kostnader. Omleggingen må gjøres i samarbeid med meieri og slakteri, som står for formidlingen av pristilskuddene.

Oppsummering for endring av soner for pristilskudd

Soneendring 1: Forslaget om å bruke høyeste sone i flersonekommuner i TDP-klasse A og B, anbefales ikke, da det ikke fører til en styrking av økonomien for de produsentene som allerede har de vanskeligste driftsforholdene. Forslaget er først og fremst et tiltak for å forenkle sonesystemene, men hensynet til en fortsatt tydelig distriktsdifferensiering ved å beholde flere soner i disse kommunene, veier tyngre. Omfordeling innenfor rammen kan gjøres ved å redusere satsen for distriktstilskudd melk med 1 øre i alle soner og med 9 øre i alle soner for distriktstilskudd kjøtt.

Soneendring 2: Forslaget om å øke med en sone i alle kommuner i TDP-klasse A og B, vil gjøre distriktsprofilen tydeligere i disse områdene. Tiltaket er først og fremst aktuelt for melk, men kan også vurderes for kjøtt. Omfordeling innenfor rammen kan gjøres ved å redusere satsen for distriktstilskudd melk med 3 øre i alle soner og med 80 øre i alle soner for distriktstilskudd kjøtt. Det vil imidlertid innebære noe overkompensasjon for de områdene i Sør-Norge som settes i sone 4, i og med at satsen er gitt for å kompensere for lavere slaktepris i Nord-Norge.

Soneendring 3: Å bruke melkesoner ved utmåling av distriktstilskudd kjøtt, vil gi en mer differensiert distriktsprofil. Når tiltaket gjøres innenfor rammen av dagens bevilgning vil utbetalt pristilskudd i noen områder i TDP-klasse A og B, gå ned. Tiltaket kan på sikt føre til en forenkling av sonesystemet for distriktstilskuddene, ved at disse slås sammen.

De nevnte forslagene til endring av kjøtt- og melkesoner, lar seg gjennomføre uten for store kostnader administrativt. Det krever noen endringer i fagsystem, som også får konsekvenser for slakteriene og meierienes soneregistrering og -forvaltning. Vedlegg 2 og 3 til jordbruksavtalen må oppdateres.

7.5 Regional forvaltning og prioriteringer

Det er et alternativ å styrke allerede eksisterende ordninger på regionalt nivå. Gjennom nærhet til produksjonsmiljøene og kjennskap til lokale og regionale forhold, har det regionale nivået gode forutsetninger for å kunne møte de distriktsmessige utfordringene med lokalt tilpassede tiltak. Sentrale elementer vil kunne være tiltak for å styrke og videreutvikle eksisterende produksjonsmiljøer, videreutvikling av verdikjeder knyttet til bestemte produksjoner og styrking av grunnlaget for framtidig foredlingsvirksomhet regionalt. Regionalt bygdeutviklingsprogram og fylkesvise BU-midler er viktige verktøy på regionalt nivå for å kunne ivareta dette jf. videre omtale.

7.5.1 Regionale bygdeutviklingsprogram

Fra 2013 er det etablert regionale bygdeutviklingsprogram, bestående av regionale næringsprogram, regionale miljøprogram (RMP) og regionalt skog- og klimaprogram. Det skal utarbeides en samlet, overordnet strategi i de Regionale bygdeutviklingsprogrammene i hvert fylke, der potensielle synergier mellom de ulike aktivitetene/programmene synliggjøres. Strategiene skal gi føringer for prioritering og innretning av økonomiske virkemidler og innsats knyttet til programmene som inngår i

Regionalt bygdeutviklingsprogram, og gi styrkede muligheter for regional tilpasning av innsatsen. Strategiene forankres i det regionale partnerskapet, der Fylkesmannen, Fylkeskommunen, Innovasjon Norge og næringsorganisasjonene er viktige aktører.

De regionale bygdeutviklingsprogrammene kan brukes for å spesialtilpasse ordninger slik at de treffer områder med negativ utvikling. Det er en fordel at en kan utnytte et allerede eksisterende forvaltningssystem. Forvaltningssystemet for RMP er trolig mest aktuelt å utnytte. Det er innført et menysystem for ordninger i RMP. En meny for RMP innebærer at alle fylkene utformer støtteordningene innenfor et sett med valgmuligheter i en meny. Menysystemet bidrar til bedre oversikt over ordninger, og det sikrer en mer helhetlig rapportering av resultatene. Fylkesmannen skal i samråd med faglagene gjøre prioriteringene og tilhørende valg av ordninger i menyen. De nye programmene blir utarbeidet i samarbeid med det regionale partnerskapet. Fylkesmannen fastsetter de regionale miljøprogrammene i fylket etter samråd med fylkeslagene til Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Det kan også vurderes å styrke eksisterende ordninger i RMP og SMIL gjennom å målrette tilskudd i TDP-klasse A og B for økt bruk av gjengroingsarealer og innmarksbeite. Dette vil kunne bidra til kulturlandskap og naturmangfold og samtidig opprettholde landbruket i marginale produksjonsområder. En slik ordning må ev. sees i sammenheng med pkt. 7.9 Driftsvansketillegg.

7.5.2 Fylkesvise BU-midler

De fylkesvise BU-midlene består av *bedriftsrettede midler* forvaltet av Innovasjon Norge (ca 80 % av midlene) og *midler til utviklings- og tilretteleggingstiltak* forvaltet av Fylkesmannen i samarbeid med andre regionale aktører. Midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen, og til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket. For tilskudd til bygdenæringer er det i tillegg et mål å øke sysselsettingen. For tilskudd til tradisjonelt jordbruk er målet effektivisering og modernisering, innenfor rammene av målene for landbruks- og matpolitikken for øvrig.

I 2011 ble 70 % av tilsagnene gitt innenfor DPV-området. Innenfor tradisjonelt landbruk var tallet 73 %, og innenfor utviklingstiltak/nye næringer var tallet 54 %².

Investeringsvirkemidler

I St.Meld. nr. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken* skriver regjeringen om satsingen på investeringsvirkemidler at:

Samlet innebærer den nye satsingen for investeringer i landbrukssektoren følgende elementer:

- *økt prioritet til investeringsvirkemidler over jordbruksavtalen*
- *distriktpolitisk prioritet ved fordeling av midlene*

² Kilde: årsrapport for 2011 for BU-midlene.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- *videreføring av regional handlingsfrihet*
- *videreføring av låneordninger og rentestøtte*
- *økte avskrivningssatser for driftsbygninger, jf. statsbudsjettet for 2012*

En tydeligere distriktsprofil i investeringsvirkemidlene kan gjøres på flere måter:

- En kan justere fordelingsnøkkelen for BU-midler fra sentralt hold slik at fordelingen mellom fylkene endres.
- En kan legge sentrale føringer for hvordan fylkene skal prioritere de midlene de får tildelt.
-

Utvikling- og tilrettelegging

De fylkesvise BU-midlene til utvikling- og tilrettelegging skal tilrettelegge for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbruket sine ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. Midlene blir forvaltet av Fylkesmannen, i samarbeid med andre regionale aktører og næringsorganisasjonene i landbruket.

Fylkesmannen tildelte i 2011 BU-midler til 647 utviklings- og tilretteleggingstiltak. Tiltakene omfatter mange ulike formål, som næringsutviklings- og mobiliseringsprosjekt på matområdet, reiseliv og opplevelsesproduksjon, Inn på tunet, kunnskapsbasert næringsutvikling, økologisk landbruk, skogbruk og bioenergi mv. En økende mengde tiltak går til utviklingsprosjekt innen tradisjonelt landbruk. En kartlegging LMD foretok i 2010, viser at midlene i stor grad blir brukt i samfinansiering med andre regionale utviklingsaktører, hvor særlig fylkeskommunene og IN framstår som sentrale. Dette innebærer at midlene har en viktig utløsende effekt på andre regionale utviklingsmidler som fylkeskommunene disponerer. En kartlegging gjennomført i 2010 viste at bevilgningene til utviklings- og tilretteleggingstiltak utløste seks ganger så mye midler fra andre regionale samarbeidspartnere.

Det kan være ønskelig å styrke veiledningsarbeidet gjennom ekstra tiltak rettet mot bønder bosatt i kommuner i TDP-klasse A og B. Dette for å sikre rekruttering og fortsatt landbruk over hele landet. Tilbud om ekstra veiledning må være rettet mot de utfordringer som krever et ekstra løft, avhengig av lokale forhold innen ressursgrunnlag og avsetningsmuligheter. Ytterligere styrking av veiledningsarbeidet i TDP-klasse A og B, må evt. vurderes i samarbeid med Norsk landbruksrådgivning, og ev. i dialog med partene i jordbruksoppgjøret.

7.5.3 Samlet vurdering

En styrking av allerede eksisterende bevilgninger til regionalt nivå, vil kunne gi økt mulighet for å løse utfordringene nærmere der de ligger og fleksibilitet til iverksetting av regionalt tilpassede tiltak. I og med at dette er basert på allerede eksisterende forvaltningssystemer, vil det kun innebære mindre administrative konsekvenser.

Rapporten har imidlertid ikke vurdert effekten av dette tiltaket opp mot å prioritere andre mulige tiltak.

7.6 Distriktsprofil inn i eksisterende ordninger

Følgende ordninger er i dag ikke geografisk differensiert:

- Kulturlandskapstilskudd
- Husdyrtilskudd (unntatt avlsgris, slaktegris og verpehøner)
- Driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon
- Utmarksbeitetilskudd
- Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid
- Omleggingstilskudd til økologisk landbruk
- Arealtilskudd til økologisk landbruk
- Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon (avlsgris og slaktegris)

Det generelle beitetilskuddet har en inndeling i to ulike soner, men har ingen forskjell i sats. Det er dermed lagt til rette for en geografisk differensiering som ikke er benyttet. Å utnytte distriktdifferensieringen i dette tilskuddet er ikke vurdert videre i denne rapporten, men det vises til WTO-vurderingene under.

Av disse er det kulturlandskapstilskuddet og husdyrtilskudd som er de mest generelle ordningene, dvs. er rettet mot de fleste produksjonene. Husdyrtilskuddet har en moderat distriktsprofil for de kraftfôrbaserte produksjonene av gris og egg. Se for øvrig vurdering i kapittel 7.4.3.

Arealtilskuddet er geografisk differensiert, og det er mindre aktuelt å legge inn distriktsprofil i kulturlandskapstilskuddet. Kulturlandskapstilskuddet til alt areal er i dag 191 kroner pr. dekar. En distriktdifferensiering av kulturlandskapsdelen synes vanskelig ut fra formålet med dette tilskuddet. Siden dette er en kollektiv betaling av en kulturlandskapsverdi vil den strengt tatt øke jo nærmere man er befolkningssentra eller ferdselsårer.

Flere av disse tilskuddene er notifisert som grønne ordninger til WTO. Det er spesielle kriterier som er knyttet til at det kan notifiseres som grønt. Det som er tillatt er blant annet produksjonsuavhengig inntektsstøtte, støtte til strukturtilpasning gjennom investeringsstøtte, utbetalinger i henhold til miljøplaner for å dekke reelle kostnader og utbetalinger i henhold til regionale støtteordninger. Å innføre distriktdifferensiering i de grønne ordningene, kan gi utfordringer når en skal forholde seg til WTO-avtalen.

7.7 Tilskudd til TDP-klasse A og B

Det er vurdert et eget tilskudd for områdene i TDP-klasse A og B. En har tatt utgangspunkt i kriteriene som er brukt for analysen av TDP-regioner.

7.7.1 Produksjonstilskudd

NILF har gjort simuleringer av et forslag om tilskudd til TDP-klasse A og B både ved hjelp av Jordmod-modellen og PTR-modellen. Forslaget holder seg innenfor dagens budsjettrestriksjoner, og nedskalerer alle produksjonstilskuddene med 2,5 prosent for å frigjøre midler som brukes til å øke satsene for produksjonstilskudd med 10 prosent i disse områdene.

Resultatene i Tabell 52 viser at støttenivået går noe ned i sone I i Distriktpolitisk virkeområde, øker i sone II og III mens det er uendret i sone IV. For BA-sentralitet går støttenivået ned for storbyregioner, mellomstore byregioner og småsenterregioner, mens det er noe økende for småbyregioner og spredt bosetting. Størst økning får sistnevnte region.

Tabell 52 Sum tilskudd etter geografisk område og simulering (mill kr og % av "2009")

	2009	TDP (mill. kr)	TDP (% av 2009)
Fylker			
Østfold	484	476	98,4
Oslo/Akershus	501	498	99,4
Hedmark	1 007	1 014	100,7
Oppland	1 355	1 333	98,4
Buskerud	471	468	99,4
Vestfold	262	258	98,4
Telemark	251	258	102,9
Aust-Agder	133	140	104,6
Vest-Agder	269	264	98,3
Rogaland	1 600	1 573	98,3
Hordaland	727	731	100,6
Sogn og Fjordane	854	883	103,4
Møre og Romsdal	891	903	101,4
Sør-Trøndelag	967	975	100,8
Nord-Trøndelag	1 095	1 077	98,4
Nordland	1 067	1 064	99,7
Troms	450	469	104,1
Finnmark	166	168	101,1
Distriktpolitisk virkeområde			
Sone I	3 892	3 863	99,3
Sone II	592	594	100,2
Sone III	4 129	4 156	100,7
Sone IV	3 939	3 939	100,0
BA-sentralitet			

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Storbyregioner	2 787	2 784	99.9
Mellomstore byregioner	2 272	2 256	99.3
Småbyregioner	2 733	2 738	100.2
Småsenterregioner	3 644	3 641	99.9
Spredt bosetting	1 115	1 133	101.5

Under vises hvordan de enkelte søkerne påvirkes av omfordelingen av tilskudd (netto omfordeling per søker). Om lag 30 prosent får en økning i tilskuddsnivået mens over 70 prosent får mindre tilskudd. For 3,9 prosent vil dette innebære en reduksjon på over 25 000 kroner i støtte. Nesten 40 prosent vil oppleve en reduksjon på opp til 10 000 kroner i støtte.

Tabell 53 Omfordeling av tilskudd etter status på søker og simulering (antall søkere, prosentvis andel av alle søkere i parentes)

	Antall søkere	%
Mer tilskudd	11 605	28.5
Ikke påvirket	64	0.2
Mindre tilskudd	29 103	71.4
< -50' kr	0	0
-50'kr- -25' kr	41	0.1
-25' kr - -10' kr	3 443	8.4
-10' - 0 kr	25 619	62.8
0 - 10' kr	5 721	14
10' - 20' kr	4 468	11
25' kr - 50' kr	1 341	3.3
> 50' kr	75	0.2
< -50' kr	0	0
-50'kr- -25' kr	0	0
-25' kr - -10' kr	0	0
-10' - 0 kr	29 103	71.4
0 - 10' kr	11 605	28.5
10' - 20' kr	0	0
25' kr - 50' kr	0	0
> 50' kr	0	0

Resultatene indikerer at kornproduksjonen kan oppleve en nedgang, mens det er relativt små endringer i de andre produksjonene. Samlet produksjon reduseres noe.

Tabell 54 Produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på nasjonalt nivå (prosentvis avvik fra basis "2009")

	%
Produksjon	-0,6
Korn	-3,6
Melk	-0,1
Kjøtt	-0,2
Storfe	-0,5
Sau	0,0
Gris	-0,1
Fjørfe	0,0
Egg	0,0
Areal	-1,3
Kornareal	-3,5
Potet- og hagebrukareal	0,0
Grovfôrareal	-0,3
- derav fulldyrket	-0,2
- derav overflatedyrket og innmark	-0,4
Arbeid	-0,6
Tilskudd	-0,6
Produksjonsinntekt	-0,4
Velferd	0,0
Andel norskprodusert fôr Korn	-2,5

Tabell 55 indikerer at det blir økning i distriktenes andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på bekostning av sentrale strøk.

Tabell 55 Regioners andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter (prosentpoeng avvik fra basis "2009")

	TDP
Distriktene i Sør-Norges andel	
Melk	0,1
Kjøtt	0,1
Sau	0,4
Areal	0,7
Arbeid	0,4
Tilskudd	0,6
Produksjonsinntekter	0,5
Nord-Norges andel	
Melk	0,0
Kjøtt	0,0
Sau	0,1
Areal	0,1

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Arbeid	0,1
Tilskudd	0,2
Produksjonsinntekter	0,1
Andelen til flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag pluss Jæren	
Melk	-0,1
Kjøtt	-0,2
Sau	-0,6
Areal	-0,8
Arbeid	-0,5
Tilskudd	-0,8
Produksjonsinntekter	-0,5

Tillegget til TDP-klasse A og B, kan også legges enten på produksjonstilskudd eller på pristilskudd. Pristilskuddene består av distriktstilskudd og grunntilskudd. Et slikt tillegg vil eventuelt kunne legges på distriktstilskuddene for melk og kjøtt, som er produsentrettede tilskudd. Disse alternativene vil bli gjennomgått under.

Et nytt tilskudd kan muligens være noe mer utfordrende å notifikere i WTO, enn økte satser på eksisterende tilskuddsordninger. Det fleste nåværende produksjonstilskudd har et maksimalt antall mottakere det kan gis tilskudd på, basert på et historisk grunnlag. Det bør undersøkes nærmere om det er problematisk å etablere en ny ordning.

Et prosentvis tillegg på produksjonstilskudd i størrelsesordenen som omtalt ovenfor, vil forsterke eksisterende strukturprofil i produksjonstilskuddene, det vil si at per produsert enhet vil tillegget blir størst for de med lavt produksjonsvolum.

7.7.2 Pristilskudd

Det kan være behov for å vurdere nærmere om et tillegg bør utbetales som en forhøyet sats i forbindelse med den løpende utbetaling av pristilskuddene til melk og kjøtt. Det er i hovedsak meierier og slakterier som utbetaler pristilskuddene. Et tillegg på pristilskuddene som omtalt over, vil ikke ha noen strukturprofil. Dette innebærer at per produserte enhet vil tillegget blir like stort uavhengig av produksjonsvolum.

For melkeproduksjon, kan produsenter i TDP-klasse A og B gis et tillegg på 0,15 kroner per liter. For kjøtt er satsene i dette eksemplet satt til 2,00 kroner per kilo. Satsene er ment å illustrere en mulig utforming, og kan også settes til andre nivåer eller uten differensiering mellom de to TDP-klassene.

Basert på de slaktemengder (storfe og sau/lam) og melkemengder som ble levert i 2010, vil effekten av et ekstra pristilskudd til TDP-klasse A og B kunne bli 50,4 mill. kroner for melk og 49,3 mill. kroner for kjøtt.

Tabell 56 Virkning av å innføre et ekstra pristilskudd på kr 0,15 per liter melk og kr 2,00 per kg kjøtt for TDP-klasse A og B. Leverte mengder melk og slakt i 2010.

TDP-klasse	Leveransetype	Lvert mengde i 2010, liter	Sats per liter	Sum ekstra pristilskudd, kr
A	Melk	213 248 057	0,15	31 987 208
B	Melk	122 765 885	0,15	18 414 883
Sum melk		336 013 942		50 402 091

TDP-klasse	Leveransetype	Lvert mengde i 2010, kg	Sats per kilo	Sum ekstra pristilskudd, kr
A	Storfe kjøtt	11 800 377	2,00	23 600 753
B	Storfe kjøtt	6 701 244	2,00	13 402 489
A	Kjøtt av sau/lam	3 503 235	2,00	7 006 471
B	Kjøtt av sau/lam	2 655 499	2,00	5 310 999
Sum kjøtt		24 660 356		49 320 711

For melk kan den økte utbetalingen på 50,4 mill. kr dekkes inn ved å fordele beløpet på totalt antall produserte liter melk i hele landet (1 321,4 mill. liter som ble levert sone med sats for distriktstilskudd melk i 2010). Dette tilsvarer en reduksjon i satsene på 0,04 kroner per liter. Dersom den økte utbetalingen på kjøtt fordeles på samme måte, over den totale produksjonen i hele landet (83,4 mill. kilo som ble levert sone med sats for distriktstilskudd kjøtt i 2010), tilsvarer den økte utbetalingen en reduksjon av satsene på 0,59 kroner per kilo. Det er i ikke tatt hensyn til reberegninger av totalbeløpet.

Et eget pristilskudd basert på TDP-klassene som beskrevet over, vil være enklere å innføre, og justere, enn å gjøre endringer i eksisterende soner. Et pristilskudd som kun gjelder i kommuner i de vanskeligstilte og ekstra vanskeligstilte områdene, vil være mer målrettet enn å høyne satsen for enkelte soner.

7.7.3 Samlet vurdering

Produsentene er selvstendig næringsdrivende, og avhengige av stabile rammebetingelser når de planlegger fremtidig drifts- og investeringsnivå. En vurderingsfaktor for tilskudd som skal gis ekstra til TDP-klasse A og B, er hvordan og

hvor ofte den geografiske avgrensningen og utplukkingen skal justeres. Eventuell justering av områder og beregning av hvilke områder som defineres som vanskeligstilte, og dermed blir berettiget ekstra tilskudd, kan i teorien gjøres årlig. Dette vil imidlertid gi en uforutsigbarhet rundt tilskuddssituasjonen for produsenter som ligger i områder som har en relativt sett svakere utvikling i summen av de valgte indikatorene i forhold til resten av landet, fordi de ett år kan falle inn i kategorien som får ekstra tilskudd, mens de det påfølgende året faller utenfor. Det kan også tenkes en løsning der justering av områder og beregning av tilskuddsberettigelse gjøres hvert tredje eller femte år. Dette vil gi en større stabilitet for produsentene. I et slikt tilfelle vil en imidlertid operere med relativt utdaterte data når tilskudd beregnes. Landbruket er en kapitalintensiv næring, og innvilgelse av ekstra tilskudd for ett, tre eller fem år frem i tid vil sannsynligvis ikke være nok til at produsentene initierer store investeringer som kan være nødvendige for å øke produksjonen og/eller lønnsomheten.

Forslaget vil være målrettet fordi det øker utbetalingene til produsentene i TDP-klasse A og B. Beregningene i Jordmod viser imidlertid at den samlede produksjonen i landet vil gå svakt ned som følge av omfordelingen av tilskudd, jf. tabell 53. Dette kan forklares med at produksjonen i utgangspunktet er noe lavere i TDP-klasse A og B, og at effekten av tilskuddsvridningen ikke vil gi en så stor økning i produksjonen i disse områdene at den veier opp for den reduserte produksjonen i TDP-klasse C, D og E.

Forvaltningsmessig vil det være en utfordring at utskifting av områder vil kunne ha budsjettmessige konsekvenser dersom samlet tilskuddsnivå er ulikt i områdene som kommer inn enn i områdene som går ut.

7.8 Driftstilskudd grovfôrdyr

Et driftstilskudd for grovfôrdyr er her presentert som et nytt tilskudd, men innebærer i hovedsak innføring av et geografisk differensiert driftstilskudd for saueproduksjon sammen med en geografisk differensiering av eksisterende av driftstilskudd til melkeproduksjon og driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon. Et ikke geografisk differensiert driftstilskudd til sau har også vært utprøvd tidligere, men ble avvirket etter kort tid ved at det ble innarbeidet i husdyrtilskuddet.

Det foreslås at et eventuelt nytt driftstilskudd for grovfôrbasert husdyrproduksjon skal ha en mer finmasket geografisk differensiering, for eksempel med utgangspunkt i gjeldende soner for distriktstilskudd melk.

Geografisk differensiering av driftstilskudd til melkeproduksjon og til spesialisert kjøttfeproduksjon er omtalt i kap. 7.4.2. Omtalen av driftstilskudd for grovfôrdyr kan derfor her avgrenses til det som gjelder saueproduksjon.

Det er her lagt til grunn en forutsetning om at maksimalt 60 sau over 1 år per foretak gir grunnlag for driftstilskudd for grovfôrbasert husdyrproduksjon, og at foretaket må ha minst 10 sauer over 1 år. Forutsatt en tilskuddssats på 10 000 kroner per foretak per

år for foretak med minst 60 sauer, og 167 kroner per sau for foretak med fra 10 til 59 sauer, vil det være behov for ca. 90 mill. kroner for å finansiere tilskuddet. Om dette skal tas fra husdyrtilskud til sau, vil satsene for 2013 måtte reduseres med ca. 12 prosent.

I tabellen nedenfor vises hvordan foretakene som ville kvalifisere for driftstilskudd til grovfôrdyr med sau som grunnlag (søknad om produksjonstilskudd i januar 2012) fordeler seg på TDP-regionene klassifisert etter de 6 jordbruksrelaterte indikatorene samlet. Det er her forutsatt at også utegangersau og ammegeiter skal være med som grunnlag.

Tabell 57 Fordeling av antall foretak/sau som ville kvalifisere for driftstilskudd til grovfôrdyr med sau som grunnlag, etter TDP-regioner klassifisert ut fra de 6 jordbruksrelaterte indikatorene

	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP- klasse B	Regioner i øvrige TDP- klasser	Alle
Foretak	2 611 (20 %)	1 564 (12 %)	8 881 (68 %)	13 056
Sau over 1 år (innenfor satsintervall)	95 177 (18 %)	62 085 (11 %)	386 420 (71 %)	543 682

Tabellen viser at ca. 30 prosent av foretakene/sauene som ville kvalifisere, ligger i TDP-klasse A og B. Det betyr at dersom en vil omfordele til disse fra de øvrige, er andelsfordelingen slik at for å heve satsen med eksempelvis 100 kroner per sau i disse regionene, vil det være nødvendig å redusere satsen med 41 kroner per sau i de øvrige regionene.

I Tabell 58 vises hvordan foretakene som ville kvalifisere for driftstilskudd for grovfôrdyr med sau som grunnlag fordeler seg på TDP-regionene klassifisert etter de 6 jordbruksrelaterte indikatorene samlet, innenfor sonene for distriktstilskudd for melk.

Tabell 58 Prosentvis fordeling av foretak som ville kvalifisere for driftstilskudd for grovfôrdyr med sau som grunnlag, etter soner for distriktstilskudd for melk og etter TDP-regioner klassifisert ut fra de 6 jordbruksrelaterede indikatorene

Sone distriktstilskudd melk	Antall foretak	Regioner i TDP-klasse A	Regioner i TDP-klasse B	Regioner i øvrige TDP-klasser
A	848	0,0 %	0,0 %	100,0 %
B	2100	6,0 %	5,9 %	88,1 %
C	2205	11,3 %	0,5 %	88,2 %
D	5626	35,0 %	12,9 %	52,1 %
E	953	3,5 %	19,3 %	77,2 %
F	388	0,0 %	49,5 %	50,5 %
G	694	15,1 %	39,2 %	45,7 %
H	58	100,0 %	0,0 %	0,0 %
I	95	75,8 %	24,2 %	0,0 %
J	89	0,0 %	33,7 %	66,3 %

Tabell 58 viser at det bare er i sone G, H og I at mer enn 50 prosent av foretakene er i TDP-klasse A og B. Dette innebærer at en geografisk differensiering av driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon etter sonene for distriktstilskudd for melk vil være lite treffsikkert dersom en ønsker å målrette tilskuddet mot disse TDP-regionene.

En eventuell differensiering etter soner for distriktstilskudd for melk for tydeliggjøring av distriktsprofilen, er vist i Tabell 59.

Tabell 59 Eksempel på differensiering av driftstilskudd for grovfôrdyr med sau som grunnlag etter soner for distriktstilskudd til melk.

Sone distrikts-tilskudd melk	Sau over 1 år (innenfor sats-intervall)	Andel av sau innenfor sats-intervall %	Gjennom-snittssats v 60 sau	Faktor for ny sats ut fra gjenno msnitt	Ny sats, kr	Differanse mellom gjennomsnitt og ny sats, kr
A	39 807	7 %	10 000	0,87	8 700	-1 300
B	88 323	16 %	10 000	0,92	9 200	-800
C	94 315	17 %	10 000	0,97	9 700	-300
D	217 198	40 %	10 000	1,02	10 200	200
E	42 565	8 %	10 000	1,07	10 700	700
F	17 403	3 %	10 000	1,11	11 100	1 100
G	32 650	6 %	10 000	1,16	11 600	1 600
H	2 825	1 %	10 000	1,21	12 100	2 100
I	4 552	1 %	10 000	1,26	12 600	2 600
J	4 044	1 %	10 000	1,31	13100	3 100

Resultater av simuleringer med PTR-modellen er vist i Tabell 60 og Tabell 61. Merk at simuleringen også gjelder differensiering av driftstilskuddet basert på melkekyr og ammekyr jf. kap. 7.4.2.

Tabell 60 Sum tilskudd etter geografisk område og simulering (mill kr og % av «2009»)

	2009	DriftGrov	DriftGrov
Distriktpolitisk virkeområde			
Sone I	3892	3872	99,5
Sone II	592	592	99,9
Sone III	4129	4133	100,1
Sone IV	3939	3955	100,4
BA-sentralitet			
Storbyregioner	2787	2774	99,5
Mellomstore byregioner	2272	2269	99,9
Småbyregioner	2733	2731	99,9
Småsenterregioner	3644	3656	100,3
Spredt bosetting	1115	1121	100,5

Tabell 60 viser den statiske effekten av endringene i tilskuddssatser på fordelingen av sum tilskudd på sonene etter distriktpolitisk virkeområde og på regioninndelingen etter BA-sentralitet. Som ventet innebærer forslaget en omfordeling fra lavere til høyere soner etter distriktpolitisk virkeområde, og fra byregioner til småsenter og regioner med spredt bosetting etter BA-sentralitetinndelingen. Omfordelingen blant søkerne er vist i Tabell 61. Omfordelingen vil for de aller fleste være innenfor +/- 10 000 kroner.

Tabell 61 Omfordeling av tilskudd etter status på søker og simulering (antall søkere, prosentvis andel av alle søkere i parentes)

	Antall søkere	%
Mer tilskudd	18 609	45,6
Ikke påvirket	11 494	28,2
Mindre tilskudd	10 669	26,2
< -50' kr	8	0
-50' kr - -25' kr	4	0
-25' kr - -10' kr	302	0,7
-10' - 0 kr	10 355	25,4
0 - 10' kr	18 335	45
10' - 25' kr	274	0,7
25' - 50' kr	0	0
> 50' kr	0	0
< -50%	0	0
-50 - -25%	5	0
-25 - -10%	12	26,1
-10 - 0%	10 652	45,6
0 - 10%	18 607	0
10 - 25%	2	0
25 - 50%	0	0
> 50%	0	0

Jordmodanalysen i Tabell 62 indikerer nedgang i storfekjøttproduksjon og saueproduksjonen, men en økning i kornproduksjon og svineproduksjon. Dette kan forklares med at når tilskuddsmidler omfordes til områder med mindre gunstige produksjonsvilkår, vil den samlede produksjonen reduseres. Tabell 63 indikerer imidlertid at distriktenes andel av produksjonen kan øke.

Tabell 62 Produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter på nasjonalt nivå (prosentvis avvik fra basis «2009»)

	DriftGroV
Produksjon	-0,1
Korn	0,2
Melk	0,0
Kjøtt	-0,1
Storfe	-0,4
Sau	-0,9
Gris	0,2
Fjørfe	0,0
Egg	0,0
Areal	-0,2
Kornareal	0,2
Potet- og hagebrukareal	0,0
Grovfôrareal	-0,4
- derav fulldyrket	-0,4
- derav overflatedyret og innmark	-0,3
Arbeid	-0,3
Tilskudd	-0,3
Produksjonsinntekt	0,2
Velferd	0,0
Andel norskprodusert førkorn	0,2

Tabell 63 Regioners andel av produksjon, faktorinnsats, tilskudd og produksjonsinntekter (prosent-poeng avvik fra basis «2009»)

	TDP
Distriktene i Sør-Norges andel	
Melk	0,0
Kjøtt	0,1
Sau	0,8
Areal	0,1
Arbeid	0,2
Tilskudd	0,2
Produksjonsinntekter	0,1
Nord-Norges andel	
Melk	0,0
Kjøtt	0,0
Sau	0,3
Areal	0,0
Arbeid	0,0
Tilskudd	0,2
Produksjonsinntekter	0,0

Andelen til flatbygdene på Østlandet og i Trøndelag pluss Jæren	
Melk	0,0
Kjøtt	-0,1
Sau	-1,1
Areal	-0,1
Arbeid	-0,2
Tilskudd	-0,4
Produksjonsinntekter	-0,1

Forutsatt at en geografisk differensiering følger administrative grenser skulle det ikke være store administrative utfordringer med å innføre et distriktsdifferensiert driftstilskudd for grovfôrdyr. En geografisk differensiering av tilskudd for sau kunne alternativt legges inn i husdyrtilskuddet.

7.9 Driftsvansketilskudd

I en rapport fra en partssammensatt arbeidsgruppe i 2010 som gikk gjennom de arealbaserte tilskuddene ble det vurdert mulige differensieringer ut fra driftsulemper. Arbeidsgruppa vurderte bratt areal, antall teiger og kantsoner. Andre former for driftsulemper som dårlig arrondering, jordsmonn, regionale og lokale klimasoner, samt avstand fra driftssenteret ble ikke vurdert.

I samarbeid med Skog og landskap ble det sett på mulighetene for å kompensere driftsulemper knyttet til kantsoner ved hjelp av digitale kart. Flertallet i gruppa anbefalte å ikke innføre et kantsonetilskudd. De økonomiske konsekvensene ved innføring av et slikt tilskudd ble ikke utredet, men kostnader til utvikling og drift av forvaltningssystemet rundt en slik ordning ble vurdert som vesentlige. Hvorvidt et generelt kantsonetilskudd vil gi bedre miljøeffekt enn dagens AK-tilskudd ble også vurdert som usikkert, og man fant ikke tungtveiende miljømessige grunner for å innføre et slikt tilskudd.

Fram til 2005 var det et nasjonalt driftsvansketilskudd til brattlendte bruk. Ordningen ble overført til RMP i 2005, og for programperioden 2009-2012 har 9 fylker ordninger som gir støtte til drift i bratt terreng. Ordningene er utformet ulikt i de ulike fylkene, med ulike kriterier og prioriteringer basert på regionale utfordringer. Tilskuddsberettiget areal og utbetalt tilskudd over ordningene har økt etter overføringen til RMP, men gikk noe ned i 2009 som følge av at Finnmark fjernet ordningen og Møre og Romsdal fjernet den for en periode. Skog og landskap er nå i ferd med å etablere et nasjonalt kart over bratt areal til bruk i SLFs fagsystem for RMP. Dette vil bli et godt hjelpemiddel for en god forvaltning av dette tilskuddet.

Et driftsvansketilskudd kan utformes på ulike måter:

- Avlede indikatorer på kommunenivå som utgangspunkt for satser for et tilskudd på områdenivå (kommune eller region)

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Avlede indikatorer på bruksnivå som utgangspunkt for et tilskudd på foretaksnivå
- Utnytte regionale forvaltningssystemer og lage lokalt tilpassede ordninger

Tidligere utredninger har vist at det kan være ressurskrevende, både teknisk og økonomisk, å gjennomføre dette. Det er også prinsipielle problemer knyttet til en slik tilnærming, spesielt ved å utforme satser på områdenivå. Det er ikke gitt at et slikt tiltak er målrettet mot de som faktisk har kostnader.

Et driftsvansketilskudd må utredes videre. Det synes målrettet mot å ha landbruk over hele landet, men det er usikkert hvilken effekt det vil ha på produksjonen. Administrativt og økonomisk kan det være krevende å gjennomføre.

7.10 Tilskudd per landbruksforetak

En partssammensatt arbeidsgruppe utredet i 1999 en form for tilskudd per landbruksforetak (Produksjonsuavhengige virkemidler).

Gruppen vurderte den gang tre ulike prinsipper for utforming av et tilskudd per bruk: en inntektsstøtteordning, et på basis av miljø- og kulturlandskapsverdier utover de som ligger i arealene og et regionalt differensiert botilskudd.

Nivået på en inntektsstøtteordning kan knyttes til nivået på de løpende tilskudd over jordbruksavtalen bruket får, næringsinntekt fra bruket eller merverdiavgiftspliktig omsetning. Tilskuddet kan ha en utforming som driftstillegg i melkeproduksjonen, med en opptrapping opp til et gitt nivå og så lik sats for alle over dette nivået. Et slikt tilskudd bringer opp en diskusjon om avkorting av tilskuddet i forhold til inntekter utenfor bruket. Arbeidsgruppen mente dette var en liten målrettet ordning.

Arbeidsgruppen mente det var vanskelig å finne objektive og målbare kriterier for et tilskudd på basis av miljø- og kulturlandskapsverdier på bruket ut over areal. Det er delvis sammenfallende mål med et slikt tilskudd, og det at flest mulig av tunene opprettholdes og at husene er bebodde. Arbeidsgruppen mente en burde kombinere disse hensynene i ett regionalt differensiert tilskudd.

Arbeidsgruppen mente i 1999 at det kunne være aktuelt å arbeide videre med en ordning med hovedmålsetting å styrke bosetting på bruket, som et avgjørende kriterium for å få utbetalt tilskuddet. Det vil imidlertid være legitimerings-, avgrensings- og forklaringsproblemer knyttet til en slik ordning. Å fastslå og kontrollere hvor brukerne faktisk bor kan by på problemer. For å unngå store omfordelingseffekter bør ordningen omfatte de brukerne som får produksjonstilskudd i dag. Å knytte tilskuddet til drift og miljøverdier på bruket legitimerer en slik avgrensning. Arbeidsgruppen mente det kunne være aktuelt å bruke distriktpolitisk virkeområde som grunnlag for den geografiske differensieringen av tilskuddet.

Det er ikke gjort noen ytterligere vurderinger av disse forslagene i denne rapporten.

7.11 Kvoteordningen for melk

Endringer i kvoteordningen for melk, slik at den i større grad kan komme svake områder til gode, er vurdert. Endringer kan tenkes gjort på flere måter, for eksempel ved å endre hvilke kommuner som inngår i de forskjellige produksjonsregionene, ved å bruke omsetningsordningen til å omfordele kvote eller ved å selge ”frisk” kvote til disse områdene.

En endring av produksjonsregionene, som i dag i hovedsak følger fylkesgrensene, til mindre regioner, er ikke vurdert i denne sammenhengen.

Melkeproduksjonen reguleres av forskrift om kvoteordningen for melk. Formålet med kvoteordningen er å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet innenfor de målsetninger Stortinget har fastsatt.

Kvoteforskriftens § 8 siste ledd åpner for at kjøpt kvote kan avsettes til særskilte formål. Vilkårene må fastsettes i jordbruksoppgjøret. Produsenter som vil selge kvoten må i dag selge minimum 50 prosent til staten. Omsetningsordningen kan dermed benyttes til å fordele kvote fra områder med god utvikling til områder i det arbeidsgruppa har definert som TDP-klasse A og B. En mulighet er at det avsettes kvote gjennom den statlige omsetningsordningen til kjøp for søkere i TDP-klasse A og B. Prioriterte produsenter kan på denne måten få søke om å få kjøpe ekstra kvote til prisen for statlig omsatt kvote (kr. 2,50) innen fristen 1. desember.

Kvote kan trekkes inn på flere måter gjennom omsetningsordningen; hver omsetningsregion kan for eksempel trekkes en lik andel av kvoten som selges til staten. Andelen kan enten settes lik for alle omsetningsregionene, eller den kan variere avhengig av størrelsen på antall liter solgt kvote eller summen av grunnkvotene i regionen. Sistnevnte var ble brukt da det ble avsatt 1 million liter kvote til Finnmark i jordbruksoppgjørene i 2006, 2008 og 2009. I perioden økte kvotemengden i Finnmark med om lag 2,5 millioner liter. Omfordeling i større skala vil imidlertid medføre større utfordringer.

Den ekstra kvotemengden kan fordeles på forskjellige måter, blant annet ved:

- Prosentvis lik fordeling til hver av de regionene arbeidsgruppa har vurdert kommer inn under definisjonen.
- Prosentvis fordeling ut fra antall aktive melkeproduksjonsforetak i den enkelte region.
- Prosentvis fordeling ut fra antall søkere om ”TDP-kvote”.
- Prosentvis fordeling ut fra antall liter ønsket kjøpt av ”TDP-kvoten”.

Dersom det er mindre mengder kvote som skal prioriteres til TDP-klasse A og B, er det mulig å øke kvoten med ”friske” liter. Store kvotemengder kan imidlertid ikke legges til den samlede nasjonale kvoten uten at det vil påvirke balansen i markedet.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Dagens omsetningsregioner, som i stor grad holder seg til fylkesgrensene, er ofte preget av varierende naturgitte forhold, og dermed varierende produksjonsmuligheter (for eksempel øyene ytterst i Trøndelag kontra de trønderske flatbygdene). Fordi hvert fylke i stor grad består av minst to TDP-regioner, vil det kunne bli slik at kun produsenter i ett område vil få tilbud om å kjøpe ekstra kvote til statlig pris. Dette vil kunne oppleves som urettferdig for de resterende produsentene, spesielt hvis kvoten som fordeles er trukket inn fra deres område.

Det er i rapporten ikke sett på sammenhengen mellom nedgang i melkeproduksjon i en region, og tilgangen på areal og fôr, utnyttelse av eksisterende produksjonskapasitet, behov for store investeringer eller utarming av produksjonsmiljø.

Forslaget om å flytte kvote fra områder i TDP-klasse C, D og E til A og B, vil kunne komme i konflikt med landbruks- og matmeldingens mål om økt produksjon, men det vil støtte opp under meldingens mål om landbruk over hele landet. Dersom problemet i TDP-klasse A og B blant annet er for lave melkekvote, vil dette forslaget være svært målrettet. En økning av den samlede kvotemengden er tidligere forsøkt for å styrke den økologiske melkeproduksjonen i Norge. Tilbakemelding fra melkeprodusentene indikerte imidlertid at det ikke var mangel på kvote som gjorde at de ikke konverterte fra konvensjonell til økologisk drift.

Omfordeling av kvote til regioner i TDP-klasse A og B vil ha størst effekt i de områdene der kvote er populært. Fordi TDP-regionene ikke samsvarer med omsetningsregionene, vil det være en mulighet for produsenter i TDP-klasse A og B å kjøpe størst mulig kvanta kvote fra staten, fordi denne vil kunne selges innenfor hele omsetningsregionen. I enkelte omsetningsregioner er prisen på privat kvote svært mye høyere enn prisen på statlig kvote. Ved innføring av et slikt forslag, bør det derfor ilegges en begrensning på mulighet for resalg av kvote. Begrensningen må legges på hele kvoten, også den delen som kjøper allerede eier, for å kunne unngå spekulasjon. En slik begrensning vil for eksempel kunne være at kvoten ikke kan selges videre før den har vært aktiv i ti år.

En fordeling av kvote fra én omsetningsregion til en annen, innebærer en endring i regionbalansen. Dette er ikke i samsvar med dagens praktisering av kvotereguleringen, og vil kunne medføre en diskusjon om kvoteforskriftens § 8 må endres før forslaget kan gjennomføres.

Administrativt vil alle ordninger som innebærer endringer i den eksisterende kvoteordningen være krevende. Det vil i tillegg innebære store endringer i fagsystemet, noe som igjen vil innebære vesentlige kostnader.

Alle kostnader knyttet til kvoteordningen for melk, dekkes av bøndene selv, gjennom omsetningsavgiften. Dette betyr at alle endringer i kvoteordningen som innebærer økte administrative eller systemmessige kostnader, vil måtte finansieres gjennom en økning i omsetningsavgiften.

Det følger av § 8 i kvoteforskriften at regler, vilkår og krav til å kunne søke om å kjøpe kvote avsatt til særskilte formål, må nedfelles i jordbruksavtalen. Særlig er det nødvendig å ta stilling til hvordan kvoten skal trekkes inn fra områder som ikke er prioriterte, og etter hvilke kriterier kvoten skal fordeles både mellom og internt i, de prioriterte områdene.

Det er også viktig at det avgjøres hvem som skal vurdere og prioritere søknadene.

Omsetningsordningen vil kunne brukes til å målrette tiltak innenfor kvoteordningen for melk, men endringer er administrativt krevende. Kostnadene dekkes gjennom omsetningsavgiften på melk.

7.12 Vurdering av overgangsordninger

For de forslag som innebærer en omprioritering av midler fra et område til et annet og en gruppe næringsutøvere til en annen, vil det være aktuelt innføre overgangsordninger over en tidsavgrenset periode. Den tidsmessige lengden på overgangsordningene bør tilpasses omfanget av endringene, og avgrenses til inntil fem år.

7.13 Økonomiske og administrative konsekvenser

En hovedandel av arbeidsgruppas forslag innebærer en omprioritering av midler innenfor allerede eksisterende ordninger gjennom justering av soner, økt prioritering av særskilte områder mv gjennom at det er beregnet omfordelingseffekter innenfor gjeldende ordning.

Når det gjelder nye tiltak som er foreslått vil disse også kunne gjennomføres ved hjelp av omprioriteringer innenfor allerede eksisterende budsjetttrammer. For nye forslag er det ikke nødvendigvis beregnet omfordelingseffekter. For å finansiere slike nye forslag er det mulig å redusere ordninger som ikke har distriktsprofil slik at en samlet styrker distriktsprofilen i ordningene.

Økonomiske og administrative konsekvenser er behandlet under det enkelte forslaget.

7.14 Oversikt over forslagene

Rapporten presenterer en meny av mulige tiltak som kan gjøre distriktsprofilen tydeligere. Noen forslag er basert på endringer i eksisterende ordninger mens andre er nye ordninger. Forslagene bør utredes nærmere før de evt. iverksettes.

Arbeidsgruppa er samlet i vurderingen om å ikke å innføre distriktsprofil i kulturlandskapstilskuddet og ikke bruke distriktpolitisk virkeområde direkte som soner for å fordele landbrukspolitiske tilskudd. Arbeidsgruppa har vurdert, men ikke utredet å distriktsdifferensiere beitetilskuddet og å innføre en generell form for tilskudd per foretak.

Utover det er følgende forslag aktuelle for å gjøre distriktsprofilen tydeligere:

- prioritere innenfor dagens ordninger

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- justere soner for arealtilskudd
- justere soner for driftstilskudd til melkeproduksjon og spesialisert kjøttfeproduksjon
- justere soner for tilskudd til husdyr
- justere soner for pristilskudd
- målrette utrednings- og tilretteleggingstiltak
- målrette investeringsvirkemidler
- utnytte forvaltningssystemet rundt RMP til å lage ordninger for spesielle regioner
- innføre tilskudd til TDP-klasse A og B
- innføre driftstilskudd grovfôr dyr
- videre utrede et driftsvansketilskudd
- gjøre endringer i melkekvotereguleringen

7.15 Merknader

Merknad fra Finansdepartementets representant.

Historisk har begrunnelsen for geografisk inndeling av tilskuddsoner og satser vært å kompensere for naturgitte/geografiske driftsulemper, og derigjennom bidra til inntektsutjevning. Arbeidsgruppen har ikke vurdert i hvilken grad grunnlaget for dagens soner og satser er vesentlig endret og hvordan dette i så fall har endret vilkårene for inntektsutjevning. Rapporten presenterer i stedet en rekke forslag til alternative innretninger av tilskuddsordningene, der utjevning av naturgitte forskjeller i økonomiske produksjonsbetingelser ikke lenger er det primære. Hovedgrepet som lanseres er å vri jordbruksstøtten mot de såkalte "TDP-regionene A og B". TDP-regionene er 48 områder som er rangert etter seks utvalgte indikatorer for relativ utvikling i sysselsetting, areal, produksjonsvolum (melk, storfe og sau) og andelen tilskuddsøkere under 40 år. TDP-klasse A og B omfatter 40 pst. av regionene med lavest samlet rangering.

Rapportens forslag til tiltak har som underliggende premiss at økte tilskudd til TDP-regioner i klasse A og B vil innebære en "målretting" og en "tydeligere distriktsprofil" i landbrukspolitikken. FINs representant er uenig i dette. For det første kan behovet og vilkårene for en "tydeligere distriktsprofil" ikke vurderes uavhengig av andre målsettinger i landbrukspolitikken, herunder målet om å legge til rette for økt produksjon. For det andre er variasjoner i det geografiske produksjonsmønsteret i jordbruket en naturlig følge av produktivitetsendringer, endrede markedsforhold og individuelle beslutninger foretatt av selvstendig næringsdrivende. Hovedbildet er likevel at den regionale fordelingen i jordbruket har vært relativt stabil, og at avvik fra ønsket balanse har latt seg håndtere ved tilpasninger innenfor det eksisterende virkemiddelsystemet.

Det er ikke overraskende at variasjonen i produksjon mv. er større desto lavere aggregeringsnivå en velger for sine observasjoner. På mikronivå er variasjonen større

enn på kommunenivå, på kommunenivå større enn på fylkesnivå osv. Arbeidsgruppas flertall synes å ha som prinsipielt utgangspunkt at ”målrettingen” øker jo lavere aggregeringsnivå en velger for differensiering av virkemiddelinnsetningen. I tillegg foreslås det at differensieringen ikke først og fremst skal skje på grunnlag av naturgitte produksjonsvilkår som sikrer at bønder under om lag likeartede driftsbetingelser skal gis noenlunde likeartede inntektsmuligheter. Det er betydelig fare for at flertallets forslag langt på vei vil fungere som et vilkårlig ”kommunelotteri” som vil svekke måloppnåelsen på andre områder, og svekke landbrukspolitikken generelle legitimitet. Noen eksempler kan illustrere dette. Teoretisk sett er laveste samlede TDP-skåre 6 (verdi 1 på 6 variabler). TDP-klasse A og B omfatter regioner med samlet sum mellom 34 og 128. TDP-regionene Numedal (total 98) og Glåmdalen (total 121) har for eksempel hatt størst nedgang i melkevolum i perioden (verdi 1 og 2). Numedal og Glåmdalens utvikling i ammekuproduksjonen er derimot blant topp 5 av regionene (verdi 44 og 46). Utviklingen i fulldyrket areal er også godt innenfor øvre halvdel (32 og 41). De to regionene med lavest samlet rangering, Midt- og Nord-Hordaland (total 34) og Ytre Sogn (total 43), har størst nedgang i fulldyrket areal, men ligger på 20. plass hva gjelder utviklingen i hhv. sauevolum og melkevolum. Rapporten konkluderer med at økte tilskudd i TDP-region A og B vil være ”målrettet” og gi en ”tydeligere distriktsprofil”, uavhengig av om de økte tilskuddene stimulerer ammeku, melk, sau eller areal. Foruten at årsakene til utviklingen i den enkelte region ikke er analysert, illustrerer eksemplene ovenfor at en slik konklusjon ikke er holdbar. For øvrig er det grunn til å understreke at rangeringen i seg selv vil påvirkes av at det opereres med prosentvise endringer, der endringer fra lave absolutte tall kan gi store utslag når regionene senere blir rangert innenfor, eller utenfor, klasse A og B.

FINs representant vil med bakgrunn i ovennevnte frarå at tilskudd utmåles på bakgrunn av TDP-modellen. Å benytte TDP-regioner som basis for tilskuddsutmåling er ikke målrettet mot objektive kriterier som geografiske produksjonsulempen, og bryter dermed med et historisk fundament i landbrukspolitikken. Ved en innretting av tilskuddordninger for å treffe TDP-regionene A og B risikerer man at bruk med tilnærmet like geografisk betingede kostnader stimuleres vidt forskjellig gjennom tilskuddene. En TDP-tilnærming gir samtidig lite forutsigbarhet for de næringsdrivende, siden TDP-statusen til et gitt område er dynamisk. Objektive kriterier som topografi, klima, infrastruktur mv. vil også endre seg over tid, men i et annet tempo og omfang enn sysselsetting, arealutvikling, produksjonsvolum og andelen tilskuddsøkere under 40 år. Man risikerer for eksempel at en bonde som investerer i nytt melkefjøs befinner seg i en annen tilskuddsone fem år senere fordi gjennomsnittsalderen på bønder i området har sunket eller at noen gårdsbruk i nabokommunen har startet opp saueproduksjon. TDP-modellen kan gi uheldige incentiver og fremmer ikke produktivitet. Den bidrar ikke til forenkling og den gir mindre transparens i landbrukspolitikken.

FINs medlem i arbeidsgruppen viser til at det allerede i dag er en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene. Dette er utførlig beskrevet også i rapporten, og kan for eksempel illustreres ved at samlede tilskudd per liter melk er om lag 4

kroner høyere i Finnmark enn på Jæren. FINs representant vil understreke at denne rapporten ikke sannsynliggjør at forslagene *”på best mulig måte kan bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene nås, med vekt på målet om landbruk over hele landet”*, jf. arbeidsgruppens mandat. Landbruks- og matmeldingen slår fast at det er utviklingen i *fordelingen* av produksjonsvolum, jordbruksareal og sysselsetting i landbruket som særlig skal vektlegges i vurderingen av oppnåelse av målet om et ”landbruk over hele landet”. TDP-tilnærmingen er ikke basert på geografisk *fordeling* av arbeidsforbruk, produksjon og areal, men *relative endringer* i disse variablene samt andel tilskuddsøkere under 40 år. Det innebærer at TDP-analysene ikke er egnet til å vurdere måloppnåelse. Rapportens gjennomgang i kap. 6.8 viser at de fylkesvise andelen av produksjon, areal og sysselsetting er preget av stor stabilitet i perioden 1999 til 2010. Det er med andre ord en geografisk produksjonsfordeling i tråd med målet om et landbruk over hele landet.

Den nye landbruks- og matmeldingen legger stor vekt på produksjonsmålet: *”Regjeringen vil, innenfor de gitte handelspolitiske rammer, legge til rette for økt produksjon av jordbruksvarer som det er naturgitt grunnlag for og som markedet etterspør, slik at selvforsyningsgraden kan opprettholdes om lag på dagens nivå.”* FINs representant mener at en ”målretting” av tilskudd mot TDP-områdene vil svekke mulighetene for økt produksjon. Dette indikeres også av NILFs beregninger med Jordmod. FINs representant er ikke enig med arbeidsgruppens flertall i fortolkningen av resultatene fra disse simuleringene i kap. 5.4, herunder antakelsen om at totalproduksjonen ville gått ned ved en fjerning av struktur- og distriktsprofilen. Med forbehold om et sammensatt årsaksbilde, vil det å stimulere produksjonen i områder med mest nedgang, på bekostning av regioner som ikke viser slik utvikling, gi lavere nasjonal jordbruksproduksjon for samme ressursinnsats. Denne effekten vil kunne forsterkes ved at tilskuddsutmålingen løsrives fra objektive driftsulemper. Landbruks- og matmeldingen sier for øvrig følgende om målkonflikten mellom kostnadseffektiv produksjon og andre mål i landbrukspolitikken: *”Å ha økt matproduksjon som mål kan isolert sett tilsi at virkemidlene bør endres, for å nå målet på en mer effektiv måte, men dette må avveies mot andre hensyn...”* Slike avveininger vil blant annet måtte tas i de årlige jordbruksforhandlingene. Avtalepartene har betydelig rom for å kunne prioritere distriktene over jordbruksavtalen, også innenfor gjeldende utforming av ordningene.

Merknad fra Kommunal- og regionaldepartementets representant.

Det er ingen tvil om at de landbrukspolitiske virkemidlene har en tydelig distriktsprofil. Likevel har Stortinget hatt et ønske om å gjøre denne profilen enda tydeligere. Det må bety at produksjon eller virkemiddelbruk skal dreies fra det som ikke er distriktene til det som er distriktene. Utgangspunktet for arbeidsgruppa har vært en regional klassifisering som definerer regioner ut fra utviklingen i landbruksproduksjonsforhold. Denne klassifiseringen er ikke det samme som *distriktene* innen distrikts- og regionalpolitikken. I noen tilfeller er dette løst ved å presentere tabeller med omfordelingseffekter mellom ulike soner innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og mellom ulike sentralitetsnivåer.

Det er et problem for analysen at ikke alle forslagene er inndelt etter DPV eller sentralitet. Det betyr at det er vanskelig å vurdere forslagene opp mot hverandre. Videre er det et problem at noen av forslagene varierer sterkt når det gjelder økonomisk størrelse. Det gjør sammenlikningen vanskeligere. Dessuten hadde analysen stått seg på om forslagene hadde blitt oppsummert i en tabell, der de geografiske omfordelingsvirkningene hadde vært oppsummert i en tabell og deretter stilt opp mot produksjonsvirkninger. Hensikten med dette ville vært å kunne vurdere avveininger mellom distriktpolitiske mål og landbrukspolitiske mål.

KRDs representant slutter seg ikke til arbeidsgruppas vurdering om at det distriktpolitiske virkeområdet ikke kan nyttes direkte for å fordele landbrukspolitiske tilskudd. Dette spørsmålet kan ikke rapporten gi et svar på fordi det handler om politiske avveininger. Hva disse avveiningene består i, er ikke rapporten egnet til å belyse.

Merknad fra Norges Bondelags representanter.

Arbeidsgruppas medlemmer fra Norges Bondelag, Berit Hundåla og Anders Huus, viser til at Stortinget gjennom behandlingen av jordbruksoppgjøret 2012 har bedt om å opprette en arbeidsgruppe som skal utrede hvordan distriktsprofilen i de nasjonale ordningene kan gjøres tydeligere slik at målet om et landbruk over hele landet kan nås. Det skal foreslås tiltak og disse skal en vurdere omfordelingseffekter av. Videre vises det til Stortingets behandling av Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords der et flertall uttrykker at *”Det er også viktig å styrke distriktsprofilen i områder hvor utviklingen er særlig bekymringsfull, som i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge.”* Disse medlemmer vil understreke at en forsterket satsing på distriktsjordbruket ikke er mulig uten en økning i budsjetttrammene.

Arbeidsgruppa har sett på utviklingen over en drøy 10-årsperiode for 48 regioner. En har lagt vekt på 6 faktorer:

- Arbeidsforbruk
- Fulldyrket areal
- Rekruttering
- Produksjon av
 - melk
 - storfekjøtt
 - saue- og lammekjøtt

Disse representantene vil understreke at arbeidsgruppas analyse understøtter i hovedsak at utviklingen på disse indikatorene har vært mer negativ i de områdene Stortinget har pekt på enn i resten av landet. I tillegg synes utviklingen også å ha vært om lag like negativ i deler av Sør-Trøndelag og grenseområdene mot Sverige i Hedmark.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Disse medlemmene vil påpeke at grunnen til at utviklingen har vært særlig negativ i disse områdene er sammensatt og kan ikke alene relateres til landbrukspolitiske forhold. Et godt og høytlønnet arbeidsmarked samt utfordringer med rovdyr, er viktige forklaringsvariable.

Disse medlemmene vil peke på at en målretting av virkemidlene inn mot områder med særlig bekymringsfull utvikling kan skje på to måter:

1. En generell økning i eksisterende distriktsvirkemidler. Disse vil fange opp områder med ”særlig bekymringsfull utvikling” (TDP-klasse A og B), men i tillegg også i en rekke andre områder i distriktene.
2. En økning i distriktsvirkemidler/nye virkemidler avgrenset kun til å omfatte områdene med ”særlig bekymringsfull utvikling” (TDP-klasse A og B).

Disse medlemmene vil understreke at begge metoder har utfordringer ved seg, men at arbeidsgruppas rapport viser at mange områder i distriktene nå er sårbare. En styrking av økonomien i landbruket i disse områdene vil være viktig for å opprettholde areal, produksjon og sysselsetting.

Gjennom punkt 1 vil en også bruke mer midler i områder i distriktene der utviklingen av landbruket kan ha vært vel så god som i sentrale områder. Også i slike områder er inntektene i jordbruket lave, men ikke nødvendigvis lavere enn i sentrale områder som ikke vil nyte godt av økte distriktstilskudd.

Gjennom punkt 2 vil en innføre et nytt prinsipp i landbrukspolitikken. Til nå har det vært et hovedprinsipp i utformingen av distriktsvirkemidlene i landbrukspolitikken at en forsøker å kompensere for driftsulemper knyttet til beliggenhet og naturgitte forhold. Dersom en også skal basere seg på kriteriet ”særlig bekymringsfull utvikling”, kan dette være utfordrende i forhold til forutsigbarhet. Produsentene i disse områdene vet ikke hvor lenge de vil kunne nyte godt av de forhøyede tilskuddene. Et annet spørsmål er hva en gjør med områder som ligger utenfor, men som i ettertid vil kunne få en svak utvikling.

I rapporten har arbeidsgruppa vurdert en rekke forslag. Det er gjort beregninger med Jordmod og PTR-modellen. Jordmod har en rekke svakheter ved seg og resultatene må fortolkes med stor varsomhet. Beregningene viser at en finansiering av tiltakene innenfor gjeldende budsjett, ikke vil gi økt måloppnåelse i forhold til målet om økt produksjon i takt med befolkningsveksten, men vil kunne føre til nedgang i produksjonen totalt sett. Distriktenes andel av produksjonen blir imidlertid noe styrket, som er positivt for å nå målet om et landbruk over hele landet. Selv om arbeidsgruppa skal vektlegge målet om ”et landbruk over hele landet”, mener disse medlemmene at det er uklokt å iverksette tiltak som medfører problemer med å nå hovedmålet i landbrukspolitikken som er en økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten. Disse medlemmene vil derfor understreke at ethvert tiltak som måtte iverksettes for å styrke

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

distriktsprofilen i virkemidlene, må finansieres gjennom økte budsjettoverføringer og ikke omfordele fra andre områder/produsenter. PTR-beregningene viser at mange produsenter må gå relativt mye ned i inntekt dersom tiltakene skal finansieres innenfor eksisterende budsjettamme. Disse medlemmene vil påpeke at inntektsnivået i næringa generelt sett er lavt, og da blir det helt feil å redusere inntektsgrunnlaget for noen produsenter. Det vises for øvrig til Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords som understreker at inntekt er det viktigste virkemiddelet for å nå de landbrukspolitiske målene.

Disse medlemmene viser nok en gang til hovedmålet om økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten. Tiltak for å styrke distriktsprofilen bør derfor vektlegge stimulans til økt produksjonsvolum.

Merknad fra Norsk- Bonde og Småbrukarlags representanter:

Som en oppfølging av Meld. St. 9 der det sies at distriktsprofilen i virkemidlene skal gjøres tydeligere ble det i Prop. 122 S (2011-2012) ”Jordbruksoppgjøret 2012 – endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.” foreslått at det settes ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Fylkesmannen, KRD, MD, FIN og LMD.

Fra Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken (kap. 2.3.3.1):

Utviklingen i deler av Agder/Telemark, kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, Nord-Norge og fjellområdene i Sør-Norge er særlig bekymringsfull. Deler av disse områdene har få bruk igjen i drift, økende avstand mellom brukene og nedgang i andelen jordbruksareal i drift.

Tolking av mandatet.

Meldinga sier at noen geografiske områder har en særlig bekymringsfull utvikling. Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine representanter tolker mandatet til arbeidsgruppa slik at en må foreslå nye eller forsterke eksisterende distriktpolitiske virkemidler, som kan bidra til å snu en særlig bekymringsfull utviklinga. Vi oppfatter dette som en særlig bekymringsfull utvikling knyttet til indikatorene areal, sysselsetting og produksjon, i geografiske angitte områder.

I rapportens sammendrag står det: ”Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene”.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin viktigste kommentar til dette er at denne differensieringa, etter Stortingsflertalles mening, ikke er sterk nok til å forhindre en særlig bekymringsfull utvikling i jordbruket, i geografiske angitte områder.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

I motsetning til Meld.St. 9 (2011-2012) og Stortingsflertallet har ikke en samlet arbeidsgruppe tatt inn over seg at utviklinga i geografiske angitte områder er særlig bekymringsfull. og vil kreve konkrete tiltak .

Arbeidsgruppen har hatt som oppgave å utrede hvordan en endring i virkemidlene på best mulig måte kan bidra til at de landbruks- og matpolitiske målene nås, med vekt på målet om landbruk over hele landet.

I Meld. St. 9 (2011-2012) understrekes det at inntekt er det viktigste virkemiddelet for å nå de landbrukspolitiske målene. Medlemmene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag peker i den sammenheng på at inntektsnivået i jordbruket generelt er lavt. En omfordeling av budsjettmidlene innenfor dagens ramme vil medføre en reduksjon i inntektsmulighetene for noen produsenter. Det er en helt klar premiss fra representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag at dersom det skal være mulig å forsterke eksisterende virkemidler eller sette inn nye, for å forhindre en særlig bekymringsfull utvikling i geografiske angitte områder, må det settes inn betydelige friske midler. Dette synliggjør behovet for å øke budsjetttrammen til jordbruket. Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at ”volumprodusentenes” inntekter i hovedsak må sikres gjennom priser i markedet og at budsjettmidlene må prioriteres for å nå de politiske målene.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at målet om landbruk over hele landet og en styrking av distriktsprofilen i virkemidlene må sees i sammenheng med målet om økt norsk matproduksjon og bruk av norske ressurser i produksjonen.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at en økning i norsk matproduksjon og en sterkere satsing på distriktsjordbruket ikke vil være mulig uten en økning i budsjetttrammene til jordbruket. En økning i budsjetttrammene må målrettes mot områdene hvor måloppnåelsen i landbrukspolitikken er særlig bekymringsfull. Videre må økningen i budsjettmidler kompensere for driftsulemper i de aktuelle områdene og stimulere til økt bruk av grovfôr og beite, jmfør målene i Meld. St. 9 (2011-2012).

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil ikke tilrå at en går videre med tilskudd til TDP-klasse A og B. Hovedårsaken er mangel på forutsigbarhet for produsentene samt vektingsproblematikken av indikatorene.

Representantene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at virkemidler som i dag har svak distriktsprofil, må få en klarere distriktsprofil. Dette kan være husdyrtilleggene og utmarksbeitetilskuddet. Det bør videre innføres et driftstillegg for alle grovforspisende dyr, og det må være en klar distriktsprofil i ordningen.

I rapport fra ekspertgruppe *Økt norsk kornproduksjon av 1. februar 2013*, blir det slått fast at 10% av kornarealet er på teiger under 10 dekar. I sin oppsummering sier ekspertgruppa: ”20% av kornproduksjonen foregår i dag på småarealer mindre enn 20

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

dekar. Et stadig større areal vil bli holdt i drift av færre utøvere, og det er derfor nødvendig med gode insentiver for å opprettholde kornproduksjonen også på disse småarealene”. Den samme utfordringen finner en i grovfôrområdene.

Utfordringene for mange av de geografiske områdene som i meldinga blir beskrevet med en særlig bekymringsfull utvikling, er at det må settes inn svært målretta tiltak. Et slikt tiltak er et driftsvansketillegg, hvor en kompenserer for driftsulempe knyttet til bl.a. bratt areal, antall teiger og kantsoner. Det foreslås at avtalepartene nedsetter en ny gruppe for å utrede kriteriene for et driftsvansketillegg.

8. LITTERATURLISTE

Arbeidsgruppe (2012): Gjennomgang av fraktordningene for korn og kraftfôr SLF Rapport nr. 14/2012

Arbeidsgruppe, partssammensatt (1999): Produksjonsuavhengige virkemidler. Utredning av partssammensatt arbeidsgruppe, LMD

Arbeidsgruppe, partssammensatt (2010): Utmåling av arealtilskudd. Rapport fra partssammensatt gruppe, LMD

Budsjettnemnda for jordbruket (årlig) Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken, NILF

Budsjettnemnda for jordbruket (årlig): Referansebruksberegninger NILF

Ekspertgruppe korn (2013): Økt norsk kornproduksjon - utfordringer og tiltak

Hansen, Ø., Stornes, O. K. (2011): Økonomien i jordbruket i Nord-Norge Driftsgranskingene i jord- og skogbruk 2009. Aktuelle artikler og tabellsamling 2005-2009 NILF Notat: 2011-1

Haukås, T., Olsen, A. (2011): Økonomien i jordbruket på Vestlandet. Trendar og økonomisk utvikling 2000-2009 NILF 2011-3

Hegrenes, A., Gezelius, S., Kann, F., Mittenzwei, K. (2002): Landbruk og distriktspolitikk – ein analyse av den norske landbruksstøtta NILF Rapport: 2002-10

Hegrenes, A., Prestegard, S. S. (2001): Distriktsdimensjonen i landbrukspolitikken. Næringsstøtte, distriktsinndeling og effekt. Ein prinsippanalyse NILF Notat: 2001-10

Jakobsen, K. (2012): Hordalandslandbruket – status og utviklingstrekk Hordaland fylkes-kommune AUD-rapport nr: 07-12

Johansen, Steinar o.a (2006): Distriktspolitisk virkeområde for Norge 2006, TØI-rapport 824/2006, samarbeidsrapport med NIBR.

Kjesbu, E., Krokann, K., Frislid, L. G., Staven, K., Hegrenes, A., Bjørnsen, M. (2010): Utvikling i geografisk fordeling av arealbruk og produksjon i jordbruket (inkl. vedlegg 1 og vedlegg 2) NILF Diskusjonsnotat: 2010-13

Lie, S. A., Mittenzwei, K. (2008): Større og færre, men hvilke konsekvenser? Strukturutvikling og jordbrukspolitiske målsettinger NILF Notat: 2008-10

LMD (2011): Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken – Velkommen til bords

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

NILF (årlig): Driftsgranskninger i jordbruket NILF

NOU (1974): Støtteordninger i landbruket (Øksnesutvalget), NOU 1974:26

NOU (1991): Norsk landbrukspolitikk. utfordringer mål og virkemidler (Alstadheimutvalget), NOU 1991:2

Refsgaard, K., Bryden, J., Nordskog, K. (2010): Landbrukets ringvirkninger – Deloppgave 3 i en drøfting av landbruks- og matpolitikken distriktspolitiske betydning NILF Diskusjonsnotat: 2010-12

Rønningen, K., Bjørkhaug, H., Holm, F. E., Vik, J. (2011): Tromslandbruket – en regional analyse Bygde-forskning R-06/11

SLF (2006) Forenkling av soneregrens for distriktstilskudd melk og kjøtt. Rapport fra en partssammensatt arbeidsgruppe SLF

Solberg, L. R. (2010): Tilleggsutredning om landbrukets rolle i lokal og regional utvikling NILF Diskusjonsnotat: 2010-11

Solberg, L. R., Haukås, T. (2011): Vurdering av økonomi på utbyggingsbruk i mjølkeproduksjon i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane 2009 NILF 2011-12

Solberg, L. R., Knutsen, H., Olsen, A. (2011): Økonomien i jordbruket i Agder-fylka og Rogaland 2009. Trendar og økonomisk utvikling 2000-2009. Tabellsamling 2005-2009 NILF 2011-7

Staven, K., Sjelmo, O., Krokann, K., Bonesmo, H., Holien, S., O., Paulsen Rye, S., K., Berge Frislid, L. G., Murvold Knutsen, I. S. (2011): Økonomien i landbruket i Trøndelag. Utviklingstrekk 2000-2009. Tabellsamling 2005-2009 NILF 2011-4

Sund, L. (2011) Lønnsomhetsanalyse store bruk – En undersøkelse av økonomien på utbyggingsbruk i Nordland med 27-73 årskyr for regnskapsåret 2009 TINE

9. VEDLEGG

9.1 Målformuleringer fra i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*

Om målsettinger generelt i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*:

Matsikkerhet, i tråd med FN sin definisjon, videreføres som et overordnet mål i norsk landbruks- og matpolitikk. All mat som omsettes i Norge skal være trygg. Nok og trygg mat skal danne grunnlag for at befolkningen kan sette sammen et fullgodt kosthold. De tre øvrige overordnede målene bygger alle opp under matsikkerhet. Å ta i bruk landbrukets ressurser over hele landet, ivareta produksjonsgrunnlaget og legge til rette for konkurransedyktige verdikjeder er nødvendig for å kunne produsere mat til egen befolkning. Regjeringen legger til grunn at produksjonen skal skje på en miljømessig bærekraftig måte og at næringen fortsatt skal ha en god produktivitetsvekst.

Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet, og bidrar til verdiskaping gjennom produksjon av varer, tjenester og fellesgoder. Landbruk over hele landet er et overordnet mål for norsk landbruks- og matpolitikk og skal bidra til at landbrukets rolle i distriktene videreføres og videreutvikles. For å øke produksjonen av mat fra norsk landbruk må ressursene tas i bruk der de finnes, gjennom et landbruk over hele landet. Regjeringen legger vekt på bruk av nasjonale ressurser som grovfôr og beite.

Om overordnede mål og fellesgodeproduksjon i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*:

Ved siden av å produsere varer og tjenester for et marked, er norsk landbruks- og matsektor leverandør av en rekke fellesgoder, dvs. goder som ikke kan omsettes i et marked. De fire overordnede målene som er beskrevet ovenfor nås gjennom at sektoren produserer en kombinasjon av fellesgoder og andre varer og tjenester. Eksempler på fellesgoder er matsikkerhet, bosetting, kulturlandskap og jord og skog som karbonlager. De fleste av fellesgodene er unike for landbruket, og produksjonen skjer samtidig med produksjonen av ordinære landbruksvarer og -tjenester. Klimaendringene har gitt en økt erkjennelse av landbrukets fellesgoder som en positiv effekt av landbruksproduksjonen. I Norge ligger dette mangesidige (multifunksjonelle) landbruket til grunn for utforming av landbruks- og matpolitikken, slik at den medvirker til at den samlede produksjonen av varer, tjenester og fellesgoder gir størst mulig bidrag til samfunnet. På grunn av den nære sammenhengen mellom produksjon av landbruksvarer og -tjenester og fellesgoder vil mange virkemidler virke mot flere mål.

Om økt matproduksjon i meldinga Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken*:

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Jordbruksproduksjon skal skje på en miljømessig bærekraftig måte. Regjeringen vil, innenfor de gitte handelspolitiske rammer, legge til rette for økt produksjon av jordbruksvarer som det er naturgitt grunnlag for og som markedet etterspør, slik at selvforsyningsgraden kan opprettholdes om lag på dagens nivå. Befolkningen øker og SSB anslår at det innen 2030 vil være 20 pst. flere mennesker i Norge. Etterspørselen fra en økende befolkning vil gi grunnlag for økt produksjon av jordbruksvarer. For å nå dette målet er det behov for dyktige bønder, god driftsledelse og god agronomisk kompetanse. Ny kunnskap og teknologi har lagt til rette for en omfattende reduksjon i arbeidsforbruk, større avlinger, høyere ytelser, nye produkter og reduserte enhetskostnader. Jordbruksnæringen skal fortsatt ha en god produktivitetsvekst. Regjeringen vil at det skal legges til rette for en variert bruksstruktur over hele landet. Det legges vekt på bruk av nasjonale ressurser som grovfôr og beite.

Nasjonal kornproduksjon er av stor betydning for norsk selvforsyning. Landbruks- og matpolitikken har bidratt vesentlig til geografisk produksjonsfordeling, dvs. å spre norsk jordbruksproduksjon over hele landet, og til at man får utnyttet knappe nasjonale kornarealer. Det er derfor viktig å videreføre denne politikken.

Om landbruk over hele landet i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken:*

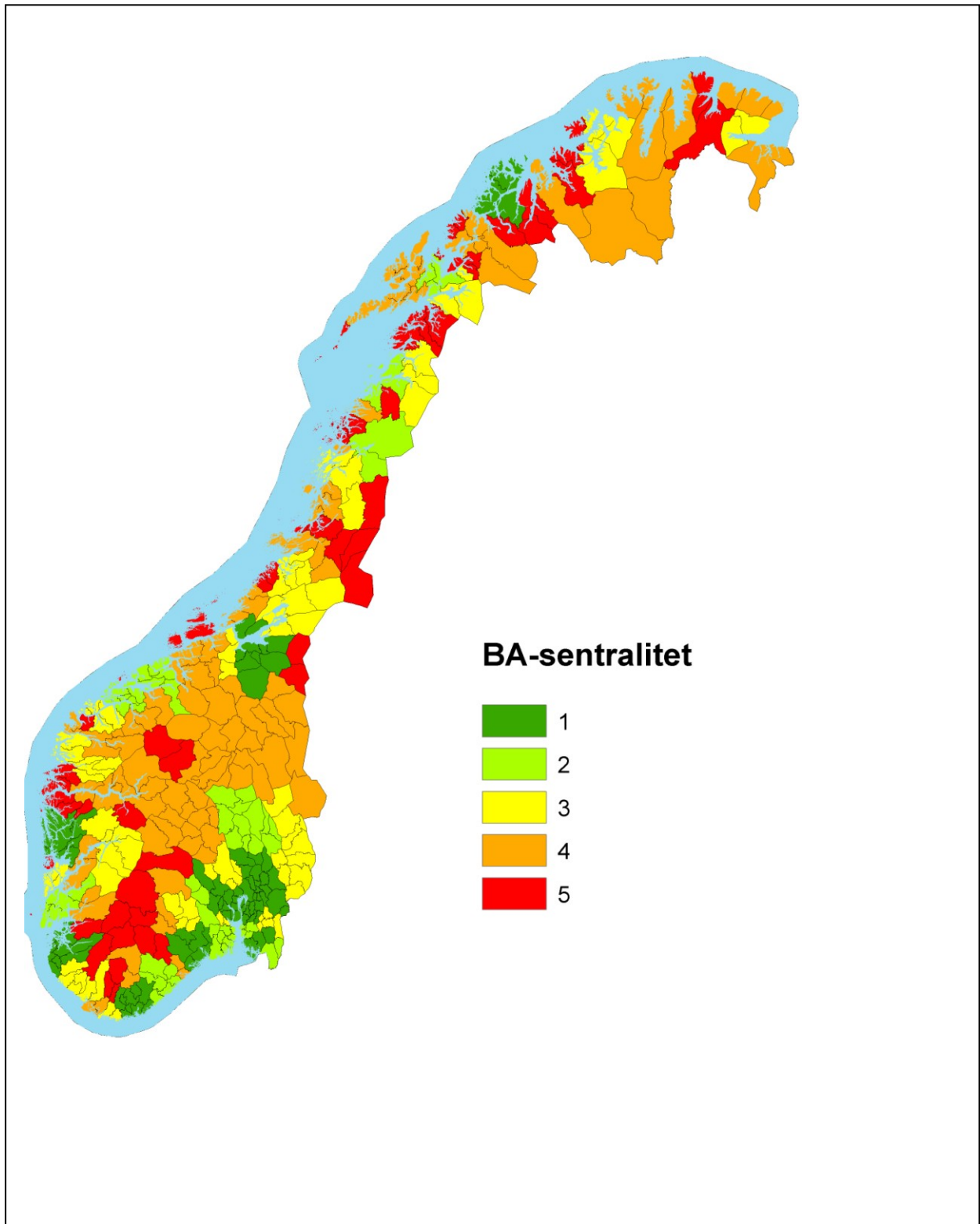
Det skal legges til rette for landbruk over hele landet med sikte på matproduksjon, verdiskaping, bosetting, sysselsetting og ivaretagelse av kulturlandskap. Arealer kan ikke flyttes, og for å utnytte dem må det bo folk der. Regjeringen har som ambisjon å gjøre det attraktivt å drive landbruk over hele landet, også gitt endringer i samfunnsstruktur, teknologi og kostnader. Målet om landbruk over hele landet er et ambisiøst mål, som viser retning og styrke i landbruks- og matpolitikken.

Det legges til grunn et bredt landbruksbegrep, som omfatter jordbruk, skogbruk, reindrift og bygdenæringer. Landbrukets ressurser består av menneskelige ressurser, naturressurser og kapital. Landbruk er næringsdrift som på basis av landbrukets ressurser, produserer varer og tjenester og løser andre oppgaver for samfunnet.

Om bærekraftig landbruk i Meld. St. 9 (2011-2012) *Landbruks- og matpolitikken:*

Norsk landbruk er forvalter av store deler av norsk natur, gjennom jordbruk, skogbruk, reindrift og annen aktivitet. Landbruket tar del i naturens eget kretsløp. For å unngå utarming av naturen og for å sikre at både dagens befolkning og framtidige generasjoner har tilgang på nok og trygg mat, tømmer, energi og andre varer og tjenester, må landbruket ha et langsiktig perspektiv og drives på en miljømessig bærekraftig måte.

9.2 Kommuner inndelt etter BA-sentralitet

9.3 Soneinndeling arealtilskudd

Sone	Område	Kommuner
1	Østfold	Alle kommuner unntatt Rømskog
	Akershus/Oslo	Vestby, Ski, Ås, Frogn, Nesodden, Oppegård, Bærum, Asker, Oslo
	Hedmark	Hamar, Ringsaker, Løten, Stange
	Buskerud	Drammen, Hole, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Røyken, Hurum
2	Vestfold	
	Rogaland	Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Østfold	Rømskog
	Akershus	Resten av Akershus
4	Hedmark	Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum
	Oppland	Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Jevnaker, Lunner, Gran, Søndre Land
	Buskerud	Kongsberg, Ringerike, Modum
	Telemark	Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Sauherad, Bø, Nome
5	Rogaland	Strand, Bjerkreim, Gjesdal
	Sør-Trøndelag	Trondheim, Ørland, Rissa, Bjugn, Meldal, Orkdal, Melhus, Skaun, Klæbu, Malvik
6	Nord-Trøndelag	Steinkjer, Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy unntatt tidligere Mosvik kommune, Snåsa
	Hedmark	Resten av Hedmark
7	Oppland	Resten av Oppland
	Buskerud	Resten av Buskerud
8	Telemark	Resten av Telemark
	Aust-Agder	
9	Vest-Agder	
	Rogaland	Hele fylket utenom kommunene Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg, Strand, Bjerkreim og Gjesdal
10	Hordaland	
	Sogn og Fjordane	
11	Møre og Romsdal	
	Sør-Trøndelag	Resten av Sør-Trøndelag
12	Nord-Trøndelag	Resten av Nord-Trøndelag
	Nordland	
13	Troms	Hele fylket unntatt kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæangen
	Finnmark	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæangen

9.4 Soneinndeling distriktstilskudd melk

Sone A

Omfattar landet utanom sone B – J.

Sone B

Østfold:

Heile fylket.

Akershus:

Heile fylket.

Oslo:

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Heile fylket.

Hedmark:

Eidskog, Sør-Odal, Nord-Odal, Stange, Løten og Hamar kommunar.

Områda i kommunane Kongsvinger, Grue, Åsnes, Våler, Elverum, Åmot og Ringsaker som ikkje er nemnde under sone C og D.

Oppland:

Lunner, Jevnaker, Gran og Østre Toten kommunar.

Områda i kommunane Gjøvik, Vestre Toten, Søndre Land, Nordre Land, Lillehammer, Gausdal, Øyer som ikkje er nemnde under sone C, D og E.

Buskerud:

Hurum, Røyken, Drammen, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Flesberg, Modum, Krødsherad, Hole og Flå kommunar.

Områda i kommunane Kongsberg, Sigdal og Ringerike som ikkje er nemnde under sone C og D.

Vestfold:

Heile fylket.

Telemark:

Porsgrunn, Skien, Siljan, Nome og Sauherad kommunar.

Områda i kommunane Bø og Notodden som ikkje er nemnde under sone C og D.

Rogaland:

Strand kommune.

Av Eigersund kommune: Heile kommunen med unntak av dei bruk som er nemnde under sone C.

Lund og Hjelmeland kommunar: Heile kommunane unntatt bruka som er nemnde i sone C.

Av Bjerkreim kommune: Ørsdalen, Strandgardane langs Ørsdalsvatnet og heiagardane Sundvor, Austrumdal, Gravdal, Hatteskaret, Skiftinsholen, Dalen, Tjørn, Hytland, Netland, Efteland og Åsen.

Av Finnøy kommune: Bruka på øyane Finnøy og Talje.

Av Gjesdal kommune: Frafjord og Dirdal samt Rage og Mork.

Av Sola kommune: Øya Rott.

Av Rennesøy kommune: Brimse og sjøve Rennesøya.

Sør-Trøndelag:

Klæbu og Skaun kommunar med unntak av dei områda som er nemnde under sone C.

Av Bjugn, Selbu og Meldal kommunar: Heile kommunane med unntak av områda nemnde under sone C og D.

Av Malvik kommune: Heile kommunen med unntak av områda nemnde under sone C.

Av Melhus kommune: Heile kommunen med unntak av områda nemnde under sone C og D.

Av Midtre Gauldal kommune: Bruka i dalbotnen langs Gaula/Fora frå Hage bru til og med Kvernørød/Morset/Singsås stasjon og bruka på begge sider av Sokna til Haukdalsbrua.

Av Orkdal kommune: Bruka i dalbotn frå fjorden til Meldal grense. Bruka Grøtte 32/1, Solhus 203/1, Ekeli 42/2, Solbu Søndre 49/1.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Av Rennebu kommune: Heile kommunen så nær som dei områda som er nemnde under sone C, D og E.

Av Rissa kommune: Hasselvika med unntak av Aarlott 127/1 som er i sone C og bruka i nedre Rissa med følgjande avgrensingar: Sagelva, Fossbrua, utløpet av Flytelva i Botn, utløpet av Bergsbekken i Botn, Kammen, Esvikneset, dessutan bruket Flyta 66/1.

Bruket Berg 63/13 er i sone C.

Bruka i Stadsbygd med følgjande avgrensingar: Slakken, Høglia, Blikksåsen, Lyngåsen og Råsålån.

Av Trondheim kommune: Heile kommunen med unntak av området nemnd under sone C.

Av Ørland kommune: Heile kommunen unntatt Storfosen og Kråkvåg.

Nord-Trøndelag:

Frosta kommune.

Av Inderøy kommune: Heile kommunen med unntak av tidlegare Mosvik kommune.

Av Levanger kommune: Heile området med unntak av området nemnd under sone C.

Av Steinkjer kommune: Heile kommunen med unntak av område som er nemnd under sone C, D og E.

Av Stjørdal kommune: Heile kommunen med unntak av området som er nemnd under sone C.

Av Verdal kommune: Heile kommunen med unntak av områda som er nemnde i sone C, D og E.

Sone C

Hedmark:

Av Elverum kommune: Bruka langs fylkesvegen rett aust for denne frå Åmot grense gjennom Julusdalen til den krysser riksvegen til Trysil. Bruka i Sørskogbygda, Nordskogbygda og på strekningen Bråta - Sveva. Hernes.

Av Grue kommune: Grue Finnskog aust for lina Bruberget - Hvebergsjøen. Risberget vest for ei line Åsen - Stenrud - Skyrud - Vika samt gnr. 13 bnr. 26.

Av Kongsvinger kommune: Brandval Finnskog aust for lina Hvebergsjøen - Digeren samt bruket Verhaug 23/7.

Av Ringsaker kommune: Bruka over 550 m.o.h.

Av Stor-Elvdal kommune: Heile kommunen unntatt dei bruk som er nemnde i sonene D og E.

Av Rendalen kommune: Heile kommunen unntatt dei bruka som er nemnde i sone D.

Av Våler kommune: Gravberget og Risberget krinsar.

Av Åmot kommune: Heile kommunen unntatt bruka i Haugedalen og langs Glomma og dei distrikt som er nemnde i sone D.

Av Åsnes kommune: Hof - Åsnes Finnskog. Området aust for lina Grautsjøberget - Løvberget - nord for Husubækken - til veg ca. 2 km aust for Væltå - Flisbroen - Sæbuseter - Haukåsen - Heberget ved Vålers grense. Nordre og Søndre Åsa.

Oppland:

Av Etnedal kommune: Områda nedanfor Lunde bru.

Av Gjøvik kommune: området (bruka) ovanfor og vest for ei line frå Åndalen ved Vestre Totengrense - Sønsteby - Ålstad - Mæhlum - Kolstad - Neråsen - Neråsbakken -

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Storsveen - Rønningsveen - Ålseth Bru - riksveg 249 til Elvedalen - fylkesvegen til Etnestad nedre - Bjørge - Høyby ved Lillehammers grense. Bruka Brateng gnr. 48/15 og Austdal gnr. 222/1,2.

Av Gausdal kommune: Alle bruca som sokner til Tredjehøgdsvegen i Follebu inkludert bruca Valseth gnr. 128 bnr. 5 og Liom gnr. 121 bnr. 1. Alle bruca ovanfor Øverbygdsvegen i Østre Gausdal med unntak av Reistadgardane. Bruca i Svingvoll og omegn, Øygardsgardane nord-øst for Ulva og bruca Hovde gnr. 206 bnr. 1 og Kleva gnr. 208 bnr. 2. Alle bruca ovafor desse som ikkje er nemnd i sone D. Bruca i krinsane Auggedal, Forseth, Bødal og Olstad sør for elva Dørja, og som ikkje er nemnde i sone D.

Av Nord-Fron kommune: Heile kommunen med unntak av bruca nemnde under sone D og E.

Av Lillehammer kommune: Dei bruk som ligg minst 550 m.o.h.

Av Ringebu kommune: Alle bruk som ikkje er nemnde under sone D og E.

Av Øyer kommune: Dei bruk som ligg minst 550 m.o.h., unntatt garden Nerli som er i sone D.

Av Sør-Fron kommune: Heile kommunen med unntak av områda som er nemnde i sone D og E.

Av Sør-Aurdal kommune: Heile kommunen unntatt dei bruca som er nemnde i sone D.

Av Vestre Toten kommune: Området innanfor grensa Eina - Raufoss (langs Hunnselva) - Nyjordet (etter Nyssetvegen) - kommunegrensa mot Gjøvik (langs Veltmanåa). Herfrå følgjer ein kommunegrensa til Skjellbreia og Hunnselva i Eina sentrum.

Av Nordre Land kommune: Bruca på Austinniåsen, Loengbygda, og Dælibygda. Bruca i tidlegare Torpa herad som ikkje er nemnde under sone D.

Av Søndre Land kommune: Landåsbygda, Vestrumsbygda, Bergegarda og bruca på nord- og austsida av riksveg 33 mellom Gjøvik og Nordre Land, Nordre Austbygda og Søndre Austbygda.

Buskerud:

Dei bruk i fylket som ligg minst 550 m.o.h. og som elles ikkje er nemnde under sone C, D og E.

Rollag kommune.

Av Sigdal kommune: Bruca i Eggedal ovafor Kopseng.

Av Ringerike kommune: Hedalen ned til Strypefoss.

Av Kongsberg kommune: Bruca i Mykleområdet og Hoppestul.

Telemark:

Kragerø, Bamble og Drangedal kommunar.

Av Hjartdal kommune: Bruca som ikkje er nemnd under sonene D og E.

Av Bø kommune: Vatnar skulekrins. Østerliheia.

Aust-Agder:

Tvedestrand, Grimstad, Arendal, Åmli, Vegårshei, Gjerstad, Lillesand, Risør og Froland kommunar. Områda i Birkenes, Evje og Hornnes og Iveland kommunar som ikkje er nemnde under sone D.

Av Bygland kommune: Heile kommunen med unntak av bruca som er nemnde i D.

Vest-Agder:

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Heile fylket unntatt områda som er nemnde under sone D og E.

Rogaland:

Karmøy, Haugesund, Tysvær, Vindafjord, Sauda, Forsand, Sokndal og Kvitsøy kommunar.

Av Bjerkreim kommune: Bruket Grøtteland gnr. 21, bnr. 1 og 2.

Av Hjelmeland kommune: Bruka nord for Årdalsfjorden, Mælsosen og Riskedalsvatnet.

Av Finnøy kommune: Heile kommunen unntatt bruca på øyane Finnøy og Talje.

Av Lund kommune: Bruka på vestsida av Lundevatnet frå og med Skåland og sørover.

Av Gjesdal kommune: Øvre og nedre Maudal. Byrkjedal. Øvstebødal.

Av Suldal kommune: Heile kommunen unntatt dei bruca som er nemnde i sone D.

Av Eigersund kommune: Bruca Eigelandsdalen 116/12 og Gystøl 119/1.

Hordaland:

Av Etne kommune: Tidlegare Etne herad.

Møre og Romsdal:

Av Surnadal kommune: Bruca i dalbotnen frå kommunegrensa mot Rindal ned til Surnadalsfjorden.

Av Rindal kommune: Bruca i dalbotnen langs elva Surna frå Rindal meieri til kommunegrensa mot Surnadal.

Sør-Trøndelag:

Av Bjugn kommune: Tidlegare Jøssund herad. Den delen av tidlegare Stjørna herad som ikkje er nemnd under sone D. Helland - Haugen og Brandvikområdet.

Av Midtre Gauldal kommune: Bruca langs Gaula frå og med Åsheim/Aunøien/Singsåsmo til Holta. Bruca langs austsida av Sokna/Stavilla frå Haukedalsbrua til Kjotrød/Lykkja. Bruca på vestsida av Sokna frå Haukedalsbrua til Fossumgrenda med Trøen.

Av Melhus kommune: Tidlegare Hølonda herad, med unntak av bruca nemnde under sone D. Tømmesdalen og Løksmyrene.

Av Meldal kommune: Området langs og nord for Åsskjerva og vest for Orkla med unntak av bruket i Stupelvik som er i sone D. Meldalsskogen med unntak av bruca Litj-Næve, Høydal, Stolsmo og Storbuan som er i sone D. Vest for Orkla; grendene Jerpstad, Resell, Hilstad, Syrstad, Hove, gardane Mosbrynd, Holan, Halsgjerd og Solem. Øst for Orkla; bruk i grendene Hoel, Fikke, Stokke og Lund, samt bruca Berg og Reberg.

Av Malvik kommune: Bruca i Nybrodalen. Mostadmarka.

Av Orkdal kommune: Heile kommunen unntatt områda nemnd under sone B og D. Bruca i Skjenaldalen; 254/1, 257/6, 255/3, 256/1, 260/3.

Av Rennebu kommune: Skjeppehaugen - Røra, nord for Rv 700. Nylia, Nesjan - Meldal grense på vestsida av Orkla.

Av Rissa kommune: Bruket Aarlott 127/1, Berg 63/13. Områda som ikkje er nemnde under sone B og D.

Av Selbu kommune: Selbustrand med bruca i Amdal, Solem, Espet/Tømra samt bruket Engan 17/2. Innbygda med bruca nord for Garbergselva frå og med Garberg 36/1 og austover, samt bruca Almå 50/10, Uglem 53/1 og Volseth 55/1. Mebonden med bruket

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Dyrdal 62/1. Øverbygda avgrensa til området Lien - Kyllotrø. Grenda Vikvarvet, med bruka i områda Samstad, Slind, Guldseth og Aftret.

Av Skaun kommune: Bruka på Kvernberget, Buvikåsen, Klett, Stavholt, Åsbygda, Vassbygda, Rekstadåsen, området er avgrensa av Myrindsbekken, fylkesvei 751 og elva Mora, Aunbygda og Østhus. Jåren, Melby, Kråkset/Lefstad og Svorkland.

Av Klæbu kommune: Bruket Tangen 35/8.

Av Trondheim kommune: Brattsberg krins og Jonsvatn krins.

Nord-Trøndelag:

Leksvik, Snåsa, Høylandet, Grong og Overhalla kommunar.

Av Verran kommune: Heile kommunen med unntak av områda nemnde under sone D.

Av Inderøy kommune: Tidlegare Mosvik kommune.

Av Levanger kommune: Bruka i Ertsåsen ovanfor Slåttsve samt bureisingsfeltet i Frol skogeigedomar. Buraune, bruka på Åsfjellet og bruka i Markabygd ovanfor Sjøstad.

Av Namsos kommune: Heile kommunen med unntak av områda nemnde under sone D.

Av Verdal kommune: Helgådalen ovanfor Ullvika, samt bruka på Hellbakkene og Årstadbakkane. Bruka i Tromsdalen og Åsan, Skavhaug og Kvernmo.

Av Namdalseid kommune: Heile kommunen så nær som dei områda som er nemnde under sone D.

Av Stjørdal kommune: Vigdenes krins, Åsanfeltet, Beitland og Buland. Ytteråsen og Øvre Langstein krins. Sunndal.

Av Steinkjer kommune: Områda i dalføret frå Lia i vest til Borgan/Støstad i aust i gamle Kvam kommune. Bruka Vanebo 377/1, Vanebo 377/3, Linåssveet 377/4, Haugtun/Vanebo 377/17, Linåbakken 378/5, Tisløv 378/6, Søraunet 379/2 og Skei 379/6.

Sone D

Hedmark:

Av Tynset kommune: Dei områda som ikkje er nemnde under sone E.

Av Alvdal kommune: Heile kommunen unntatt Strålsjøåsen, som er i sone E.

Av Stor-Elvdal kommune: Atna krins.

Av Rendalen kommune: Midtskogen, Finnstad, Undsetbrenna og Hanestad.

Av Åmot kommune: Osen, Osdalen, Valmen og Slemdal.

Av Elverum kommune: Bruka frå Klingenberg og Ørbekken fram til Trysil grense.

Oppland:

Dovre kommune.

Vågå kommune: Heile kommunen med unntak av områda Synsteliene, Skårvangen og Øvregardane i Skogbygda.

Sel kommune: Heile kommunen med unntak av områda nemnde i sone E.

Lom kommune: Heile kommunen med unntak av Bøverdalen ovafor Røysheim som er i sone E.

Skjåk kommune: Heile kommunen med unntak av Bråtå og Billingsdalen som er i sone E.

Lesja kommune: Heile kommunen med unntak av Rånåbygd som er i sone E.

Av Sør-Fron kommune: Kvarvet, Kile, Øverbygda øvre, Baukholgrenda øvre, Toftegrenda. Hola og Heggelihaugen i Søre Lia.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Av Nord-Fron kommune: Leinebakkene, bruket Ølvstad 245/21, Sødorp øvre. Rustelia langs vegen Brattliflata - Klemetsrud og ovanfor.

Av Vang og Vestre og Øystre Slidre kommunar: Heile kommunen med unntak av dei bruka som er i sone E.

Av Ringebu kommune: Venabygd krins ned til og med Rudi øvre. Risstubben og Vekkom øvre (Stensgrenda). Odolia. Brekkom krins ned til utstillingsplassen på Flya. Rudrudgrenda og Liagrenda. Bruka Hageødegården 150/9, Bakken 158/2, Korshagen 151/2, Åsen 116/2, Sikle 64/6 og Glimt/Skotte 71/2.

Av Øyer kommune: Garden Nerli.

Av Etnedal kommune: Områda ovafor Lunde bru.

Av Nord-Aurdal kommune: Heile kommunen med unntak av Øvrevegen Skrautvål og Sletti gnr. 23 bnr 7.

Av Sør-Aurdal kommune: Reinli med Stavadalen, Hedalen og Leirskogen. Alle bruk over 600 m.o.h

Av Gausdal kommune: Alle bruk som ligg minst 600 m.o.h. i Østre Gausdal solside, Lieshøgda og Øygdane, med tillegg av bruket Løype gnr. 210 bnr. 8. Alle bruk som ligg minst 550 m.o.h. i krinsane Auggedal, Forseth, Bødal og Olstad sør for Dørja, med tillegg av bruket Solset gnr. 51 bnr. 1. Krinsane Nedre og Øvre Svatsum og Olstad nord for elva Dørja.

Av Nordre Land kommune: Nord-Torpa. Vest-Torpa. Skartlibygda og Skinnerlibygda i Aust-Torpa. Åsli krins.

Buskerud:

Hemsedal kommune: Dei områda som ikkje er nemnde i sone E.

Av Gol kommune: Heile kommunen med unntak av Grønli som er i sone E.

Av Nore og Uvdal kommune: Heile kommunen med unntak av dei områda som ikkje er nemnde i sone E.

Av Nes kommune: Børtnesødegardane, Liagardane, Haugeplassgrenda og Garnås.

Av Ål kommune: Heile kommunen med unntak av Vats, Leveld, Votndalen, Kvinnegardslia som er i sone E.

Telemark:

Nissedal og Fyresdal kommunar.

Av Hjartdal kommune: Hjartdal sokn samt Skårdalsgrenda i Lonar krins og Tjønnåsgrenda.

Av Notodden kommune: Gransherad og bruket Årlia.

Av Seljord kommune: Heile kommunen med unntak av Åmotsdal og bruka i Svartdal og på Seljordsheia.

Av Kviteseid kommune: Heile kommunen med unntak av områda som er nemnde under sone E.

Aust-Agder:

Valle kommune.

Av Iveland, Birkenes, Evje og Hornnes: Alle bruk over kote 300. Området øst for riksvei 8, nord for riksvei 403 og fylkesveien mellom Iveland og Vatnestrøm, i øst avgrenset mot riksveiene 405 og 42.

Av Bygland kommune: Bruka Gakkestad gnr. 21/2, Lidtveit gnr. 22/1 og Haugetveit gnr. 23/1 i Åraksbø.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Vest-Agder:

Av Hægebostad, Åseral, Kvinesdal kommunar: alle bruka nord for rv. 42 over 300 m.o.h..

Av Sirdal kommune: Alle bruka nord for rv. 42 over 300 m.o.h. som ikkje er nemnd under sone E.

Rogaland:

Bokn og Utsira kommunar.

Av Suldal kommune: Bruka frå Våge og innerter. Bruket Kjetilstad gnr. 40 og bruket Slagstad gnr. 39. Fjellbygda i Erfjord.

Hordaland:

Heile fylket unntatt områda i Etne kommune som er nemnde under sone C.

Sogn og Fjordane:

Heile fylket.

Møre og Romsdal:

Heile fylket med unntak av dei delane av kommunane Surnadal og Rindal som er nemnde under sone C samt bruka på Brøste i Rauma kommune som er i sone E.

Sør-Trøndelag:

Hitra, Frøya, Hemne, Snillfjord, Osen og Agdenes kommunar.

Av Oppdal, Roan og Åfjord kommunar: Heile kommunen med unntak av områda nemnde i sone E.

Av Bjugn kommune: Nord-Stjørna ut til og med Søvika. Valsøya.

Av Meldal kommune: Bruka Stupelvik, Litj-Næve, Høydal, Stolsmo, Storbuane og Agholt 168/1.

Av Orkdal kommune: Området nord/vest for Rove til grensa mot Agdenes. Området nord/vest for Harrang. Gjønnnes/Sølberg og Ustjåren. Søvassli, Knubben og Rise.

Av Midtre Gauldal kommune: Heile kommunen unntatt områda som er nemnde under sone B, C og E. Med bruka 215/1, 217/1, 222/1, 224/9, 229/1 og 26/1 i Gaulas dalside.

Av Holtålen kommune: Heile kommunen unntatt Aunegrenda og gamle Ålen herad som er i sone E.

Av Tydal kommune: Heile kommunen med unntak av bruka i Stugudalen og på Løvøya.

Av Rennebu kommune: Den del av kommunen som ligg ovafor Skjeppehaugen.

Av Rissa kommune: Bergmyran og tilgrensa bruk nord for Alset bru. Rødsjø, Øyan og Fiksdal. Bruka Nesli 76/3 og Skimmeli 71/1 i Modalen og bruka i Åsbygda i Stadsbygd, inkludert Johnsli 37/1.

Av Ørland kommune: Storfosna og Kråkvåg.

Av Selbu kommune: Alle bruka i Flora og i Sjøbygda.

Av Melhus kommune: Bruka som ligg i grendene Næve, Holtet/Tverrhaugen og Litj-Fuglås.

Nord-Trøndelag:

Fosnes og Flatanger kommunar.

Av Meråker kommune: Heile kommunen med unntak av områder som er nemnd under sone E.

Av Namdalseid kommune: Området nord og vest for Alteskaret. Almlia og Vestre Fjellbygd, Statland.

Av Namsos kommune: Øvre Bangdal, Botnan, Elvalandet og Otterøy.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Av Nærøy kommune: Den delen av kommunen som ligg sør for Sørsalten, vest for line frå Leirvika i Sørsalten til Kolvereidvågen og områda nord for Follafjorden.

Av Verdal kommune: Sul.

Av Steinkjer kommune: Gaulstadgrenda.

Av Verran kommune: Krinsane Selet og Fjellet. Bruka Holden 25/15. Almli 79/2 og Almås 79/3. Ørsjødalsfeltet til og med Lyngset. Fjellgardane i Malm.

Sone E

Hedmark:

Os, Trysil, Tolga, Folldal og Engerdal kommunar.

Av Alvdal kommune: Strålsjøåsen.

Av Stor-Elvdal kommune: Sollia.

Av Tynset kommune: Kvikne, Kvikneskogen, Fådal og Lonås. Telmo 62/9, Eggmo 62/10 og Fjellstad 62/11. Brydalen.

Oppland:

Av Sør-Fron og Gausdal kommunar: Espedalen.

Av Nord-Fron kommune: Kvikne, Skåbu og Lauvåsfeltet.

Av Etnedal kommune: Bruk som ligg 700 m.o.h.

Av Sel kommune: Murudalen, Tolstadåsen (inkl. bruket Gringstuen gnr. 276/3), Bruka i Øverbygda i Heidal, og høgareliggjande bruk i Otta-området.

Av Lom kommune: Bøverdalen ovafor Røysheim.

Av Skjåk kommune: Bråtå og Billingstad.

Av Lesja kommune: Rånabygd.

Av Vågå kommune: Områda Synsteliene, Skårvangen og Øvregardane i Skogbygda.

Av Vang kommune: Liagardane (Kjørlien - Austreim). Øvre og nedre Dalen, Vestsida og Høre (øvre N + S).

Av Nord-Aurdal kommune: Øvrevegen Skrautvål og Sletti gnr. 23 bnr.7.

Av Vestre Slidre kommune: Bruk med innkjøring mellom Finneberg og

Magistadkrysset, vidare øvrevegen i Røn fram til krysset ved Rudvang og vidare øvre vegen til Nord-Aurdal grense. Bruk med innkjøring på vegen frå Vanggrensakrysset ved Eggebakken. Øyebygda (ned til skarpsvingen). Bruka Høyne gnr. 26/1, Høyne gnr. 26/2 og Krøssengen gnr. 24/3.

Av Øystre Slidre kommune: Lykjegrenda, Liagardane. Bruka langs riksveg 51 ned til Varpet. Bruk som ligg langs vegen etter Heggebø skule og Røbølsbygda. Bruk med innkjøring frå vegen frå bommen mot Juvika, sørover til krysset mot skiferbruddet og i øvre vegen ved Kollstadbygda ned til Rogne Samvirkelag. Bruk med innkjøring på vegen frå krysset ved Rognli/Mo mot Øyangen.

Buskerud:

Hol kommune.

Av Gol kommune: Grønli.

Av Hemsedal kommune: Hemsedal ned til Trøimsåni og Lykja, Ålrust og Eikre.

Av Nes kommune: Rukkedalen.

Av Nore og Uvdal kommune: Alle sidedalane og hoveddalføret ovafor Døkkebergfossen.

Av Ål kommune: Vats, Leveld, Votndalen, Kvinnegardslia.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Telemark:

Tinn, Vinje og Tokke kommunar.

Av Hjartdal kommune: Tuddal sokn.

Av Kviteseid kommune: Brunkeberg sokn og bruket Hovdekleiv.

Av Seljord kommune: Åmotsdal sokn samt bruka i Svartdal og på Seljordsheia.

Aust-Agder:

Bykle kommune.

Vest-Agder:

Av Sirdal kommune: Øvre Sirdal.

Møre og Romsdal:

Av Rauma kommune: Bruka på Brøste.

Sør-Trøndelag:

Røros kommune.

Av Holtålen kommune: Aunegrenda og tidlegare Ålen herad.

Av Roan kommune: Området mellom Langløftet og grensa mot Åfjord.

Av Tydal kommune: Bruka i Stugudalen og på Løvøya.

Av Rennebu kommune: Nerskogen til og med Meåsen.

Av Midtre Gauldal kommune: Bruka i dalføra Bua og Endalen, avgrensa frå og med tettstaden Enodden og sørover.

Av Oppdal kommune: Nerskogen, Storlidalen frå og med Stenboeng utover til Storligrenda og Drivdalen ovafor Isbrekka.

Av Åfjord kommune: Området mellom brua nord for Børmark og grensa mot Roan.

Nord-Trøndelag:

Namsskogan og Vikna kommunar.

Av Nærøy kommune: Dei områda av kommunen som ikkje er nemnde i sone D inkl. Nærøya.

Av Meråker kommune: Bruka i dei avgrensa fjellgrendene Stordalen, Teveldalen og Fersdalen.

Av Verdal kommune: Vera.

Av Steinkjer kommune: Lustadgrenda.

Nordland:

Distrikta sør for Polarsirkelen med unntak av dei områda som er nemnde under sone F og G.

Sone F

Nord-Trøndelag:

Røyrvik, Leka og Lierne kommunar.

Nordland:

Distrikta sør for Vestfjorden og nord for Polarsirkelen med unntak av dei områda som ligg i sone G.

Vega, Træna, Lurøy, Rødøy, Dønna og Herøy kommunar.

Av Hattfjelldal kommune: Heile kommunen med unntak av dei bruk som er nemnde i sone G.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Av Rana kommune: Røssvassdalen ned til Røssvold. Området Langvatnet.

Av Grane kommune: Bruka Stormoen gnr. 81/4 og 81/6.

Av Vefsn kommune: Elsfjord og Drevvatn etter følgende avgrensing: Frå aust langs Kaldåga ned til Ømmervatn - over Ømmervatn - over Helfjellet - ned Mølnbekken til Drevjaelva og vidare opp Tveråga, Eiterådalen gnr. 29/1 og Hundåla, Oppland, Husvika og Vestvågan.

Av Brønnøy kommune: Sauren, Velfjorden og Tosen-området. Grensa mot Brønnøy blir sett ved Gåseheia, slik at gnr. 114 Salbu blir med i sone F.

Av Alstahaug kommune: Lauvøylandet krets. Austbø og Mindland.

Av Nesna kommune: Hugla, Handnesøy og Tomma.

Av Leirfjord kommune: Sundøy.

Vevelstad kommune.

Av Bindal kommune: Gaupen, Skotnes og Harangen.

Sone G

Nordland:

Lofoten, Vesterålen og Ofoten.

Hamarøy og Tysfjord kommunar.

Av Rana kommune: Dunderlandsdalen ned til Storforshei, Grønnfjelldalen, Plurdalen ned til Villen, Rausandaksel og Bjørnvassli.

Av Grane kommune: Bruka i Fiplingsdalen samt bruket ved Svartvatn og bruket Svenningdal gnr. 55/18.

Av Hattfjelldal kommune: Bruka som ligg i området Røssvatnet inkl. Favnavatnet og Krutådalen.

Av Hemnes kommune: Bruka i Bleikvassli ned til Stabbfossen, Bjerkadalen (5 høgtligjande gardar) og 4 bruk i Brygfjelldal.

Av Vefsn kommune: Austerbygda samt bruca 84/1 og 84/6 i Herringbotn, Ravassåsen 93/1.

Troms:

Heile fylket med unntak av dei områda som er nemnde i sone H og I.

Sone H

Troms:

Lyngen, Karlsøy og Storfjord kommunar.

Av Balsfjord kommune: Lakselvdalen.

Av Tromsø kommune: Ringvassøy, Reinøy, Rebbenesøy, Sandøya, Musvær, Vengsøy, Ullsfjord/Oldervik/Sørfjord.

Sone I

Troms:

Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæningen kommunar.

Finnmark:

Alta kommune.

Sone J

Finnmark:

Heile fylket med unntak av Alta kommune.

9.5 Soner for distriktstilskudd for kjøtt

Sone 1

Omfatter landet utenom sone 2 – 5.

Sone 2

Sone 2 for distriktstilskudd kjøtt omfatter produsenter i de nedenfor nevnte fylker, kommuner eller deler av kommuner.

Østfold:

Av Hvaler kommune: De områder av kommunen som ligger øst for Løperen.

Akershus:

Hurdal kommune.

Av Eidsvoll kommune: Tidligere Feiring herred og bruka øst og nord for Minnesund og ovenfor Tjernsmo.

Av Nannestad kommune: Området vest og nord for en linje Herstua - Dal - Sjøvold til Hurdalsjøen og bruka nord for riksvei 120 fra Herstua til Borhaug.

Hedmark:

Kongsvinger, Nord-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler og Elverum kommune.

Av Ringsaker kommune: Områdene ovenfor 350 m.o.h. og brukene i Brøttum sogn fra og med Freng og oppover. Brukene Ulven gnr. 393/1, Simenstad 138/1, Skyberg 225/1 og Båberg 134/1.

Av Stange kommune: Hele kommunen med unntak av følgende område som er i sone 1: Området vest for ei linje fra Gjøvika nord for Tangen – Sørholte – Uthuskrysset, Maagardskrysset og derfra vest for veien til Løten grense ved Klevfoss.

Av Løten kommune: Hele kommunen med unntak av følgende område som er i sone 1: Området sør og vest for linje Fv.115 fra Vangs grense til Heimdal og derfra rett sør til Aanestad-krysset, videre veien til Vealund og Brovoll, derfra nord for Svartelva til Romedal grense.

Av Hamar kommune: Områdene over 350 m.o.h. i tidligere Vang kommune.

Av Stor-Elvdal, Åmot og Rendalen kommune: De områder som ikke er nevnt under sone 3.

Oppland:

Lillehammer, Gjøvik, Øyer, Vestre Toten, Jevnaker, Lunner, Gran og Søndre Land kommune.

De områdene i kommunene Skjåk, Lom, Gausdal, Sør-Fron, Nord-Fron, Vågå, Sel, Ringebu, Nordre Land, Nord-Aurdal og Sør-Aurdal som ikke er nevnt under sone 3.

Av Østre Toten kommune: Områdene ovenfor 350 m.o.h. og brukene Skjefstad 188/1, Rise 194/1, Rise søndre 194/10, Skinstad 198/3, Skinnestad 198/1 i Lensbygda og Olterud 206/2, Rødningsby 44/1, Byvegen 202/1 og Ravensborg 201/7 på Skreia, samt Vestre Garder 189/4 og Kalrustad Vestre 122/1.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Buskerud:

Flå, Krødsherad, Flesberg, Rollag kommune.

De områdene i kommunene Nes, Gol, Nore og Uvdal som ikke er nevnt under sone 3.

Av Sigdal kommune: Grenda Grønnhovd, Finnerudskogen, Grenskogen og Håsskogen. Området ovenfor Sandbråten.

Av Kongsberg kommune: Jondalen, Meheia, Bevergrenda, Raumyr, Mykleområdet og Hoppestul.

Av Øvre Eiker kommune: Lurdalen.

Av Ringerike kommune: Ådal ned til Ringen. Soknedalen ned til Bårnås bru.

Vestfold:

Av Nøtterøy kommune: Øyene Hvalø og Søndre Årø.

Telemark:

Hele fylket unntatt de områdene i kommunene Kviteseid, Fyresdal, Seljord og Hjartdal som er nevnt under sone 3.

Aust-Agder:

Hele fylket unntatt Bykle og Valle kommune samt de bruk i Bygland kommune som er nevnt under sone 3.

Vest-Agder:

Hele fylket.

Rogaland:

Eigersund, Haugesund, Sokndal, Lund, Forsand, Strand, Hjelmeland, Suldal, Sauda, Finnøy, Kvitsøy, Bokn, Tysvær, Karmøy, Utsira og Vindafjord kommune.

Av Bjerkreim kommune: Ørsdalen, Strandgardene langs Ørsdalsvatnet og heigardene Sundover, Austrumdal, Grøttedal, Gravdal, Hatteskaret, Skiftingsholen, Dalen, Tjørn, Hytland, Netland, Efteland og Åsen.

Av Gjesdal kommune: Frafjord, Dirdal samt Mork. Øvre og Nedre Maudal, Byrkjedal og Øvstebødal.

Av Sola kommune: Rott.

Av Rennesøy kommune: Brimse.

Hordaland:

Hele fylket unntatt de områdene som er nevnt under sone 3.

Sogn og Fjordane:

Hele fylket unntatt de områdene som er nevnt under sone 3.

Møre og Romsdal:

Hele fylket unntatt de områdene som er nevnt under sone 3.

Sør-Trøndelag:

Klæbu, Hemne, Snillfjord, Hitra, Frøya, Ørland, Agdenes, Rissa, Bjugn, Åfjord, Roan, Osen og Meldal kommune.

Av Holtålen, Midtre Gauldal, Selbu og Rennebu kommune: De områdene som ikke

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

er nevnt under sone 3.

Av Malvik kommune: Mostadmarka og Nybrodalen.

Av Trondheim kommune: Bratsberg krets og Jonsvatn krets.

Av Melhus kommune: Området fra og med Kottum og sør for Holem. Området mellom Kvål til og med Røskaft unntatt sidedalene og de flatere terrasser ved Kvål som er i sone 1. Løksmyrene, gnr. 51/2, 50/2 og 13/1. Tidligere Hølonda herred og Tømmesdalen.

Av Skaun kommune: Området ovenfor følgende grense: Bruka vest for elva Viggja fra grensa mot Orkdal. Fra Helbekken ved Viggja og østover mellom Lien og Engen, langs skogen ned til riksveg 65 mellom Nygården og Tinden. Grensa følger så riksveg 65 til Eli-grense, langs vegen til fylkesveg 772 til Fossan. Derfra mellom bruka gnr. 148/1 og 151/1 ned til riksveg 709. Videre langs denne til Daløya. Derfra langs Børsaelva til grensa Hanberg 168/3 og videre mellom 168/1 og 168/3 over skogen til elva Meia som den følger nord til sjøen. Derfra går grensa østover langs sjøen til Hammerbekken til Nuvika, videre langs fylkesveg 801 til Snøfugl og videre sørøst til Saltnesberga, som den følger sør om Lykkja 6/5 og ned til elva Vigda. Følger elva videre nedover til Huseby, østover mellom gnr. 10/1 og 14/1 og sør og øst for tunet på Huseby og nord til sjøen. Bruket Østhus.

Av Orkdal kommune: Hele kommunen unntatt bruka i dalbotnen som er i sone 1.

Nord-Trøndelag:

Namsos, Leksvik, Verran, Namdalseid, Snåsa, Grong, Høylandet, Overhalla, Fosnes, Flatanger, Vikna og Nærøy kommune.

Av Meråker kommune: Hele kommunen unntatt de områder som er nevnt under sone 3.

Av Stjørdal kommune: Området ovenfor Einang fra og med Skjervdalen. Boråsgrenda samt resten av Forradalen fra og med Fordal bruk i Forradalen. Vassbygda ovenfor Mæla til og med Lundåsen. Øvre Lånke. Vigdenes krets. Åsanfeltet, Beitland og Buland. Ytteråsen og Øvre Langstein krets. Sunndal.

Av Levanger kommune: Området utenfor Sveberg - Olden - Geirset - Kongshaug - Munkrødstad nedre - Fossen - Mostad - Matbergaunet - Sørmarka - Lund - Sunde øvre - Hojemstjønnna - Elgseter - Reitan - Myrvang - langs Stokkavola til Avdal - Spilsetbakken - Brakstad - Hopla - Hamarøy - Furnes - Vestli - samt Slengsgrenda og bruket Vandvik 69/10. Bruka i Ertsåsen ovenfor Slåttsve samt bureisingsbruka på bureisningsfeltet i Frol skogeiendommer. Buraune, bruka på Åsfjellet og bruka i Markabygda ovenfor Sjøstad.

Av Frosta kommune: Området innenfor ei linje fra Ulviksveet til Fagerheim 42/1, langs Fv. 64 til Romma - Kvamme lille (inkludert Solvang, Volden, Kvamvold, Kvamstad og Kvamme lille) - langs Fv. 61 til Fossli + Sørengplassen og Aatlo - Helland, videre i rett linje til pkt. Frosta Statsalmenning - Levanger kommune. Fra dette punkt langs kommunegrensa til Lillevik 53/1.

Av Verdal kommune: Området utenfor og ovenfor linja Gresset - Augla - Lyngåsen - Jermstad vestre - Brannhaug - Gudding nedre - Skjørdal - Sveberg, unntatt bruka i

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

dalbotten og på elveterrassene vest for Vuku kirke som er i sone 1. Helgådalen overfor Ullvilla, samt bruka på Hellbakkene og Årstadbakkene. Bruka i Romsdalen og Åsan, Skavhaug og Kvernmo, Vera og Sul.

Av Steinkjer kommune: Området i tidligere Kvam og Stod herreder og bruka i tidligere Beitstad herred unntatt Bartnes og Moen kretser, samt bruka i Austlid krets i tidligere Egge herred, samt bruka ovenfor Fossum Bruka i tidligere Ogndalen herred ovenfor Vibe - Oftenåsen. Av tidligere Sparbu herred: Skarpnes krets og bruka ovenfor linja Oftenåsen - Hofstad - Rygg - Svepstad - Rokka - Veiesdalen - Vådalsvatnet samt Trøgstad-grenda. Gaulstadgrenda.

Av Inderøy kommune: Røflogrenda. Området innenfor en linje fra Skarnsundet til Tittinghalla - vegdelet ved Klepp - rett linje vegdelet til Ulstad til kryssing med veg Lyngstad/Reitensjøen ved Folsanden samt Kjelsås 41/1 og Vollan 21/1. Videre området innenfor en linje fra utløpet av Henjaelva i sjøen - Trondstadbakken - Dalengåsen - Sakshaugberg - Heggåsen - vegdelet Refsås/Rv. 761 - langs Rv. 761 - Gangstad - Korsen - langs Fv. 229 til grensa mellom Hembre/Vikan til sjøen. Bruket Åsvangen 40/2 og bruket Almenningen gnr. 75/1. Tidligere Mosvik kommune.

Sone 3

Sone 3 for distriktstilskudd kjøtt omfatter produsenter i de nedenfor nevnte fylker, kommuner eller deler av kommuner.

Hedmark:

Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Engerdal og Trysil kommune.

Av Stor-Elvdal kommune: Sollia, Atna krets.

Av Rendalen kommune: Midtskogen, Finstad, Undsetbrenna og Hanestad.

Av Åmot kommune: Brukene i Osen-området nord og sør for Nyjord på Oskjølen.

Oppland:

Dovre, Lesja, Vang, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Etnedal kommune.

Av Skjåk kommune: Bråtå og Billingsdalen.

Av Lom kommune: Bøverdalen ovenfor Røysheim.

Av Sel kommune: Murudalen, Leirflaten, Lusæter, Tolstadåsen og Rostgrenda. Øverbygda (inkludert bruket N. Åseng gnr. 180/4) samt baksia (35 bruk sørvest for elva Sjoa) i Heidal og følgende områder i gamle Sel kommune: Selsverket over 400 m.o.h., Rusten, Solhjemslien gnr. 201/2, Liagrenda og Ottadalen over 400 m.o.h. Bruket Gringstuen gnr. 276/3.

Av Nord-Fron kommune: Skåbu og Tverrbygda, Lauåsfeltet og Kvikne.

Av Sør-Fron kommune: Espedalen, Kvarvet og Øverbygda.

Av Gausdal kommune: Espedalen, Olstad nord for Dørja og Nedre Svatum. Øvre Svatum.

Av Vågå kommune: Synstlien, Skårvangen, Øvregardene, Øvre Nordherad, Skogbygda.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Av Ringebu kommune: Venabygda til Rudi og Brekkom. Imsdalen.

Av Nordre Land kommune: Nord-Torpa, Skinnerlibygda, Skartlien og Vest-Torpa.

Av Nord-Aurdal kommune: Bruk som sokner til vegen fra Øystre Slidres grense (Meisdalen) og ned til Døvrekrysset. Områdene Fodnesgrenda, Åbjør, Golsfjellet og Steinsetbygda.

Av Sør-Aurdal kommune: Leirskogen.

Buskerud:

Hemsedal, Ål og Hol kommune.

Av Gol kommune: Grønlia.

Av Nes kommune: Rukkedalen, Børtnes-ødegårdene, Garnås, Liagårdene og Haugaplassgrenda. Nes Saueavlslag.

Av Nore og Uvdal kommune: Alle sidedalene og hoveddalføret overfor Dokkebergfossen.

Telemark:

Tinn, Vinje og Tokke kommune.

Av Hjartdal kommune: Tuddal sokn.

Av Seljord kommune: Åmotsdal sokn og Svartdal til og med brukene som sokner til Natadalsvegen. Åsan-gårdene.

Av Kviteseid kommune: Brunkeberg sokn og bruket Hovdekleiv.

Av Fyresdal kommune: Kleivgrend, Åslandsgrend, Birtedalen og området Fjellgardane.

Aust-Agder:

Bykle og Valle kommune.

Av Bygland kommune: Brukene Nedre Gakkestad 21/2, Lidtveit 22/1, Lidtveit 22/2, Lidtveit 22/3 og Haugetveit 23/1.

Hordaland:

Bømlo, Austevoll, Sund, Fjell, Askøy, Meland, Øygarden, Radøy, Lindås, Fedje, Austrheim og Masfjorden kommune.

Av Odda kommune: Området opp og øst for Skare.

Av Eidfjord kommune: Øvre Eidfjord.

Av Vaksdal kommune: Bergsdalen og Øvre Eksingedalen.

Av Voss kommune: Vossestrand nord og øst for Vinje. Raundalen opp for Klyve, Bordalen opp for Fære/Rio og området vest for Bulken, Helgaset, Hildestveit, Øvre Fenne og Bulko.

Sogn og Fjordane:

Gulen, Solund, Hyllestad, Askvoll, Fjaler, Flora, Bremanger, Vågsøy og Selje kommune.

Av Gaular kommune: De områder som tidligere tilhørte Fjaler kommune.

Av Luster kommune: Veitastrand og Jostedalen.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Møre og Romsdal:

Vanylven, Sande, Herøy, Sandøy, Midsund, Smøla og Aure kommune.

Av Volda kommune: Hele sørsida av Voldsfjorden. Austefjordområdet med avgrensing på nordsiden t.o.m. Hjartåbygda.

Av Ørsta kommune: Tidligere Hjørundfjord kommune med unntak av Bondalen.

Av Haram kommune: Fjørtoft.

Av Stranda kommune: Tidligere Synnlyven kommune med Geiranger. Fausadal og Liabygda.

Av Norddal kommune: Brukene Lingås gnr. 2/1,2,6 og Muriås 3/1. Ellers hele kommunen med unntak av Valldal opp til Furneset.

Av Stordal kommune: Hele kommunen med unntak av strekningen fra Stordal sentrum til Vad bru.

Av Rauma kommune: Strekningen fra Foss til Oppland grense.

Av Molde kommune: Sekken.

Av Nesset kommune: Eikesdal og sidene av Eikesdalsvatnet.

Av Rindal kommune: Romundstadbygda. Grønlifelet overfor Grønli. Fjellet og brukene øst for Halgunset (gnr. 49). Rørdalen. Bruket Fossdal gnr. 62/3.

Av Sunndal kommune: Brukene Jenstad, Hafsås og Svisdal.

Av Surnadal kommune: Bøverdalen ned til og med Myrholt.

Av Gjemnes kommune: Osmarka og Brakstadbygda.

Sør-Trøndelag:

Røros, Tydal og Oppdal kommune.

Av Holtålen kommune: Aunegrenda, garden Stor-Olagården og gamle Ålen herred.

Av Rennebu kommune: Nerskogen og alle bruk ovenfor Skjeppehaug. Meås gnr. 152.

Av Midtre Gauldal kommune: Budalen og Haukas dalføre i Soknedal sør for Økdal og Bjerkenes.

Av Selbu kommune: Nekåbjørgen og Flora.

Nord-Trøndelag:

Røyrvik, Lierne, Leka og Namsskogan kommune.

Av Meråker kommune: Torsbjørkdalen overfor Tømmeråseggen, Stordalen t.o.m. Øian, Teveldalen t.o.m. Tovmodalen, Bjørkslettet og Fersdalen.

Sone 4

Sone 4 for distriktstilskudd kjøtt omfatter produsenter i de nedenfor nevnte fylker, kommuner eller deler av kommuner.

Nordland:

Hele fylket.

Troms:

Hele fylket unntatt områdene i sone 5.

Sone 5

Sone 5 for distriktstilskudd kjøtt omfatter produsenter i de nedenfor nevnte fylker, kommuner eller deler av kommuner.

Troms:

Karlsøy, Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen kommune.

Av Tromsø kommune: Ullsfjord og Aldervik og øyene Vengsøya, Musvær, Risøy og Sandøya. Kommunens del av Rebbenesøy, Ringvassøy og Renøy.

Av Balsfjord kommune: Lakselvdalen. Tamokdalen. (Tilskuddsgrensa sørover er satt ved kommunegrensa til Målselv, og tilskuddsgrensa nordover er satt nederst i dalen i et område uten bebyggelse.)

Finnmark:

Hele fylket.

9.6 Kalkyler for å illustrere geografisk differensiering

Arbeidsgruppa har utarbeidet tilskuddskalkyler for melkeproduksjon og saueproduksjon, med 3 nivå på driftsomfang, og for 3 kommuner (Time, Granvin, Alta). Time er valgt for å representere områder med de laveste satsene for de geografisk differensierte tilskuddsordningene, mens Alta er valgt som representant for områder med de høyeste. Granvin er valgt som representant for andre geografiske distriktsområder.

Kalkylene med 22 melkekyr representerer om lag gjennomsnittlig driftsomfang i melkeproduksjon i 2012. I tillegg er det utarbeidet kalkyler for et mindre (12 kyr) og et større (30 kyr) driftsomfang.

Kalkylene med 50 sauer over 1 år ved årsskiftet representerer om lag gjennomsnittlig driftsomfang i saueproduksjon i 2012. I tillegg er det utarbeidet kalkyler for 2 større driftsomfang, 70 og 150 sauer over 1 år ved årsskiftet.

Tabell 64 Forutsetninger i kalkyler for melkeproduksjon

	Kilde/grunnlag	
Andre storfe pr. melkeku, antall dyr	1,73	Ref.br. 1, Melk og storfeslakt, landet
Kraftfôrforbruk per melkeku (inkl. kjøttproduksjon), kg	2740	Sum drøvtyggerkraftfôr med fratrekke for 3,5 kg pr kg. sauekjøtt. Dividert på sum antall melkekyr og ammekyr
Melk, liter per ku	6313	Ref.br. 1
Kjøtt, kg per ku	261	Ref.br. 1
Slaktevekt per storfe, kg	274	Snitt storfe og kalv, prognosedok. Totalmarked nov. 2012
Storfe på beite pr melkeku, antall dyr	1,7	Ref.br. 1
Storfe på utmarksbeite pr melkeku, antall dyr	0,7	Ref.br. 1

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Grovfôrareal pr. melkeku, daa Time	9,7	Ref.br. 17, Melk og storfeslakt, Agder/Rogaland, Jæren
Granvin	13,1	Ref.br. 19, Melk og storfeslakt, Vestlandet
Alta	18,1	Ref.br. 21, Melk og storfeslakt, t Nord-Norge

Tabell 65 Forutsetninger i kalkyler for saueproduksjon

	Kilde/grunnlag	
Kraftfôrforbruk pr kg kjøtt, kg	3,5	Ref.br. 3 Sau, landet (avrundet fra 3,6)
Kjøttproduksjon pr. sau over 1 år v. årsskifte, kg	37,1	Driftsgr. 2010, Ref.br. 1
Slaktevekt per sau/lam, kg	18,9	Driftsgr. 2010, Ref.br. 1
Antall lammeslakt per sau over 1 år v. årsskifte	1,55	Ref.br. 3
Andel lammeslakt i klasse O eller bedre	0,915	Andel i 2011, statistikk for landet
Sau på beite pr sau over 1 år v. årsskifte	3,4	Ref.br. 3
Sau på utmarksbeite pr sau over 1 år v. årsskifte	3,4	Ref.br. 3
Grovfôrareal pr. sau over 1 år v. årsskifte Time	1,5	Samme relative forhold til Granvin som for melkeproduksjon
Granvin	2,0	Ref.br. 25 Sau, Vestlandet
Alta	2,2	Ref.br. 21 Nord-Norge

Frakttilskudd og tilskudd til utjevning av kostnader ved inseminering er tilskudd som utbetales til omsetningsledd og ikke direkte til primærprodusent. Satsene varierer med hvor omsetningsleddene heter/leverer varere, og en må legge til grunn at primærprodusenten indirekte nyter godt av tilskuddene. Tilsvarende gjelder også for tilskudd som veterinærene mottar for reiseutgifter, men det er ikke gjort noen beregning av hvor mye dette slår ut.

Kilder/grunnlag for frakt- og insemineringstilskudd

Innfrakttilskudd PU: Satser fra 1.7.2012

Frakttilskudd kraftfôr: Satser fra 1.1.2012

Innfrakttilskudd kjøtt: Forskrift av 24.5.2011

Inseminering: Tilskudd kalkulert med grunnlag i regnskap for 2011

9.7 Fordeling av produksjon av sau og storfe

Tabell 66 Endring i andel av kjøtt av sau per fylke

	Andel 1999	Andel 2010	Endring
Østfold	0,5 %	0,4 %	-0,1 %
Akershus	0,8 %	0,9 %	0,1 %
Oslo	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Hedmark	5,7 %	5,3 %	-0,4 %
Oppland	11,6 %	12,1 %	0,4 %

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Buskerud	5,7 %	4,9 %	-0,8 %
Vestfold	0,4 %	0,4 %	0,0 %
Telemark	3,0 %	2,6 %	-0,4 %
Aust-Agder	1,9 %	1,3 %	-0,5 %
Vest-Agder	2,8 %	2,2 %	-0,6 %
Rogaland	18,5 %	21,6 %	3,1 %
Hordaland	9,6 %	9,1 %	-0,6 %
Sogn og Fjordane	10,4 %	8,8 %	-1,6 %
Møre og Romsdal	5,8 %	4,9 %	-0,9 %
Sør-Trøndelag	5,3 %	6,0 %	0,7 %
Nord-Trøndelag	3,9 %	3,5 %	-0,4 %
Nordland	7,9 %	9,3 %	1,4 %
Troms	5,1 %	5,7 %	0,6 %
Finnmark	1,0 %	1,0 %	0,0 %

Tabell 67 Endring i andel av kjøtt av sau etter BA-sentralitet

	Andel	Andel	Endring
Sone	1999	2010	
1 Storbyregioner	17,2 %	18,7 %	1,5 %
2 Mellomstore byregioner	16,2 %	16,6 %	0,4 %
3 Småbyregioner	18,5 %	17,9 %	-0,6 %
4 Småsenterregioner	35,6 %	35,2 %	-0,4 %
5 Spredt bosetting	12,6 %	11,6 %	-1,0 %

Tabell 68 Endring i andel av kjøtt av storfe per fylke

	Andel	Andel	Endring
	1999	2010	
Østfold	2,5 %	2,0 %	-0,6 %
Akershus	2,7 %	2,4 %	-0,3 %
Oslo	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Hedmark	6,1 %	6,3 %	0,2 %
Oppland	11,9 %	13,6 %	1,7 %
Buskerud	2,4 %	2,4 %	-0,1 %
Vestfold	1,5 %	1,4 %	-0,1 %
Telemark	1,4 %	1,4 %	0,0 %
Aust-Agder	1,0 %	0,9 %	-0,1 %
Vest-Agder	2,5 %	2,6 %	0,1 %
Rogaland	17,0 %	17,3 %	0,4 %
Hordaland	5,0 %	4,5 %	-0,5 %
Sogn og Fjordane	6,1 %	5,9 %	-0,2 %
Møre og Romsdal	9,5 %	8,9 %	-0,7 %
Sør-Trøndelag	9,9 %	9,1 %	-0,9 %

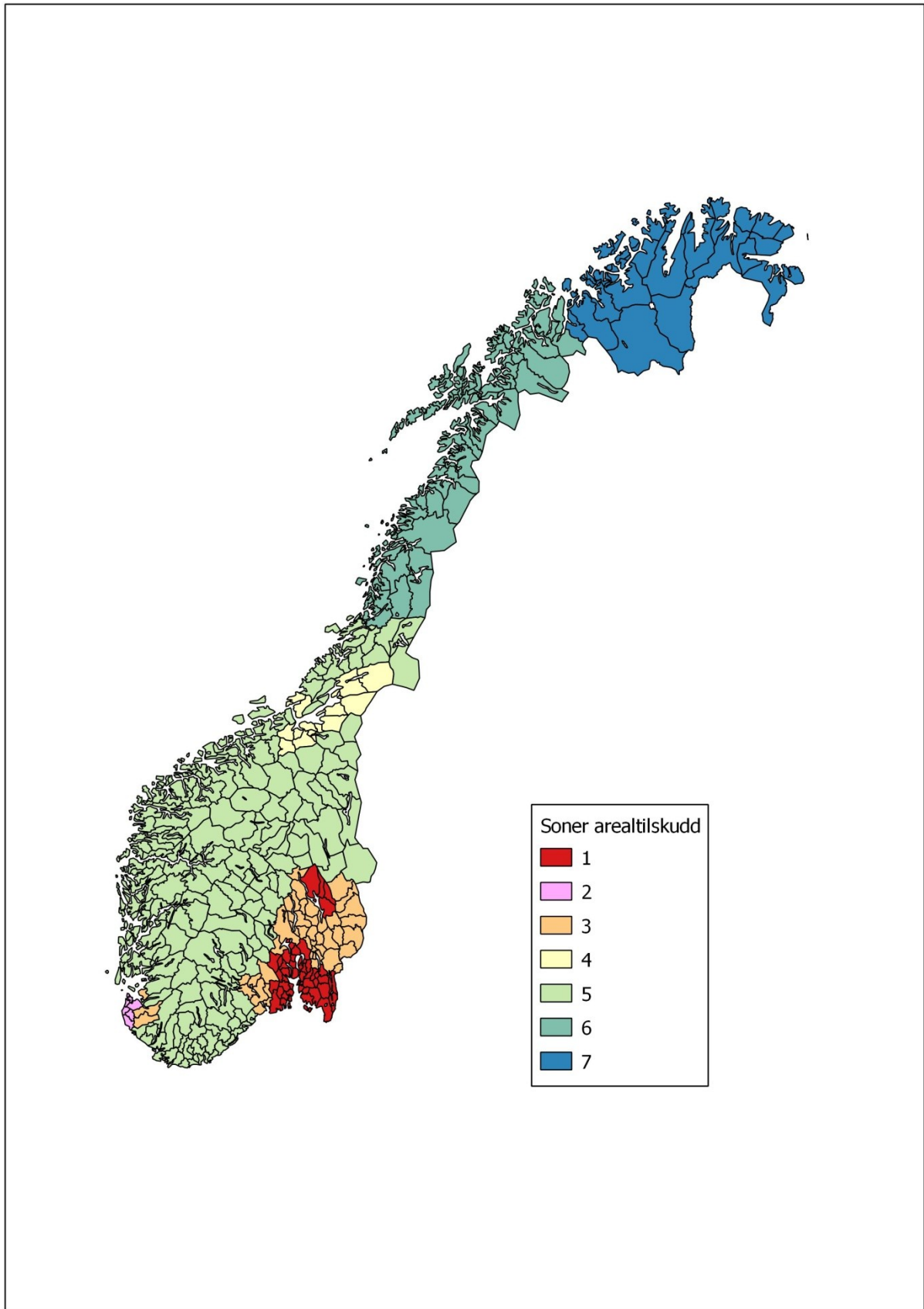
Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Nord-Trøndelag	10,9 %	11,4 %	0,5 %
Nordland	6,9 %	7,7 %	0,8 %
Troms	1,8 %	1,7 %	-0,1 %
Finmark	0,7 %	0,7 %	0,0 %

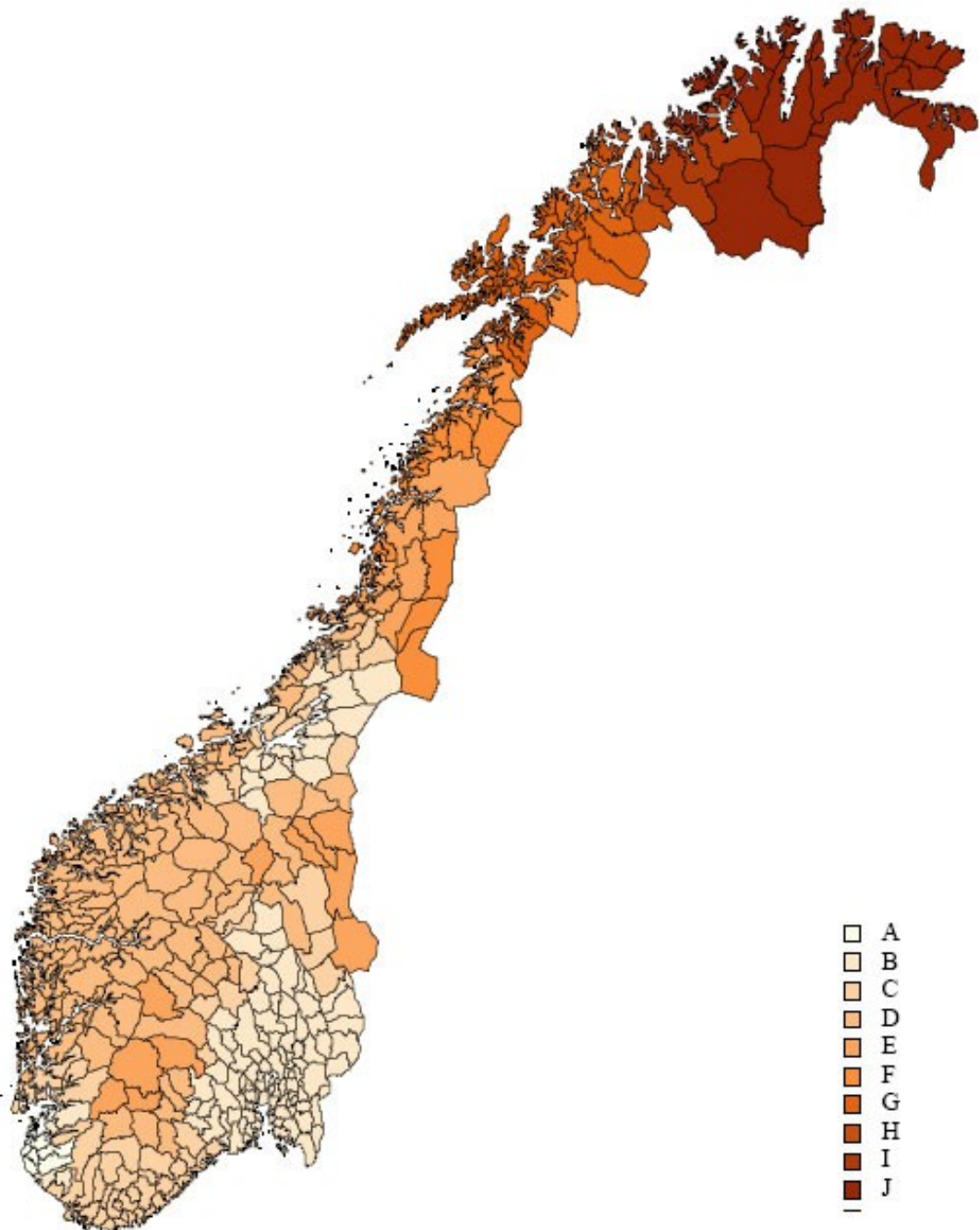
Tabell 69 Endring i andel av kjøtt av storfe etter BA-sentralitet

	Andel	Andel	Endring
Sone	864	0	
1 Storbyregioner	25,1 %	24,4 %	-0,6 %
2 Mellomstore byregioner	18,7 %	18,8 %	0,1 %
3 Småbyregioner	20,8 %	20,9 %	0,1 %
4 Småsenterregioner	28,1 %	28,8 %	0,7 %
5 Spredt bosetting	7,3 %	7,0 %	-0,3 %

9.8 Kart soner arealtilskudd

9.9 Kart soner distriktstilskudd melk

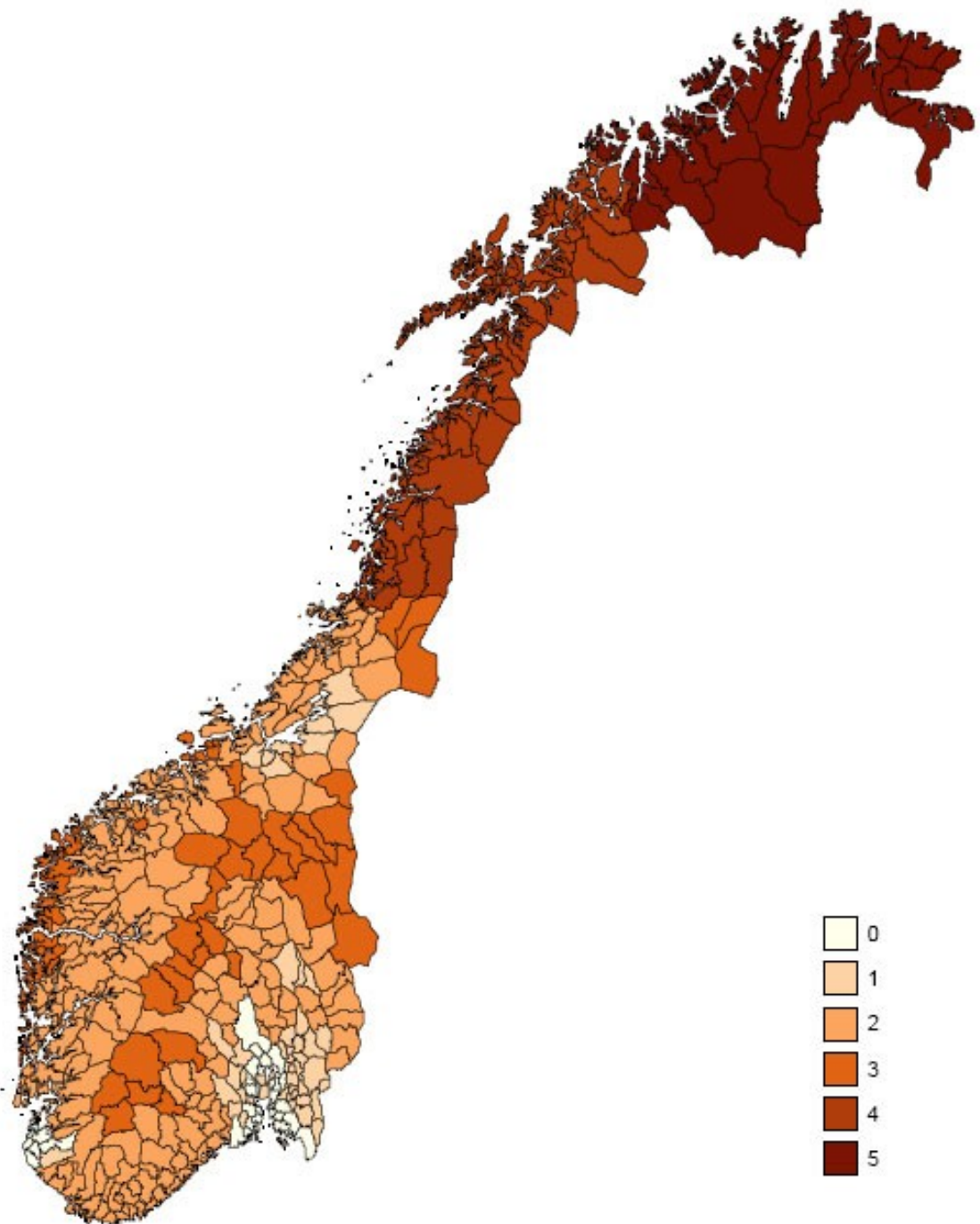

Soner distriktstilskudd melk

A=1 B=2 C=3 D=4 E=5 F=6 G=7 H=8 I=9 J=10

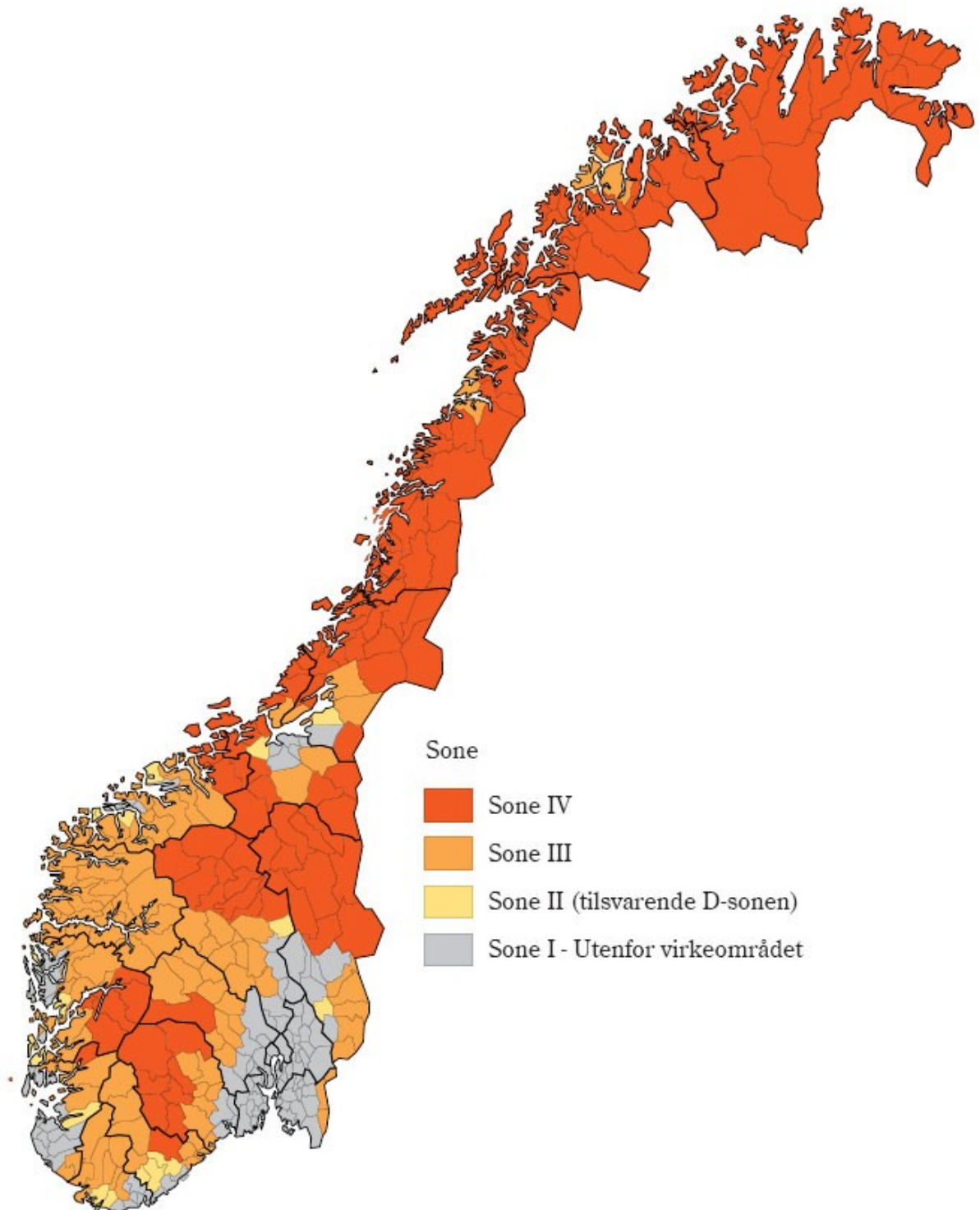
(Sone 0 gjaldt fram til 2010 og ble da slått sammen med sone A. På kartet inngår sone 0 i sone A)

9.10 Kart soner distriktstilskudd kjøtt

Soner distriktstilskudd kjøtt
(Sone 0 gjaldt fram til 2009 og ble da slått sammen med sone 1)

9.11 Kart distriktpolitisk virkeområde

Made with Philcarto - <http://perso.club-internet.fr/philgeo>
Kommunal- og regionaldepartementet

9.12 Kommuner i TDP-regionene

Kommune- nummer	Kommunenavn	TDP- region	Gitt verdi i Jordmod	BA- sentr.	DPV
Region 1:	ØSTFOLD				
0101	Halden	1	1	2	1
0104	Moss	1	1	2	1
0105	Sarpsborg	1	1	1	1
0106	Fredrikstad	1	1	1	1
0111	Hvaler	1	1	1	1
0118	Aremark	1	1	2	3
0119	Marker	1	1	3	3
0121	Rømskog	1	1	1	3
0122	Trøgstad	1	1	3	1
0123	Spydeberg	1	1	1	1
0124	Askim	1	1	3	1
0125	Eidsberg	1	1	3	1
0127	Skiptvet	1	1	3	1
0128	Rakkestad	1	1	1	1
0135	Råde	1	1	2	1
0136	Rygge	1	1	2	1
0137	Våler	1	1	2	1
0138	Hobøl	1	1	1	1
Region 2:	SØRVEST AKERSHUS				
0211	Vestby	2	2	1	1
0213	Ski	2	2	1	1
0214	Ås	2	2	1	1
0215	Frogn	2	2	1	1
0216	Nesodden	2	2	1	1
0217	Oppegård	2	2	1	1
0219	Bærum	2	2	1	1
0220	Asker	2	2	1	1
0301	Oslo	2	2	1	1
Region 3:	ROMERIKE				
0221	Aurskog-Høland	3	3	1	1
0226	Sørum	3	3	1	1
0227	Fet	3	3	1	1
0228	Rælingen	3	3	1	1
0229	Enebakk	3	3	1	1
0230	Lørenskog	3	3	1	1
0231	Skedsmo	3	3	1	1
0233	Nittedal	3	3	1	1
0234	Gjerdrum	3	3	1	1
0235	Ullensaker	3	3	1	1
0236	Nes	3	3	1	1
0237	Eidsvoll	3	3	1	1

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

0238	Nannestad	3	3	1	1
0239	Hurdal	3	3	1	1
Region 4:	HEDMARKEN				
0403	Hamar	4	4	2	1
0412	Ringsaker	4	4	2	1
0415	Løten	4	4	2	1
0417	Stange	4	4	2	1
Region 5:	GLÅMDALEN				
0402	Kongsvinger	5	5	3	3
0418	Nord-Odal	5	5	3	2
0419	Sør-Odal	5	5	3	1
0420	Eidskog	5	5	3	3
0423	Grue	5	5	3	3
0425	Åsnes	5	5	3	3
0426	Våler	5	5	3	3
Region 6:	SØR-ØSTERDAL, RENDALEN OG ENGERDAL				
0427	Elverum	5	5	3	1
0428	Trysil	5	6	4	4
0429	Åmot	6	6	3	4
0430	Stor-Elvdal	6	6	4	4
0432	Rendalen	5	6	4	4
0434	Engerdal	5	6	4	4
Region 7:	FJELLOMRÅDENE I ØSTERDALEN				
0436	Tolga	6	6	4	4
0437	Tynset	6	6	4	4
0438	Alvdal	6	6	4	4
0439	Folldal	6	6	4	4
0441	Os	6	6	4	4
Region 8:	NORD-GUDBRANDSDAL				
0511	Dovre	7	8	4	4
0512	Lesja	7	8	4	4
0513	Skjåk	7	8	5	4
0514	Lom	7	8	5	4
0515	Vågå	7	8	4	4
0517	Sel	7	8	4	4
Region 9:	MIDT- OG SØR- GUDBRANDSDAL				
0501	Lillehammer	8	7	2	1
0516	Nord-Fron	8	8	4	4
0519	Sør-Fron	8	8	4	4
0520	Ringebu	8	8	4	4
0521	Øyer	8	8	2	2

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

0522	Gausdal	8	8	2	3
Region 10:	TOTEN OG HADELAND				
0502	Gjøvik	9	7	2	1
0528	Østre Toten	9	7	2	1
0529	Vestre Toten	9	7	2	1
0532	Jevnaker	9	7	3	1
0533	Lunner	9	7	1	1
0534	Gran	9	7	1	1
0536	Søndre Land	9	8	2	3
0538	Nordre Land	9	8	2	3
Region 11:	VALDRES				
0540	Sør-Aurdal	10	8	4	3
0541	Etnedal	10	8	4	3
0542	Nord-Aurdal	10	8	4	3
0543	Vestre Slidre	10	8	4	3
0544	Øystre Slidre	10	8	4	3
0545	Vang	10	8	4	3
Region 12:	NEDRE BUSKERUD				
0602	Drammen	11	9	1	1
0604	Kongsberg	11	9	2	1
0605	Ringerike	11	9	3	1
0612	Hole	11	9	3	1
0623	Modum	11	9	1	1
0624	Øvre Eiker	11	9	1	1
0625	Nedre Eiker	11	9	1	1
0626	Lier	11	9	1	1
0627	Røyken	11	9	1	1
0628	Hurum	11	9	1	1
Region 13:	HALLINGDAL				
0615	Flå	12	10	4	3
0616	Nes	12	10	4	3
0617	Gol	12	10	4	3
0618	Hemsedal	12	10	4	3
0619	Ål	12	10	4	3
0620	Hol	12	10	4	3
0622	Krødsherad	12	10	3	3
Region 14:	NUMEDAL				
0621	Sigdal	13	10	1	3
0631	Flesberg	13	10	2	3
0632	Rollag	13	10	2	3
0633	Nore og Uvdal	13	10	5	4
Region 15:	VESTFOLD				
0701	Horten	14	11	2	1
0702	Holmestrand	14	11	3	1
0704	Tønsberg	14	11	2	1

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

0706	Sandefjord	14	11	2	1
0709	Larvik	14	11	2	1
0711	Svelvik	14	11	1	1
0713	Sande	14	11	1	1
0714	Hof	14	11	3	1
0716	Re	14	11	2	1
0719	Andebu	14	11	2	1
0720	Stokke	14	11	2	1
0722	Nøtterøy	14	11	2	1
0723	Tjøme	14	11	2	1
0728	Lardal	14	11	2	1
Region 16:	NEDRE TELEMAR				
0805	Porsgrunn	15	12	1	1
0806	Skien	15	12	1	1
0811	Siljan	15	13	1	1
0814	Bamble	15	13	1	1
0815	Kragerø	15	14	1	3
0817	Drangedal	15	14	1	3
Region 17:	MIDT-TELEMAR				
0807	Notodden	16	14	3	3
0819	Nome	16	13	1	3
0821	Bø	16	13	3	3
0822	Sauherad	16	12	3	3
Region 18:	ØVRE TELEMAR				
0826	Tinn	16	14	4	4
0827	Hjartdal	16	14	3	3
0828	Seljord	17	14	4	4
0829	Kviteseid	17	14	4	4
0830	Nissedal	17	14	5	4
0831	Fyresdal	17	14	5	4
0833	Tokke	17	14	5	4
0834	Vinje	17	14	5	4
Region 19:	NEDRE AUST-AGDER				
0901	Risør	18	15	4	3
0904	Grimstad	18	15	2	1
0906	Arendal	18	15	2	1
0911	Gjerstad	18	15	4	3
0912	Vegårshei	18	15	2	3
0914	Tvedestrand	18	15	2	3
0919	Froland	18	15	2	2
0926	Lillesand	18	15	1	1
0928	Birkenes	18	15	1	2
0929	Åmli	18	15	2	4
Region 20:	SETESDAL				
0935	Iveland	18	15	1	2

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

0937	Evje og Hornnes	19	15	4	3
0938	Bygland	19	15	4	3
0940	Valle	19	15	5	3
0941	Bykle	19	15	5	3
Region 21:	KRISTIANSAND OG LINDESNESREGIONEN				
1001	Kristiansand	20	16	1	1
1002	Mandal	20	16	3	1
1014	Vennesla	20	16	1	1
1017	Songdalen	20	16	1	1
1018	Søgne	20	16	1	1
1021	Marnardal	20	16	1	3
1026	Åseral	20	16	5	3
1027	Audnedal	20	16	5	3
1029	Lindesnes	20	16	3	2
Region 22:	LISTERREGIONEN				
1003	Farsund	21	16	4	3
1004	Flekkefjord	21	16	3	3
1032	Lyngdal	21	16	4	2
1034	Hægebostad	21	16	5	3
1037	Kvinesdal	21	16	3	3
1046	Sirdal	21	16	5	3
Region 23:	DALANE OG GJESDAL				
1101	Eigersund	22	17	3	1
1111	Sokndal	22	17	3	3
1112	Lund	22	17	3	3
1114	Bjerkreim	22	19	3	1
1122	Gjesdal	22	19	1	1
Region 24:	JÆREN				
1102	Sandnes	23	18	1	1
1103	Stavanger	23	18	1	1
1119	Hå	23	18	1	1
1120	Klepp	23	18	1	1
1121	Time	23	18	1	1
1124	Sola	23	18	1	1
1127	Randaberg	23	18	1	1
Region 25:	HAUGALAND OG RYFYLKE				
1106	Haugesund	24	17	2	1
1129	Forsand	24	17	1	2
1130	Strand	24	19	1	1
1133	Hjelmeland	24	17	5	3
1134	Suldal	24	17	4	3
1135	Sauda	24	17	4	4
1141	Finnøy	25	20	1	3

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

1142	Rennesøy	25	20	1	1
1144	Kvitsøy	25	20	1	3
1145	Bokn	24	17	2	2
1146	Tysvær	24	17	2	1
1149	Karmøy	24	17	2	1
1151	Utsira	24	17	5	4
1160	Vindafjord	24	17	2	3
Region 26:	SUNNHORDLAND				
1211	Etne	25	21	2	3
1216	Sveio	25	21	2	2
1219	Bømlo	25	21	3	2
1221	Stord	25	21	3	1
1222	Fitjar	25	21	3	3
1223	Tysnes	25	21	3	3
1224	Kvinnherad	25	21	4	3
Region 27:	HARDANGER OG VOSS				
1227	Jondal	26	21	4	4
1228	Odda	26	21	3	4
1231	Ullensvang	26	21	3	4
1232	Eidfjord	26	21	3	4
1233	Ulvik	26	21	3	4
1234	Granvin	26	21	3	3
1235	Voss	26	21	3	3
1238	Kvam	26	21	4	3
Region 28:	MIDT- OG NORD HORDALAND				
1201	Bergen	27	17	1	1
1241	Fusa	27	21	1	2
1242	Samnanger	27	21	1	3
1243	Os	27	21	1	1
1244	Austevoll	27	21	5	3
1245	Sund	27	21	1	1
1246	Fjell	27	21	1	1
1247	Askøy	27	21	1	1
1251	Vaksdal	27	21	1	3
1252	Modalen	27	21	5	3
1253	Osterøy	27	21	1	1
1256	Meland	27	21	1	1
1259	Øygarden	27	21	1	1
1260	Radøy	27	21	1	2
1263	Lindås	27	21	1	1
1264	Austrheim	27	21	1	2
1265	Fedje	27	21	5	3
1266	Masfjorden	27	21	5	3
Region 29:	YTRE SOGN				

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

1411	Gulen	28	22	5	3
1412	Solund	28	22	5	3
1413	Hyllestad	28	22	5	3
1416	Høyanger	28	22	4	3
1417	Vik	28	22	4	3
1418	Balestrand	28	22	4	3
Region 30:	INDRE SOGN				
1419	Leikanger	29	22	4	3
1420	Sogndal	29	22	4	3
1421	Aurland	29	22	5	3
1422	Lærdal	29	22	4	3
1424	Årdal	29	22	4	3
1426	Luster	29	22	4	3
Region 31:	SUNNFJORD				
1401	Flora	30	22	3	3
1428	Askvoll	30	22	5	3
1429	Fjaler	30	22	5	3
1430	Gaular	30	22	3	3
1431	Jølster	30	22	3	3
1432	Førde	30	22	3	3
1433	Naustdal	30	22	3	3
Region 32:	NORDFJORD				
1438	Bremanger	31	22	3	3
1439	Vågsøy	31	22	4	3
1441	Selje	31	22	4	3
1443	Eid	31	22	4	3
1444	Hornindal	31	22	4	3
1445	Gloppen	31	22	4	3
1449	Stryn	31	22	4	3
Region 33:	ROMSDAL OG NORDMØRE				
1502	Molde	32	23	2	1
1535	Vestnes	32	23	2	3
1539	Rauma	32	23	4	3
1543	Neset	32	23	2	3
1548	Fræna	32	23	2	2
1551	Eide	32	23	2	3
1557	Gjemnes	32	23	2	3
1560	Tingvoll	32	23	4	3
1563	Sunndal	32	23	4	3
1566	Surnadal	32	23	4	4
1567	Rindal	32	23	4	4
Region 34:	SUNNMØRE				
1504	Ålesund	33	23	2	1
1511	Vanylven	33	23	5	3

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

1514	Sande	33	23	3	3
1515	Herøy	33	23	3	3
1516	Ulstein	33	23	3	2
1517	Hareid	33	23	3	2
1519	Volda	33	23	3	3
1520	Ørsta	33	23	3	3
1523	Ørskog	33	23	2	1
1524	Norddal	33	23	4	3
1525	Stranda	33	23	4	3
1526	Stordal	33	23	2	3
1528	Sykkylven	33	23	2	2
1529	Skodje	33	23	2	1
1531	Sula	33	23	2	1
1532	Giske	33	23	2	1
1534	Haram	33	23	2	3
Region 35:	ØYENE PÅ NORDMØRE OG I ROMSDAL				
1505	Kristiansund	34	23	2	3
1545	Midsund	34	23	2	3
1546	Sandøy	34	23	5	3
1547	Aukra	34	23	2	3
1554	Averøy	34	23	2	3
1571	Halsa	34	23	4	4
1573	Smøla	34	23	5	4
1576	Aure	34	23	4	4
Region 36:	MIDTRE SØR- TRØNDELAG				
1601	Trondheim	35	24	1	1
1621	Ørland	35	24	4	3
1624	Rissa	35	24	1	3
1627	Bjugn	35	25	4	4
1638	Orkdal	35	24	3	2
1653	Melhus	35	24	1	1
1657	Skaun	35	25	1	1
1662	Klæbu	35	25	1	1
1663	Malvik	35	24	1	1
Region 37:	ØVRIGE SØR- TRØNDELAG				
1612	Hemne	36	26	4	4
1613	Snillfjord	36	26	4	4
1617	Hitra	36	26	5	4
1620	Frøya	36	26	5	4
1622	Agdenes	36	26	3	4
1630	Åfjord	36	26	4	4
1632	Roan	36	26	4	4

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

1633	Osen	36	26	5	4
1634	Oppdal	36	26	4	4
1635	Rennebu	36	26	4	4
1636	Meldal	35	25	3	4
1640	Røros	36	26	4	4
1644	Holtålen	36	26	4	4
1648	Midtre Gauldal	36	26	1	3
1664	Selbu	36	26	1	3
1665	Tydal	36	26	5	4
Region 38:	INNHERRED, STJØRDALEN OG FOSEN				
1702	Steinkjer	37	27	3	3
1711	Meråker	37	28	5	4
1714	Stjørdal	37	27	1	1
1717	Frosta	37	27	3	3
1718	Leksvik	37	28	1	3
1719	Levanger	37	27	3	2
1721	Verdal	37	27	3	3
1724	Verran	37	28	3	4
1736	Snåsa	37	27	3	4
1756	Inderøy	37	28	3	3
Region 39:	NAMDALEN				
1703	Namsos	38	28	3	4
1725	Namdalseid	38	28	3	4
1738	Lierne	38	27	5	4
1739	Røyrvik	38	28	5	4
1740	Namsskogan	38	28	5	4
1742	Grong	38	28	4	4
1743	Høylandet	38	28	4	4
1744	Overhalla	38	28	3	4
1748	Fosnes	38	28	3	4
1749	Flatanger	38	28	5	4
1750	Vikna	38	28	4	4
1751	Nærøy	38	28	4	4
1755	Leka	38	28	5	4
Region 40:	SØR-HELGELAND				
1811	Bindal	39	29	5	4
1812	Sømna	39	29	4	4
1813	Brønnøy	39	29	4	4
1815	Vega	39	29	4	4
1816	Vevelstad	39	29	4	4
1820	Alstahaug	39	29	3	4
1824	Vefsn	39	29	3	4
1825	Grane	39	29	3	4
1826	Hattfjell	39	29	5	4

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Region 41:	NORD-HELGELAND				
1818	Herøy	40	29	3	4
1822	Leirfjord	40	29	3	4
1827	Dønna	40	29	3	4
1828	Nesna	40	29	4	4
1832	Hemnes	40	29	2	4
1833	Rana	40	29	2	4
1834	Lurøy	40	29	5	4
1835	Træna	40	29	5	4
1836	Rødøy	40	29	5	4
Region 42:	SALTEN				
1804	Bodø	41	29	2	3
1837	Meløy	41	29	4	4
1838	Gildeskål	41	29	2	4
1839	Beiarn	41	29	5	4
1840	Saltdal	41	29	3	4
1841	Fauske	41	29	3	4
1845	Sørfold	41	29	3	4
1848	Steigen	41	29	5	4
1849	Hamarøy	41	29	5	4
Region 43:	OFOTEN OG VESTERÅLEN				
1805	Narvik	42	29	3	4
1850	Tysfjord	42	29	5	4
1851	Lødingen	42	29	4	4
1852	Tjeldsund	42	29	2	4
1853	Evenes	42	29	3	4
1854	Ballangen	42	29	3	4
1866	Hadsel	42	29	4	4
1867	Bø	42	29	4	4
1868	Øksnes	42	29	4	4
1870	Sortland	42	29	4	4
1871	Andøy	42	29	4	4
Region 44:	LOFOTEN				
1856	Røst	43	29	5	4
1857	Værøy	43	29	5	4
1859	Flakstad	43	29	4	4
1860	Vestvågøy	43	29	4	4
1865	Vågan	43	29	4	4
1874	Moskenes	43	29	5	4
Region 45:	SØR-TROMS				
1901	Harstad	44	30	2	4
1911	Kvæfjord	44	30	2	4
1913	Skånland	44	30	2	4
1917	Ibestad	44	30	5	4

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

1919	Gratangen	44	30	3	4
1920	Lavangen	44	30	5	4
1922	Bardu	44	30	4	4
1923	Salangen	44	30	5	4
1924	Målselv	44	30	4	4
1925	Sørreisa	44	30	4	4
1926	Dyrøy	44	30	4	4
1927	Tranøy	44	30	4	4
1928	Torsken	44	30	5	4
1929	Berg	44	30	5	4
1931	Lenvik	44	30	4	4
Region 46:	NORD-TROMS				
1902	Tromsø	45	30	1	3
1933	Balsfjord	45	30	5	4
1936	Karlsøy	45	30	1	4
1938	Lyngen	45	30	5	4
1939	Storfjord	45	30	5	4
1940	Gáivuotna Kåfjord	45	31	5	4
1941	Skjervøy	45	31	4	4
1942	Nordreisa	45	31	4	4
1943	Kvæningen	45	31	5	4
Region 47:	ØST-FINNMARK				
2002	Vardø	46	32	4	4
2003	Vadsø	46	32	3	4
2022	Lebesby	46	32	4	4
2023	Gamvik	46	32	5	4
2024	Berlevåg	46	32	4	4
2025	Deatnu Tana	46	32	5	4
2027	Unjárga Nesseby	46	32	3	4
2028	Båtsfjord	46	32	4	4
2030	Sør-Varanger	46	32	4	4
Region 48:	VEST-FINNMARK				
2004	Hammerfest	47	32	3	4
2011	Guovdageaidnu Kautokeino	47	32	4	4
2012	Alta	47	32	3	4
2014	Loppa	47	32	5	4
2015	Hasvik	47	32	5	4
2017	Kvalsund	47	32	3	4
2018	Måsøy	47	32	4	4
2019	Nordkapp	47	32	4	4
2020	Porsanger Porsángu	47	32	4	4
	Porsanki				
2021	Kárásjohka Karasjok	47	32	4	4

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

9.13 Samletabell TDP-regioner: jordbruksindikatorer

TDP-region	Regionnavn	(1999-2010) Arbeidstimer i jordbruket	(1999-2010) Fylldyrket jordbr. areal	(1999-2010) Melkevolum	(1999-2010) Saevolum	(1999-2010) Storfevolum	(2011) Rekruttering	Sum variabler	Plassering (1=størst rel. nedg)
28	Midt- og Nord-Hordaland	1	1	4	20	2	6	34	1
29	Ytre Sogn	7	2	20	8	5	1	43	2
6	Sør-Østerdal, Rendalen og Engerdal	4	8	3	10	14	8	47	3
20	Setesdal	9	9	9	2	1	17	47	3
34	Sunnmøre	2	3	18	7	13	4	47	3
19	Nedre Aust-Agder	15	7	13	3	10	33	81	6
36	Midtre Sør-Trøndelag	5	25	10	27	4	11	82	7
31	Sunnfjord	11	15	19	9	18	15	87	8
46	Nord-Troms	10	4	12	30	9	22	87	8
16	Nedre Telemark	25	10	14	6	16	20	91	10
14	Numedal	12	32	1	4	44	5	98	11
18	Øvre Telemark	14	18	5	11	27	23	98	11
48	Vest-Finnmark	3	6	28	15	31	19	102	13
32	Nordfjord	13	13	29	17	19	12	103	14
35	Øyene på Nordmøre og i Romsdal	6	20	7	41	6	29	109	15
45	Sør-Troms	16	16	11	45	26	2	116	16
5	Glåmdalen	22	41	2	1	46	9	121	17
42	Salten	19	21	17	38	20	7	122	18
2	Sør-Vest Akershus	40	29	23	16	7	13	128	19
22	Listerregionen	8	22	22	5	28	44	129	20
3	Romerike	30	33	8	40	8	24	143	21
11	Valdres	26	14	30	12	35	26	143	21
27	Hardanger og Voss	35	5	41	21	22	21	145	23
12	Nedre Buskerud	48	23	6	36	21	14	148	24
13	Hallingdal	24	26	48	14	11	27	150	25

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

21	Kristiansand og Lindesnesregionen	34	11	16	23	33	34	151	26
1	Østfold	38	38	35	13	3	28	155	27
33	Romsdal og Nordmøre	17	28	39	19	17	36	156	28
44	Lofoten	28	12	24	46	45	3	158	29
26	Sunnhordland	20	17	26	35	25	43	166	30
15	Vestfold	45	30	25	28	15	25	168	31
30	Indre Sogn	27	42	21	22	41	16	169	32
25	Haugaland og Ryfylke	39	24	15	43	12	45	178	33
4	Hedmarken	41	19	40	25	23	38	186	34
37	Øvrige Sør-Trøndelag	18	37	38	39	24	30	186	34
43	Ofoten og Vesterålen	31	34	32	31	48	10	186	34
41	Nord-Helgeland	23	36	33	33	37	35	197	37
38	Innherred, Stjørdalen og Fosen	33	44	27	24	32	41	201	38
39	Namdalen	21	40	47	18	34	46	206	39
10	Toten, Hadeland og Land	37	35	31	26	47	32	208	40
47	Øst-Finnmark	46	31	42	34	29	40	222	41
17	Midt-Telemark	47	39	46	47	30	18	227	42
8	Nord-Gudbrandsdal	36	47	43	32	42	31	231	43
9	Midt- og Sør-Gudbrandsdal	32	46	37	44	39	37	235	44
40	Sør-Helgeland	29	45	34	48	43	39	238	45
24	Jæren	43	27	45	42	36	48	241	46
7	Fjellområdene i Østerdalen	42	48	44	29	38	42	243	47
23	Dalane og Gjesdal	44	43	36	37	40	47	247	48

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

9.14 Samletabell TDP-regioner: distriktsindikatorer

TDP-region	Regionnavn	(2001-2011) Totalt folketall	(2000-2010) Total sysselsetting	Sum variabler	Plassering (1=størst rel. nedg)
29	Ytre Sogn	1	1	2	1
47	Øst-Finnmark	2	3	5	2
8	Nord-Gudbrandsdal	4	5	9	3
43	Ofoten og Vesterålen	5	6	11	4
18	Øvre Telemark	3	9	12	5
27	Hardanger og Voss	7	8	15	6
5	Glåmdalen	14	2	16	7
45	Sør-Troms	9	7	16	7
14	Numedal	8	11	19	9
11	Valdres	10	10	20	10
32	Nordfjord	16	4	20	10
40	Sør-Helgeland	6	14	20	10
41	Nord-Helgeland	13	12	25	13
7	Fjellområdene i Østerdalen	11	17	28	14
13	Hallingdal	18	13	31	15
44	Lofoten	12	20	32	16
39	Namdalen	15	19	34	17
17	Midt-Telemark	20	15	35	18
10	Toten, Hadeland og Land	25	16	41	19
6	Sør-Østerdal, Rendalen og Engerdal	19	23	42	20
30	Indre Sogn	24	18	42	20
33	Romsdal og Nordmøre	21	22	43	22
37	Øvrige Sør-Trøndelag	17	26	43	22
20	Setesdal	22	25	47	24
9	Midt- og Sør-Gudbrandsdal	27	24	51	25

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

16 Nedre Telemark	30	21	51	25
48 Vest-Finnmark	23	29	52	27
31 Sunnfjord	29	28	57	28
35 Øyene på Nordmøre og i Romsdal	26	31	57	28
4 Hedmarken	33	27	60	30
22 Listerregionen	28	32	60	30
34 Sunnmøre	35	33	68	32
42 Salten	31	38	69	33
1 Østfold	40	30	70	34
38 Innherred, Stjørdalen og Fosen	34	36	70	34
26 Sunnhordland	32	39	71	36
15 Vestfold	38	34	72	37
46 Nord-Troms	37	35	72	37
19 Nedre Aust-Agder	36	40	76	39
12 Nedre Buskerud	42	37	79	40
23 Dalane og Gjesdal	39	44	83	41
25 Haugaland og Ryfylke	41	43	84	42
2 Sør-Vest Akershus	46	42	88	43
3 Romerike	48	41	89	44
21 Kristiansand og Lindesnesregionen	43	47	90	45
28 Midt- og Nord-Hordaland	44	46	90	45
36 Midtre Sør-Trøndelag	45	45	90	45
24 Jæren	47	48	95	48

9.15 Notat fra NILF om regiondata fra referansebrukene og driftsgranskingene

9.15.1 Innledning

Dette notatet er laget for å være et vedlegg til prosjektet «Tydeligere distriktsprofil».

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Oppdraget var todelt. Første del var å sammenstille data for referansebrukene til Busjettnemnda for jordbruket for så stor del av perioden 1999 – 2010 som det er mulig. Noen av referansebrukene finnes bare for deler av perioden, og de skal beskrives for den perioden de finnes.

Andre del var å finne driftsgranskingstall for produksjoner og regioner, helst på fylkesnivå. Det ble kartlagt hvilke produksjoner som ville være mulig å dele opp i regioner, og i samråd med oppdragsgiver ble det besluttet bare å presentere gjennomsnittstall for alle driftsgranskingsbruk på fylkesnivå.

9.15.2 Litt om driftsgranskinger og referansebruk

Driftsgranskinger i jord- og skogbruk er en årlig regnskapsundersøkelse blant ca. 900 gårdsbruk som gjennomføres av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning. Hovedformålet er å vise årlige resultater og mer langsiktige utviklingslinjer for økonomien på gårdsbruk «der inntektene fra jordbruket har et vesentlig omfang». I praksis vil det si at driftsomfanget skal være større enn en minstegrense. (Se Driftsgranskinger i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2010 s. 7.) Denne grensa, sammen med at Driftsgranskningene ser på personlig eide bruk, ekskluderer ca. en tredel av driftsenhetene, men omfatter omkring 90 % av produksjonen av de viktigste landbruksproduktene.

Deltakelse i Driftsgranskningene er frivillig og utvelgelsen skjer ved trekking blant dem som søker om produksjonstilskudd. Alle landsdeler, bruksstørrelser og produksjoner skal være representert. Deltakerne skal være under 70 år. Hvert år går det av forskjellige årsaker ut deltakerbruk fra Driftsgranskningene. Hvilke er ikke alltid klart når en skal foreta rekruttering. I tillegg har en ikke full kontroll på hvilke nye som kommer inn i og med at uttrukne bruk har rett til å nekte deltakelse. Enda et element er at eksisterende deltakere kan skifte produksjonsopplegg fra ett år til et annet. Disse forholdene kan gi et litt annet utvalg enn det som ville vært ideelt for å gi et best mulig bilde av økonomien i jordbruket. Dette kan særlig bli merkbart for såpass små utvalg som fylker.

Driftsgranskningene bygger på skatteregnskap omgjort til driftsregnskap. Regnskapsdataene suppleres med andre selvangivelsesdata, opplysninger fra deltakerne og registerdata over leveranser og tilskuddsøknader. Den viktigste forskjellen mellom skatteregnskapet og driftsregnskapet er verdiene i balansen. I driftsregnskapet verdsettes buskap og varelager til salgsverdi og avskrivbare driftsmidler avskrives med like beløp hvert år over antatt levetid, mens skatteregnskapet har lagerverdier som speiler variable tilvirkningskostnader og saldoavskrivninger med mulighet for å velge avskrivningssats opp til en gitt grense. Dette gjør at periodiseringen i de forskjellige

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

regnskapene kan bli forskjellig. Driftsgranskingene har en lavere grense for når virksomhet tilknyttet landbruket skilles ut som egen næring.

Referansebrukene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er å vise inntektsutvikling og å beregne virkningen av endringer som følge av jordbruksoppkjørene. Fra og med 2001 (regnskapsåret 1999) har referansebrukene bygd på registrerte tall i Driftsgranskingene. Enkelte ganger har det vært nødvendig å supplere med ekstra regnskap fordi antallet deltakere i driftsgranskingene med tilsvarende produksjon har blitt for lavt.

For referansebrukene som for Budsjettmyndens andre måleinstrumenter, er det resultatmålet vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk som er hovedmålet. Dette er et resultatmål for alt innsatt arbeid både eget og innleid og for brukerfamiliens egenkapital. Driftsgranskingene bruker flere resultatmål, men i tabellene i dette notatet er vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk brukt også for driftsgranskingene. En beregner dette ved å trekke alle kostnadene ved produksjonen fra summen av produksjonsinntektene, og så legge til kostnadene til leid hjelp. Så beregnes jordbrukets andel av totale kapitalkostnader (gjeldsrenter og kårutgifter). En bruker samme andel som eiendelene i jordbruket utgjør av familiens samlede eiendeler.

Fra 2002 har et årsverk vært satt til 1845 timer i jordbruket. For 2000 og en del år før det var årsverket 1875 timer, mens for 2001 var det et mellomår med 1860 timer. Årsaken var at en ekstra ferieuke (egentlig fire dager) ble innført i jordbruket. Ettersom avtaleår og kalenderår ikke er like, fikk ferieuka ikke full effekt første året. I de vedlagte tabellene bygger årsverket på 1845 timer for hele perioden.

9.15.3 Om tabellene for referansebruk

Tabellene for referansebrukene er navnet med det referansebruksnummeret det enkelte bruket hadde i publikasjonen fra 2012. Det er regnskapsårets tall som er gjengitt, og disse er hentet fra publikasjonene for hvert enkelt år.

Noen av referansebrukene er nyere enn regnskapsåret 1999. For disse er det presentert tall for de årene referansebruket er utarbeidet. Når nye bruk har kommet til, har det flere ganger ført til at eksisterende referansebruk har fått et annet nummer. I noen andre tilfeller har referansebruk blitt slått sammen som da melkebruk for Trøndelags "flatbygder" og "andre bygder" ble til ett referansebruk. Atter andre ganger er grupperinger endret, som for eksempel da størrelsesgrupperingen av melkebruk for hele landet ble endret fra de 40 største til de 25 største brukene i Driftsgranskingene. Referansebruk 9 har endret navn fra "Frukt/bær og sau" til "Frukt og Bær".

Denne endringen er nok først og fremst en erkjennelse av at innslaget av sau etter hvert var lite i utvalget og ikke en bevisst holdning til at sauen skulle bort.

9.15.4 Om tabellene for driftsgranskingene på fylkesnivå

Som antydnet i kapittel 2 er ikke driftsgranskingene representative for totaljordbruket på fylkesnivå. Det bør likevel være mulig å kjenne igjen særtrekk for de enkelte fylkene, men endringer fra ett år til et annet kan bero på tilfeldigheter ved utvalget snarere enn en reell endring i jordbruket i fylket.

Tabellene fra fylkene er hentet fra litt forskjellige rapporter. Noe er hentet fra NILF-notater om økonomiske endringer i landbruket i landsdelen, mens noen få serier er hentet fra utskrifter beregnet for det enkelte fylket for det oppgitte regnskapsåret. Det skaper litt problemer for de første årene i tabellene. Som nevnt i kapittel 2 endret størrelsen på årsverket seg to ganger i starten av 12-årsperioden. Det ble beregnet i 2002 at 15 timer endring i størrelsen på årsverket ga en endring i årsverksresultatet på ca. 1 %. En annen endring som ble gjort i 2002 var at man sluttet å sette inn verdi for gratishjelp av kårfolk og andre familiemedlemmer utenfor den kretsen som benevnes som "brukerfamilien" (bruker, ektefelle og deres barn under 18 år). Tidligere hadde en motpost til denne arbeidskostnaden blitt ført inn i driftsregnskapet som en positiv verdireguleringspost. På enkeltbruk kunne dette utgjøre mye, mens for gjennomsnittet av alle driftsgranskingsbruk utgjorde det 12-15000 kroner på det tidspunktet praksisen opphørte. Denne kunstige kostnaden påvirket driftsoverskuddet, men vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk ble ikke påvirket av denne endringen.

Tabellene inneholder omtrent de samme tallene som tabellene for referansebrukene. Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår mangler, men man kan regne seg tilbake til den størrelsen.

Ettersom fylkestallene inneholder mye mer forskjellig enn referansebrukene som skal være nokså homogene, er det satt opp omfang av en del produksjoner for fem av de tolv årene. Det er valgt å presentere de samme variablene for alle fylkene, selv om fylkene er forskjellige. Det mangler opplysninger om frukt-og-grønt-areal og geiter i tabellene.

Omfanget av de enkelte produksjonene slik det er vist i tabellene viser ikke gjennomsnittsstørrelsen for bruk med vedkommende produksjon, men er snarere et uttrykk for hvor mye den utgjør i det enkelte fylket. Når gjennomsnittlig kutall i Østfold i 2002 er 5,7 og i Finnmark 14,6 betyr ikke det at besetningene i Finnmark er større enn i Østfold, men at det er flest melkebruk i utvalget for Finnmark og mange andre produksjoner representert i Østfold.

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

For storfe er det valgt å ta med størrelser for årskyr, melkekvote og omsatt mengde storfeslakt. Slaktemengden er fra både melkeproduksjon og ensidig kjøttproduksjon og omfatter kjøtt av kyr og andre storfe. For sau er det oppgitt antall vinterfôrede. En kan normalt regne 25 – 35 kg kjøtt per vinterfôret dyr avhengig av rase, sommerbeite og grad av profesjonalisering. Omsatt kjøttmengde fra svin er bare fra dyr som benevnes som «slaktegris». Kjøtt fra avlsdyr utgjør andelsmessig mindre for svin enn for storfe. Det er heller ikke med noe mål for størrelse av smågrisproduksjonen, og noen bruk leverer bare smågris. Det er ikke med noe rent purkenav i Driftsgranskingene, men noen satellittbruk forekommer. Antall fjørfeslakt inkluderer alle typer, men er i hovedsak slaktekyllinger selv om det er innslag av ender og kalkuner. Høns som er levert til slakt og som man har mottatt oppgjør for vil også komme her. Dette utgjør nok en viss andel de første årene som er vist i tabellen, men er i hovedsak ført som «krepert» og ikke som «slaktet» de siste årene. Når det gjelder kornareal, så omfatter det i tillegg til de vanlige kornslagene også erter og åkerbønner som høstes tørre. Grasfrø er ikke medregnet.

9.15.5 Tabell referansebruk

Referansebruk 1	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Melk og storfeslakt. Landet</i>												
Antall deltagerbruk	444	432	430	427	412	422	414	388	365	341	318	302
Omfang, årskyr	14,7	15	15,4	16	16,2	16	17	18	19	20	21	22
Inntekter i alt	678 748	708 189	736 008	813 741	808 832	828 384	871 007	920 792	1 057 200	1 187 444	1 289 989	1 394 290
- Kostnader i alt	487 968	493 758	517 466	539 516	562 493	581 319	610 485	669 452	733 396	855 929	937 976	1 014 054
= Driftsoverskudd	190 780	214 431	218 542	274 225	246 339	247 065	260 522	251 340	323 804	331 515	352 013	380 236
+ Leid arbeid	77 706	77 876	78 927	68 954	71 716	73 877	76 981	77 125	83 932	93 375	98 724	107 155
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	28 507	29 133	32 606	34 175	27 904	20 521	21 324	25 596	34 130	51 978	43 902	43 403
- Jordbrukets andel av kår	2 783	2 889	3 038	3 253	2 818	3 156	3 085	3 005	3 091	3 800	4 235	4 372
= Vederlag til arbeid og egenkapital	237 196	260 285	261 825	305 751	287 333	297 265	313 094	299 864	370 515	369 112	402 600	439 616

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

/ Antall årsverk = Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	1,786 132 838	1,781 146 118	1,800 145 458	1,852 165 089	1,835 156 611	1,807 164 553	1,808 173 159	1,837 163 200	1,859 199 300	1,870 197 337	1,875 214 681	1,904 230 883
Referansebruk 2												
<i>Korn. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	93	90	92	89	86	90	89	89	93	88	96	93
Omfang, dekar korn	271	273	286	289	294	300	305	336	336	333	335	341
Inntekter i alt	338 850	353 050	353 683	373 590	396 310	405 767	413 506	429 525	432 347	446 040	460 805	467 418
- Kostnader i alt	239 499	258 088	272 763	275 572	290 835	295 867	315 295	324 920	337 829	357 678	385 619	374 767
= Driftsoverskudd	99 351	94 962	80 920	98 018	105 475	109 900	98 211	104 605	94 518	88 362	75 186	92 651
+ Leid arbeid	9 212	13 664	13 206	5 583	7 098	7 406	6 210	7 943	4 752	4 061	5 425	3 989
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	12 879	12 551	18 894	20 773	16 660	12 760	11 022	14 747	23 740	26 969	18 748	19 562
- Jordbrukets andel av kår	2 672	2 699	2 835	2 706	2 833	2 783	2 806	2 945	3 250	3 062	2 751	2 948
= Vederlag til arbeid og egenkapital	93 012	93 376	72 397	80 122	93 080	101 763	90 593	94 856	72 280	62 392	59 112	74 130
/ Antall årsverk = Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	0,563 165 149	0,577 161 961	0,606 119 484	0,571 140 252	0,554 167 872	0,567 179 324	0,547 165 653	0,528 179 681	0,488 148 010	0,495 125 944	0,448 131 876	0,425 174 229
Referansebruk 3												
<i>Sau. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	78	75	78	82	73	82	86	85	95	93	100	97
Omfang, vinterføra sauer	103	102	109	113,6	110,3	121	127	129	133	136	142	140
Inntekter i alt	277 352	301 978	295 846	309 966	313 065	355 971	379 636	411 337	465 011	509 342	523 974	545 485
- Kostnader i alt	198 410	202 895	216 162	225 045	237 751	262 623	285 659	305 567	339 772	358 692	377 484	393 892
= Driftsoverskudd	78 942	99 083	79 684	84 921	75 314	93 348	93 977	105 770	125 239	150 650	146 490	151 593
+ Leid arbeid	35 108	37 338	35 050	32 365	34 227	36 141	39 446	37 984	44 262	43 522	47 101	48 082

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	8 877	7 534	9 440	10 131	7 947	5 996	7 170	8 467	11 583	17 842	15 272	12 176
- Jordbrukets andel av kår	1 241	1 276	1 448	1 580	1 555	1 348	1 498	1 584	1 300	1 760	1 699	1 434
= Vederlag til arbeid og egenkapital	103 932	127 611	103 846	105 575	100 039	122 145	124 755	133 703	156 618	174 570	176 620	186 065
/ Antall årsverk	1,096	1,095	1,097	1,104	1,113	1,150	1,171	1,164	1,205	1,169	1,210	1,220
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	94 828	116 490	94 683	95 671	89 860	106 251	106 512	114 896	129 987	149 319	145 931	152 573

Referansebruk 4

Melkeproduksjon geit. Landet

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	26	26	28	26	25	26	22	24	21	20	23	22
Omfang, årsgeiter	75,5	75	75	77,9	78,2	77	79	80	82	87	90	101
Inntekter i alt	455 334	494 538	497 763	552 618	560 218	578 952	607 355	638 568	714 026	840 962	909 330	1 048 502
- Kostnader i alt	289 536	295 477	310 239	324 518	346 516	364 362	377 090	398 822	450 081	540 456	552 998	678 367
= Driftsoverskudd	165 798	199 061	187 524	228 100	213 702	214 590	230 265	239 746	263 945	300 506	356 332	370 135
+ Leid arbeid	61 421	60 984	63 191	54 376	61 810	59 781	63 733	59 945	72 993	64 065	89 381	108 394
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 379	18 041	21 046	22 455	19 569	12 774	10 810	12 596	18 805	28 340	25 143	34 082
- Jordbrukets andel av kår	1 151	936	969	1 198	673	860	1 163	1 141	1 179	2 528	3 095	3 692
= Vederlag til arbeid og egenkapital	206 689	241 068	228 700	258 823	255 270	260 737	282 025	285 954	316 954	363 703	417 475	440 755
/ Antall årsverk	1,490	1,477	1,551	1,558	1,559	1,521	1,605	1,643	1,737	1,729	1,704	1,712
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	138 755	163 237	147 497	166 097	163 760	171 379	175 730	174 006	182 459	210 355	244 988	257 503

Referansebruk 5

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

<i>Svin og korn. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	41	47	46	45	40	40	41	40	39	38	37	37
Omfang, avlssvin	28	32,4	34,6	33,9	38,5	40	39	44	45	46	45	44
Omfang, dekar korn	256	269	266	263	276	282	310	333	352	357	353	354
Inntekter i alt	1 097	1 167	1 487	1 580	1 630	1 624	1 837	1 873	2 217	2 413	2 409	2 590
	443	853	208	423	457	017	539	712	854	366	951	712
- Kostnader i alt	881 526	948 193	1 175	1 196	1 270	1 307	1 445	1 524	1 659	1 923	2 045	2 134
			547	065	672	511	173	242	077	051	944	757
= Driftsoverskudd	215 917	219 660	311 661	384 358	359 785	316 506	392 366	349 470	558 777	490 315	364 007	455 955
+ Leid arbeid	66 279	69 249	70 174	65 441	55 701	66 186	69 538	66 505	80 626	85 835	91 233	102 419
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	47 206	50 938	60 243	63 722	56 047	42 857	44 362	56 700	82 771	116 490	81 440	86 804
- Jordbrukets andel av kår	4 717	5 762	6 648	7 160	7 181	5 737	4 005	3 166	4 763	3 869	4 582	4 151
= Vederlag til arbeid og egenkapital	230 273	232 209	314 944	378 917	352 258	334 098	413 537	356 109	551 869	455 791	369 218	467 419
/ Antall årsverk	1,523	1,559	1,558	1,587	1,549	1,595	1,635	1,634	1,622	1,681	1,704	1,711
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	151 177	148 903	202 208	238 764	227 482	209 450	252 892	217 917	340 193	271 094	216 738	273 254
Referansebruk 6												
<i>Egg og planteprodukter. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	13	14	12	12	12	13	13	13	13	13	15	13
Omfang, verpehøner	2102	2 290	2 567	2 788	3 353	3454	4 117	4 551	4 160	4 645	5 608	7 188
Omfang, dekar korn	161	171	207	201	215	164	155	151	142	139	196	209
Inntekter i alt	705 533	728 793	887 147	987 608	1 302	1 290	1 488	1 297	1 252	1 777	2 170	2 470
					322	515	495	861	461	580	981	776
- Kostnader i alt	588 257	639 854	734 003	790 001	979 621	976 732	1 218	1 064	1 035	1 437	1 829	2 074
							576	874	832	977	067	403
= Driftsoverskudd	117 276	88 939	153 144	197 607	322 701	313 783	269 919	232 987	216 629	339 603	341 914	396 373
+ Leid arbeid	41 416	43 456	42 912	44 178	79 670	85 926	145 814	72 022	57 359	128 407	188 059	122 661

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 572	23 331	28 287	38 638	44 065	27 629	39 841	47 322	61 716	73 535	83 245	117 824
- Jordbrukets andel av kår	2 705	2 790	3 414	3 495	3 154	1 341	263	1 515	1 600	2 303	1 574	3 014
= Vederlag til arbeid og egenkapital	133 415	106 274	164 355	199 652	355 152	370 739	375 629	256 172	210 672	392 172	445 154	398 196
/ Antall årsverk	0,956	0,922	1,083	1,276	1,479	1,464	1,930	1,345	1,110	1,675	1,771	1,626
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	139 517	115 248	151 712	156 415	240 196	253 245	194 673	190 426	189 790	234 085	251 319	244 891
Referansebruk 7												
<i>Poteter og korn. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	17	15	13	14	15	18	17	15	14	13	15	14
Omfang, dekar poteter	86	90	96	82	95	107	80	79	86	103	87	113
Omfang, dekar korn	261	259	264	291	266	310	248	283	287	335	349	423
Inntekter i alt	770 053	705 395	694 945	699 599	884 844	990 151	702 722	757 038	767 453	1 058 751	1 086 023	1 413 191
- Kostnader i alt	478 863	501 496	516 024	499 245	614 158	686 364	514 839	569 710	582 348	749 419	816 059	1 077 354
= Driftsoverskudd	291 190	203 899	178 921	200 354	270 686	303 787	187 883	187 328	185 105	309 332	269 964	335 837
+ Leid arbeid	64 999	69 134	69 246	57 360	71 494	61 103	47 070	30 875	32 170	47 463	46 352	80 942
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	27 352	33 724	22 964	24 259	20 692	17 878	13 447	10 573	17 146	43 195	27 520	40 002
- Jordbrukets andel av kår	3 871	5 486	6 039	7 103	4 919	13 206	3 084	3 778	3 660	3 543	2 682	4 469
= Vederlag til arbeid og egenkapital	324 966	233 823	219 164	226 352	316 569	333 806	218 422	203 852	196 469	310 057	286 114	372 308
/ Antall årsverk	1,463	1,388	1,269	1,321	1,476	1,238	1,079	1,048	1,204	1,254	1,278	1,477
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	222 133	168 428	172 658	171 296	214 495	269 528	202 507	194 471	163 208	247 215	223 963	252 076

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Referansebruk 8 <i>Storfeslakt/ammeku. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	13	16	17	26	30	31	29	45	47	33	29	37
Omfang, ammekyr	14	12	11	12,1	14	17	18	17	18	25	26	28
Inntekter i alt	400 989	387 853	357 841	392 175	424 804	461 585	467 249	508 820	572 414	721 540	812 529	909 701
- Kostnader i alt	371 771	337 045	318 498	316 435	348 631	366 309	365 602	420 176	471 588	574 405	650 088	712 503
= Driftsoverskudd	29 218	50 808	39 343	75 740	76 173	95 276	101 647	88 644	100 826	147 135	162 441	197 198
+ Leid arbeid	33 331	33 381	33 031	20 982	24 995	28 938	28 638	27 710	30 355	35 485	49 540	59 744
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	18 609	16 913	18 400	21 533	20 913	15 326	10 135	21 232	26 125	43 315	28 002	37 490
- Jordbrukets andel av kår	2 613	2 398	3 021	4 778	4 057	3 255	3 746	3 892	3 787	5 145	4 135	3 438
= Vederlag til arbeid og egenkapital	41 327	64 878	50 953	70 411	76 198	105 633	116 404	91 230	101 269	134 161	179 844	216 014
/ Antall årsverk	1,126	1,014	0,899	0,944	0,931	1,012	1,021	1,054	1,101	1,245	1,262	1,262
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	36 707	63 957	56 648	74 617	81 831	104 388	114 055	86 584	91 949	107 761	142 531	171 197
Referansebruk 9 <i>Frukt/bær. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	18	18	18	19	16	19	19	23	23	25	24	25
Omfang, dekar frukt og bær	37	39	36	38	38	37	40	39	40	47	48	48
Omfang, vinterfôra sauer	16	16	16	16,8	16,8	12	13	13	12	8	8	8
Inntekter i alt	277 780	367 783	301 030	419 024	407 942	470 478	424 626	519 375	518 573	671 866	743 124	731 866
- Kostnader i alt	188 156	217 893	208 595	199 839	218 855	272 326	289 574	326 566	323 733	411 530	469 405	447 408
= Driftsoverskudd	89 624	149 890	92 435	219 185	189 087	198 152	135 052	192 809	194 840	260 336	273 719	284 458
+ Leid arbeid	47 698	60 347	61 367	36 346	40 589	75 303	80 883	112 848	96 813	134 256	174 456	149 158
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	6 703	4 370	4 643	6 012	4 006	595	4 222	4 129	6 853	14 995	9 751	10 001

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av kår	2 004	1 917	2 336	2 299	2 076	2 260	1 974	1 495	1 345	2 661	2 425	1 875
= Vederlag til arbeid og egenkapital	128 615	203 950	146 823	247 220	223 549	266 600	209 739	300 033	283 455	376 936	435 999	421 740
/ Antall årsverk	1,369	1,565	1,546	1,618	1,547	1,576	1,546	1,767	1,494	1,807	1,809	1,736
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	93 944	130 292	94 955	152 753	144 494	169 204	135 636	169 752	189 690	208 655	240 988	243 008

Referansebruk 10

*Fjorfekjøtt og
planteprodukter.
Landet*

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	-	-	-	-	-	-	13	16	16	15	14	15
Omfang, fjorfeslakt	-	-	-	-	-	-	66 077	80 311	85 823	80 383	73 657	82 221
Inntekter i alt	-	-	-	-	-	-	1 949	2 133	2 474	2 650	2 544	2 654
							733	140	769	034	999	349
- Kostnader i alt	-	-	-	-	-	-	1 649	1 773	2 038	2 229	2 294	2 281
							022	034	025	970	996	870
= Driftsoverskudd	-	-	-	-	-	-	300 711	360 106	436 744	420 064	250 003	372 479
+ Leid arbeid	-	-	-	-	-	-	72 852	60 388	63 408	67 923	78 191	67 204
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	-	-	-	-	-	-	48 819	46 291	72 252	92 503	79 753	57 469
- Jordbrukets andel av kår	-	-	-	-	-	-	2 662	3 259	5 211	3 210	3 282	3 322
= Vederlag til arbeid og egenkapital	-	-	-	-	-	-	322 082	370 944	422 689	392 274	245 159	378 892
/ Antall årsverk	-	-	-	-	-	-	1,529	1,342	1,286	1,174	1,140	1,082
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	-	-	-	-	-	-	210 649	276 410	328 778	334 139	215 082	350 228

Referansebruk 11

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Økologisk melk og storfeslakt. Landet</i>												
Antall deltagerbruk	-	-	-	-	-	-	16	30	25	23	27	26
Omfang, årskyr	-	-	-	-	-	-	22	19	19	20	23	23
Inntekter i alt	-	-	-	-	-	-	1 020 307	912 052	1 024 065	1 165 733	1 357 642	1 443 459
- Kostnader i alt	-	-	-	-	-	-	750 380	658 939	724 956	851 802	947 702	1 070 044
= Driftsoverskudd	-	-	-	-	-	-	269 927	253 113	299 109	313 931	409 940	373 415
+ Leid arbeid	-	-	-	-	-	-	115 361	91 846	102 261	146 444	134 484	146 541
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	-	-	-	-	-	-	39 152	28 853	36 630	48 058	44 981	44 889
- Jordbrukets andel av kår	-	-	-	-	-	-	2 306	2 612	2 557	2 902	4 417	4 291
= Vederlag til arbeid og egenkapital	-	-	-	-	-	-	343 830	313 494	362 183	409 415	495 026	470 776
/ Antall årsverk	-	-	-	-	-	-	1,802	1,902	1,902	1,892	1,855	1,963
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	-	-	-	-	-	-	190 844	164 832	190 432	216 377	266 897	239 873
Referansebruk 12 (før 2005: nr. 10)												
<i>Melk (de 1/3 minste melkebrukene)</i>												
Antall deltagerbruk	273	250	229	204	182	186	171	146	123	101	106	101
Omfang, årskyr	11,4	11,5	11,6	11,6	11,6	12	12	12	12	12	13	12
Inntekter i alt	552 266	579 151	575 616	621 691	614 354	634 956	639 469	646 423	719 851	739 049	828 951	883 014
- Kostnader i alt	386 926	389 907	402 383	407 906	427 797	447 763	453 292	471 581	501 629	530 773	617 097	629 224
= Driftsoverskudd	165 340	189 244	173 233	213 785	186 557	187 193	186 177	174 842	218 222	208 276	211 854	253 790
+ Leid arbeid	62 665	59 551	62 345	54 748	57 973	57 505	59 031	59 647	60 239	64 735	78 506	80 883
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 107	21 197	22 592	21 644	20 436	15 457	14 435	15 873	18 378	22 513	21 063	18 329

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av kår	2 122	2 030	2 088	2 187	2 102	2 272	2 034	1 861	1 630	2 483	2 620	2 869
= Vederlag til arbeid og egenkapital	203 776	225 568	210 898	244 702	221 992	226 969	228 739	216 755	258 453	248 015	266 677	313 475
/ Antall årsverk	1,631	1,622	1,610	1,665	1,644	1,617	1,603	1,618	1,578	1,541	1,598	1,575
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	124 904	139 079	130 975	146 965	134 995	140 381	142 672	133 929	163 752	160 896	166 843	199 092
* Het "Melk og storfeslakt, < 15 årskyr. Landet" før 2009												
Referansebruk 13 (før 2005: nr. 11)												
Melk (de 1/3 største melkebrukene)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	171	171	201	223	230	236	243	242	242	240	106	101
Omfang, årskyr	21	19,8	19,9	20,1	19,8	20	21	22	23	24	32	33
Inntekter i alt	880 678	884 274	918 451	989 663	963 133	981 777	1 033 852	1 086 542	1 228 651	1 376 426	1 898 714	2 033 812
- Kostnader i alt	649 284	636 411	648 586	659 913	669 079	686 584	721 104	788 827	851 196	992 770	1 398 820	1 515 678
= Driftsoverskudd	231 394	247 863	269 865	329 750	294 054	295 193	312 748	297 715	377 455	383 656	499 894	518 134
+ Leid arbeid	101 719	103 047	97 819	81 950	82 591	86 780	89 612	87 670	95 975	105 427	122 651	130 404
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	38 866	40 375	44 453	46 187	33 838	24 461	26 149	31 455	42 374	65 115	86 034	87 680
- Jordbrukets andel av kår	3 859	4 121	4 165	4 260	3 383	3 861	3 830	3 695	3 861	4 283	6 184	5 717
= Vederlag til arbeid og egenkapital	290 388	306 414	319 066	361 253	339 424	353 651	372 381	350 235	427 195	419 685	530 327	555 141
/ Antall årsverk	2,032	1,999	2,016	2,022	1,986	1,956	1,953	1,969	2,003	2,009	2,173	2,210
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	142 907	153 248	158 257	178 642	170 916	180 844	190 686	177 865	213 308	208 880	244 064	251 161

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

* *Het "Melk og storfeslakt, > 15 årskyr. Landet" før 2009*

Referansebruk 14
(før 2005: nr 12 og 13)

<i>Melk (de 25 største melkebrukene)</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	-	40	40	40	40	40	40	40	40	40	25	25
Omfang, årskyr	-	27	27,4	28,4	27,7	29	31	35	37	40	47	48
Inntekter i alt	-	1 114	1 159	1 301	1 220	1 257	1 371	1 532	1 824	2 131	2 578	2 808
		309	540	447	356	627	042	422	678	531	711	261
- Kostnader i alt	-	827 677	840 356	881 805	859 262	916 755	966 663	1 175	1 340	1 637	1 982	2 139
								293	287	704	715	625
= Driftsoverskudd	-	286 632	319 184	419 642	361 094	340 872	404 379	357 129	484 391	493 827	595 996	668 636
+ Leid arbeid	-	132 170	119 991	108 362	101 297	119 672	108 638	125 412	119 964	139 980	129 939	132 095
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	-	67 000	77 139	83 213	49 777	33 023	40 140	53 645	88 703	151 989	159 752	175 015
- Jordbrukets andel av kår	-	6 805	5 794	6 235	3 780	4 585	4 258	4 063	5 709	5 096	8 185	9 329
= Vederlag til arbeid og egenkapital	-	344 997	356 242	438 556	408 834	422 936	468 619	424 833	509 943	476 722	557 998	616 387
/ Antall årsverk	-	2,205	2,174	2,236	2,253	2,243	2,158	2,292	2,406	2,356	2,238	2,386
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	-	156 438	163 850	196 154	181 453	188 528	217 128	185 387	211 950	202 382	249 275	258 345

* *Het "Melk og storfeslakt, 40 største melkebruk. Landet" før 2009*

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Referansebruk 15
(før 2005: nr 12 og 13)

<i>Melk og storfeslakt. Østlandets flatbygder</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	50	41	36	36	33	30	30	29	30	33	29	28
Omfang, årskyr	17,8	17,8	18,7	19,8	20,2	21	20	20	22	23	23	24
Inntekter i alt	874 626	899 245	961 767	1 063 589	1 052 960	1 048 218	1 017 538	1 051 283	1 218 194	1 374 191	1 497 340	1 616 615
- Kostnader i alt	666 664	680 205	736 207	765 679	812 071	799 146	756 241	803 540	910 501	1 040 076	1 151 684	1 246 713
= Driftsoverskudd	207 962	219 040	225 560	297 910	240 889	249 072	261 297	247 743	307 693	334 115	345 656	369 902
+ Leid arbeid	101 548	104 070	101 130	96 833	102 996	120 829	109 214	100 277	120 961	140 582	149 033	159 348
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 625	40 577	43 894	49 626	36 084	28 834	31 539	32 286	40 760	54 624	38 268	38 796
- Jordbrukets andel av kår	5 814	6 124	5 696	6 376	4 251	3 908	2 820	2 243	2 737	3 001	2 621	3 136
= Vederlag til arbeid og egenkapital	263 071	276 409	277 100	338 741	303 550	337 159	336 152	313 491	385 157	417 072	453 800	487 318
/ Antall årsverk	2,071	2,018	1,989	1,919	2,024	1,937	1,880	1,920	1,932	1,946	1,978	2,046
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	127 030	136 963	139 299	176 547	149 987	174 051	178 784	163 295	199 331	214 285	229 449	238 236

Referansebruk 16
(før 2005: nr 13 og 14)

<i>Melk og storfeslakt. Østlandets andre bygder</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	68	65	66	70	72	77	76	71	64	58	51	46
Omfang, årskyr	13,8	13,6	14,7	15	14,9	15	15	16	17	18	19	19
Inntekter i alt	665 975	694 946	694 448	751 331	747 513	767 178	795 049	831 441	954 713	1 071 897	1 173 517	1 271 362

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Kostnader i alt	463 759	465 188	498 259	501 118	525 825	533 172	564 161	609 514	670 957	757 846	834 861	900 786
= Driftsoverskudd	202 216	229 758	196 189	250 213	221 688	234 006	230 888	221 927	283 756	314 051	338 656	370 576
+ Leid arbeid	68 224	70 655	72 565	59 315	67 504	68 826	69 016	71 253	80 967	88 847	101 540	107 172
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 290	22 512	24 202	24 376	20 643	15 286	14 672	16 898	22 958	34 151	28 992	27 476
- Jordbrukets andel av kår	3 123	3 641	4 193	4 111	3 960	4 825	4 816	4 412	4 272	5 337	6 227	6 592
= Vederlag til arbeid og egenkapital	245 027	274 260	240 359	281 041	264 589	282 721	280 416	271 870	337 493	363 410	404 977	443 680
/ Antall årsverk	1,841	1,833	1,854	1,885	1,868	1,816	1,771	1,793	1,848	1,854	1,835	1,843
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	133 090	149 662	129 622	149 129	141 662	155 661	158 362	151 632	182 656	195 993	220 668	240 762
Referansebruk 17 (før 2005: nr 14 og 15)												
<i>Melk og storfeslakt. Agder/Rogaland, Jæren</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	25	23	24	23	20	21	22	24	20	18	17	16
Omfang, årskyr	22,5	24,6	24,5	25,7	24,9	26	26	30	34	34	34	31
Inntekter i alt	796 225	870 910	912 567	1 044 774	985 875	1 005 162	1 058 298	1 237 341	1 533 781	1 663 632	1 783 431	1 609 166
- Kostnader i alt	553 544	608 444	624 774	663 834	647 399	696 042	722 387	921 995	1 081 675	1 185 920	1 284 909	1 153 145
= Driftsoverskudd	242 711	262 466	287 823	380 940	338 476	309 120	335 911	315 346	452 106	477 712	498 522	456 021
+ Leid arbeid	92 024	110 445	98 268	92 333	78 122	76 969	77 410	87 943	84 634	77 188	88 288	74 818
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	37 534	43 357	50 025	53 854	38 397	24 576	30 173	42 007	55 157	93 863	62 442	65 435
- Jordbrukets andel av kår	5 297	5 641	5 637	4 979	4 532	3 931	3 204	3 442	2 346	878	939	1 978
= Vederlag til arbeid og egenkapital	291 904	323 913	330 429	414 440	373 669	357 582	379 944	357 840	479 237	460 159	523 429	463 426

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

/ Antall årsverk = Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	1,855 157 366	1,926 168 144	1,952 169 264	2,037 203 470	2,042 182 967	2,075 172 346	1,959 193 913	1,943 184 160	2,194 218 427	2,027 227 004	1,846 283 620	1,738 266 611
Referansebruk 18 (før 2005: nr 15 og 16)												
<i>Melk og storfeslakt. Agder/Rogaland, andre bygder</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	43	44	43	47	48	44	43	42	38	35	33	29
Omfang, årskyr	12,9	13,7	14,5	14,8	14,8	15	18	17	18	20	19	19
Inntekter i alt	642 438	654 829	697 856	750 793	731 948	772 549	904 517	865 095	957 058	1 092 821	1 183 959	1 253 203
- Kostnader i alt	498 230	482 093	502 018	509 115	535 245	569 669	654 471	655 026	688 162	811 884	901 420	949 430
= Driftsoverskudd	144 208	172 736	195 838	241 678	196 703	202 880	250 046	210 069	268 896	280 937	282 539	303 773
+ Leid arbeid	76 612	75 786	73 505	58 978	61 768	66 169	81 141	80 779	82 459	85 290	77 344	106 181
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	31 631	32 833	39 147	41 782	33 789	25 565	31 670	31 245	45 263	69 635	63 117	49 187
- Jordbrukets andel av kår	1 905	1 408	1 957	2 067	2 010	2 155	1 752	1 672	728	1 086	1 431	1 736
= Vederlag til arbeid og egenkapital	187 284	214 281	228 239	256 807	222 672	241 329	297 765	257 931	305 364	295 506	295 335	359 031
/ Antall årsverk = Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	1,613 116 124	1,644 130 362	1,734 131 636	1,789 143 578	1,675 132 955	1,672 144 328	1,737 171 412	1,745 147 836	1,669 182 921	1,679 175 987	1,696 174 143	1,737 206 745
Referansebruk 19 (før 2005: nr 16 og 17)												

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

<i>Melk og storfeslakt. Vestlandet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	81	83	84	85	78	84	79	68	67	63	60	61
Omfang, årskyr	13,1	13,3	13,4	14,1	14,6	15	15	18	18	19	20	21
Inntekter i alt	572 877	605 091	629 822	698 911	706 261	747 505	763 081	843 793	960 449	1 060 584	1 185 014	1 286 941
- Kostnader i alt	405 325	414 721	438 570	468 643	493 154	523 990	533 954	595 932	651 961	764 244	857 657	929 412
= Driftsoverskudd	167 552	190 370	191 252	230 268	213 107	223 515	229 127	247 861	308 488	296 340	327 357	357 529
+ Leid arbeid	63 325	63 624	69 894	58 601	57 375	60 409	60 112	61 041	67 897	70 978	76 306	86 477
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	20 307	20 990	25 143	28 495	24 895	16 893	17 063	21 851	24 883	41 873	41 925	41 484
- Jordbrukets andel av kår	2 022	2 243	2 756	3 339	2 988	3 011	2 936	3 001	4 047	4 879	5 522	4 877
= Vederlag til arbeid og egenkapital	208 548	230 761	233 247	257 035	242 599	264 020	269 240	284 050	347 455	320 566	356 216	397 645
/ Antall årsverk	1,566	1,565	1,574	1,678	1,663	1,617	1,654	1,752	1,771	1,755	1,795	1,803
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	133 184	147 470	148 169	153 224	145 892	163 243	162 761	162 151	196 161	182 657	198 436	220 582
 Referansebruk 20 (før 2005: nr 18)												
<i>Melk og storfeslakt. Trøndelag</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk		105	104	99	92	94	93	84	78	70	66	63
Omfang, årskyr		15,4	15,8	16,2	16,3	16	17	19	19	21	22	23
Inntekter i alt		694 239	741 979	819 304	817 511	818 244	891 600	921 267	1 084 692	1 208 457	1 293 311	1 434 315
- Kostnader i alt		480 456	508 339	527 561	547 993	562 039	610 386	652 420	729 128	867 168	907 026	1 031 961
= Driftsoverskudd		213 783	233 640	291 743	269 518	256 205	281 214	268 847	355 564	341 289	386 285	402 354
+ Leid arbeid		78 765	80 052	70 462	74 439	74 017	82 388	78 178	82 660	98 078	94 018	101 183
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter		25 655	28 274	26 719	21 654	16 690	16 973	21 995	33 111	49 989	40 164	41 048

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av kår	2 878	2 930	3 123	2 784	3 537	3 687	3 973	4 318	5 834	6 555	6 429
= Vederlag til arbeid og egenkapital	246 015	282 488	332 363	319 519	309 995	342 942	321 057	400 795	383 544	433 584	456 060
/ Antall årsverk	1,829	1,844	1,894	1,882	1,859	1,874	1,901	1,913	1,979	2,012	2,063
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	144 323	153 231	175 504	169 742	166 747	182 975	168 905	209 481	193 767	215 507	221 022

Referansebruk 21
(før 2005: nr 19)

*Melk og storfeslakt.
Nord - Norge*

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	73	71	73	67	69	72	71	70	68	64	62	59
Omfang, årskyr	13,3	13,8	13,9	14,8	15,4	16	16	17	17	18	19	20
Inntekter i alt	689 641	729 751	739 393	848 447	863 210	889 708	901 998	957 541	1 063 736	1 217 720	1 311 611	1 465 368
- Kostnader i alt	481 602	494 394	504 573	544 342	573 460	607 772	622 459	688 617	722 021	859 123	957 840	1 054 380
= Driftsoverskudd	208 039	235 357	234 820	304 105	289 750	281 936	279 539	268 924	341 715	358 597	353 771	410 988
+ Leid arbeid	74 161	75 448	79 355	73 923	78 797	79 052	80 921	81 950	88 264	99 014	113 825	119 377
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	35 647	37 382	41 123	44 570	37 656	28 818	26 709	31 997	41 608	60 956	52 000	56 182
- Jordbrukets andel av kår	1 387	1 207	812	648	538	684	896	836	643	987	1 226	1 719
= Vederlag til arbeid og egenkapital	245 166	272 216	272 240	332 810	330 353	331 486	332 855	318 041	387 728	395 677	414 370	472 464
/ Antall årsverk	1,795	1,817	1,844	1,921	1,893	1,895	1,899	1,874	1,871	1,901	1,896	1,947
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	136 608	149 855	147 672	173 211	174 492	174 890	175 262	169 738	207 230	208 162	218 495	242 610

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Referansebruk 22
(før 2005: nr 20)

<i>Korn, < 400 dekar korn. Østlandet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	67	64	64	57	53	58	56	57	61	56	61	56
Omfang, dekar korn	222	216	226	229	224	226	211	234	236	233	232	231
Inntekter i alt	263 630	264 991	260 467	281 082	290 731	293 871	282 508	298 163	301 019	309 031	327 659	316 527
- Kostnader i alt	193 786	203 386	208 075	219 217	233 014	230 142	231 002	242 277	256 323	263 432	289 974	278 622
= Driftsoverskudd	69 844	61 605	52 392	61 865	57 717	63 729	51 506	55 886	44 696	45 599	37 685	37 894
+ Leid arbeid	7 242	11 678	7 036	3 311	3 975	4 195	2 226	2 741	2 284	2 575	887	1 238
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	10 858	10 492	16 680	16 770	12 272	10 823	8 051	12 639	21 421	21 844	17 168	16 685
- Jordbrukets andel av kår	2 577	2 606	2 639	2 254	2 528	2 372	2 506	2 533	3 449	2 549	2 521	2 326
= Vederlag til arbeid og egenkapital	63 651	60 185	40 109	46 152	46 892	54 729	43 175	43 455	22 110	23 781	18 883	20 121
/ Antall årsverk	0,478	0,506	0,518	0,496	0,455	0,471	0,423	0,404	0,380	0,409	0,356	0,344
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	133 050	119 037	77 469	92 959	102 995	116 197	102 125	107 472	58 193	58 114	53 108	58 462

Referansebruk 23
(før 2005: nr 21)

<i>Korn, > 400 dekar korn. Østlandet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	17	16	17	17	17	18	21	19	20	19	21	22
Omfang, dekar korn	522	510	491	486	512	541	556	659	673	689	692	670
Inntekter i alt	650 615	738 695	708 680	723 936	733 388	806 185	802 858	861 338	889 467	921 280	920 289	917 514
- Kostnader i alt	447 721	513 629	539 925	522 933	538 915	557 365	586 093	611 693	644 485	718 078	753 131	700 490
= Driftsoverskudd	202 894	225 066	168 755	201 003	234 473	248 820	216 765	249 645	244 982	203 202	167 158	217 024
+ Leid arbeid	17 336	26 018	32 541	11 967	15 212	17 291	15 585	24 824	12 733	9 657	17 325	13 035
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	21 998	21 342	23 484	28 537	27 684	17 883	15 630	14 285	27 963	38 907	23 666	25 827

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Jordbrukets andel av kår	3 090	2 956	2 977	3 479	3 451	3 935	3 070	3 917	2 287	3 055	2 162	2 679
= Vederlag til arbeid og egenkapital	195 142	226 786	174 835	180 954	218 550	244 293	213 650	256 267	227 465	170 897	158 655	201 553
/ Antall årsverk	0,891	0,910	0,981	0,900	0,867	0,893	0,846	0,853	0,850	0,789	0,733	0,647
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	219 097	249 252	178 286	201 121	252 173	273 662	252 682	300 389	267 649	216 556	216 508	311 445

Referansebruk 24
(før 2005: nr 22)

<i>Korn og korn/svin. Trøndelag</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	20	20	22	27	27	26	25	25	24	26	27	28
Omfang, dekar korn	250	256	261	258	264	274	278	289	287	301	300	311
Omfang, avlssvin	18	21	19	15,7	15,9	20	22	22	23	22	22	22
Inntekter i alt	747 049	747 923	791 093	769 688	765 269	877 244	952 501	983 235	1 105 302	1 191 883	1 192 275	1 203 035
- Kostnader i alt	558 342	592 116	585 868	531 962	531 921	654 579	697 909	750 397	783 244	901 702	954 711	918 641
= Driftsoverskudd	188 707	155 807	205 225	237 726	233 348	222 665	254 592	232 838	322 058	290 181	237 564	284 394
+ Leid arbeid	37 150	42 770	43 222	26 572	25 964	40 250	33 962	34 792	41 632	44 526	39 698	36 696
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 661	26 005	32 055	30 930	24 518	22 890	28 639	36 389	48 068	73 082	48 000	44 369
- Jordbrukets andel av kår	1 432	2 310	3 631	3 442	3 321	3 903	4 426	4 311	4 329	7 274	6 733	7 386
= Vederlag til arbeid og egenkapital	204 764	170 262	212 761	229 926	231 473	236 122	255 489	226 930	311 293	254 351	222 529	269 335
/ Antall årsverk	1,149	1,146	1,070	0,943	0,966	1,047	1,074	1,088	1,079	1,092	1,037	1,007
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	178 159	148 553	198 762	243 801	239 656	225 489	237 949	208 509	288 466	232 892	214 619	267 595

Referansebruk 25
(før 2005: nr 24)

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

<i>Sau. Vestlandet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	19	18	18	20	19	17	18	16	19	19	25	25
Omfang, vinterfôra sauer	75	77	83	81	88	96	101	103	101	100	128	125
Inntekter i alt	194 415	202 480	191 128	198 155	209 374	242 446	270 949	299 585	339 638	375 419	428 241	452 364
- Kostnader i alt	139 876	147 785	162 418	161 516	170 950	196 411	210 041	228 997	256 800	256 219	318 935	343 315
= Driftsoverskudd	54 539	54 695	28 710	36 639	38 424	46 035	60 908	70 588	82 838	119 200	109 306	109 049
+ Leid arbeid	26 648	24 500	25 338	24 002	26 183	30 110	29 782	33 753	31 597	32 901	43 331	43 835
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	4 906	7 554	8 125	7 484	7 218	3 561	5 093	6 511	7 915	7 284	12 259	9 893
- Jordbrukets andel av kår	1 198	1 688	2 190	2 018	2 216	1 821	1 426	1 650	1 323	1 271	1 396	1 654
= Vederlag til arbeid og egenkapital	75 083	69 953	43 733	51 139	55 173	70 763	84 171	96 180	105 197	143 546	138 982	141 337
/ Antall årsverk	0,953	0,908	0,925	0,967	1,005	1,022	1,079	1,075	1,073	0,994	1,187	1,216
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	78 780	77 018	47 293	52 858	54 876	69 225	77 999	89 442	98 024	144 407	117 088	116 206
Referansebruk 26 (før 2005: nr 25)												
<i>Sau. Nord - Norge</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	20	19	18	19	17	17	16	16	20	19	18	19
Omfang, vinterfôra sauer	106	98	103	107,4	121,5	136	142	146	155	171	165	166
Inntekter i alt	296 545	306 461	312 107	319 549	370 176	439 403	457 340	494 401	535 555	645 776	633 929	691 030
- Kostnader i alt	222 496	215 815	229 681	230 792	261 806	302 165	329 268	331 574	360 478	432 389	425 607	460 834
= Driftsoverskudd	74 049	90 646	82 426	88 757	108 370	137 238	128 072	162 827	175 077	213 387	208 322	230 196
+ Leid arbeid	44 791	43 061	37 016	27 288	39 435	47 876	58 214	49 148	52 995	57 075	61 726	59 763
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	11 865	7 068	8 556	7 736	7 212	6 342	5 364	8 321	14 417	24 533	19 248	12 453
- Jordbrukets andel av kår	944	888	1 202	741	401	426	283	208	169	633	610	669

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

= Vederlag til arbeid og egenkapital	106 031	125 751	109 684	107 568	140 192	178 346	180 639	203 446	213 486	245 296	250 190	276 837
/ Antall årsverk	1,143	1,066	1,031	1,029	1,155	1,189	1,186	1,144	1,247	1,313	1,255	1,286
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	92 771	118 010	106 367	104 564	121 377	149 976	152 321	177 810	171 178	186 858	199 309	215 331
Referansebruk 27 (før 2005: nr 23)												
<i>Sau (de 25 største sauebrukene). Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall deltagerbruk	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Omfang, vinterføra sauer	166	160	166	179,1	170,6	183	197	205	223	229	237	230
Inntekter i alt	412 570	442 843	438 010	436 751	460 690	521 611	561 787	627 797	739 646	816 930	834 833	873 622
- Kostnader i alt	288 831	292 355	285 632	303 839	325 545	366 554	413 406	427 148	523 848	543 988	552 525	575 031
= Driftsoverskudd	123 739	150 488	152 378	132 912	135 145	155 057	148 381	200 649	215 798	272 942	282 308	298 591
+ Leid arbeid	56 721	60 142	48 511	45 699	54 412	46 845	50 229	47 318	59 495	62 946	65 652	67 078
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 361	10 180	12 238	9 821	10 967	8 179	13 289	17 068	32 376	37 291	29 530	23 981
- Jordbrukets andel av kår	761	1 143	1 457	1 419	1 567	639	2 196	2 488	2 549	2 121	3 252	2 475
= Vederlag til arbeid og egenkapital	165 338	199 307	187 194	167 371	177 023	193 084	183 125	228 411	240 368	296 476	315 178	339 213
/ Antall årsverk	1,482	1,387	1,403	1,295	1,332	1,385	1,385	1,391	1,441	1,390	1,560	1,567
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	111 554	143 676	133 454	129 205	132 929	139 429	132 185	164 232	166 847	213 255	202 051	216 407
Referansebruk 28												
<i>Samdrift melkeproduksjon. Landet</i>	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Antall deltagerbruk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	34
Omfang, årskyr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	42
Inntekter i alt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 560	2 749
												325	024
- Kostnader i alt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 822	1 972
												305	340
= Driftsoverskudd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	738 020	776 684
+ Leid arbeid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110 960	113 918
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	104 033	117 032
- Jordbrukets andel av kår	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 559	8 494
= Vederlag til arbeid og egenkapital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	736 388	765 076
/ Antall årsverk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,616	2,683
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	281 466	285 107

9.15.6 Driftsgranskingene

Østfold	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	54	52	54	55	55	54	54	56	57	53	53	47
Inntekter i alt	811 335	893 100	1 048 959	1 158 974	1 136 389	1 103 347	1 147 067	1 193 720	1 337 668	1 441 222	1 434 202	1 528 701
- Kostnader i alt	627 487	665 192	790 107	858 643	856 760	824 283	880 134	949 407	1 028 115	1 132 259	1 229 813	1 257 902
= Driftsoverskudd	183 847	227 908	258 852	300 331	279 629	279 064	266 933	244 313	309 553	308 962	204 389	270 799
Leid arbeid	63 580	66 641	52 703	66 600	52 838	57 792	52 192	56 164	59 878	63 405	62 038	76 990
Vederlag til arbeid og EK	208 232	252 659	263 111	314 926	290 981	307 770	290 745	267 342	318 971	311 723	207 698	289 725
/ Antall årsverk	1,466	1,413	1,362	1,420	1,302	1,349	1,315	1,272	1,255	1,221	1,212	1,206
= Vederlag til A & EK per årsverk	142 081	178 809	193 248	221 855	223 412	228 138	221 115	210 160	254 103	255 386	171 379	240 244

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Sum arb.timer	2704	2607	2512	2619	2403	2489	2426	2347	2316	2252	2236	2225
Omfang:												
Årskyr	6,0			5,7			5,5			5,5		5,7
Melkekvote, liter	35 655			32 725			34 052			35 495		39 104
Vinterfôra sauer	0			0			1			1		1
Omsatt kg storfekjøtt	2391			1993			2066			1838		1914
Omsatt kg svinekjøtt	5195			9398			7439			8100		6091
Omsatt kg egg	4286			3893			5421			5737		7073
Omsatte fjørfeslakt, stk	128			1764			4555			8254		8562
Jordbruksareal, daa	347			398			434			434		445
Herav korn	270			319			338			354		339
Akershus												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	46	45	41	39	34	37	35	32	32	33	31	30
Inntekter i alt	751 779	862 284	856 136	920 188	978 246	1 050 591	966 278	1 000 458	963 258	1 014 180	998 222	1 147 863
- Kostnader i alt	571 534	630 463	640 612	678 828	734 625	770 035	755 053	824 872	725 855	769 337	860 782	907 782
= Driftsoverskudd	180 224	231 821	215 524	241 361	243 621	280 556	211 225	175 587	237 403	244 843	137 440	240 080
 Leid arbeid	64 453	65 831	48 356	53 903	53 712	72 674	60 236	65 530	50 256	59 073	63 211	65 695
 Vederlag til arbeid og EK	210 129	262 653	222 033	249 697	257 342	320 735	246 468	208 838	245 205	252 555	162 064	264 863
/ Antall årsverk	1,406	1,433	1,379	1,355	1,360	1,419	1,257	1,304	1,186	1,162	1,164	1,192
= Vederlag til A & EK per årsverk	149 456	183 350	160 963	184 276	189 162	226 034	196 006	160 210	206 766	217 435	139 268	222 124
Sum arb.timer	2594	2643	2545	2500	2510	2618	2320	2405	2188	2143	2147	2200
Omfang:												
Årskyr	5,7			6,1			5,3			5,7		5,2
Melkekvote, liter	35 123			37 781			34 803			41233		39 966
Vinterfôra sauer	0			0			0			0		0
Omsatt kg storfekjøtt	1852			1692			1569			1713		1575
Omsatt kg svinekjøtt	3564			3659			4555			2240		3636
Omsatt kg egg	1769			3048			3188			3440		7212
Omsatte fjørfeslakt, stk	86			1			0			0		250
Jordbruksareal, daa	377			418			461,4			401		458
Herav korn	300			335			370			308		365

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Hedmark

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	90	94	84	82	80	84	82	78	78	75	70	73
Inntekter i alt	705 003	744 906	815 965	892 645	928 064	941 394	894 286	917 661	1 022 757	1 116 630	1 152 883	1 196 755
- Kostnader i alt	517 028	550 625	635 704	660 865	693 609	688 900	682 380	729 228	754 335	845 506	905 933	971 712
= Driftsoverskudd	187 975	194 281	180 261	231 781	234 455	252 494	211 906	188 433	268 422	271 124	246 949	225 044
Leid arbeid	61 947	72 166	79 284	67 506	71 592	63 736	68 253	67 869	71 180	75 769	82 395	92 440
Vederlag til arbeid og EK	213 906	228 838	212 361	247 866	264 830	283 202	250 908	223 607	294 755	289 658	283 871	267 216
/ Antall årsverk	1,489	1,493	1,517	1,565	1,558	1,491	1,472	1,456	1,470	1,494	1,468	1,422
= Vederlag til A & EK per årsverk	143 668	153 307	140 031	158 349	170 011	189 934	170 507	153 595	200 451	193 911	193 405	187 958
Sum arb.timer	2747	2754	2798	2888	2874	2751	2715	2686	2713	2756	2708	2623
Omfang:												
Årskyr	8,3			8,7			8,1			8,8		7,6
Melkekvote, liter	48 370			49 187			48 113			59 315		50 959
Vinterføra sauer	9			15			18			24		23
Omsatt kg storfekjøtt	2382			2277			2386			2629		2478
Omsatt kg svinekjøtt	2229			4415			3324			3335		3621
Omsatt kg egg	1173			701			1026			103		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	223			2755			3357			2943		2479
Jordbruksareal, daa	274			309			295			318		344
Herav korn	142			160			134			121		140

Oppland

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	85	80	80	77	73	76	73	70	67	61	59	57
Inntekter i alt	694 438	707 388	727 278	798 931	737 218	726 693	715 247	726 384	817 415	883 322	931 434	1 046 746
- Kostnader i alt	525 636	514 599	559 150	568 437	558 049	544 286	536 729	537 607	597 987	639 926	704 521	767 006
= Driftsoverskudd	168 802	192 789	168 127	230 494	179 169	182 407	178 518	188 777	219 428	243 396	226 913	279 740
Leid arbeid	70 819	69 530	70 816	61 704	59 076	59 332	53 990	56 401	68 500	70 467	79 138	81 100
Vederlag til arbeid og EK	217 639	240 163	216 058	267 411	217 662	225 187	219 400	230 287	266 740	286 619	285 078	338 782

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

/ Antall årsverk	1,771	1,706	1,673	1,669	1,596	1,555	1,492	1,546	1,550	1,524	1,502	1,533
= Vederlag til A & EK per årsverk	122 909	140 756	129 173	160 238	136 362	144 814	147 090	148 976	172 135	188 122	189 812	221 023
Sum arb.timer	3267	3148	3086	3079	2945	2869	2752	2852	2859	2811	2771	2828
Omfang:												
Årskyr	9,9			10,1			8,5			9,2		9,5
Melkekvote, liter	54 374			54 249			48 572			59 480		59 267
Vinterføra sauer	13			9			20			22		22
Omsatt kg storfekjøtt	3744			4107			3680			3565		4580
Omsatt kg svinekjøtt	1730			2020			1108			251		43
Omsatt kg egg	1184			1300			1113			1811		2790
Omsatte fjørfeslakt, stk	70			0			70			63		125
Jordbruksareal, daa	214			232			235			272		290
Herav korn	51			51			42			50		61
Buskerud												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	57	56	56	60	54	55	57	55	55	54	51	47
Inntekter i alt	571 107	613 486	609 777	653 945	698 986	696 421	725 628	637 199	680 009	846 202	936 508	1 007 269
- Kostnader i alt	447 028	463 820	477 867	478 989	522 014	533 638	580 950	506 314	538 383	670 353	777 703	812 941
= Driftsoverskudd	124 079	149 667	131 910	174 955	176 972	162 783	144 678	130 884	141 627	175 849	158 805	194 328
Leid arbeid	60 201	60 463	61 479	45 187	50 944	60 897	68 764	52 623	57 151	93 519	112 420	110 620
Vederlag til arbeid og EK	164 583	190 106	169 894	194 698	207 747	205 596	195 513	166 044	176 644	243 518	249 260	280 291
/ Antall årsverk	1,445	1,440	1,461	1,403	1,391	1,340	1,384	1,302	1,275	1,381	1,384	1,350
= Vederlag til A & EK per årsverk	113 899	132 008	116 310	138 748	149 374	153 448	141 238	127 487	138 566	176 331	180 135	207 686
Sum arb.timer	2666	2657	2695	2589	2566	2472	2554	2403	2352	2548	2553	2490
Omfang:												
Årskyr	6,2			6,3			6,8			5,2		4,4
Melkekvote, liter	36 407			36 642			43 942			36 741		29 913
Vinterføra sauer	14			13			15			13		13
Omsatt kg storfekjøtt	2812			2342			2532			2437		2489
Omsatt kg svinekjøtt	636			551			65			103		249
Omsatt kg egg	412			3074			5719			3300		7270

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Omsatte fjørfeslakt, stk	2			138			42		0		0	
Jordbruksareal, daa	236			246			269		283		322	
Herav korn	112			109			123		125		164	
Vestfold												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	36	36	33	32	34	34	33	38	37	34	38	39
Inntekter i alt	825 503	836 162	874 948	903 165	1 172	1 128	1 304	1 230	1 368	1 574	1 635	1 809
- Kostnader i alt	645 595	639 774	663 774	677 460	885 059	889 890	1 029	1 000	1 092	1 224	1 401	1 461
= Driftsoverskudd	179 907	196 388	211 173	225 704	287 540	238 911	274 386	230 123	275 983	349 604	233 605	347 623
 Leid arbeid	52 711	50 911	50 461	41 714	40 605	49 455	43 720	52 576	53 020	57 055	121 069	124 380
 Vederlag til arbeid og EK	193 678	205 104	220 884	221 924	282 124	255 990	287 713	248 895	278 133	340 226	307 326	421 911
/ Antall årsverk	1,447	1,386	1,324	1,277	1,434	1,243	1,135	1,140	1,108	1,179	1,407	1,411
= Vederlag til A & EK per årsverk	133 834	147 935	166 884	173 790	196 793	205 886	253 501	218 360	250 932	288 473	218 503	299 049
Sum arb.timer	2670	2558	2442	2356	2645	2294	2094	2103	2045	2176	2595	2603
Omfang:												
 Årskyr	6,0			6,3			3,9		4,4		4,0	
 Melkekvote, liter	36 276			40 433			25 280		28 497		26 953	
 Vinterfôra sauer	1			4			5		3		3	
 Omsatt kg storfekjøtt	1675			1644			1196		1185		1096	
 Omsatt kg svinekjøtt	8791			7819			18504		14874		15546	
 Omsatt kg egg	1621			0			656		0		6964	
 Omsatte fjørfeslakt, stk	1628			4685			6885		12169		9698	
 Jordbruksareal, daa	305			308			330		351		355	
 Herav korn	212			226			245		250		261	
Telemark												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	33	31	29	26	28	28	28	27	24	24	22	20
Inntekter i alt	455 025	553 779	719 673	787 609	824 997	696 928	713 436	768 779	912 947	1 050 011	1 021 908	1 128 155

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

- Kostnader i alt	343 782	411 469	521 334	569 959	648 209	529 921	542 472	586 780	648 228	766 300	759 081	803 345
= Driftsoverskudd	111 243	142 310	198 339	217 650	176 788	167 007	170 965	181 998	264 719	283 711	262 826	324 810
Leid arbeid	43 696	49 783	52 793	50 177	62 509	54 993	51 900	54 122	59 497	59 055	57 388	68 746
Vederlag til arbeid og EK	136 111	172167	222 105	233 993	212 172	205 372	206 486	213 947	292 195	298 833	295 874	368 238
/ Antall årsverk	1,198	1,308	1,286	1,312	1,416	1,287	1,260	1,352	1,430	1,396	1,399	1,489
= Vederlag til A & EK per årsverk	113 631	131 640	172 759	178 322	149 869	159 609	163 857	158 209	204 359	214 115	211 420	247 324
Sum arb.timer	2210	2413	2372	2421	2612	2374	2325	2495	2638	2575	2582	2747
Omfang:												
Årskyr	6,2			5,8			6,1		8,2			6
Melkekvote, liter	35990			36490			38577		58114			48605
Vinterføra sauer	14			11			26		17			20
Omsatt kg storfekjøtt	1811			1376			1531		1759			1127
Omsatt kg svinekjøtt	49			7265			2592		738			99
Omsatt kg egg	16			17			1490		1837			0
Omsatte fjøfleslakt, stk	0			0			55		0			0
Jordbruksareal, daa	174			230			232		250			248
Herav korn	52			86			76		72			68
Aust-Agder												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	29	29	30	31	32	31	30	25	22	26	25	24
Inntekter i alt	657 126	626 580	716 250	738 319	897 484	1 142 096	1 167 953	1 125 020	1 284 331	1 521 103	1 563 497	1 366 100
- Kostnader i alt	510 900	497 745	544 997	535 508	704 477	891 962	929 628	891 244	976 424	1 152 288	1 190 233	1 081 825
= Driftsoverskudd	146 226	128 835	171 253	203 051	193 007	250 134	238 324	233 775	307 907	368 815	373264	284 275
Leid arbeid	61 033	87 621	71 513	62 131	93 522	128 855	130 849	123 727	134 103	125 734	162 037	136 707
Vederlag til arbeid og EK	180 442	188 436	209 831	229 362	252 076	353 831	317 525	329 321	409 658	445 958	503 679	393 629
/ Antall årsverk	1,6813	1,583	1,7388	1,651	1,856	2,103	2,007	1,883	1,831	1,943	1,926	1,726
= Vederlag til A & EK per årsverk	107 323	119 022	120 679	138 882	135 830	168 252	158 205	174 848	223 681	229 574	261 550	228 092
Sum arb.timer	3102	2921	3208	3047	3424	3880	3703	3475	3379	3584	3553	3184
Omfang:												
Årskyr	9,0			9,7			8,3		9,9			7,2

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Melkekvote, liter	49 459		54 702		48 641		58 659		53 329			
Vinterfôra sauer	16		11		21		25		23			
Omsatt kg storfekjøtt	2027		2069		2681		3462		3512			
Omsatt kg svinekjøtt	4743		3165		7715		3424		2880			
Omsatt kg egg	2274		3016		6878		8809		3921			
Omsatte fjørfeslakt, stk	120		0		2664		4389		4290			
Jordbruksareal, daa	166		211		239		289		299			
Herav korn	14		17		26		12		22			
Vest-Agder												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	29	29	29	29	29	27	29	28	28	25	27	27
Inntekter i alt	591 402	625 963	660 103	707 618	707 977	751 578	895 445	859 249	1 066 012	1 188 103	1 250 943	1 507 374
- Kostnader i alt	441 853	458 527	458 777	486 968	536 095	562 281	669 791	714 095	810 588	917 665	1 022 714	1 258 890
= Driftsoverskudd	149 549	167 436	201 326	220 650	171 882	189 297	225 654	145 154	255 424	270 438	228 229	248 484
Leid arbeid	54 566	53 798	46 831	46 188	50 364	49 683	72 371	60 033	67 933	74 396	82 266	171 925
Vederlag til arbeid og EK	174957	189 491	206451	223 336	188 526	214 400	262 333	169 966	272 672	269 923	241 193	357 642
/ Antall årsverk	1,383	1,360	1,450	1,491	1,459	1,453	1,578	1,580	1,552	1,662	1,566	1,810
= Vederlag til A & EK per årsverk	126 487	139 287	142 393	149 838	129 209	147 600	166 210	107 577	175 718	162 376	153 980	197 560
Sum arb.timer	2552	2510	2675	2750	2692	2680	2912	2915	2863	3067	2890	3340
Omfang:												
Årskyr	9,6			10,9			15,2			14,4		12,7
Melkekvote, liter	58327			60677			87233			96926		89839
Vinterfôra sauer	8			13			8			25		27
Omsatt kg storfekjøtt	3106			3360			3485			3683		4365
Omsatt kg svinekjøtt	1635			1369			1510			5997		5815
Omsatt kg egg	0			0			0			0		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			1601			1329		0
Jordbruksareal, daa	173			211			286			261		272
Herav korn	10			14			13			0		5

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Rogaland

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	69	67	71	76	75	74	72	80	81	74	76	78
Inntekter i alt	813 882	866 455	934 867	998 540	1 016 947	1 029 560	1 199 163	1 365 916	1 569 467	1 685 014	1 823 023	1 861 761
- Kostnader i alt	571 983	610 512	647 534	666 180	737 216	761 876	899 833	1 029 861	1 138 229	1 224 908	1 376 207	1 444 486
= Driftsoverskudd	241 899	255 943	287 333	332 358	279 731	267 685	299 330	336 056	431 238	460 106	446 816	417 274
Leid arbeid	69 442	93 730	73 140	72 413	75 112	68 692	78 273	99 071	105 333	113 379	121 453	118 792
Vederlag til arbeid og EK	271954	308 217	312630	354 895	310 290	304 316	344 382	390 812	476 180	481 052	492 740	458 903
/ Antall årsverk	1,795	1,854	1,864	1,847	1,820	1,804	1,856	1,928	1,828	1,806	1,862	1,815
= Vederlag til A & EK per årsverk	151 542	166226	167 675	192187	170484	168658	185514	202712	260466	266369	264582	252890
Sum arb.timer	3311	3421	3440	3407	3358	3329	3425	3557	3373	3332	3436	3348
Omfang:												
Årskyr	16,4			16,4			18,6			18,8		17,5
Melkekvote, liter	93590			94802			112159			121778		119730
Vinterføra sauer	17			26			39			58		57
Omsatt kg storfekjøtt	3901			3796			4368			5126		4752
Omsatt kg svinekjøtt	3713			4648			7176			5177		11168
Omsatt kg egg	2604			3098			4108			3105		2097
Omsatte fjørfeslakt, stk	162			76			121			0		2807
Jordbruksareal, daa	177			200			250			304		292
Herav korn	5			6			9			6		12

Hordaland

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	58	57	55	56	57	57	54	54	54	54	56	59
Inntekter i alt	472 315	511 246	500 631	551 151	564 217	605 445	605 253	679 929	797 707	918 392	962 922	1 050 186
- Kostnader i alt	323 923	346 527	354 585	350 124	405 829	421 740	451 055	479 982	543 312	618 898	690 505	744 616
= Driftsoverskudd	148 393	164 719	146 046	201 027	158 388	183 706	154 198	199 948	254 395	299 494	272 417	305 570
Leid arbeid	53 246	62 244	58 994	44 453	46 788	49 270	47 201	54 200	56 591	76 024	77 062	84 576
Vederlag til arbeid og EK	190614	211 967	188294	226 153	180 983	214 016	182 565	233 360	285 998	338 460	322 780	361 655
/ Antall årsverk	1,511	1,555	1,515	1,564	1,541	1,524	1,477	1,518	1,527	1,601	1,609	1,645

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

= Vederlag til A & EK per årsverk	126 187	136311,9955	124 250	144578	117451	140419	123608	153713	187315	211466	200582	219853
Sum arb.timer	2787	2869	2796	2886	2843	2812	2725	2801	2817	2953	2969	3035
Omfang:												
Årskyr	6,4			6,2			6,9			8,4		9,1
Melkekvote, liter	36093			37381			42561			56998		62935
Vinterfôra sauer	23			28			30			37		46
Omsatt kg storfekjøtt	1380			1264			1396			2116		2522
Omsatt kg svinekjøtt	799			1009			1702			2403		1969
Omsatt kg egg	960			714			2924			2519		2538
Omsatte fjørfeslakt, stk	439			11			534			0		0
Jordbruksareal, daa	116			131			155			188		202
Herav korn	0			1			0			1		1
Sogn og Fjordane												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	57	57	59	62	62	62	60	55	55	54	54	56
Inntekter i alt	466 789	486 602	501 514	518 558	576 539	586 194	635 799	671 155	696 708	804 582	890 370	959 877
- Kostnader i alt	326 125	336 932	361 328	356 897	405 033	417 406	449 752	493 203	477 068	572 030	640 210	689 612
= Driftsoverskudd	140 664	149 670	140 186	161 662	171 506	168 788	186 047	177 952	219 640	232 552	250 160	270 266
Leid arbeid	53 333	53 268	63 130	49 261	48 145	51 938	58 827	62 062	66 075	84 964	104 771	93 671
Vederlag til arbeid og EK	179891	187 985	187434	191 335	203 987	210 697	233 036	226 214	273 307	298 136	334 273	347 224
/ Antall årsverk	1,500	1,469	1,477	1,530	1,564	1,574	1,610	1,664	1,632	1,706	1,763	1,731
= Vederlag til A & EK per årsverk	119 949	127935	126 905	125049	130453	133862	144716	135905	167470	174733	189648	200572
Sum arb.timer	2767	2711	2725	2823	2885	2904	2971	3071	3011	3148	3252	3194
Omfang:												
Årskyr	8			8,5			8,9			8,2		8,3
Melkekvote, liter	45208			49101			53115			50648		54218
Vinterfôra sauer	29			31			36			40		41
Omsatt kg storfekjøtt	2039			1802			2431			2431		2913
Omsatt kg svinekjøtt	236			189			2104			1559		862
Omsatt kg egg	8			0			0			0		2671
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			0			0		0

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Jordbruksareal, daa	118		144		163		170		184			
Herav korn	0		0		0		0		0			0
Møre og Romsdal												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	56	57	58	60	58	62	59	59	59	56	52	48
Inntekter i alt	677 242	723 538	752 313	835 813	864 263	876 177	907 598	971 516	1 086 834	1 186 059	1 246 797	1 309 325
- Kostnader i alt	506 189	518 695	530 278	571 974	618 398	622 271	631 927	718 433	766 127	871 137	904 674	956 697
= Driftsoverskudd	171 053	204 843	222 036	263 840	245 865	253 906	275 971	253 082	320 707	314 922	342 123	352 628
Leid arbeid	78 253	73 225	74 016	66 375	65 351	69 766	66 929	74 974	68 217	72 317	71 441	84 319
Vederlag til arbeid og EK	217970	243 382	260760	289 886	273 290	296 240	314 100	292 923	343 486	320 295	354 566	382 568
/ Antall årsverk	1,763	1,790	1,772	1,812	1,816	1,791	1,774	1,894	1,832	1,810	1,792	1,775
= Vederlag til A & EK per årsverk	123 664	135949	147 171	159988	150513	165375	177059	154633	187495	176929	197875	215523
Sum arb.timer	3252	3303	3269	3343	3350	3305	3273	3495	3380	3340	3306	3275
Omfang:												
Årskyr	12			13			13,7			15,7		17,4
Melkekvote, liter	68441			74545			85215			106734		122558
Vinterføra sauer	11			18			17			17		26
Omsatt kg storfekjøtt	2757			3044			3737			4078		3935
Omsatt kg svinekjøtt	2105			3120			3714			4750		4548
Omsatt kg egg	290			2			10			0		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			0			0		0
Jordbruksareal, daa	161			205			225			293		300
Herav korn	6			10			15			12		9
Sør-Trøndelag												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	73	71	73	74	71	70	71	66	67	60	61	59
Inntekter i alt	641 500	668 616	705 964	757 742	774 547	764 305	836 974	842 018	973 631	1 092 663	1 120 024	1 254 503
- Kostnader i alt	452 875	460 932	473 946	490 204	519 869	532 304	571 429	598 907	672 823	760 741	806 064	911 383
= Driftsoverskudd	188 625	207 684	232 018	267 538	254 678	232 001	265 544	243 110	300 808	331 922	313 960	343 120

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Leid arbeid	81 642	78 202	75 620	63 997	64 619	67 437	77 352	70 932	80 580	85 399	86 524	89 503
Vederlag til arbeid og EK	246 555	262 510	281 896	307 536	299 381	283 889	325 837	290 907	349 371	373 238	366 606	397 047
/ Antall årsverk	1,804	1,789	1,799	1,770	1,761	1,774	1,757	1,736	1,744	1,692	1,695	1,736
= Vederlag til A & EK per årsverk	136 687	146 722	156 703	173 731	170 009	160 029	185 432	167 621	200 307	220 642	216 306	228 708
Sum arb.timer	3328	3301	3319	3266	3249	3273	3242	3202	3218	3121	3127	3203
Omfang:												
Årskyr	12,4			12,3			13,9			15,9		16,6
Melkekvote, liter	68490			68859			82744			99768		114679
Vinterfôra sauer	23			25			27			27		30
Omsatt kg storfekjøtt	3019			3346			3828			3835		4566
Omsatt kg svinekjøtt	864			1023			634			0		4
Omsatt kg egg	6			5			3			0		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			0			0		0
Jordbruksareal, daa	211			238			273			323		346
Herav korn	36			44			46			64		64
Nord-Trøndelag												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	77	80	77	83	74	80	78	75	71	69	66	68
Inntekter i alt	711 598	736 919	780 456	829 328	779 144	830 171	873 720	932 642	1 021 742	1 166 927	1 224 113	1 249 897
- Kostnader i alt	524 884	530 315	566 674	539 323	527 099	580 654	613 582	688 299	708 161	848 878	881 461	928 618
= Driftsoverskudd	186 714	206 605	213 782	290 005	252 045	249 517	260 138	244 343	313 581	318 049	342 652	321 279
Leid arbeid	65 706	65 548	68 837	70 473	55 784	57 873	58 179	53 705	54 298	67 417	63 085	69 343
Vederlag til arbeid og EK	224 470	240 627	246 733	324 568	278 630	282 200	290 735	265 269	324 794	316 810	353 872	340 012
/ Antall årsverk	1,653	1,663	1,553	1,849	1,449	1,465	1,508	1,500	1,473	1,514	1,538	1,555
= Vederlag til A & EK per årsverk	135 830	144 658	158 891	175 506	192 248	192 623	192 813	176 878	220 554	209 203	230 135	218 655
Sum arb.timer	3049	3069	2865	3412	2674	2703	2782	2767	2717	2794	2837	2869
Omfang:												
Årskyr	9,8			9,5			9,3			9,1		8,8
Melkekvote, liter	55732			53538			56074			54036		56466
Vinterfôra sauer	12			10			10			13		19

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

Omsatt kg storfekjøtt	3016	3314	3227	3188	3648
Omsatt kg svinekjøtt	5987	5607	6286	9941	11427
Omsatt kg egg	533	3	0	0	0
Omsatte fjørfeslakt, stk	0	0	0	1520	1411
Jordbruksareal, daa	223	256	279	314	332
Herav korn	74	93	114	127	137

Nordland

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	58	57	59	61	60	62	59	61	61	58	59	59
Inntekter i alt	554 328	584 799	619 025	684 208	715 273	760 008	760 736	833 835	954 230	1 118 300	1 265 961	1 375 739
- Kostnader i alt	389 144	396 334	434 569	451 080	495 104	539 752	549 916	605 089	683 004	831 276	951 947	1 021 502
= Driftsoverskudd	165 184	188 465	184 456	233 128	220 169	220 256	210 820	228 746	271 226	287 024	314 014	354 237
Leid arbeid	53 857	52 734	58 645	61 284	72 917	75 155	69 682	77 268	91 351	102 830	106 550	102 855
Vederlag til arbeid og EK	189 555	212 220	208 807	259 471	260 757	270 575	257 155	276 996	321 470	328 488	359 581	386 371
/ Antall årsverk	1,653	1,660	1,698	1,654	1,714	1,714	1,724	1,693	1,710	1,733	1,722	1,782
= Vederlag til A & EK per årsverk	114 665	127 873	122 965	156 907	152 149	157 878	149 198	163 591	187 991	189 572	208 822	216 805

Sum arb.timer	3050	3062	3133	3051	3162	3162	3180	3124	3155	3197	3177	3288
Omfang:												
Årskyr	8,3			9,3			11,1			13		13,9
Melkekvote, liter	52557			56803			71094			89893		102035
Vinterfôra sauer	21			26			25			30		37
Omsatt kg storfekjøtt	2390			2753			3282			4208		4211
Omsatt kg svinekjøtt	255			4			124			2461		3648
Omsatt kg egg	6			12			12			11		9
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			0			0		0
Jordbruksareal, daa	180			206			248			294		342
Herav korn	0			0			2			2		5

Troms

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

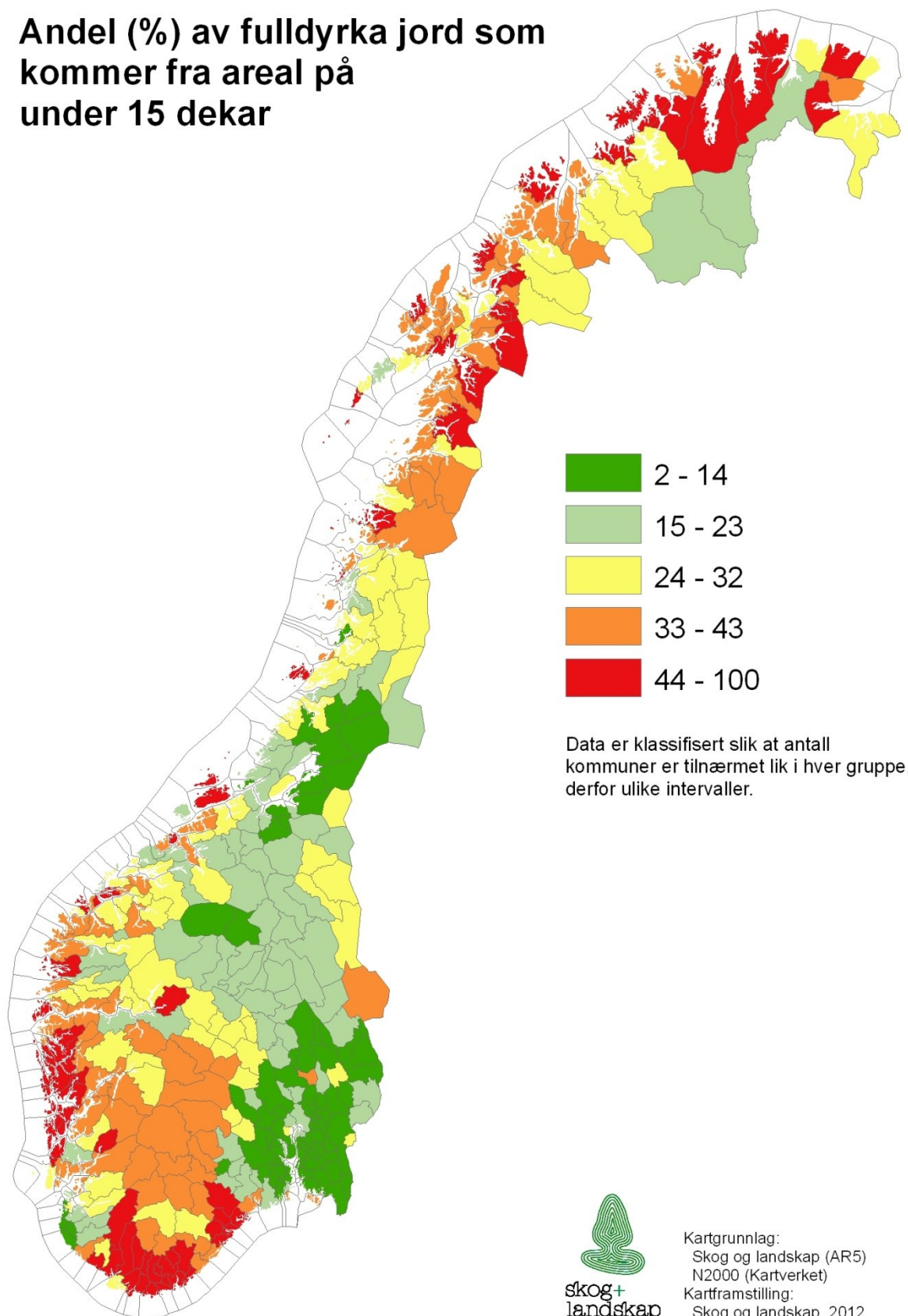
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	48	44	45	44	42	41	39	39	39	37	35	32
Inntekter i alt	558 902	589 101	580 243	641 480	653 639	692 461	731 827	748 163	827 053	944 742	986 482	1 176 242
- Kostnader i alt	348 930	336 808	354 773	383 846	404 322	435 581	469 103	497 855	511 343	604 225	653 579	807 928
= Driftsoverskudd	209 972	252 293	225 469	257 634	249 317	256 880	262 723	250 308	315 710	340 517	332 903	368 314
Leid arbeid	52 241	47 986	64 417	54 644	60 626	60 836	74 907	65 451	62 791	78 233	88 159	111 522
Vederlag til arbeid og EK	235 106	275 229	250 650	286 070	288 284	301 099	321 153	294 469	349 589	376 420	391 532	452 121
/ Antall årsverk	1,641	1,530	1,577	1,570	1,577	1,605	1,607	1,506	1,508	1,554	1,564	1,631
= Vederlag til A & EK per årsverk	143 253	179 942	158 972	182 251	182 778	187 552	199 908	195 571	231 761	242 153	250 390	277 131
Sum arb.timer	3028	2822	2909	2896	2910	2962	2964	2778	2783	2868	2885	3010
Omfang:												
Årskyr	6,2			5,9			7,2			8		8,3
Melkekvote, liter	54982			57488			68468			74814		87079
Vinterføra sauer	23			18			27			40		31
Omsatt kg storfekjøtt	1097			1073			1338			2056		2529
Omsatt kg svinekjøtt	0			0			0			10		0
Omsatt kg egg	657			0			3			0		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	6			0			0			0		0
Jordbruksareal, daa	170			183			224			265		286
Herav korn	1			0			0			0		0
Finnmark												
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall, deltagerbruk	15	15	15	14	14	13	15	14	15	14	13	12
Inntekter i alt	726 192	784 886	818 275	925 045	923 656	980 181	968 154	913 156	1 025 646	1 247 834	1 319 499	1 430 154
- Kostnader i alt	490 689	523 021	507 021	555 307	596 439	613 535	616 775	609 625	671 746	782 751	885 274	972 580
= Driftsoverskudd	235 502	261 866	310 841	369 738	327 218	366 649	351 379	303 531	353 900	465 084	434 225	457 574
Leid arbeid	63 862	75 859	62 735	71 589	81 193	72 178	82 122	67 088	81 640	72 261	87 377	106 728
Vederlag til arbeid og EK	266 464	302 911	335 179	393 888	371 848	411 672	708 709	342 553	391 471	473 772	466 294	516 928

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

/ Antall årsverk	1,711	1,804	1,749	1,833	1,906	1,835	1,798	1,737	1,721	1,673	1,627	1,702
= Vederlag til A & EK per årsverk	155726	167879	191694	214880	195070	224316	394083	197257	227485	283158	286580	303736
Sum arb.timer	3157	3329	3226	3382	3517	3386	3318	3204	3175	3087	3002	3140
Omfang:												
Årskyr	14,2			14,6			15,6			17,3		18
Melkevot, liter	86685			86653			97667			105741		132340
Vinterføra sauer	19			12			10			17		32
Omsatt kg storfekjøtt	1944			2954			3106			3796		3612
Omsatt kg svin kjøtt	0			0			0			0		0
Omsatt kg egg	0			0			0			0		0
Omsatte fjørfeslakt, stk	0			0			0			0		0
Jordbruksareal, daa	238			270			317			338		327
Herav korn	0			3			2			0		0

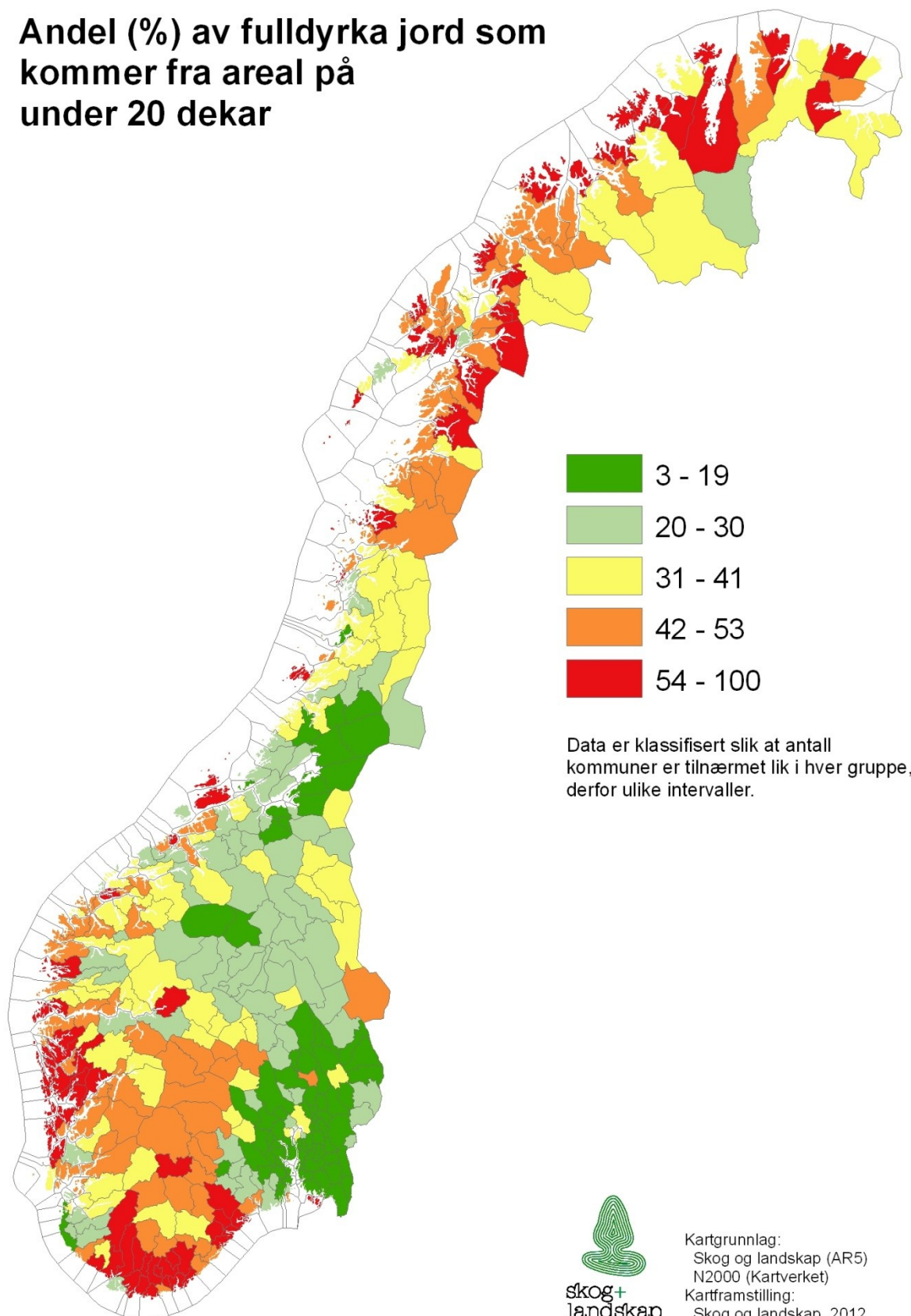
9.16 Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 15 dekar

Andel (%) av fulldyrka jord som kommer fra areal på under 15 dekar

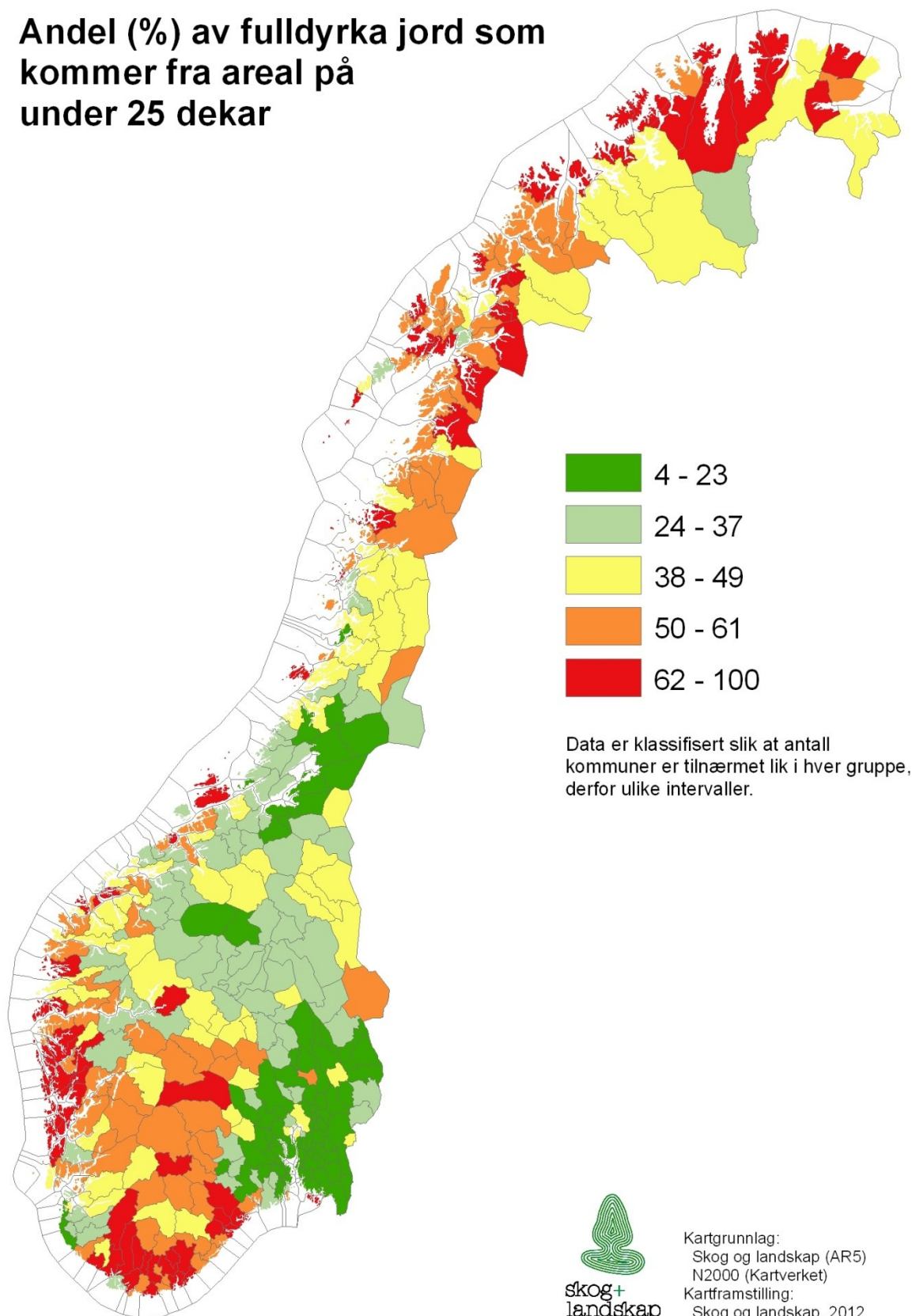
9.17 Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 20 dekar

Andel (%) av fulldyrka jord som kommer fra areal på under 20 dekar

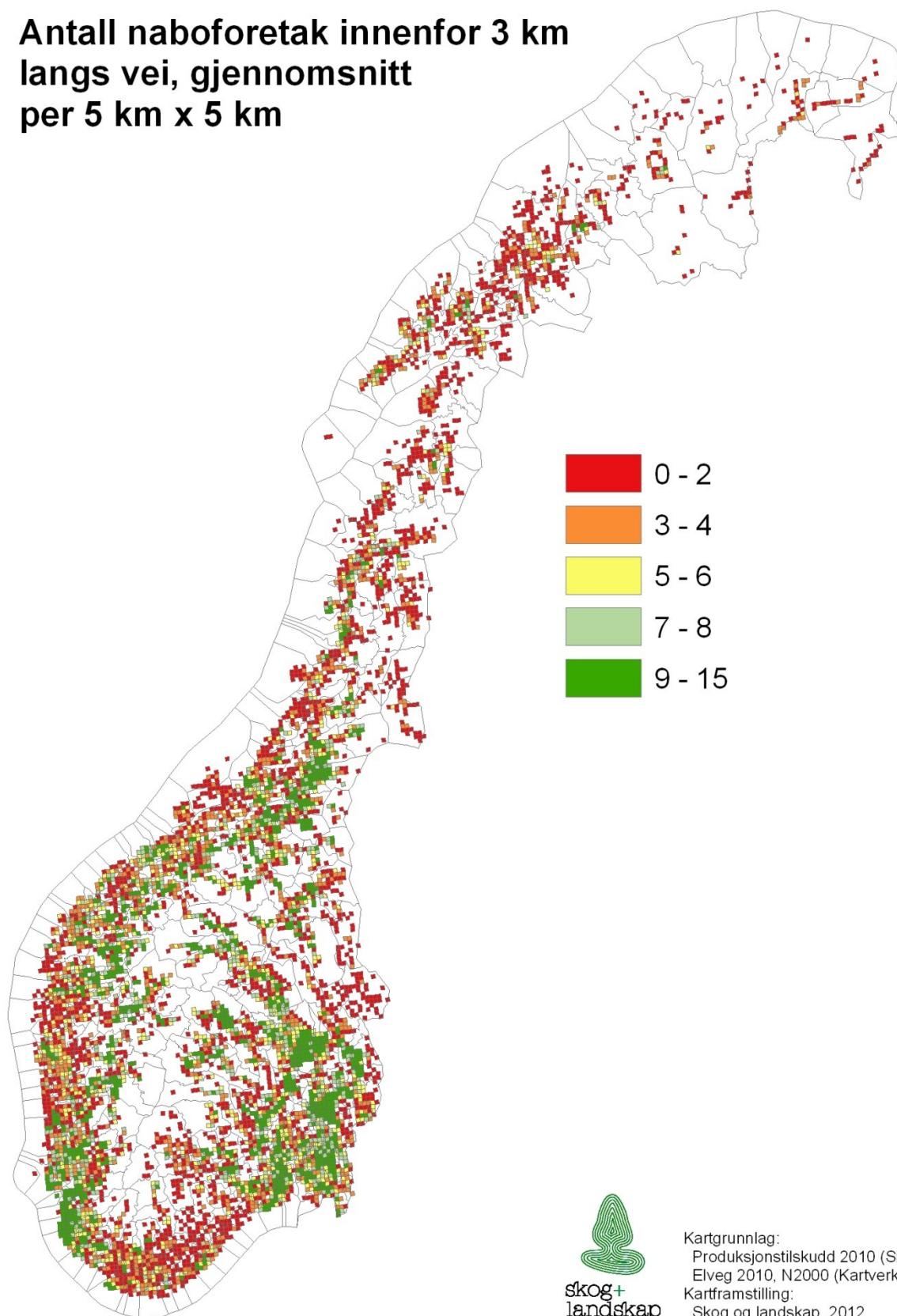
9.18 Andel av totalt jordbruksareal fra jordstykker på under 25 dekar

Andel (%) av fulldyrka jord som kommer fra areal på under 25 dekar

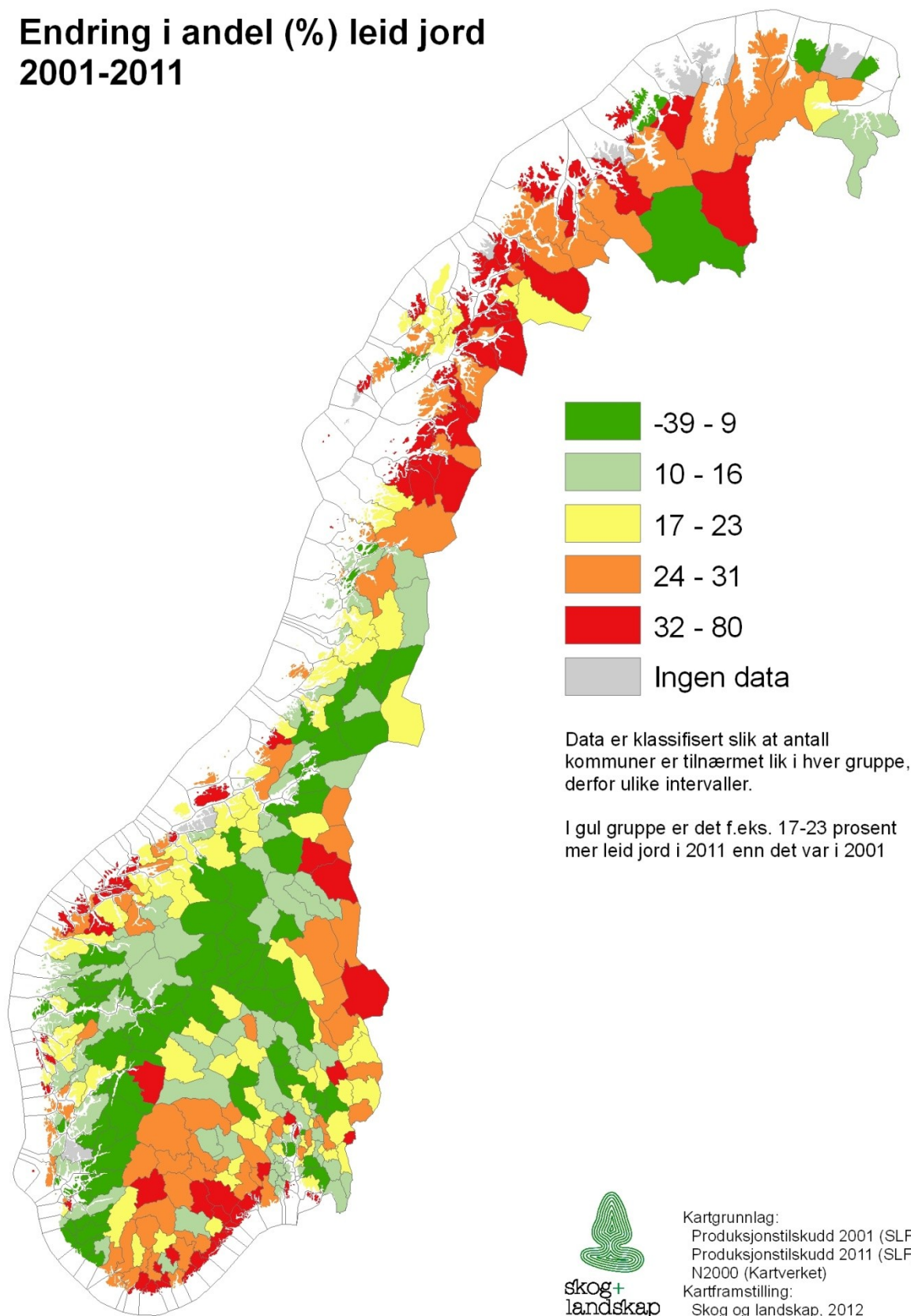
9.19 Antall naboforetak innenfor 3 km langs vei

Antall naboforetak innenfor 3 km langs vei, gjennomsnitt per 5 km x 5 km

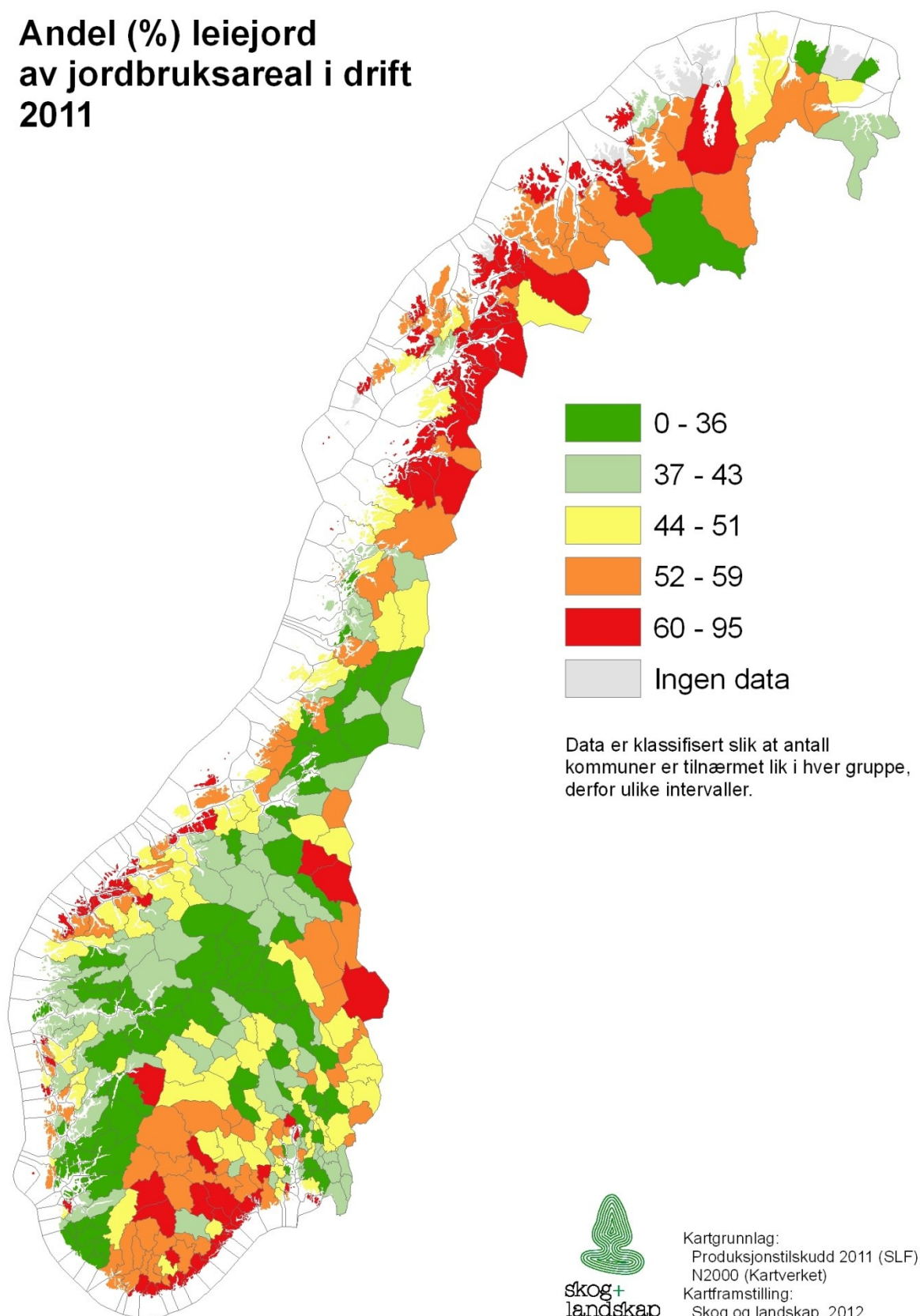
9.20 Endring i andel leid jord (2001-2011)

Endring i andel (%) leid jord 2001-2011

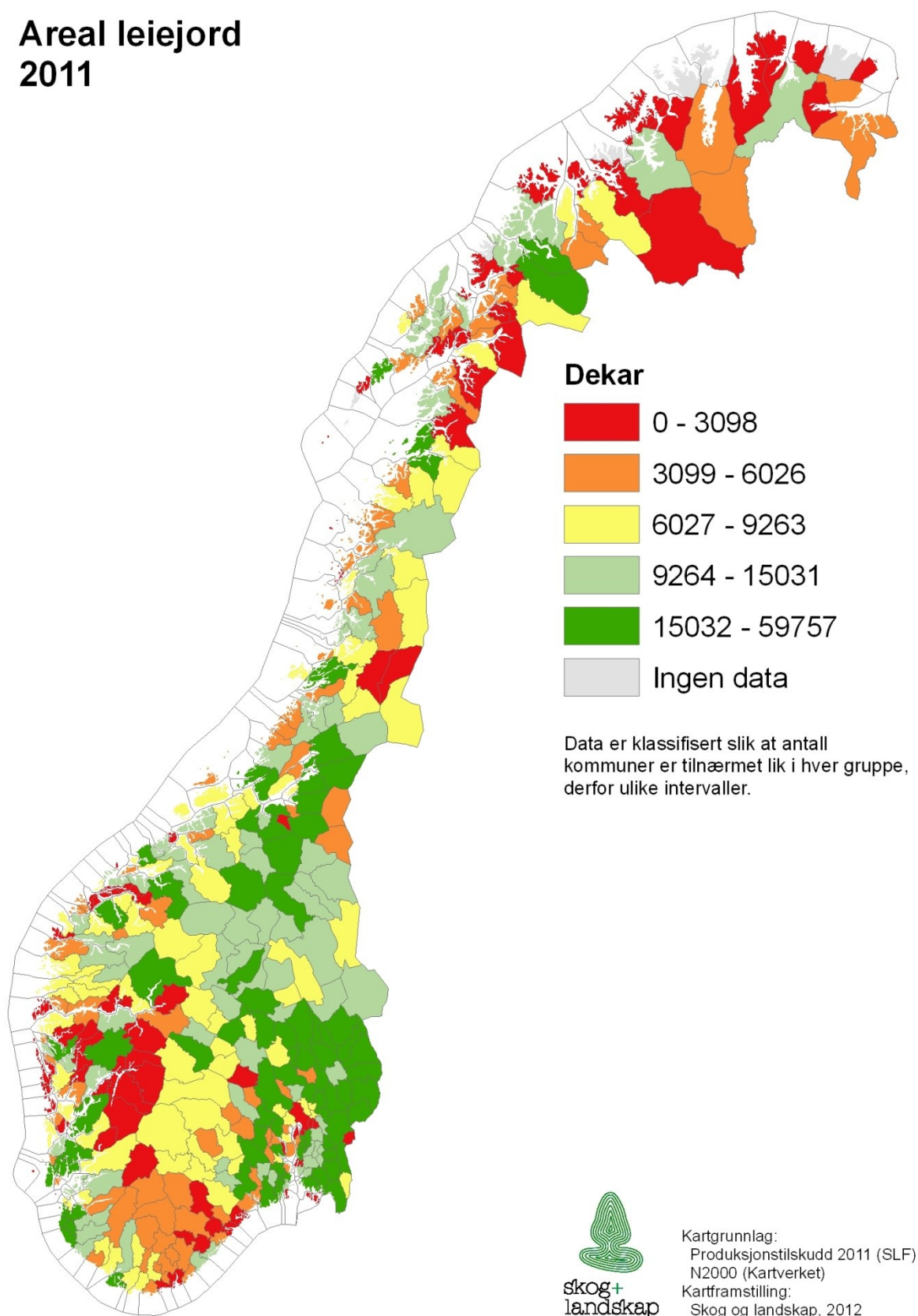
9.21 Andel (%) leiejord av jordbruksareal i drift (2011)

Andel (%) leiejord av jordbruksareal i drift 2011

9.22 Areal leiejord 2011

Areal leiejord 2011

9.23 Gjennomgang av fylkesrapporter

Fylke	Beskrivelse av årsaker ³
Finnmark	Mange bønder sliter på eksisterende driftsapparat, for deretter å legge ned driften. Dette stiller krav til store investeringer ved ev. generasjonsskifter. I sauenevinga rammes brukere i enkelte områder årlig av store tap til rovvilt, noe som sliter på motivasjonen.
Troms	Analyser tyder på at nedlegging i landbruksdrift og befolkningsnedgang henger sammen, spesielt i de mest landbruksavhengige kommunene. Sentrale årsaker til nedleggelse er usikker økonomi, at rekruttene har manglende jordbrukskompetanse eller har spesialisert seg for et annet yrke. Tilgang til annet arbeidsmarked lokalt for både bonde og partner framstår også som en kritisk faktor i tillegg til tilgang på sosialt og faglig felleskap i lokalmiljøet. De fire viktigste utfordringene for Tromslandbruket oppsummeres i punktene rekruttering, kompetanse, økonomi/finansieringsordninger og rovviltsituasjonen.
Nordland	I tillegg har fylket hatt utfordringer med avlingsskader og flom. I forbindelse med kjøp og salg av kvoter og kvoteleie skjer det en forskyvning av kvoter fra resten av fylket til Helgeland. Spesielt nordfylket sliter med generasjonsskifte og rekruttering. Dårlig lønnsomhet, dårlig tilgang på risikokapital, lite motivasjon og fokus på næringsutvikling samt manglende investeringslyst, er gjennomgående de største utfordringene for landbruket i fylket. Etter flere år med økning er tallet på sau synkende, noe som ses i sammenheng med tap av beitedyr til rovvilt. Det synes å være en viss forflytning av saueholdet fra rovdyrutsatte strøk til rovdyrfrie områder.
Nord-Trøndelag	En kartlegging blant alle melkeprodusentene i Nord-Trøndelag, viser at mange er usikre på om de ønsker å satse videre som melkeprodusenter, og at mange har en uavklart rekrutteringssituasjon. Innen saueholdet har det vært store tap som følge av rovdyr. Tap av dyr på beite over flere år er en stor økonomisk, arbeidsmessig og psykisk belastning for næringa, og medfører at mange ser det som lite framtidsrettet å forsette med sau.
Sør-Trøndelag	Svak lønnsomhet og et godt arbeidsmarked med muligheter for å hente inntekter i andre næringer har stor betydning for utviklinga. I deler av Trøndelag, spesielt i kystnære områder, og områder med lite sau, har saueholdet gått sterkt tilbake til tross for at rovviltproblemene her har hatt mindre omfang enn andre steder. Svak økonomi i saueholdet, få deltagere i beitelagene og at miljøene tappes for ressurspersoner bidrar til at færre fortsetter med sau.
Møre og Romsdal	Landbruksnæringa har gjennom lang tid hatt dårligere lønnsevne enn andre næringer i lokalmiljøet, og kamp om arbeidskraften er en

³ Kilder: Fylkesmannens årsrapporter 2011, fylkesflak, styringsdialog, Regionvise landbruksmeldinger, regionale analyser

Sogn og Fjordane Hordaland	<p>hovedutfordring. Dette er særlig synlig rundt generasjonsskiftene. Det skjer ei betydeleg omfordeling av mjølkekvote innenfor fylket der kystkommunane taper kvote.</p> <p>Generelt er det mer nedlegging av foretak og areal i ytre strøk, mens forholdene for landbruket er mer stabilt i indre strøk. På kysten er det lett tilgang til andre arbeidsplasser, naturgrunnet og eiendomsstrukturen gjør rasjonell driftsutvidelse vanskelig og det er mer nedbygging av landbruksareal i bynære strøk. I tradisjonelt jordbruk er rekruttering ei utfordring, ofte er det ingen som står klare til å ta over drifta.</p>
Rogaland	<p>Mer og mer av produksjonene blir flyttet fra distriktene til pressområdene. Videre er bønder og ungdom med tilknytning til landbruket interessant arbeidskraft for mange næringer, noe som bidrar til rekrutteringsutfordringer. Misnøye med inntekspotensialet vil kunne gå ut over framtidig rekruttering til melkeproduksjonsbruk, og kan føre til at flere produsenter raskere slutter i stedet for å fornye driftsapparatet på bruket. Siste året er det flere store produsenter av storfekjøtt som har sluttet av og lagt om til annen bruk av areal og bygninger. Årsaken blir oppgitt å være for svak lønnsomhet.</p>
Vest-Agder	<p>Melkeprodusentene er ryggraden i landbruket, og den sterkeste produksjonen og tilknytningen til landbruk er vest i fylket. Det er en begynnende utvikling mot at innmark går ut av produksjon ved nedleggelse, i stedet for å bli brukt som tilleggsareal av andre.</p>
Aust-Agder	<p>Landbruket i Aust-Agder består av små enheter, og det er utfordringer med å få til lønnsom fornying av driftsapparatet. Konkurransen om arbeidskraften er en utfordring for landbruksnæringen. Et stramt arbeidsmarked minsker interessen for å starte opp med tilleggsnæringer.</p>
Telemark	<p>Arrondering og ressursgrunnlag i fylket gjør at gårdsbrukene i deler av fylket har begrensede muligheter for å ekspandere. Det har utviklet seg en todeling i næringa. På den ene siden som ønsker å satse videre, investerer tungt og pådrar seg store økonomiske forpliktelser. På den andre siden de som har lite framtidstro på landbruket, fortsetter å drive gården uten større investeringer, og blir akterutseil når det gjelder effektivitet, produksjonsvolum, dyrevelferd, inntjening osv.</p>
Buskerud	<p>Mye av melkeproduksjon har blitt flyttet fra nedre deler av fylket og opp i dal- og fjellbygdene, hovedsaklig til Hallingdal. I nedre deler av Buskerud er produksjonen kraftig redusert. Viktige faktorer som påvirker nedgangen er økonomi i produksjonen, mangel på investeringsmidler, manglende produsentmiljø og arbeidskrevende produksjon. Av utenforliggende faktorer er god tilgang på annet arbeid og gode lønninger av stor betydning</p>
Oppland	<p>Konflikten mellom beitedyr og rovvilt er og vil være en stor utfordring. Det er et stort behov for nyinvesteringer på jordbruksiden.</p>
Hedmark	<p>Det er en utfordring å opprettholde husdyrbruket og holde</p>

Tydeligere distriktsprofil – rapport fra arbeidsgruppe

	jordbruksareal/ kulturlandskapet i hevd i ytre distrikter. Svak lønnsomhet og svekkede fagmiljø i jordbruket skaper utfordringer bl.a. i forhold til rekruttering, spesielt i næringssvake områder. Hedmark har betydelige utfordringer når det gjelder tap av sau på utmarksbeite til rovvilt selv innenfor prioriterte beiteområder.
Østfold	Melkeproduksjon vil kreve store investeringer framover i nybygg og restaureringer for å utvikle en mer rasjonell drift. Det er en stor kraftforkrevende husdyrproduksjon i Østfold og det kreves nyinvesteringer og vedlikehold for å beholde denne andelen i fylket i forhold til landet totalt. Et stort alternativt arbeidsmarked bidrar til at mange ønsker gården som bosted, ikke som arbeidsplass.
Vestfold	Generelt er det gode tilstander innen landbruket i fylket, men økonomien er vanskelig, produsentene har stor gjeldsbelastning og opplever utfordringer knyttet til rekruttering bl.a. pga. god tilgang på annen arbeid.
Oslo og Akershus	Landbruket i Oslo og Akershus har mange av de samme utfordringene som landbruket ellers i landet i forhold til å utvikle lønnsom næring basert på gårdens ressurser.

Utgitt av :
Landbruks- og matdepartementet

Trykk: Departementenes servicesenter - 03/2013 - 200

